

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

**ANTİK KAYNAKLAR, EPİGRAFİK VE ARKEOLOJİK
VERİLER İŞİĞİNDA KUZEYBATI PİSİDİA'NIN KÜLTÜREL
KİMLİĞİ**

Öznur TANRİVER

1330231011

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Bilge HÜR MÜZLÜ KORTHOLT

İSPARTA-2016

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Öğrencinin Adı Soyadı	ÖZGÜR TANRIVER	
Anabilim Dalı	Arkeoloji	
Tez Başlığı	Antik Kaynaklar ve Arkeolojik Veriler Işığında Kuzey Pisidia'nın Kültürel Kimliği	
Yeni Tez Başlığı ¹ (Eğer değişmesi önerildi ise)	Antik Kaynaklar, Epigrafik ve Arkeolojik Veriler Işığında Kuzeybatı Pisidia'nın Kültürel Kimliği	
<p>Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği hükümleri uyarınca yapılan Yüksek Lisans Tez Savunma Sınavında Jürimiz 23.16.1992 tarihinde toplanmış ve yukarıda adı geçen öğrencinin Yüksek Lisans tezi için;</p> <p>☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUĞU²</p> <p>ile aşağıdaki kararı almıştır.</p> <p>☒ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarılı bulunmuş ve tez KABUL edilmiştir. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin DÜZELTİLMESİ³ kararlaştırılmıştır. ☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda aday başarısız bulunmuş ve tezinin REDDEDİLMESİ⁴ kararlaştırılmıştır.</p>		
TEZ SINAV JÜRİSİ	Adı Soyadı/Üniversitesi	İmza
Danışman	Doc. Dr. Bilge Hürmüzli Kortholt Süleyman Demirel Üniversitesi	
Jüri Üyesi	Doc. Dr. Murat Fırat Süleyman Demirel Üniversitesi	
Jüri Üyesi	Urd. Doç. Dr. Nurgül Gökhanlır Şenpözü Akdeniz Üniversitesi	
Jüri Üyesi		
Jüri Üyesi		

¹ Tez başlığının DEĞİŞTİRİLMESİ ÖNERİLDİ ise yeni tez başlığı ilgili alana yazılacaktır. Değişme yoksa çizgi (-) konacaktır.

² OY ÇOKLUĞU ile alınan karar için muhalefet gerekçesi raporu eklenmelidir.

³ DÜZELTME kararı için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır.

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE SINAV YÖNETMELİĞİ Madde 28-(4) Tezi hakkında DÜZELTME kararı verilen öğrenci sınav tarihinden itibaren en geç üç ay içinde gereğini yaparak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur.

⁴ Tezi REDDEDİLEN öğrenciler için gerekçeli jüri raporu eklenmeli ve raporu tüm üyeler imzalamalıdır. Tezi reddedilen öğrenci, yeni tez konusu belirler.

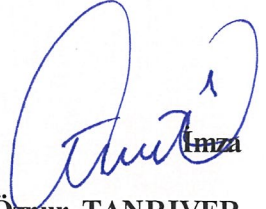

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Antik Kaynaklar, Epigrafik ve Arkeolojik Veriler Işığında Kuzeybatı Pisidia'nın Kültürel Kimliği” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya'da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Öznur TANRIVER

13/07/2016

(TANRIVER, Öznur, Antik Kaynaklar, Epigrafik ve Arkeolojik Veriler Işığında Kuzeybatı Pisidia'nın Kültürel Kimliği, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2016)

ÖZET

Kuzeybatı Pisidia Bölgesi, doğuda Eğirdir Gölü, kuzeyde Karakuş Dağları; güneyde Davras Dağı ve Sagalassos'un bulunduğu Akdağ; batı da, Burdur Gölü'nün kuzeyi ve Söğüt Dağları'nın doğu uzantısı ile sınırlanmaktadır. Bölge, Perslerin Küçük Asya'yı ele geçirdiği İ.Ö. 547 tarihine kadar, önce Phrygia sonra Lydia yönetimine girmiş, Büyük İskender'in Küçük Asya'yı fethine kadar Pers yönetiminde kalmıştır. Diadokhlar Döneminde, yönetim değişiklikleri olmuş ve Augustus zamanında, Roma'nın Galatia eyaletine dâhil edilmiştir.

Arkeolojik ve epigrafik veriler incelenerek, Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nin kültürel kimliğinin belirlenmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Yüzey araştırmaları ve kazı çalışmaları sonuçları, bölgede tespit edilen seramik-metal buluntular, mezar tipleri, mezar stelleri ve kaya mezarlarında Phryg-Lyd etkisi saptanmakta ve bu etkinin devam ettirildiği anlaşılmaktadır. Bu kültürel devamlılığın Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde dahi süre gelmesi, Phry-Lyd kültürünün bölgedeki sağlam etkisini ve yerel kesimlerin kültürlerine oldukça bağlı olduklarını açıklamaktadır. Epigrafik verilerden, şahıs isimlerinin çoğunun Phryg-Lyd kökenli olduğu anlaşılmakta ve bölgede, İ.S. 2.-3. yüzyıla kadar kullanılmaya devam ettiği görülmektedir.

Anahtar Sözcükler

Pisidia, Phryg, Lyd, stel, epigrafi, kültürel kimlik.

(TANRIVER, Öznur, Ancient Sources, Epigraphic and Archaeological Evidence in the Light of Culturel Identity in Northwestern Pisidia, Süleyman Demirel University, Master's Thesis, Isparta, 2016)

ABSTRACT

Northwestern Pisidian Region is surrounded by Lake Eğirdir in the east, Karakuş Mountains in the north, Davras Mountain and Akdağ, where Sagalassos is located, in the south, and northern part of Lake Burdur and the eastern tip of the Söğüt Mountains in the west. Until 547 BC, when the Persians invaded Asia Minor, the region had been ruled by Phrygia and Lydia, respectively, and remained under the rule of Persians till Alexander the Great conquered Asia Minor. During the Diadokhs period, several authorities ruled the region and at the time of Augustus, it was annexed to the province of Galatia of Roman Empire.

The objective of the current study is to identify the cultural identity of the Northwestern Pisidian Region by investigating archeological and epigraphic data. Phryg-Lyd impact was found to be evident through the surface studies and excavation works, ceramic and metal findings gathered in the region, grave types, grave stele and rock tombs, and it was understood that the effect had been prolonged. The fact that this cultural continuity lasted even into Hellenistic Period and Roman Period indicates the sound effect of Phryg-Lyd culture in the region and that the locals were very much adherent to their culture. It was also revealed from the epigraphic data that most of the personal names were of Phryg-Lyd-origin set, and they continued to use these names until 2nd-3rd centuries AD.

Keywords

Pisidia, Phryg, Lyd, stele, epigraphy, culturel identity.

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA TUTANAĞI	ii
YEMİN METNİ SAYFASI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR.....	vii
ÖNSÖZ.....	vii
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	6
1. KUZEYBATI PISIDIA BÖLGESİ COĞRAFİ KONUMU.....	6
İKİNCİ BÖLÜM.....	9
2. KUZEYBATI PISIDIA BÖLGESİ TARİHSEL ÇERÇEVE.....	9
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	23
3. KUZEYBATI PISIDIA BÖLGESİ ŞAHİS İSİMLERİ.....	23
3. 1. Kuzeybatı Pisidia’da Kullanılan Şahıs İsimleri.....	23
3. 1. 1. Abaskantis.....	27
3. 1. 2. Ai(e)lius.....	27
3. 1. 3. Akmazon.....	28
3. 1.4. Aleksandros.....	28
3. 1. 5. Ammia-Amia-Ammianos-Amios.....	29
3. 1. 6. Amyntes.....	30
3. 1. 7. Antiokhos.....	30
3. 1. 8. Antipatros.....	30
3. 1. 9. Aphphia.....	31

3. 1. 10. Appas-Appa.....	32
3. 1. 11. Apollonios.....	33
3. 1. 12. Artemon-Artema.....	33
3. 1. 13. Artemidoros.....	34
3. 1. 14. Artas.....	34
3. 1. 15. Asklepiades.....	35
3. 1. 16. Asklas.....	35
3. 1. 17. Attas.....	36
3. 1. 18. Attalos-Atalos.....	36
3. 1. 19. Auksanon-Auksanousa.....	37
3. 1. 20. Aurelius-Aurelia.....	38
3. 1. 21. Azaretos.....	38
3. 1. 22. Banbalakos-Banbalaks-Banboulenos-Banboulos.....	39
3. 1. 23. Babeis-Babis.....	39
3. 1. 24. Claudius.....	40
3. 1. 25. Collegos.....	40
3. 1. 26. Demetrios.....	40
3. 1. 27. Demas.....	41
3. 1. 28. Diogenes-Diodoros-Dionysios.....	41
3. 1. 29. Demonikos.....	42
3. 1. 30. Doudos.....	42
3. 1. 31. Domne.....	42
3. 1. 32. Doulos.....	43
3.1.33.Eiman/Eimen-Iman.....	43
3. 1. 34. Eisoros.....	43
3. 1. 35. Eidomeneus.....	43

3. 1. 36. Eutykhios-Eutykos-Eutykous-Eutykhia-Euporos.....	44
3. 1. 37. Gaius.....	44
3. 1. 38. Gasates.....	45
3. 1. 39. Hermogenes.....	45
3. 1. 40. Helios.....	45
3. 1. 41. Hilarion.....	45
3. 1. 42. Hyrkanos.....	45
3. 1. 43. Iulius-Iulia.....	46
3. 1. 44. Eidomeros-Idiomeros.....	46
3. 1. 45. Ion.....	47
3. 1. 46. Kallikles.....	47
3. 1. 47. Kallimakhos.....	47
3. 1. 48. Karikos.....	47
3. 1. 49. Kharitonymos.....	48
3. 1. 50. Konon.....	48
3. 1. 51. Ksanthia.....	49
3. 1. 52. Lucius-Lucia.....	49
3. 1. 53. Lucilla.....	49
3. 1. 54. Mamosos.....	49
3. 1. 55. Mamme.....	50
3. 1. 56. Manes.....	50
3. 1. 57. Marcus-Marcia-Marcianus-Marciane.....	50
3. 1. 58. Menneas-Meneas-Menneos-Mena.....	51
3. 1. 59. Menekrates.....	52
3. 1. 60. Menophatos.....	52
3. 1. 61. Moles.....	52
3. 1. 62. Moskhos.....	53

3. 1. 63. Mounas.....	53
3. 1. 64. Nonia.....	53
3. 1. 65. Oetios-Oeties.....	54
3. 1. 66. Oida.....	54
3. 1. 67. Pantaleon.....	54
3. 1. 68. Papas-Papa.....	54
3. 1. 69. Pappos-Papiane.....	55
3. 1. 70. Philodespotos.....	56
3. 1. 71. Phontios.....	56
3. 1. 72. Psellos.....	56
3. 1. 73. Pyladois.....	56
3. 1. 74. Quintus.....	57
3. 1. 75. Sosthas.....	57
3. 1. 76. Sosthenes.....	57
3. 1. 77. Spo(a)ros.....	58
3. 1. 78. Tata-Tateis-Tatis-Tatia-Tate.....	58
3. 1. 79. Te(i)motheos.....	59
3. 1. 80. Telymithres.....	59
3. 1. 81. Thallouse.....	59
3. 1. 82. Valerius.....	60
3. 1. 83. Zosimos.....	60
3. 1. 84. Zotikos.....	60
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	61
4. KUZEYBATI PISIDIA BÖLGESİ ARKEOLOJİK VERİLERİ.....	61
4.1. Seramik ve Metal Buluntular.....	61
4. 2. Nekrolojik Buluntular.....	65
4. 2. 1. Tümülüsler.....	65

4. 2. 2. Kaya Mezarları.....	72
4. 3. Yazıtsız Mezar Stelleri.....	82
4. 3. 1. Kapı Tipi Mezar Stelleri.....	82
4. 3. 2. Anthemion Tipi Stelleri.....	85
4. 3. 3. Phallos (Mantar) Tipi Stelleri.....	89
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	93
5. SONUÇ.....	93
KATALOG.....	98
KAYNAKÇA.....	131
TABLolar.....	145
LEVHALAR.....	151
RESİMLER.....	153
GRAFİKLER.....	167
ÖZGEÇMİŞ.....	170

KISALTMALAR

ADALYA Yıllığı.	: Suna İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü
a. g. e.	: Adı Geçen Eser.
a. g. m.	: Adı Geçen Makale.
AJA	: American Journal of Archaeology.
ANMED Akdeniz	: Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri, Suna-İnan Kıraç Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü.
Apollonia	: App.
BSA	: The Annual of the British School at Athens.
bkz.	: Bakınız.
cm.	: Santimetre.
çev.	: Çeviri.
DAA	: Directorate of Archives and Archaeology.
DNP	: Der Neue Pauly-Enzyklopädie der Antike.
Env. No.	: Envanter Numarası.
IAS	: Isparta Arkeolojik Surveyi.
IGR	: Inscriptiones graecae ad res romanas pertinentes.
IstMitt	: Istanbuler Mitteilungen.
İ.Ö.	: İsa'dan Önce.
İ.S.	: İsa'dan Sonra.
JHS	: The Journal of Hellenistic Studies.
lev.	: Levha.
MAMA	: Monumenta Asiae Minoris Antiqua.
MedA	: Mediterranean Archaeology.
MKKS	: Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu.
mm.	: Milimetre.

m. : Metre.

OLBA : Mersin Üniversitesi, Kilikia Arkeolojisi Araştırma Merkezi
Yayınları.

PhD : Doctor of Philosophy.

res. : Resim.

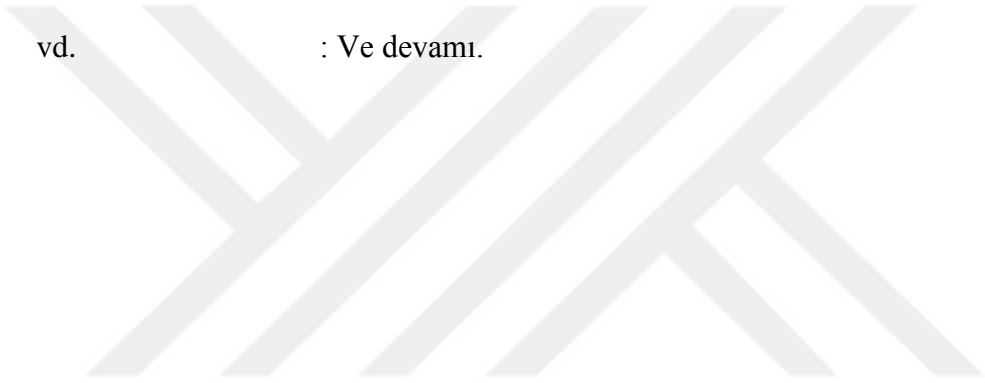
s. : Sayfa .

TAD : Türk Arkeoloji Dergisi.

TAY : Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri.

Ty. : Tymandos.

vd. : Ve devamı.

ÖNSÖZ

Günümüzde Isparta ve Burdur İlleri'nin tarihsel süreçte birçok egemenliğe ev sahipliği yapmış olduğu bilinmektedir. Çoğunlukla Grek ve Latin kökenli toplulukların bu topraklarda yaşadığı yapılan birçok araştırma ve kazılar sonucu anlaşılmıştır. Buna rağmen, bölgenin, Grek ve Latin topluluklardan kimlerden etkilendiği ve etkilediği unsurları nasıl devam ettirdiği soru işareti olarak kalmıştır. Hiç kuşkusuz, Pisidia toplumunun özellikle bölgesel olarak yakın konumda olan Phrygia'dan etkilendiği düşüncesi yer almaktadır. Phrygia'dan sonra yerel toplumun başka hangi civar bölgelerden etkilendiği ise, çalışılan tez kapsamında öte dünya dediğimiz ve insanoğlunun gizemli etkilerini barındırdığı mezar stelleri, mezar tipleri üzerinden saptanmaya çalışılmıştır. Lisans eğitimim boyunca epigrafi alanı ile ilgili öğrendiklerimin üzerine, yüksek lisans eğitimimde arkeoloji alanında öğrendiğim bilgileri de epigrafi ile pekiştirerek antik coğrafyada "Pisidia" olarak bilinen topraklar üzerinde yaşayanların ilk aşamada hangi kökenli isimleri kullandığı tez süresi boyunca ele alınmıştır.

Yüksek lisans eğitimim boyunca ilimlerinden faydalandığım, insani ve ahlaki değerleri ile de örnek edindiğim, sadece epigrafi alanında değil, aynı zamanda tarih, coğrafya alanlarında da yardımcı olan ve tecrübelerinden yararlanırken göstermiş oldukları hoşgörü ve sabırlarından dolayı değerli hocam Prof. Dr. Mustafa Adak'a, Yrd. Doç. Dr. Nuray Gökalpe'e, Yrd. Doç. Dr. Ebru Akdoğu Arca'ya ve Yrd. Doç. Dr. Nurşah Çokbankir Şengül'e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca, yakın ilgisini eksik etmeyen, oldukça yoğun meslek hayatı içerisinde değerli vaktinden bana da ayıran, bilgisi, tecrübeleri ve önerileriyle, maddi- manevi desteğini benden hiç esirgemeyen, hem insani ilişkiler hem de arkeolojik olarak birçok konuda öğrendiğimengin bilgileri için kıymetli danışmanın Doç. Dr. Bilge Hürmüzlü Kortholt'a, içten teşekkürlerimi sunmayı ve minnettarlığımı belirtmeyi kendime borç bilirim. Tez dönemi boyunca, yardımlarını ve desteğini gördüğüm Doç. Dr. Murat Fırat'a içten teşekkürlerimi sunarım. Epigrafik veriler konusunda yardımlarını eksik etmeyen Dr. Asuamn Coşgun Abuagla'ya teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek Lisans tez süresinin başlangıcından itibaren, Süleyman Demirel Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi'nin 4302-YL1-15 numaralı projesi aracılığı ile sunduğu maddi desteği için Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi'ne teşekkürlerimi sunarım.

Kuşkusuz tüm hayatım ve eğitim sürecim boyunca, üzerimde her zaman desteklerini hissettiğim başta baş tacım ailem olmak üzere tüm arkadaşlarıma sevgilerimi ve teşekkürlerimi bir kez daha dile getirmeyi isterim.

Isparta, Haziran 2016

GİRİŞ

Küçük Asya, tarihini kendi coğrafi koşullarına göre biçimlendirmiştir. Küçük Asya'nın coğrafi koşulları başka toprak parçalarında bulunmamaktadır. Hem üç kıta arasında bir geçit, hem iklim koşullarının uygunluğu, topraklarının verimliliği ve sunduğu doğal kaynaklar ile yalnızca gelip geçilen bir köprü değil, aynı zamanda üzerinde yaşanılacak bir topraktır. Bundan dolayı, Küçük Asya, her zaman çeşitli hâkimiyetlere ve çeşitli toplulukların yaşama alanı olmuştur¹. Diller, bir etnisite göstergesidir. Yani bir bölgede yaşayan insanların kim oldukları konusunda sağlanan bilgilerin birincil kaynağı olabilir².

Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nin antik coğrafyası; kentleşme, yerleşim modeli ve sürekliliği; mimari, ölü gömme gelenekleri ve siyasi olaylar gibi birçok çalışmayla bugüne dek ele alınmıştır. Bölge üzerine sayılan tüm bu etmenler, kültürel kimlik ile ilgili çalışmaların yapılmasında ve yeni bilgilerin ortaya çıkmasında oldukça etkili olmuştur. Birçok arkeolog ve epigraf tarafından "Bölge" ile ilgili çalışmalar yapılmış olsa da, herhangi bir kesinlik elde edilememiştir. S. Mitchell³ ve P. A. Iversen⁴ kültürel çeşitliliği yansıtmak için epigrafi çalışmaları yapmış olmalarına rağmen, genel olarak bölgesel bir tablo oluşturulmamıştır. Özellikle, yazıtlar ve arkeolojik buluntuların bir arada değerlendirilmesi, bölgede hem var olan hem de uzun dönemler boyunca devam eden kültürel kimliği ve çeşitliliği anlamak açısından önem arz etmektedir. Bundan dolayı, bu çalışmada, arkeolojik (seramikler, nekrolojik buluntular, kaya mezarları, tümülüsler, metal buluntular, yazıtsız mezar stelleri) ve epigrafik buluntular (yazıtlarda yer alan şahıs isimleri) değerlendirilip Kuzeybatı Pisidia kentlerinde (Apollonia, Konane, Seleukeia Sidera ve Tymandos) var olan Phryg, Lyd gibi yerel kültürel çeşitliliği saptamak ve hangi kültür/kültürlerin etkileşim içinde olduğunu tespit edebilmek konunun ilk amacını oluşturmaktadır. Tüm bu çalışmalar sırasında, Kuzeybatı Pisidia kentlerinde kullanılmış olan mezar tiplerini ve buna ilişkin gömü geleneklerini, toplum inançlarını veya farklı kültürlerle etkileşimleri ile çeşitlilik

¹ Ali Dinçol, "Anadolu'da Diller ve Yazılar", *Klasik Filoloji Seminerleri I*, İstanbul, 2004, s. 12.

² Dinçol, *a. g. m.*, s. 13.

³ S. Mitchell, "Three Cities in Pisidia", *Anatolian Studies*, Vol. 44, 1994, s. 135-136.

⁴ P. A. Iversen, "Inscriptions from Pisidian Konane (Conana) and the Surrounding Area", *Epigraphica Anatolica* 45, 2012, s. 114.

göstererek nasıl değişikliğe uğradıklarını veya değiştiğini arkeolojik ve epigrafik veriler ile incelemek çalışmanın esas amacını oluşturmaktadır.

Bölge ile ilgili araştırmalar, 19. yüzyılın ilk yıllarından itibaren başlamış ve sonrasında, daha da yoğun bir hal almıştır. Araştırmacılar, antik yazarların verdiği bilgilere dayanarak Geç Roma İmparatorluk ve Bizans Devri'nde terk edilmiş olan Pisidia kentlerini, epigrafik veri, sikke veya antik kayıtlardaki kentler sırasına göre tespit etmişlerdir. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi ile ilgili hem arkeolojik hem de epigrafik alanlarda çalışmalar hâlen daha yapılmaktadır. 1816 yılında Otto von Richter ve 1826-1833 yıllarında, İngiliz gezgin F.V.J. Arundell Kuzeybatı Pisidia'yı ziyaret etmiştir⁵. F. V. J. Arundell, Apameia'dan (Dinar) doğuya doğru gelerek Apollonia'ya (Uluborlu) gelmiş ve kentin kalesinde yaptığı kısa bir araştırma sonunda bulduğu yazıt sayesinde antik Apollonia Mordiaion'u tespit ederek lokalizasyonunu yapmıştır⁶. 1874 yılında, G. Hirschfeld, Kremna ve Sagalassos kentlerinde incelemeler yapmış, Agrae (Ağras), Seleukeia Sidera (Selef), ve Konane (Gönen) antik kentlerini lokalize etmiştir⁷. G. Hirschfeld, Konane kentinin ismini Sagalassos'ta ele geçirdiği bir yazıt üzerinde okuyarak kenti ilk olarak Gönen İlçesi'ne atfetmiştir⁸. Pisidia Bölgesi'ni gezen önemli gezginlerden biri ise W. M. Ramsay'dir. W. M. Ramsay, Küçük Asya'da çeşitli inceleme gezileri gerçekleştirmiş ve antik kaynaklarda Pisidia'da olduğu belirtilen bazı kentlerin lokalizasyonu ile ilgili çeşitli fikirler ileri sürmüştür⁹. W. M. Ramsay ve J. R. S. Sterrett, Tymandos kentinin günümüzdeki Yassıören Kasabası'nın altında olabileceğini düşünerek lokalizasyonunu yapmışlardır¹⁰; Yassıören'in 2 Km. güneybatısında akan Değirmen Deresi'nin yukarı vadisinin batısında yer alan Mandas Kırı da, orta büyüklükte, ilk Tunç Çağı yerleşmesi şeklinde (Mandas Höyük) tespit edilerek, burası, antik Tymandos kenti olarak lokalize edilmiştir¹¹. Amerikalı

⁵ F. V. J. Arundell, *Discoveries in Asia Minor, Including a Description of the Ruins of Several Ancient Cities and Especially Antioch of Pisidia I-II*, London, 1834, s. 236.

⁶ Arundell, *a. g. e.*, s. 236.

⁷ M. Waelkens, *Die kleinasiatischen Türseitne. Typologische und epigrafische Untersuchungen mit Scheintür*, Mainz am Rhein, 1986, s. 10.

⁸ Waelkens, *a. g. e.*, s. 11.

⁹ W. M. Ramsay, "Pisidian and the Lycaonian Frontier", *The Annual of the British School at Athens*, Vol. 9, 1903, s. 249.

¹⁰ Ramsay, *a. g. m.*, s. 258.

¹¹ J.R.S. Sterrett, *An Epigraphical Journey in Asia Minor*, Papers of the American School of Classical Studies at Athens 2, Pres of Cushinh and Company, Boston, 1888, s. 182.

araştırmacı J. R. S. Sterrett, bölgeye düzenlemiş olduğu çok sayıda geziler sırasında epigrafik buluntuya da rastlamış ve bunları iki ayrı kitap olarak yayınlamıştır¹².

H. Rott, 1906 yılında, daha çok Hıristiyanlık Dönemi araştırmalarını kapsayan gezisi sırasında, *Apameia Kibotos* (Dinar) ile *Apollonia Mordiaion* (Uluborlu) arasında ve Gönen civarında Roma yollarına ait kalıntıları fark etmiştir¹³. Pisidia Bölgesi'nin tarihi, kentleri ve genel bilgiler S. Mitchell¹⁴ ve H. Brandt¹⁵ tarafından ayrıca derlenmiştir. Bunların yanı sıra, A. S. Hall¹⁶ ve D. French¹⁷ de kent ile ilişkili önemli çalışmalar yapmışlardır. M. Özsait tarafından, 1980'li yıllarda başlayıp 2009 yılına kadar sürdürülen yüzey araştırmaları kapsamında kentin tarihsel gelişimini gösteren arkeolojik ve epigrafik veriler elde edilmiştir¹⁸. Son olarak, 2008 yılında B. Hürmüzlü başkanlığında gerçekleştirilen "Isparta Arkeolojik Yüzey Araştırması" ile Kuzeybatı Pisidia'nın hem stratejik hem de kültürel olarak çevresindeki bölgelerle olan ilişkileri saptanmaya çalışılmıştır¹⁹.

Bu araştırmaların ortaya koyduğu üzere, bölgenin tarihinin Hellenistik Dönem'den itibaren daha net bilindiği kesin olan tek bir şeydir. Kuzeybatı Pisidia kentleri, uzun dönemler boyunca farklı toplulukların yaşadığı bir alan olarak bir nevi kültürler arası, özellikle kültürel kimlik açısından önemli veriler sağlayan ve çalışmaya değer bir bölge olmuştur. Bölgede ağırlıklı olarak Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait arkeolojik bulgu ve epigrafik belgeler ortaya çıkarılmıştır. Arkeolojik bulgular bölgede, Paleolitik Dönem'den itibaren yaşamın var olduğunu göstermektedir. Yoğunlukla Roma İmparatorluk Dönemi yazıtlarında yer alan çoğu şahıs isimlerinin, özellikle Phrygia ve Lydia Bölgeleri'nde de kullanıldığı

¹² Sterrett, *a. g. e.*, s. 180; J.R.S. Sterrett, *The Wolf Expedition in Asia Minor*, Papers of the American School of Classical Studies at Athens 3, Pres of Cushinh and Company, Boston, 1888.

¹³ H. Rott, *Kleinasiatische Denkmaler aus Pisidien, Pamphylien, Kappadokien und Lykien Dieterichsche Verlagsbuchhandlung Theodor Weicher, Leipzig, 1908.*

¹⁴ Mitchell, *a. g. m.*, s. 24.

¹⁵ H. Brandt, *Gesellschaft und Wirtschaft Pamphylens und Pisidiens im Altertum*, Asia Minor Studien 7, Bonn, 1992, s. 42.

¹⁶ A.S. Hall, "Notes and Inscriptions from Eastern Pisidia" *Anatolian Studies*, Vol. 18, 1968, s. 57.

¹⁷ D. French-S. Mitchell, "Roma İmparatorluğunun İlk Devirlerinde Pisidia'da Yollar ve Ulaşım", *TAD* 24, 1977, s. 213

¹⁸ M. Özsait, "Burdur ve Isparta Yüzey Araştırmaları 2006", *ANMED* 5, 2007, s. 107.

¹⁹ B. Hürmüzlü, "New Investigations at Pisidian Tymandos: Results of the Isparta Archaeological Survey", *Colloquium Anatolicum (Anadolu Sohbetleri) VIII*, 2009, s. 200.

anlaşılmaktadır. Pisidce yazılmış ancak Grek karakterler içeren yazıtlar da bölgede görülmektedir.

İ.S. 2. yüzyılda yaşamış olan Ptolemaios, bölgenin kuzey kısmını, Konana Kenti'ni, Seleukia Sidera, Pisidia Antiokheiası, Palaion Beudos, Baris, Lysinia, ve Kormasa ile birlikte "Phrygia Pisidiası" şeklinde ifade etmiştir²⁰. Bu ifade, Kuzeybatı Pisidia'nın, çevresindeki diğer kent ve bölgelerle etkileşim içinde olduğunu açıkça yansıtmaktadır. Bunların yanı sıra, Kuzeybatı Pisidia'da var olan Phrygia'nın tanrılarına tapınımı ve Phryg politik yönetimi de gözden kaçmamaktadır. Bölgede görülen, bu kültürel çeşitlilik Roma İmparatorluk Dönemi'nde dahi devam etmiş olması göz ardı edilemez.

Kuzeybatı Pisidia Bölge kentlerine ilişkin Demir Çağ'dan itibaren arkeolojik bulguların yanı sıra, Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemlerine ait olan yazıtlar ile epigrafik veriler elde edilmiştir. Kütüphane çalışması yapılarak yayınların taranması ile birlikte yeni bilgilerin bulunması ve yazıtlara ulaşılmasının yanı sıra, M. Özsait²¹ ve B. Hürmüzlü Kortholt²² tarafından yapılan yüzey araştırmalarının sonuçları incelenip yazıtların ve arkeolojik bulguların dokümantasyonu yapılmıştır. Çalışmanın katalog kısmında ise, yazıtlar buluntu yerlerine, ölçülerine ve çeviriye göre sıralanıp isimler üzerine bilgiler verilmiştir. Katalog kısmında, Isparta Müzesi'nde korunmakta olan eserlerin müze envanter numaraları, yüzey araştırması sırasında ele geçen eserler için de Isparta Arkeolojik Surveyi (IAS) kodlaması ile belirtilmiştir.

Toplanan epigrafik veriler aracılığı ile belirlenen şahıs isimleri üzerinden değerlendirmeler yapılarak, şahıs isimleri alfabetik olarak sıralanmış ve hangi dönemlerde hangi kökenli (Grek/Latin/epikhorik-yerel) isimlerin kullanıldığı belirlenerek, Phrygia, Lidya, Grek veya Latin kökenli mi oldukları saptanmıştır. Şahıs isimleri dışında dönemlerin özelliklerine göre, ele geçen yazıtlar aracılığı ile kentlerde hangi isimlerin yoğun olarak kullanıldığı belirlenmiştir. İsimlerin kökenleri tespit edilirken, dönemlerin özellikleri de ele alınarak, bölge kentlerinde etkisini gösteren

²⁰ Ptolemaios, *Ptolemy's "Geography": An Annotated Translation of the Theoretical Chapters*, (çev.) J. Lennart Bergren, Princeton University Press, 2002, 5.5.5.

²¹ M. Özsait, "1997 Yılı Isparta ve Çevresi Yüzey Araştırmaları", *16. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, II. Cilt, 25-29 Mayıs 1998, Tarsus, s. 77.

²² B. Hürmüzlü, "Isparta Arkeolojik Surveyi 2008 Yılı Çalışmaları", *27. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, I. Cilt, 25-29 Mayıs 2009, Denizli, s. 65.

Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemleri bazında isimlerin nasıl kullanıldıkları ve yoğunluk dereceleri belirlenmiştir.

Kuzeybatı Pisidia Bölgesi ile ilgili yapılan kültürel çalışmanın sonuç bölümünde ise, bölgede hangi kültürel çeşitliliğin devam ettiği, yazıtlarda yer alan şahıs isimlerinin yerel mi ya da yerel değilse, ne şekilde bölgede varlığını sürdürdüğü belirlenerek Tymandos, Konane, Apollonia ve Seleukeia Sidera kentlerinin kültürel kimliği belirlenmeye çalışılmıştır.

Arkeolojik bulgular (seramik, nekrolojik bulgular, tümülüsler, kaya mezarları, metal buluntular ve yazıtsız mezar stelleri) ve epigrafik veriler birlikte değerlendirildiğinde kültürel kimliği yansıtmada önem taşımaktadır. Arkeolojik veriler toplanırken ilk olarak, seramikler ile ilgili kaynakçalar taranmış ve bulgular arkeolojik veriler bölümüne eklenmiştir. Sonrasında ise, nekrolojik bulgular ve tümülüsler, özellikle Phryg ve Lyd kültürel çeşitliliğinin, Kuzeybatı Pisidia'da yansımalarının ne derecede olduğu ve ne kadar süre devam ettiği yönünde incelenmiştir. Bunların haricinde, Phryg kültüründe olan kaya mezarlarının da Kuzeybatı Pisidia kentlerinde ne yoğunlukla ve biçimsel olarak nasıl yapılarak kullanıldığı saptanmaya çalışılmıştır. Son olarak, metal buluntular ve yazıtsız mezar stelleri de derlenerek arkeoloji veriler bölümüne eklenmiştir. Yazıtsız mezar stelleri, stil ve biçim yönünden değerlendirilerek hangi kültürel çeşitliliğin olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

Kuzeybatı Pisidia, uzun yıllar araştırma açısından sessiz kalan bir bölge olduğundan arkeologlar ve epigraflar son yıllarda çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. Bu nedenle, Kuzeybatı Pisidia, çalışılmaya değer bir alan olmuş ve birçok araştırmayı kendi üzerine çekmeyi başarmıştır. Yeni bilgilerin ortaya çıkmasında bu çalışmanın etkin olması düşünülmektedir. Arkeolojik bulgular ve yazıtların değerlendirilmesi ile bölge daha dikkatle incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KUZEYBATI PISIDIA BÖLGESİ COĞRAFI KONUMU

Antik Dönemde, Pisidia adı ile bilinen “Göller Bölgesi” birbirinden farklı coğrafi özellikleri bir arada barındırmıştır²³. Pisidia Bölgesi, günümüzde Isparta-Burdur İlleri'nin tümünü, Antalya İli'nin kuzeyinin bir kısmını içine alan bölgedir. Pisidia, kuzey ve kuzeybatıda Phrygia, doğuda Lykaonia, batıda Milias ve Kabalia (Beyşehir Gölü), güneyde Pamphylia, güneydoğuda Isauria ve Kilikia Bölgeleri ile sınır komşusudur (Harita 1)²⁴. Kuzeyde Barla ve Tınaz Dağları'nın yüksek tepeleri ile çevrelendiğinden ve Eğirdir Gölü ile Milias ve Kibyrtis arasını birleştiren doğu-batı eksenli bir koridor konumundaki verimli ovalardan meydana gelen havza, küçük bir Pisidia toplumunun dönemler boyu gelişimini incelemek açısından oldukça önemlidir²⁵.

Strabon, Pisidia Bölgesi'nin sınırlarını, “Pisidialılar Pamphylia Ovası'nı çeviren dağlık arazide oturuyorlardı” şeklinde tanımlamaktadır²⁶. Bu dağlık bölgenin sınırları, tarihi dönemler boyunca sıklıkla değişmiş olmakla birlikte, Burdur, Eğirdir (Limnae) ve Beyşehir Göllerini (Karalis) içine alan, güneyde Antalya ile sınırlanan coğrafi bölge olarak tanımlanmaktadır²⁷. Bunun yanı sıra, İ.S. 2. yüzyılda yaşamış olan Ptolemaios, Seleukeia Sidera, Pisidia Antiokheia, Konane (Conana), Palaion Beudos, Baris, Lusia, Kormasa ve Neapolis kentlerini “Phrygia Pisidiası” adı altında sınırlandırmaktadır²⁸. İ.S. 4. yüzyıla ait olan H. Zosimos yıllıkları da Apollonia ve Konane kentlerinin kültürel ilişki içerisinde olduklarını göstermektedir²⁹. Bunların dışında, Strabon, Apollonia

²³ Bilge Hürmüzlü-Ayça Gerçek, “Pisidia’da Yeni Bir Kale Yerleşmesi”, *Mustafa Büyükkolancı’ya Armağan (Essays in Honor of Mustafa Büyükkolancı)*, Ege Yayınları, 2015, s. 309.

²⁴ Veli Sevin, *Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası I*, Ankara, 2001, s. 153; Strabon, *Geographika-Antik Anadolu Coğrafyası*, (çev.) A. Pekman, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2012, 12-7.

²⁵ B. Hürmüzlü, “Isparta Bölgesi Arkeolojik Yüzeysel Araştırması 2009: Konane Antik Kenti ve Çevresi”, *ANMED* 8, 2010, s. 124.

²⁶ Strabon, *a. g. e.*, 12-7, 1-2.

²⁷ B. Hürmüzlü, “Pisidia’da ‘Gömü Geleneklerinin’ Işığında Kültürler Arası İlişkiler”, *Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 15, 2007, s. 1.

²⁸ Ptolemaios, *a. g. e.*, 5.5.5.

²⁹ Zosimos, *Bibliotheca Hagiographica Graeca, II*, 321.

kentinin, bir Phryg kenti olabileceğinden bahsederken³⁰, Ptolemaios ise bir Pisidia kenti olduğundan söz etmektedir³¹.

Kuzeybatı Pisidia'nın coğrafi konumunun geçiş bölgesi olmasından dolayı, tarih boyunca çeşitli kültürlerin varlıklarını sürdürdükleri bölge haline gelmiştir³². Konane ve çevresinde yer alan Seleukeia Sidera ve Apollonia gibi antik kentlerin bulunduğu Kuzeybatı Pisidia Bölgesi, coğrafi olarak Pisidia'nın diğer bölgelerinden ayrılmaktadır³³. Bölge, doğuda Eğirdir Gölü, kuzeyde Karakuş Dağları; güneyde Davras Dağı ve Sagalassos'un bulunduğu Akdağ; batı da ise, Burdur Gölü'nün kuzey ucu ve Söğüt Dağları'nın doğu uzantısı ile sınırlanmaktadır (Harita 2)³⁴. Bu coğrafi konumu ile Kuzeybatı Pisidia, Phrygia ve Pisidia Bölgeleri arasındaki doğal sınırın içerisinde yer almaktadır. Bu nedenle, Ptolemaios'un sınıflaması, Kuzeybatı Pisidia açısından önemlidir³⁵. Yapılan bu tanım, özellikle Konane kentinin coğrafi konumuna işaret etse de, Konane, Apollonia ve Seleukeia Sidera kentlerinin kültürel bakımdan aynı sınırlar içerisinde olduklarını da yansıtmaktadır³⁶.

Kuzeybatı Pisidia'nın önemli yerleşmelerinden biri olan *Konane* Antik Kenti (Roma Dönemi'nde Conana), Isparta İli'nin 24 Km. kuzeyinde, Gönen İlçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. *Tymandos* Antik Kenti'nin günümüzde Yassıören Kasabası'nın güneyinde ve kısmen de altında yer aldığı kabul edilmektedir³⁷. Modern coğrafyada kent, Isparta İli Senirkent İlçesi'nin 5 km. doğusunda bulunan Yassıören Kasabası sınırları içerisinde kalmaktadır³⁸. Kentin, batıda Karakuş Dağı, doğuda Sultan Dağı, güneyde Beşparmak ve Barla Dağı ile yüksek dağlarla çevrelenmesi, Phrygia ve Pisidia Bölgeleri arasında doğal bir sınır ve geçit oluşturduğunu göstermektedir³⁹.

³⁰ Strabon, *a. g. e.*, 12.8.3.

³¹ Ptolemaios, *a. g. e.*, 5.4.11.

³² Fikret Özcan, "Isparta Müzesi'ndeki Yerel Stilde Bazı Roma Dönemi Mezar Stelleri", *Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 32, 2014, s. 143.

³³ B. Hürmüzlü –A. İnan, "Isparta Bölgesi Arkeolojik Yüzey Araştırması 2010: Konane (Conana) Antik Kenti ve Çevresi", *ANMED* 9, 2011, s. 194.

³⁴ Hürmüzlü-İnan, *a. g. m.*, s. 194.

³⁵ Hürmüzlü-İnan, *a. g. m.*, s. 194.

³⁶ Hürmüzlü-İnan, *a. g. m.*, s. 195.

³⁷ B. Hürmüzlü, "Isparta Bölgesi 2008 Yılı Arkeolojik Yüzey Araştırması: Tymandos Antik Kenti ve Çevresi", *ANMED* 7, 2009, s. 122.

³⁸ A.C. Abuagla, "Tymandos Antik Kentinden Beş Mezar Yazıtı", *Pisidia Araştırmaları I*, 5-6 Kasım, 2012, s. 344.

³⁹ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 211.

Apollonia, günümüzde Isparta İl merkezinin kuzeyinde Uluborlu İlçe merkezine bağlı Uluğbey Köyü'ndedir. Antik kent, güneyde Kapı Dağı ve Yuvaca Yaylası, batıda Şalgamlık Tepesi, kuzeyde Kılıçlayan Dağları ve doğuda Senirkent ovası ile çevrelenmektedir⁴⁰. *Seleukeia Sidera* Kenti, günümüzde Selef'e lokalize edilen, Isparta'nın 15 Km. kuzeyinde, Atabey yolu üzerinde bulunan modern Bayat Köyü'nde yer almaktadır⁴¹. I. Seleukos tarafından kurulduğu kabul edilen kentin konumu, Kuzeybatı Pisidia'da askeri yollar üzerinde yer alması dolayısıyla önemli olmuştur⁴².

⁴⁰ Getzel M. Cohen, *The Hellenistic Settlements in Europe, the Islands and Asia Minor (Hellenistic Culture and Society)*, University of California, 1996, s. 288-290.

⁴¹ B. Hümmüzlü, "Seleukeia Sidera Antik Kenti", *Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü-Haberler*, Sayı 26, 2008, s. 12.

⁴² Hümmüzlü, *a. g. m.*, s. 12.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KUZEYBATI PISIDIA BÖLGESİ TARİHSEL ÇERÇEVE

Uzun yıllar yapılan yüzey araştırmaları ve kazılar sonucu, bölgenin tarihsel gelişimine ve yerleşme alanındaki *longue durée* (sürekliliğe) ilişkin olarak yeni bilgiler sağlanmıştır⁴³.

Bölgenin yerleşim tarihçesi, Pisidia'nın Üst Paleolitik Çağ'dan itibaren kesintisiz olarak yerleşim görmüş olduğunu göstermekle birlikte, Pisidia Bölgesi'nin adının, Küçük Asya'nın Hitit Dönemi'nde "*Pedassa*" olarak Hitit belgelerinde anıldığı belirtilmiştir⁴⁴. Bundan dolayı, Bölge'nin yerleşim tarihi, içinde bulunduğu farklı dönemin/krallıkların karakteristiğine uygun şekilde yerleşmelerin kurulduğunu göstermektedir⁴⁵.

Kuzeybatı Pisidia'nın İ.Ö. I. bin yılın başlarına kadar siyasi varlık gösteren toplumlar tarafından iskân edilmiş olduğu anlaşılmıştır⁴⁶. Yüzey araştırmaları sonucu ele geçen arkeolojik ve epigrafik verilerden bölgede, Phrygialıların ve Lydialıların etkilerinin Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemlerinde de devam ettiği anlaşılmaktadır. Elde edilen mezar yazıtlarından ve tiplerinden hareketle, Kuzeybatı Pisidia Bölgesi kentlerinin önce Phrygialıların, sonrasında Lydialıların yönetimi ve etkisi altında kaldığı savlanmıştır⁴⁷. İ.Ö. 9. yüzyılın sonundan itibaren, Kuzey Pisidia'nın Büyük Phrygia'nın (Phrygia Paroreios) hâkimiyeti altında kalmasından dolayı Phryg etkilerinin Kuzey Pisidia'da Hıristiyanlığın başlangıcına dek sürmüş olabileceği, A. S. Hall tarafından neo-Phryg yazıtlarının incelenmesi sonucu belirtilmiştir⁴⁸. Zira, Phryg dilinin/alfabesinin özellikle İ.S. 280 yılından itibaren Asia ve Galatia'da yoğun şekilde kullanımı da Kuzeybatı Pisidia'nın Phryg yönetiminde

⁴³Ş. Pervin-B. Hürmüzlü, "Kırsal Yerleşmelerin Sürekliliği ve Sürdürebilirliği: Yassıören-Tymandos Örneği", *Uluslararası Ekolojik Mimarlık ve Planlama Sempozyumu*, 22-25 Ekim 2009, Antalya, s. 325.

⁴⁴ M. Doğan-M. Alparslan, "Tarhuntassa'nın Lokalizasyonunda Yeni Adımlar", *Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü-Haberler* 7, 1999, s. 14.

⁴⁵Hürmüzlü-Gerçek, *a. g. m.*, s. 309.

⁴⁶Ramsay, *a. g. m.*, s. 254.

⁴⁷Brandt, *a. g. e.*, s. 12-14; M. Özsait, *İlkçağ Tarihinde Pisidia*, İstanbul, 1980, s. 63-105.

⁴⁸Hall, *a. g. m.*, s. 59.

olduğunu açıkça göstermektedir. Kuzeybatı Pisidia'nın Phryg sınırları içerisinde olduğu sürece Phryg etkilerine maruz kalmış olduğu göz ardı edilemez.

Herodotos, "Pisidia" adından söz etmemesine rağmen Halys (Kızılırmak) ırmağının batısında kalan bölgenin, Kroisos döneminde Lydia yönetiminde olduğunu belirtmiştir⁴⁹. Herodotos'un bu aktarımı bölgenin, Persler'in Sardeis'i tahrip ederek, Küçük Asya'yı ele geçirdikleri döneme kadar (İ.Ö. 547/546) Lydia egemenliğinde olduğunu açıklamıştır⁵⁰. Perslerin Sardeis'i yıkması ve Küçük Asya'yı ele geçirmesinin ardından bölge, İ.Ö. 6. yüzyılın ortasından Büyük İskender'in Küçük Asya'yı fethine kadar Pers egemenliğinde kalmıştır⁵¹. Herodotos, Pisidia'nın batı kısmındaki *Milias*'ı birinci satraplık içerisinde, *Hyteneis* Bölgesi'ni ise, ikinci satraplık sınırları içerisinde belirtmiştir⁵². Buna rağmen, bölgenin "Pisidia" olarak ilk kez anılması Ksenophon'un *Anabasis* eserinde, Kyros'un II. Artakserkses'e karşı yapacağı seferin hazırlıklarının anlatıldığı pasajda geçmektedir⁵³. Ancak, Ksenophon burada, Kyros'un bu seferin gerçek amacını gizlemek için, "Phrygia'ya yağma akınları düzenleyen Pisidialıları cezalandırma seferi düzenleyeceğini" ileri sürmüştür. Bu ifadeden yalnızca Pisidia adının geçmiş olması değil, aynı zamanda Perslerin bölgeyi tam anlamı ile kontrol altına alamadıkları da anlaşılmakta ve bu durumun Hellenistik Dönem'den Roma Dönemi'ne kadar devam ettiği de belirtilmiştir⁵⁴. Bunların yanı sıra, Ksenophon, Pisidialıların, Toroslar üzerinde yaşayan Milias, Solymos, Kabalis ve Isaurialılar, hatta kıyı kesimlerdeki Lykialılar ile aynı kökenden olabileceklerini de belirtmiştir⁵⁵. Bu ortak köken, bölgede, İ.Ö. II. bin yıldan itibaren varlıkları saptanan Luviler'e kadar dayandırılabilmesini düşündürmüştür⁵⁶. Zira, özellikle Kuzeybatı Pisidia kentleri yazıtlarında rastlanan ve epigrafik veriler bölümünde değinilen epikhorik (yerel) kişi özel isimleri, söz konusu halkların dil bakımından birbirleri ile ilişkili olduklarına işaret etmektedir. Ayrıca, Pisidialılar'ın çapulculuk yapan baş eğmez ve kaba oldukları da

⁴⁹ Herodotos, *Herodotos Tarihi*, (Çev.) Müntekim Ökmen, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2015, 1.28.

⁵⁰ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 3.

⁵¹ Brandt, *a. g. m.*, s. 42.

⁵² Herodotos, *a. g. e.*, 3.90; A. J. Toynbee, "On Herodotus III. 90 and VII. 75,76", *The Classical Review* 24, 1910, s. 236-239.

⁵³ Ksenophon, *Anabasis (Onbinlerin Dönüşü)*, (çev.) Tanju Gökçöl, Sosyal Yayınları, 2010, 1.1.11.

⁵⁴ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 4.

⁵⁵ Ksenophon, *a. g. e.*, 1.11.

⁵⁶ Özsait, *a. g. e.*, s. 114.

söylenmektedir⁵⁷. Pisidia kentlerine ilişkin ilk bilgiye ise, antik dönem tarih yazarı Arrianus ile ulaşılmaktadır⁵⁸.

Büyük İskender'in İ.Ö. 334/330 yılında Küçük Asya'yı fethi sırasında, Lykia üzerinden Pamphylia ve Pisidia'dan geçerek Phrygia Bölgesi'ne girdiğinin bilinmesine rağmen Arrianus, Büyük İskender'in Pisidia'nın tüm kentlerine ve iç kısımlarına uğramadığını aktarmıştır⁵⁹. Pisidia kentlerinin, bazen Büyük İskender'e direndiği, bazen de savaşız teslim olduğu Arrianus'un, "Büyük İskender'in Sagalassos'u savaş ile zapt ettiğinden; bazı kentlerin zorla, bazılarının ise, uzlaşma ile boyun eğdiğini" aktarımı ile anlaşılabilir⁶⁰. Arrianus, Sagalassos'un dik yamaçlarda bulunduğunu ve bundan dolayı da Büyük İskender'in kente girerken askerlerine tırmanmalarını emrederek kenti ele geçirdiğini aktarmıştır⁶¹. Bunun üzerine, Sagalassoslu askerlerin surlardan atlayarak intihar etmeleri söz konusudur⁶². Diodoros, Kappadokia'nın işgali sırasında, Perdikkas'ın Kral III. Philip ile birlikte, Pisidia kenti, Isauria ve Laranda'yı tahrip ettiğinden bahsetmiştir⁶³. Büyük İskender, İ.Ö. 334 yılında komutanlarından Nearkhos'u Lykia'nın Tauros Dağları'na komşu olan kentlerin satrapı yapmıştır⁶⁴. Nearkhos, bu bölgedeki kentleri zapt ederek burada hâkimiyet kurmuş ve alınamayan kentleri de zapt ederek bölgede asayiş sağlamıştır⁶⁵. Her ne kadar Büyük İskender, Lykia ile birlikte Pamphylia ve Pisidia'nın batı kesimine Nearkhos'u satrap olarak atamış olsa da, Nearkhos'un Lykia dışında, Pisidia kentlerine her hangi bir sefer yapıp yapmadığı belirtilmemiştir⁶⁶. Ancak, Nearkhos'un satraplığı, Büyük İskender'in Hindistan seferi dolayısıyla onu donanma komutanı olarak çağırdığı sırada sona ermiştir (İ.Ö. 331-330)⁶⁷. İ.Ö. 331 yılından Büyük İskender'in ölümüne kadar Pisidia'da barışın

⁵⁷Ksenophon, *a. g. e.*, 3.1.13; Strabon, *a. g. e.*, XII, 12.7, 1-2.

⁵⁸ Flavius Arrianus, *Aleksandrou Anabasis (İskender'in Seferi)*, (çev.) Furkan Akderin, Alfa Yayınları, 2006, I, 28-2; I, 29-1.

⁵⁹M. Özsait, *Hellenistik ve Roma Devrinde Pisidia Tarihi*, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1985, s. 6; B. Hürmüzlü, "Pisidia Bölgesi'nde Seleukoslar Dönemi Yerleşim Politikaları", *Colloquium Anatolicum 14*, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, 2015, s. 170.

⁶⁰ Arrianus, *a. g. e.*, I, 28; Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 4.

⁶¹ Arrianus, *a. g. e.*, I, 28.

⁶² Arrianus, *a. g. e.*, I, 28.

⁶³ Diodoros, *Bibliotheka Historika*, (ed.) T. E. Page (Loeb), London, 1947, XVIII, 16-22.

⁶⁴ Arrianus, *a. g. e.*, III, 6-6.

⁶⁵ Arrianus, *a. g. e.*, III, 6-8.

⁶⁶ O. Akşit, *Likya Tarihi*, İstanbul, 1967, s. 126.

⁶⁷ H. Berve, *Das Alexanderreich auf Prosopographischer Grundlage (Alexanderr)*, I-II, München, 1926, s. 269.

hâkim olduğu söylenmektedir⁶⁸. Büyük İskender'in Antigonos Monophtalmos'a Phrygia Paroreios satraplığını verdikten sonra, Antigonos, bölgede güvenliği ve barışı sağlamak istemiştir. Bundan dolayı, Phrygia'nın güneyinde ve Pisidia'nın kuzey sınırında yer alan Kelainai kentine ailesini taşıyarak hem kuzey-güney iletişimini sağlamış hem de doğu ve batı yol ağının kontrol etmiştir⁶⁹. Nearkhos'un ardından, Lykia ve Pamphylia'nın Büyük Phrygia satrapı Antigonos'a verilmesi ile Pamphylia'nın topraklarında bulunan Pisidia'nın batısının da bu satrapın hâkimiyeti altına girdiği belirtilmiştir⁷⁰. Bu olaylardan sonra, Büyük İskender, komutanlarından Antigonos ile birlikte Kelainai kentine doğru ilerlemiş ve İ.Ö. 333 yılında Antigonos'u zekâsından ve stratejisinden dolayı Büyük Phrygia'ya satrap atayarak Kelainai kentinin kuşatılmasını da ona bırakıp kendisi Gordion'a geçmiştir⁷¹. Zira, Büyük İskender, İ.Ö. 334 yılından beri, hâkimiyeti altına aldığı topraklarda, Pers İmparatorluğu'nun geleneğine göre satraplıklar kurmuş ve satrap olarak da Makedon komutanları veya kendisine karşı aksi davranışta bulunmayan yerel yöneticileri atamıştır⁷². Satrap olan Antigonos Monophtalmos, Kelainai kenti kuşatmasının ardından Kuzeybatı Pisidia kenti Kretopolis'e gelerek burayı da hâkimiyeti altına almış ve Sagalassos kentini kontrol altında tutmak için kolonileştirme sürecine girmiştir⁷³. Antigonos, Phrygia'da satraplık görevinde iken ailesini, oldukça korunaklı ve dik yamaçlara sahip Kelainai'e yerleştirmiş ve sonrasında ise, kendisi de buraya gelerek ailesi ile birlikte yaşamıştır⁷⁴.

Büyük İskender'in İ.Ö. 323 yılında Babylon kentindeki ölümünden sonra, Kuzeybatı Pisidia'da, Diadokhlar Dönemi'nde, çeşitli çatışmaların olduğu ve bölgenin farklı egemenlikler altına girdiği anlatılmıştır⁷⁵. Büyük İskender'in hastalığı sırasında krallık mührünü verdiği krallık naibi Perdikkas ve taraftarları ile ona karşı bulunanlardan oluşan iki grup arasında tahta kimin geçeceği konusunda beliren fikir ayrılıkları yaşanmıştır⁷⁶. Büyük İskender'in kardeşinin kral olarak ilan edilmesinin ardından, bir bütün olan krallık toprakları hem yönetimin kolaylığı hem de idari

⁶⁸ E. Kosmetatou, "Pisidia and the Hellenistic Kings from 323 to 133 BC", *Ancient Society* 28, 1997, s. 8.

⁶⁹ Kosmetatou, *a. g. m.*, s. 10.

⁷⁰ Berve, *a. g. e.*, s. 42.

⁷¹ Kosmetatou, *a. g. m.*, s. 8-9.

⁷² Diodoros, *a. g. e.*, XVIII, 3.

⁷³ Kosmetatou, *a. g. m.*, s. 10.

⁷⁴ Kosmetatou, *a. g. m.*, s. 10.

⁷⁵ S. Mitchell, *Hellenism in Pisidian*, (ed.) E. Schwertheim, *Forschungen in Pisidien, Asia Minor Studien* 6, Bonn, 1992, s. 24-26.

⁷⁶ Özsait, *a. g. e.*, s. 1.

yönetim için Asya ve Avrupa olarak ikiye ayrılarak Avrupa’da bulunan toprakların idaresi Büyük İskender döneminde olduğu gibi Antipatros’ta kalmıştır⁷⁷. Asya’nın idaresi ise, Perdikkas’a verilmiş ve Büyük İskender’in en ünlü komutanlarından olan Krateros’a da krallığın vasiliği atanmıştır⁷⁸. Krallığın idaresinde, Büyük İskender’in zamanında olduğu üzere, satraplık statüleri korunarak Ptolemaios Mısır’a, Antigonos Monophtalmos Lykia ve Pamphylia ile birleştirilen Büyük Phrygia’ya, Eumenes Paphlagonia ve Kapadokia’ya, Leonnatos Hellespontos Phrygiasına, Lysimakhos Karadeniz kıyısıyla birlikte Thrakia’ya, Philotas Kilikia’ya, Menandros Lydia’ya, Philotas oğlu Asandros Karia’ya, Laomedontes Suriye’ye, doğudaki Media ise, Pithonas’a atanmıştır⁷⁹. Bunun dışında, birçok bölge ise, dağıtılmadan Büyük İskender tarafından atanan otokton yöneticilerin idaresi altında kalmıştır⁸⁰. Ancak, Perdikkas, Kappadokia’nın egemenliğinin henüz Eumenes’e verilmemesinin üzerine, diğer yakın bölgelerin hâkimiyetini alan Leonnatos ve Antigonos’dan Eumenes’e yardım etmelerini bildirmiştir⁸¹. Bunun üzerine, Leonnatos Yunanistan’da olduğu, Antigonos ise, emre karşı geldiği için Perdikkas ordunun başına geçerek Kappadokia’ya sefer düzenleyip toprakları Eumenes’e teslim etmiştir⁸². Antigonos, Perdikkas’a karşı korkuya kapılıp Makedonia’ya, Antipatros ve Krateros’un yanına kaçmış ve Perdikkas’ın kendisine karşı düzenlediği komplo girişiminin hepsini hedef aldığını anlatmıştır. Böylelikle, onları Perdikkas’a karşı savaş açmaya ikna etmiştir⁸³. Arrhidaios, Ptolemaios’un yanına geldiğinde, Eumenes, Perdikkas’ın hediyelerini Kleopatra’ya götürmüş ve bunu da Lydia satrapı Menandros Antigonos’a bildirmiştir. Onun aracılığıyla Antipatros ve Krateros’un çevresindekiler de duymuştur. Özellikle Perdikkas aleyhindeki bu huşular onlar için savaş sebebi olmuştur⁸⁴. Perdikkas, Ptolemaios ile savaşmak üzere kralları da yanına alarak ordusu ile birlikte Damaskos’tan Mısır’a gelmiş ve büyük çoğunluğun gönülsüz olmasına rağmen savaşa girişmiş ancak iki kez bozguna uğramıştır⁸⁵. Bu olayın ardından, Antigonos, Küçük Asya’ya geçmiştir. Komutanlar, Suriye’de,

⁷⁷Diodoros, *a. g. e.*, XVIII, 3.

⁷⁸Diodoros, *a. g. e.*, XVIII, 4.

⁷⁹J. Greenhalgh, “Roman Pisidia-a study of development and cahnge”, Doktora Tezi, Department of Archaeology, University of Newcastle, 1987, s. 201.

⁸⁰Sevgi Sarıkaya, “Arrianus’un ‘İskender’den Sonraki Olaylar’ Adlı Eseri”, *Cedrus, The Journal of Mecri*, 2013, s. 337.

⁸¹Kosmetatou, *a. g. m.*, s. 13.

⁸²Kosmetatou, *a. g. m.*, s. 13.

⁸³Sarıkaya, *a. g. m.*, s. 339.

⁸⁴Sarıkaya, *a. g. m.*, s. 339.

⁸⁵Kosmetatou, *a. g. m.*, s. 14.

Triparadeisos'da toplanarak Antipatros'u krallık naibi seçmiş ve toprakları tekrardan aralarında bölüşme kararı almışlardır⁸⁶. Mısır, Libya ve onun ötesinde ülkelerin birçoğu ile batıya doğru mızrakla kazanılan yerlerin tümü Ptolemaios'un olmuş; Laemedon'a Syria bırakılmış; Philoksenos ise, yeniden Kilikia'ya atanmış; yukarı satraplıklardan iki ırmak arasındaki bölgeyle (Mesopotamia) Arbela'yı kralın kardeşi Amphimakhos'a pay etmiş; Seleukos'a ise, Babil'i isnat etmiştir⁸⁷. Tauros Dağı'ndan kuzeye doğru uzanan ülkelerden Kappadokia'ya Nikanor'u; Büyük Phrygia, Lykaonia, Pamphylia ve Lykia'da da önceden olduğu gibi, Antigonos'u tayin etmiş; Asandros'a Karia'yı taksim ederken; Lydia Kleitos'a; Hellespontos kenarındaki Phrygia, Arrhidaios'a verilmiştir⁸⁸. Aynı zamanda, Antipatros, çok istekli olduğundan Antigonos'u Asya ordu komutanlığına atayarak Perdikkas ve Eumenes'in taraftarlarını öldürmesi için savaşa göndermiştir⁸⁹. Bu savaşta, Perdikkas'ın iki kardeşi Pisidialıları kendilerine müttefik olarak alıp Antigonos karşısında yer almışlardır⁹⁰. Antigonos bu müttefiklik karşısında yılmayıp Pisidia'ya doğru hareket etmiş ve Pisidia kentleri ile savaşmıştır⁹¹. Bu sırada, Antipatros, Sardeis'e varmış ve Eumenes'e Sardeis'ten geri çekilmesini nasıl salık verdiğini ve onu ikna ettiğini anlatmıştır⁹². Ancak bu, Antipatros geldiğinde onu, Eumenes ve Perdikkas'la dostluğundan dolayı, eleştirmesini engellemeye yetmemiştir⁹³. Eumenes, hâkimiyeti altında olmayan komşu bölgelere ani baskınlar düzenleyip birçok ganimet ve para biriktirerek ordusunu zenginleştirmiştir⁹⁴. Antipatros, Eumenes ile savaşmaya şimdilik cesaret edemediğinden Attalos ve Alketas'a karşı savaşmak için Asandros'u göndermiş; fakat Asandros yenilmiştir⁹⁵. Bunların ardından, Antipatros, Eumenes'e karşı savaşması için kendisiyle birlikte Asya'ya geçmiş olan 8.500 Makedonia piyade birliğini; muhafız/arkadaşlar birliğinden (*hetairoi*) aynı sayıda süvariye ve elindekilerin yarısı kadar 70 fili Antigonos'a devretmiştir⁹⁶. Antigonos savaşa tutuşarak Alketas'ı öldürmüştür⁹⁷. Antipatros ise, Makedonia'ya geçmek için

⁸⁶Kosmetatou, *a. g. m.*, s. 15.

⁸⁷Sarıkaya, *a. g. m.*, s. 340.

⁸⁸Sarıkaya, *a. g. m.*, s. 340.

⁸⁹Diodoros, *a. g. e.*, XVIII, 39.

⁹⁰J. G. Droysen, *Geschichte des Hellenismus*, I-II, Gotha, 1877, s. 169.

⁹¹Droysen, *a. g. e.*, s. 172.

⁹²Sarıkaya, *a. g. m.*, s. 341.

⁹³Sarıkaya, *a. g. m.*, s. 341.

⁹⁴Sarıkaya, *a. g. m.*, s. 341.

⁹⁵Sarıkaya, *a. g. m.*, s. 341.

⁹⁶Sarıkaya, *a. g. m.*, s. 341.

⁹⁷Droysen, *a. g. e.*, s. 172.

yola koyulmuştur⁹⁸. Bu savaştan sonra, İ.Ö. 319 yılı, Antigonos Phrygia'ya doğru geçerken Antipatros'un öldüğü haberini alarak Eumenes'in peşine düşmüştür⁹⁹. Pisidialılar burada, Eumenes'in yanında olup Antigonos'a karşı durmuşlardır¹⁰⁰. Özellikle Kretopolis ve Termessos kentleri aynı şahısları tutuyorlar ve Antigonos'a karşı birlikte savaşıyorlardı¹⁰¹. Bu olaylar, burada yaşayan insanların, idarî bakımdan ortak konularda birlikte hareket edebilme görüşüne sahip olduklarını göstermektedir. Pisidia'da gösterdiği bu başarılarından sonra Antigonos, Küçük Asya'nın batısında da durumunu kuvvetlendirmiş ve Kilikia'ya giren Eumenes'e karşı harekete geçerek Ptolemaios'la anlaşmıştır¹⁰². Eumenes ise, Antigonos'a göre, zayıf olan ordusunu kuvvetlendirmek amacıyla yeni asker toplama girişiminde bulunarak kısa zamanda Pisidia, Lykia, Kilikia, Güney Syria ve Fenike'den asker toplamayı başarmıştır¹⁰³. Antigonos'un Pisidia'ya yaptığı bu harekâttan sonra, buranın kesinlikle ona bağlanması gerekmesine rağmen, Pisidialılar Eumenes'in ordusunda yer almışlardır¹⁰⁴. Bu durum, Antigonos'un, Eumenes'in müttefiki olan Pisidialıları itaat altına alacak sürekli bir idarî teşkilat kurmadığını göstermektedir¹⁰⁵. Bunların yanı sıra, Antigonos, İ.Ö. 319 yılında, Pisidia kenti olan Kelainai'ı tekrar hâkimiyeti altına almış ve burada gümüş *tetradrachme* bastırmıştır¹⁰⁶. Bu sikkeleri yalnızca Selge kenti kabul etmemiştir¹⁰⁷. İ.Ö. 318 yılında, Antigonos, Hellespontos (Çanakkale), Propontis (Marmara Denizi), Ege Denizi ve Küçük Asya'nın batısında hâkimiyeti altına alarak Eumenes'i yenmek üzere Kilikia'ya doğru yola çıkmıştır¹⁰⁸. Antigonos'un bölgeye girişini haber alan Eumenes, kendisine müttefik olması için Seleukos'a teklifte bulursa da Seleukos onu reddetmiştir¹⁰⁹. Diğer kısmı ise, Eumenes'e sadık kalmışlardır. Seleukos, Antigonos'un yanında yer alarak İ.Ö. 317-316 yılında, Eumenes'i bozguna uğratmışlardır¹¹⁰.

⁹⁸Sarıkaya, *a. g. m.*, s. 341.

⁹⁹Droysen, *a. g. e.*, s. 149.

¹⁰⁰Droysen, *a. g. e.*, s. 150.

¹⁰¹Özsait, *a. g. e.*, s. 13.

¹⁰²Kosmetatou, *a. g. m.*, s. 15-16.

¹⁰³Diodoros, *a. g. e.*, XVIII, 46.

¹⁰⁴Diodoros, *a. g. e.*, XVIII, 50.

¹⁰⁵Özsait, *a. g. e.*, s. 15.

¹⁰⁶Kosmetatou, *a. g. m.*, s. 16.

¹⁰⁷Kosmetatou, *a. g. m.*, s. 16.

¹⁰⁸Diodoros, *a. g. e.*, XVIII, 72.

¹⁰⁹Diodoros, *a. g. e.*, XIX, 12-13.

¹¹⁰Diodoros, *a. g. e.*, XIX, 34; Cohen, *a. g. e.*, s. 22, 146, 296, 298, 438; Getzel M. Cohen, *The Seleucid Colonies: Studies in founding, administration and organization (Historia: Einzelschriften; Heft 30)*, Steiner 1 auf Edition, 1978, s. 48, 52, 68.

Eumenes'i mağlup ettikten sonra, Antigonos, Ege Denizi'nden Indus Nehri'ne kadar uzanan topraklarda hâkimiyet kurmuştur. Bu zaferinden sonra, Antigonos'un hırsı diğer komutanları bir araya getirmiş ve İ.Ö. 316 yılında, toplanan konseyde Kappadokia ve Lykia'nın Kassandros'a; Hellespontos Phrygiası'nın Lysimakhos'a; Syria'nın tamamının Ptolemaios'a; Babylonia'nın da Seleukos'a verilmesi kararlaştırılmıştır¹¹¹. Bunların dışında, Eumenes'in mağlubiyetinden sonra elde ettiği hazinenin de paylaşılmasını istemişler ve eğer bu istek yapılmazsa Antigonos'a karşı savaş açılacağını da bildirmişlerdir¹¹². Fakat, Antigonos savaşa hazır olduğunu söyler söylemez Ptolemaios, Lysimakhos ve Kassandros savaş hazırlıklarına girişmişler ve Pisidialıların bir kısmı da asker olarak savaşmıştır¹¹³. Bu hususta, Antigonos'un amirali Theodotos önemli bir yerde olmuştur¹¹⁴. İ.Ö. 302-301 yılında, Lysimakhos, Ptolemaios ve Seleukos, Antigonos'a karşı, Sultan Dağları'nın kuzey eteklerinde yer alan Ipsos'da karşı karşıya gelerek Antigonos mağlup edilmiştir¹¹⁵. Ipsos Savaşı'nın ardından, Antigonos'un toprakları iki galip arasında pay edilerek en büyük kısmı Seleukos'a verilmiştir¹¹⁶. Lysimakhos ise, Thrakia'ya ek olarak, Kilikia ve Ptolemaios'un elinde olan Lykia, Pamphylia ve Pisidia'daki birkaç alan dışında, Tauroslara kadar Küçük Asya'yı elde etmiştir¹¹⁷. Bu olayların ardından, Demetrios, Yunanistan'daki otoritesinin yıkılmasıyla Lysimakhos'un yanına Thrakia'ya gelerek Seleukos'un da sempatisini kazanmıştır¹¹⁸. Kısa zamanda büyük başarılar kazanan Demetrios, İ.Ö. 297'de donanmasının yarısını kaybetmiş ve bundan dolayı Atina kuşatmasına hız vermiştir¹¹⁹. Ancak, diğer taraftan, Demetrios'un bu hızlı yükselişine karşın Lysimakhos, Ptolemaios ve Seleukos ittifak kurmuşlardır; bu ittifaka Epeiros kralı Pyrrhos da girmiştir¹²⁰. İ.Ö. 283 yılında, Demetrios, Seleukos tarafından bozguna uğratılmış ve buna dayanamayan Demetrios oldukça fazla alkol alarak ölmüştür¹²¹. İ.Ö. 281 yılında ise, Lysimakhos ve Seleukos,

¹¹¹ Diodoros, *a. g. e.*, XIX, 57; Cohen, *a. g. e.*, s. 295.

¹¹² Diodoros, *a. g. e.*, XIX, 57; H. Vanhaverbeke-M. Waelkens, *The Chora of Sagalassos. The Evolution of the Settlement Pattern from Prehistoric until Recent Times (Studies in Eastern Mediterranean Archaeology 5)*, Turnhout, 2003, s. 328.

¹¹³ Diodoros, *a. g. e.*, XIX, 57; Brandt, *a. g. e.*, s. 89.

¹¹⁴ Diodoros, *a. g. e.*, XIX, 64.

¹¹⁵ Diodoros, *a. g. e.*, XX, 113; Vanhaverbeke-Waelkens, *a. g. e.*, s. 337-342.

¹¹⁶ Diodoros, *a. g. e.*, XXI, I; Cohen, *a. g. e.*, s. 257; Vanhaverbeke-Waelkens, *a. g. e.*, s. 331; Brandt, *a. g. e.*, s. 96.

¹¹⁷ M. Segre, "Decreto di Aspendos", *Aegyptus*, XIV, 1936, s. 253-254.

¹¹⁸ Özsait, *a. g. e.*, s. 33; Cohen, *a. g. e.*, s. 298.

¹¹⁹ Plutarkhos, *a. g. e.*, XXXV.

¹²⁰ Plutarkhos, *a. g. e.*, XXXIX, 6-7.

¹²¹ Plutarkhos, *a. g. e.*, XLIX, I; Cohen, *a. g. e.*, s. 290-292.

Magnesia'nın kuzeyinde yer alan Kurupeidon mevkiinde savaşmışlar ve Lysaimakhos mağlup olmuştur¹²². Kurupedion Savaşı'ndan sonra, Küçük Asya hâkimiyeti Seleukos'a geçmiştir. Küçük Asya'nın, Seleukos hanedanlığının otoritesi altında iken, bazı kentleri direnmişse de çok büyük sorunlar çıkmamıştır. Zira, Seleukos, güvenliği sağlamak amacı ile özellikle Pisidia'da koloniler kurmuştur. Bu koloniler, Seleukeia Sidera (Selef), Apollonia Mordiaion (Uluborlu) ve Pisidia Antiokheiası'dır (Yalvaç). Bu koloni kentlerinin Makedon emekli askerler ile kurulduğundan *κατοικία* olabilmeleri de söz konusudur¹²³. Bu kolonilerin diğer kurulma amaçları, hem kolayca haber almak ve iletişimde bulunmak hem de kuzey yönündeki askeri yolların güvenliğini sağlamaktır¹²⁴. Kolonilerin yalnızca emekli askerlerden veya askerlerden değil de Grek-Makedon kesimlerinde getirilip kurulduğu anlaşılmıştır¹²⁵. Tymandos (Yassıören) kenti Hellenistik Dönem boyunca önemli bir rol oynamamıştır. Buna karşın, Tymandos'un yaklaşık 30 km. batısına Seleukos I tarafından kurulan Apollonia kentinin, egemenliğini doğuya kadar sürdürdüğü belirtilmiştir¹²⁶. İ.Ö. 3. yüzyıl başında, I. Seleukos Nikator tarafından kurulan kent, önceleri *Mordiaium* adını taşımaktaydı; Hıristiyanlık Dönemi'nde ise, *Sozopolis* adıyla bir piskoposluk merkezi olmuştur¹²⁷. Seleukos'un yönetimi altında olan koloni kentlerinin buluntuları, bölgenin kentsel düzeninin daha iyi olduğuna dair bilgiler sunmuştur¹²⁸. Seleukeia Sidera kentinin Kuzeybatı Pisidia'yı kontrol altına almış olduğu belirtilmiştir¹²⁹. Zira, kentin, Kuzeybatı Pisidia'da, askeri yollar üzerinde yer alan önemli konuma sahip olduğu da anlaşılmıştır¹³⁰. Hellenistik Dönem'de var olan bu krallık da diğer krallıklar gibi Hellen kültürünü somut bir şekilde yayma peşindeydi. Özellikle kentleşme sürecinde, koloniler kurarak kalıcılık sağlanmaya çalışılmış ve Grek-Makedon kökenli emekli askerler (*κατοικία*), vatandaşlar ile birlikte yerel kesimin oluşturduğu koloni kentleri kurulmuştur¹³¹. Bu kentlerin koloni olarak kurulmasındaki en önemli sebep ise, bölgenin kuzey sınırından

¹²² Droysen, *a. g. e.*, s. 199.

¹²³ Kosmetatou, *a. g. m.*, s. 21; A. Akalın, "Hellenleştirilmede Bir Yerleşim Ögesi: Katoikia-A Settlement Component in Hellenization: Katoikia", *Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırmaları Dergisi XXV/39*, 2006, s. 65-74.

¹²⁴ Kosmetatou, *a. g. m.*, s. 22.

¹²⁵ Kosmetatou, *a. g. m.*, s. 22.

¹²⁶ E. Kosmetatou, "Macedonians in Pisidia", *Historia* 54, 2008, s. 218.

¹²⁷ Sevin, *a. g. e.*, s. 153.

¹²⁸ Mitchell, *a. g. m.*, s. 130.

¹²⁹ H. Brandt, *a. g. m.*, s. 42.

¹³⁰ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 12.

¹³¹ E. Meyer, *Die Grenzen des Hellenistischen Staaten in Kleinasien*, Leipzig, 1925, s. 48.

geçen Suriye'yi Küçük Asya ile bağlayan ve Gülek Boğazı'ndan geçerek Kilikia ile Ege'yi bağlayarak İ.Ö. 300-100 yılları arasında gelişen doğu ticaret yolu olarak kullanılması olmuştur. Bu yolun güvenliğini sağlamak için de Seleukos Krallığı, bölgede askeri koloniler kurarak "ticaret yolu" politikasını gerçekleştirmiştir¹³². Pisidia'da koloni kurma politikasına ait diğer bir görüş ise, I. Antiokhos'un Galatlara karşı kazandığı savaştan sonra, Sagalassos gibi bağımsızlıklarını bırakmak istemeyen kentlerin Antiokhos'a karşı ayaklanmaları olmuştur¹³³. Bölgede kurulan koloni kentleri ile bölgenin yerleşme karakterinin, stratejik noktalarda kurulmuş yerleşmelerden oluştuğu anlaşılmaktadır¹³⁴. Bunun yanı sıra, bu dönemde yaşanan karışıklıklar ve Büyük İskender'in ardılları arasındaki mücadeleler bölgede, savunmaya daha fazla önem verilmesinin gerektiğini düşündürerek özellikle koloni kentlerinin dağ, tepe ya da yüksek eğimli platolara veya sağlam surlar ile tahkim edilip kurulmalarına neden olmuştur¹³⁵. Örneğin; Apollonia kenti, savunma amacı ile Grek-Makedon kökenli kişilerin yerleştirilerek tekrar kurulduğu Seleukos kolonisidir¹³⁶. Diğer koloni kenti olan Seleukeia Sidera ise, ilk olarak "Seleukeia" adı ile Grek-Makedon kökenli Thrak kimselerin getirilmesi sonucu kurulmuştur¹³⁷. Ancak, kentin adı, İmparator Caludius Dönemi'nde "Caludioseleuceia" olarak değiştirilmiştir¹³⁸. Kentin ismine "demirden" anlamına gelen "Sidera" ön adının eklenme tarihi bilinmemekle birlikte, kentin adını, bu *epithet* ile ilk olarak İ.S. 6. yüzyılda yaşamış olan coğrafyacı Hierokles kullanmıştır¹³⁹. Kale yerleşmelerine örnekler ise, Isparta Yüzey Araştırmaları sonucu tespit edilen ve Hellenistik Dönem'e ait olan Kale Tepe ve Serikli Toptaş Mevkii'dir. Serikli Toptaş Mevkii yerleşmesinin ve diğer kale yerleşmelerinin Hellenistik Dönem'de savunma amaçlı stratejik konumları ile de askeri garnizon olarak kurulan önemli yerleşmeler olmuşturlardır¹⁴⁰. Pisidia'da, Hellenistik Dönem'de, özellikle Seleukos Krallığı tarafından politik ve askeri olarak stratejik açıdan koloni kentlerinin kurulmasının yanı sıra,

¹³² A. H. M. Jones, *The Cities of the Eastern Roman Provinces*, Oxford, 1971, s. 127-128; Cohen, *a. g. e.*, s. 270-271.

¹³³ S. Mitchell, "The Hellenization of Pisidia", *MedA* 4, 1991, s. 141.

¹³⁴ Hürmüzlü-Gerçek, *a. g. m.*, s. 309.

¹³⁵ Ptolemaios, *a. g. e.*, V, 3-3.

¹³⁶ Jones, *a. g. e.*, s. 146.

¹³⁷ Jones, *a. g. e.*, s. 127.

¹³⁸ H. von Aulock, *Münzen und Städte Pisidiens II*, *IstMitt Beih.*, 22, 1979, s. 547.

¹³⁹ Hierokles, *Synecdemus*, 673, 8.

¹⁴⁰ Hürmüzlü-Gerçek, *a. g. m.*, s. 310.

bölgede mimari olarak da Hellen kültürünü yayma politikalarının olduğu da gözden kaçmamaktadır.

İ.Ö. 188 yılında yapılan “Apameia Barış Antlaşması” ile bölge, Seleukos otoritesinden çıkarılıp Roma’nın yaptırımı ile Bergama Krallığı’na, Attalos’a dâhil edilmiştir¹⁴¹. Buna karşın, Selge ve Antiokheia gibi kentlerin bağımsızlıklarını korumaya devam ettikleri anlaşılmıştır¹⁴². Bu durum Attalos hanedanlığının otoritesinin yıkılışına kadar devam etmiştir. İ.Ö. 133 yılında Attalos III, Bergama Krallığı’nı Roma İmparatorluğu’na bırakmayı vasiyetinde belirtmiş ve ölümünden sonra, Küçük Asya, Roma İmparatorluğu’na geçmiştir¹⁴³. Her ne kadar Küçük Asya, Roma İmparatorluk egemenliğine geçse de ne İmparatorluk içerisinde yaşanan iç savaşlardan ne de Pontos Kralı Mithradates’in Roma İmparatorluğu’na karşı açtığı savaşlardan, Taurosların eteklerinde yaşayan Pisidia kentleri pek fazla etkilenmiştir¹⁴⁴. İ.Ö. 129 yılında ise, Küçük Asya’da yaşanan bazı iç savaşlardan dolayı, Manlius Aquilius tarafından Asia Eyaleti kurulsun da, Pisidia Bölgesi, bu eyaletin dışında kalmış ve Kappadokia Krallığı’nın egemenliğine girmiş, Ariarathes V’in çocuklarına verilmiştir¹⁴⁵. Ariarathes V’in ölümü ile Kappadokia’da isyanlar baş göstererek gerileme başlamıştır¹⁴⁶. Bunun üzerine, Küçük Asya’da özellikle kıyı kesimlerinde (Kilikia, Thrakia, Pisidia ve Pamphylia) korsanlık faaliyetleri başlamış ve *praetor* M. Antonius, İ.Ö. 103 yılında, *proconsul* olarak Kilikia korsanlarına savaş açarak bu bölgeleri ele geçirmiştir¹⁴⁷. Bunun yanı sıra, Pisidia kentleri de olmak üzere bazı bölge kentleri savaşçı topluluklar dışında askeri disiplini olan kentlere dönüştürülmüşlerdir¹⁴⁸. Zira, Roma İmparatorluğu tekrar Küçük Asya bölgelerinde nizamı sağlamak amacı ile Sagalassos, Antiokheia ve Prostanna’yı mütteffiki yapmıştır¹⁴⁹. Tüm bu yaşananlardan sonra, M. Antonius, İ.Ö. 102 yılında, korsanların merkezini teşkil eden Kilikia ile beraber Pamphylia, Pisidia, Phrygia ve Miliar’ın dâhil olduğu “Kilikia Eyaletini” kurmuştur¹⁵⁰. İ.Ö. 39 yılında,

¹⁴¹ Özsaıt, *a. g. e.*, s. 65.

¹⁴² Strabon, *a. g. e.*, 577.

¹⁴³ D. Magie, *Roman Rule in Asia Minor*, I-II, Princeton, 1950, s. 280.

¹⁴⁴ Magie, *a. g. e.*, s. 288.

¹⁴⁵ Jones, *a. g. e.*, s. 131.

¹⁴⁶ Jones, *a. g. e.*, s. 171.

¹⁴⁷ Jones, *a. g. e.*, s. 189.

¹⁴⁸ Magie, *a. g. e.*, s. 272.

¹⁴⁹ Magie, *a. g. e.*, s. 281.

¹⁵⁰ Plutarkhos, *Bioi Paralleloi-Paralel Yaşamlar, Agesilaos&Pompeius*, (çev.) Nihal Tüner Ören, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2015, XXIV.

Roma İmparatorluğu, Pisidia Bölgesi'ni Galatia Krallığı'na teslim etse de krallığın son bulması ile Kilikia ve Pamphylia dışındaki topraklar Galatia Eyaleti içerisinde yer almıştır¹⁵¹. İ.Ö. 25 yılında ise, Augustus'un emri ile Pisidia Bölgesi, resmi olarak "Galatia Eyaleti'ne" bağlanmıştır¹⁵². Augustus, yalnızca eyalet kurmamış; aynı zamanda her şeyden haberdar olmak ve bölgelerdeki otoritesini korumak amacıyla Küçük Asya'ya veteranlarını göndererek her bölgeye kendi lejyon taburlarını yerleştirip garnizonlarını kurmuştur¹⁵³. Bu durumda, Roma İmparatorluk kolonileri, ele geçirilmiş veya Roma İmparatorluğu'na bağlanmış topraklar üzerinde, Roma vatandaşlarının görev süresini tamamlamış askerlerin ya da Latin müttefiklerin yerleştirilmesi ile ortaya çıkan devlete ait yerleşme alanları şeklinde açıklanmıştır. Bundan dolayı, bu alanların seçiminde, İmparatorluğun kendi hâkimiyetini kabul ettirmek ve de devam ettirmek için özellikle deniz kıyısı olan ya da önemli geçiş noktalarında yer alan stratejik noktalardaki kentleri politik açıdan tercih etmiştir¹⁵⁴. Küçük Asya'da kurulan koloni kentleri ise, kuzey ve kuzeybatı da denize kıyısı olan ve güneyde stratejik açıdan önemli olan alanlardaki kentler olmuştur. Pisidia Bölgesi'nde ise, Antiokheia, Parlais, Olbasa, Kremna, Komama ve Lystra kentleri Roma İmparatorluk kolonisi haline getirilmiştir¹⁵⁵. Antiokheia'nın stratejik konumundan dolayı, İ.Ö. 25 yılında Augustus tarafından kolonilerin başkenti yapıldığı ve isminin "*Colonia Caesareia*" olarak değiştirildiği belirtilmiştir¹⁵⁶. Augustus Dönemi'ne kadar kent, ön plana çıkmamasına rağmen, koloni kentlerinin başkenti seçilmesi ile birlikte kente, V. ve VII. Lejyonlarda bulunan Romalı emekli askerler yerleştirilmiştir¹⁵⁷. Komama ve Olbasa kentlerine de, emekli askerlerin yerleştirilmesi ile Augustus tarafından koloni kenti statüsüne ulaştırılmıştır¹⁵⁸. Roma İmparatorluğu, belirtildiği üzere, özellikle Kuzey Pisidia'yı asimile etmek amacıyla Güney İtalya'dan veteranlarını getirmiştir¹⁵⁹. Zira, C(K)omama kenti, İ.Ö. 1. yüzyılda, göçebelikten şehirleşmeye geçen Pisidia halklarından oluşan bir kent olmuştur¹⁶⁰. Parlais ise, bizzat Augustus tarafından kurulan ve onun egemenliği altında olan koloni

¹⁵¹ Claudius Cassius Dio, *Historia Romana*, (ed.) E. Cary (Loeb), London, 1954, LI, 7-4.

¹⁵² Dio, *a. g. e.*, LI, 7-5.

¹⁵³ Senem Özden, "Pisidia Bölgesi'nde Yunan ve Roma Dönemleri'ne Ait Kültür Varlıkları", *TAY Project*, Şubat, 2007, s. 7.

¹⁵⁴ B. Levick, *Roman Colonies in Southern Asia Minor*, Oxford, 1967, s. 6.

¹⁵⁵ Mitchell, *a. g. e.*, s. 91.

¹⁵⁶ Mitchell, *a. g. e.*, s. 102.

¹⁵⁷ Levick, *a. g. e.*, s. 200-202.

¹⁵⁸ Levick, *a. g. e.*, s. 49-51; Ptolemaios, *a. g. e.*, V, 5-7; 6-15.

¹⁵⁹ Magie, *a. g. e.*, s. 300.

¹⁶⁰ Jones, *a. g. e.*, s. 132.

kenti olmuştur¹⁶¹. Antiokheia ve Suğla Gölü arasında yaşayanların, kentlerdeki gibi yarı Hellen şehir anlayışları olmayıp daha çok dağ kabilesi tarzında hayatları olmuştur. “Homonadlar” bunlardan biridir ve Strabon’a göre, “Pisidia’nın sınırında yaşayanlar” şeklinde ifade edilmiştir¹⁶². Homonadların, dağlarda yaşamalarından dolayı askeri düzende ilerleyen birlikleri olmadığından bu, hem onların hem de Pisidialıların “barbar” olarak adlandırılmasının sebebi olmuştur¹⁶³. Roma ve Homonadlar arasındaki savaş (İ.Ö. 6.- İ.S. 4. yüzyıl), Homonadların yenilmesi ile son bulmuştur¹⁶⁴. Bölge içerisinde yaşanan bu karmaşadan dolayı, Roma İmparatorluğu tüm Küçük Asya’yı Romalılaştırmak üzere “Via Sebaste” adlı yol ağını kurmuş ve bu ağı Antiokheia’dan başlatıp tüm koloni kentlerine ulaştırmayı başarmıştır¹⁶⁵. Bu yol ağı, Perge üzerinden Döşeme Boğazı’nı (Klimaks) aşarak Pisidia Bölgesi’ni de kapsamıştır¹⁶⁶. *Via Sebaste*’nin, ticaret ve ekonomi açısından da oldukça önemli olduğu anlaşılmıştır. Hem Pisidia kentleri hem de Pamphylia Liman Kentleri arasında bu yol ile bir bağ kurulduğundan bahsedilmiştir¹⁶⁷. Augustus’un ölümünden sonra, Pisidia adeta Roma İmparatorluğu’nun yansıması şekline girmiş ve sonraki dönemlerde kentlerde hızlı bir gelişme olmuştur¹⁶⁸. Koloni faaliyetleri dışında, Roma İmparatorluğu’nun diğer bir amacı ise, Küçük Asya’da diğer bölgelerde olduğu gibi, Pisidia’da da “Hellenizasyon” sürecini kaldırıp bölgede tamamen “Romanizasyon” sürecine geçmek ve Roma kültürünün etkisi altına almak idi.

Sonuç olarak, Pisidia Bölgesi, ilk olarak, İ.Ö. 323 yılında Antigonos Monophtalmos’un (Büyük Phrygia altında) egemenliğine girmiş; sonrasında ise, İ.Ö. 301 yılında, İpsos Savaşı’nda galip gelen Seleukoslar’ın yönetimine (İ.Ö. 188 yılına kadar) bağlanmıştır¹⁶⁹. İ.Ö. 188 yılında ise, Apameia barışının sağlanması ile Bergama Kralı II. Eumenes’in yönetimine girmiş ve bölge, İ.Ö. 102-49 yılları arasında “Kilikia Eyaleti” içinde anılır iken sonrasında, “Asia Eyaleti’ne” bağlanmıştır¹⁷⁰. İ.Ö. 25 yılında,

¹⁶¹ Levick, *a. g. e.*, s. 53-55.

¹⁶² Strabon, *a. g. e.*, XVI, 5-24.

¹⁶³ Dio, *a. g. e.*, LI, 9.

¹⁶⁴ Jones, *a. g. e.*, s. 197.

¹⁶⁵ Jones, *a. g. e.*, s. 218.

¹⁶⁶ B. Takmer-N. Tüner Önen, “Surveys of the Route-Network in West Pamphylia: A New Portion of The Via Sebaste Extending Between Perge and Klimax”, *Adalya XI*, 2008, s. 3.

¹⁶⁷ Takmer-Önen, *a. g. m.*, s. 5.

¹⁶⁸ Mitchell, *a. g. e.*, s. 142.

¹⁶⁹ Özsaıt, *a. g. e.*, s. 36.

¹⁷⁰ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 4.

Augustus Dönemi'nde, bölge, "Galatia Eyaleti'ne" dâhil edilmiş; Vespasianus Dönemi'nde (İ.Ö. 74) Lykia ve Pamphylia Bölgeleri ile birlikte yeniden örgütlenmiştir¹⁷¹. Roma İmparatorluğu'nun bölgeyi etkisi altına alması başlangıçta çok yavaş olduysa da kentleşme İ.S. 2. yüzyılda hız kazanarak Roma yapılarıyla donanmıştır. İ.S. 297 yılında Diocletianus'un düzenlemesiyle Pisidia, Lykia ile birlikte "Dioecesis Asiana" adlı yönetsel bölüme katılınca Tymandos (Yassıören) kenti de, kent statüsüne ulaşarak Pisidia ilk kez eyalet içerisinde olmuştur¹⁷².

Bölgenin uzun dönemler boyunca, farklı yönetimlerin altına girdiğini ve öncelikle yerel otoriteler, sonrasında ise, Grek-Makedon otoritelerin altında çeşitli kültürler ile karşı karşıya kaldığı anlaşılmıştır. Son olarak ise, İ.Ö 6. yüzyıldan beri varlığını sürdüren Phryg-Lyd kültürünün ve İ.Ö. 4. yüzyılda Kuzeybatı Pisidia'da ortaya çıkan Hellen kültürünün devam ettirildiği ve de Roma İmparatorluğu altında Latin otoritesi olduğu açıktır. Bu kültürel devamlılığın, sadece siyasi yönden değil aynı zamanda mimari, ölü gömme gelenekleri, mezar tipleri bazında da devam ettiği arkeolojik verilerden anlaşılmıştır. Zira, bölgenin, Roma İmparatorluk Dönemi'nde dâhi yazıtlarını çift dilde yazdıkları (Grek-Latin) kültürel devamlılığı yansıtmada önem taşımıştır. Bölgenin, çeşitli kültürler ve insanlar ile karşılaşmaları, yerel kültürlerini bıraktıklarını değil, bilhassa Phryg-Lyd, Grek, Latin kültürleri ile birlikte devam ettirdikleri açıktır. Bu tarihsel çerçeve, bölgenin kültürel kimliğinin çeşitliliğini yansıtmıştır.

¹⁷¹ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 5.

¹⁷² Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 5; B. Hürmüzlü vd., "Geç Antik Dönem'de Konane (ó Kovάνης, 'Ιουστινιανούπολις)", *Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 36, 2015, s. 26.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KUZEYBATI PISIDIA BÖLGESİ ŞAHIS İSİMLERİ

3. 1. Kuzeybatı Pisidia’da Kullanılan Şahıs İsimleri

Küçük Asya’da, Hint-Avrupa kökenli dillerin yanı sıra, Hititçe, Luvice ve Palaca, başka alfabelerin de kullanıldığı anlaşılmıştır. Grek alfabesinin öncüleri olan ve Batı-Sami dillerinden kökenini alan Lykia, Lydia ve Pamphylia yerel alfabeleri ile yazılanlar dikkat çekmiştir¹⁷³. Küçük Asya’da, Arami alfabesinden ya da Batı-Sami alfabesi kökeninden olan alfabelerden iki tanesi de Lydia ve Lykia’da kullanılanlardır. Bunlar, birbirlerine yakın ve birbirlerinden etkilenen alfabelerdir. Lykia dili, Luvice’nin yakın bir akrabası olarak kabul edilmektedir¹⁷⁴. Lydia dili de yapısal bakımdan olduğu kadar kelime olarak da eskiden olduğu gibi Hitit diline değil de Luvice’ye benzemektedir. Bunun yanında, bir de Phryg dili vardır. Phryg dili daha farklıdır. Phryg diline ait olan belgeler az olduğundan dolayı özellikleri tam olarak saptanamamaktadır¹⁷⁵. Bu dillerin yanı sıra, lehçeleri sayılabilecek Side dili, Karia dili gibi yerel diller de vardır. Bu lehçelerin de Fenike alfabesi veya genel olarak Batı-Sami alfabelerinden köken aldığı anlaşılmaktadır¹⁷⁶. Bu durumda, Küçük Asya’da kullanılmış olan ve epikhorik kökenli dillerden birinin Pisidia’ya, birinin Phrygia’ya, bir diğeri ise, Lydia-Arami’ye özgü olduğu savlanabilir. Mezar stellerindeki yazıtların yazı karakterlerinde ve şahıs isimlerinde özellikle Phrygia ve Lydia etkisinin olduğu tespit edilen şahıs isimlerinden anlaşılmaktadır. Şahıs isimlerindeki Grek ve epikhorik etki, orijinal isimlerin değişikliğinden veya sessiz harflerin sıklıkla kullanılmasından anlaşılmaktadır.

Pisidia Bölgesi’nin coğrafi konumundan dolayı, Phrygia, Lydia, Karia ve Lykia Bölgeleri’nden neredeyse her alanda etkilenmemeleri kaçınılmazdır. Kuzeybatı Pisidia kentleri de, şahıs isimlerinin kökeni bakımından, Grek/Latin ve çevresindeki diğer yerel bölgelerden (Phrygia, Lydia, Lykia, Karia vb.) etkilendiği açıktır. Şahıs isimlerini, hem Hellenistik hem de Roma İmparatorluk Dönemleri’nde, kendi dialektlerine uyarladıkları ve dolayısıyla da kendi kültürel kimliklerini korumaya çalışarak devam ettirdikleri

¹⁷³ Dinçol, *a. g. m.*, s. 31.

¹⁷⁴ Dinçol, *a. g. m.*, s. 32.

¹⁷⁵ Dinçol, *a. g. m.*, s. 32.

¹⁷⁶ Dinçol, *a. g. m.*, s. 32.

anlaşılmaktadır. Zira, bir yazı sistemi alınırken de muhakkak o yazı sisteminin, ilk başta, dili de beraberinde alınır. Sonra, dil yazı ile alınır. Yazı, hangi bölge aldı ise oranın diline uyarlanır¹⁷⁷.

Büyük İskender'in Küçük Asya'ya gelmesi ile birlikte Grek etkilerinin Küçük Asya'da neredeyse her alanda görüldüğü açıktır. Küçük Asya Bölge kentleri, gerek mimari, gerek edebiyat, gerek steller olsun Grek etkisini oldukça yoğun barındırmaktadır. Özellikle mimari ve mezar stelleri üzerindeki yazıtlarda Grekçe ve yerel dilin birlikte kullanımı Grek etkisini yoğun şekilde göstermesinin yanı sıra, kendi kültürlerine de bağlılıklarını açıklamaktadır. Yazıtlarda yer alan kişilerin kökeni tam olarak bilinemese de özellikle Phrygler'den ve Lydler'den, bunların dışında Kuzeybatı Pisidia'ya sınırı olan diğer bölge kentlerinden (Karia, Kilikia, vb.) etkilendikleri anlaşılmaktadır. Her ne kadar, Grek isimleri yoğun şekilde kullanılsa da, Kuzeybatı Pisidia kentlerinin, hem Grek hem de epikhorik isimleri aynı anda taşıdıkları açıktır. Kentler, özellikle Phryg ve Lyd kökenli şahıs isimlerini ya kendi dialektine göre değiştirerek ya da aynı şekilde kullanmıştır. Bununla birlikte, Grek kökenli veya Kuzeybatı Pisidia kentlerinde ve çevresinde kullanılan epikhorik kökenli şahıs isimlerinin, Konane, Tymandos, Apollonia ve Seleukeia Sidera kentleri tarafından yerel dialekte uyarlanarak da kullanıldığı *Appas*, *Aphphia*, *Menneas*, *Manes* ve *Artemis* isimlerinden anlaşılmaktadır. Örneğin; Grek kökenli ve *theophorik* bir isim olan *Apollonios* ismi, Greklerin Tanrısı "Apollon" isminden yerel dialekte uyarlanarak kullanılmıştır. Ancak, her ne olursa olsun, Grek kökenli isimlerin kullanımının yanı sıra, epikhorik kökenli isimlerin de kullanımının devam ettiği açıkça görülmektedir. Phrygia, Lydia, Karia gibi epikhorik kökenli isimlerin kullanımı, Kuzeybatı Pisidia kentlerinin Lyd-Phryg etkilenimlerini devam ettirdiğini de açıklamaktadır.

Romalı yöneticilerin Küçük Asya'ya gelerek hâkimiyeti, Büyük İskender'in Diadokhları'ndan almalarının ardından Latin etkisinin Küçük Asya'da yoğun şekilde hissedildiği mimari yapılar, steller üzerindeki bezemelerde ve şahıs isimlerinde görülmektedir. Kişilerin gerçek isimleri yanında Latin kökenli isimlerin de (*praenomen*, *nomen gentilicum*) kullanılması, Roma İmparatorluğu'nun etkisini hissettirmektedir. Özellikle, İ.S. 212 yılından sonra Roma İmparatoru Caracalla'nın çıkardığı yasa gereği

¹⁷⁷ Dinçol, *a. g. m.*, s. 17.

kullanılan “Aurelius” *praenomeninin*, Küçük Asya topraklarında yoğun şekilde kullanıldığı epigrafik verilerden anlaşılmakta olup Roma İmparatorluğu’nun yerel kesime özverili olduğu anlaşılmıştır. Grek kökenli isimlerin yerel dile uyarlanarak kullanılması şekli, Latin kökenli isimlerde sadece tek bir isimde (*Domne*) görülebilmektedir. Latin kökenli isimlerinin birçoğunun olduğu gibi kullanılıp değişime uğramamış olması Roma İmparatorluğu’nun kuralları gereği veya Latin alfabesinin değişmesinin olası olmadığından kaynaklanabilmektedir. *Praenomen* ve *nomen gentilicum* kullanımı, Roma İmparatorluğu’nun hâkimiyetinden dolayı, Küçük Asya’nın neredeyse her bölgesinde mevcuttur. Yazıtlarda isimleri anılan kişilerin, Latin kökenli *praenomen* isimleri kullanması bu kişilerin, Latin soylu olduklarını göstermez. İsimlerin, Roma İmparatorları tarafından çıkartılan yasa gereği (*Constitutio Antoniniana*) mecburi şekilde veya soylarının devam etmesinden dolayı (*nomen gentilicum*) kullanıldıkları açıktır. Buna rağmen, İ.S. 212 yılından önce de imtiyazla ve vatandaşlık hakkıyla verilen ya da bir Romalı’nın azat edilen kölesi de efendisinin *gens* adını taşıyabilmiştir. Kişilerin hem Grek hem Latin hem de epikhorik kökenli isimleri de aynı anda kullandıkları görülmektedir. Yerel ismi kullanan kişinin, ilk aşamada yerel kesimden olduğu düşünülmesine rağmen, aynı anda Latin ve Grek kökenli isimleri de kullanmasından dolayı kişilerin hangi kesimden olduklarını saptamak zordur. Dolayısıyla, yerel bir kimse Latin-Grek ismi kullanımını devam ettirmiş ya da Latin bir kimse epikhorik-Grek ismini devamlı kullanmış olabilir. Grek bir kimsenin ise, hem Latin hem de epikhorik ismi aynı anda kullanmış olması muhtemeldir. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi’nde elde edilen yazıtlarda hem Grek hem Latin hem de epikhorik kökenli isimlerin kullanımının bir arada olduğu anlaşılmaktadır. Grek, Latin ve epikhorik isimlerin aynı anda kullanımları, Grek ve yerel etkilerin devamı gibi, Latin etkilerinin de olduğu ve uzun yıllar devam ettiğini göstermektedir.

47 adet yazıt incelenerek toplam 120 tane şahıs ismi tespit edilmiştir. Bu isimlerin 47 tanesi Grek, 19 tanesi Latin, 48 tanesi epikhorik, 2 tanesi Grek-Makedon, 2 tanesi Makedon, 3 tanesi de Pers kökenlidir (Grafik 1). Latin kökenli isimler içerisinde ise, 6’sı *praenomen* ve 3’ü *nomen gentilicum* şeklinde isimler de kullanılmıştır (Grafik 2). Bu isimlerin yer aldığı stellerin birçoğu Roma İmparatorluk Dönemi’ne tarihlendirilmektedir. Elde edilen epigrafik veriler, Kuzeybatı Pisidia kentleri şahıs isimleri açısından zengin bir bölgedir. Zira, içerisinde Phryg, Grek, Latin, Makedon,

Lyd, Pers, Karia, Bityhnia ve Kilikia isimlerini barındırmaktadır. Özellikle Hellenistik Dönemde genel olarak Büyük İskender'in Diadokhlarının isimlerinin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Örneğin; Antiokhos, Attalos gibi.

Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nin Phrygia, Lykaonia, Isauria, Pamphylia ve Kilikia, Lykia, Karia Bölgeleri ile iletişimde ve etkileşimde olduğu anlaşılmıştır. Ancak, özellikle Phrygia, Lykia, Lydia ve Pamphylia Bölgeleri ile bölgenin konumundan dolayı daha fazla etkileşimde olduğu söz konusudur.

Kuzeybatı Pisidia'da ele geçen yazıtlardaki şahıs isimleri incelendiğinde, epikhorik köken bazında; 25'i Phrygia'ya, 4'ü Lydia'ya, 6'sı Pisidia'ya, 2'si Kilikia'ya, 1'i Karia'ya, 1'i Galatia'ya ve Bithynia'ya özgü olmak üzere versiyonları ile birlikte toplamda 46 isim tespit edilmiştir (Grafik III). Bölge'de, kullanılan epikhorik kökenli isimlerin genellikle Phryg kökenli olduğu saptanmaktadır. Schmidt'in araştırması ile bölgede çoğunlukla, Grek-Phryg etkileşiminin olduğu anlaşılmaktadır¹⁷⁸. Küçük Asya'daki inanış ile Grek inanışının neredeyse aynı olabileceği belirtilmiş olsa da Kuzeybatı Pisidia kentleri üzerinde Phryg etkisinin büyük olduğu görülmektedir. Küçük Asya Bölgeleri'nin çevrelerinden etkilenerek kendilerince oluşturmuş olduğu yerel dilleri olsa da –Side dili gibi- Grek dialektini oldukça yoğun şekilde kullandıkları açıktır. Birbirlerine yakın konumda olan kentler daha iyi iletişim kurabildiklerinden dolayı dillerini benimsemek de güçlük çekilmediği açıktır. Tıpkı Pisidialılar'ın öncelikle, Lykia'da kullanılmış olan dil yapısına önem vermeleri gibi. Kentlerin dönemselsel olarak tarihlendirmelere ayrılmaları, dil ve isimler ile ilgili olmasa da dönemselsel olarak bazen ipuçları sağlayabilmektedir.

Kuzeybatı Pisidia Bölgesi yerel dialektinde, genellikle Hellenedeki χ , ψ , ϕ , θ , ζ harflerin kullanılmış olabilecekleri ve ζ , ψ harflerini ise bazen kullanmadıkları anlaşılmakta ve bunun yerine ξ harfinin kullanıldığı saptanmıştır. Yukarıda da belirtildiği üzere, özellikle sessiz harfleri yan yana kullanımları (Phryg kökenli) yoğunluktadır; *G-pouroksa*, *G-dasas*, *-mm-*, *-nn-*, *-ph-* gibi. Aynı zamanda Grekçedeki ismin yalın hali (*nominative*) ve ismin sahiplik eki (*genitive*) halleri yerine Pisidialılar, sadece ismin yalın halini (*nominative*) kullanmışlardır. Böylece, Pisidia halkının az da olsa farklı şekilde kendilerince bir dili kullanmış oldukları belirlenmektedir. Çoğunlukla

¹⁷⁸ M. Schmidt, *Variae Lectiones*, Philologus, Göttingen, 1839, VII 749.

Grek etkisinin olduğu Küçük Asya’da Kuzeypbatı Pisidia kentleri, Phrygialılar’dan, Karialılar’dan, Lykialılar’dan ve Isaurialılar’dan, Kilikialılar’dan etkilendikleri görülmektedir¹⁷⁹. Grek isimlerini kendi dialektlerine göre uyarlayarak kullandıkları göz ardı edilemez. Örneğin, *Hermes* ismini, *Hermeias*, *Hermias* veya *Hermieias* şeklinde kullandıkları yazıtlardan anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak epigrafik veriler ile incelenen şahıs isimleri, Kuzeypbatı Pisidia Bölgesi’nin çeşitli topluluklardan dönemler boyunca etkilendiğini göstermekte ve kimin yönetimine girmiş olsalar da kendi kültürel kimliklerini korudukları mezar stellerinden ve üzerlerindeki yazıtların içerisinde yer alan şahıs isimlerinden veya yazı karakterlerinden anlaşılmaktadır. Özellikle şahıs isimlerinde Latin veya Grek isimlerini tek başlarına kullanmak yerine, ya kendi dialektlerine uyarlayarak ya da kendi epikhorik kökenli isimleri ile birlikte kullandıkları oldukça açıktır. Bu durum, kendi kültürel kimliklerini tamamen kaybetmemiş olduklarını ve Phryg-Lyd etkilenimlerini de devam ettirdiklerini göstermektedir

3. 1. 1. Abaskantis (Ἀβασκάντις)

İsim, epikhorik kökenlidir¹⁸⁰ ve İ.S. 2.-3. yüzyıllar arasına tarihlendirilen yazıtta görülmektedir (Res. 35, T1). Şahıs isminin, Karia, Phrygia ve Pisidia Bölgeleri’ne ait yazıtlarda görülen Αβας isminden türetildiği düşünülmektedir¹⁸¹. Bunun yanı sıra, ismin Thrak kökenli olduğu belirtilmiştir¹⁸². Kuzeypbatı Pisidia Bölgesi’nde yalnızca Tymandos (Res. 35, T1) kentine ait adak yazıtı üzerinde isme rastlanmaktadır¹⁸³.

Yazıtta yer alan *Auksanon*, *Kharitonymos*, *Pyladois*, *Oetios* (?), *Photinos*, *Menneas*, *Hilarion*, *Eutykos*, *Akmazon*, *Eutykhos*, *Zotikos*, *Zosimos*, *Eisidoros* kişileri, *Abaskantis* adlı kişinin arkadaşları ya da ailesinden birileri veya kentte yaşayan diğer bireylerin olabileceğini düşündürmektedir. Bunun yanı sıra, yazıtta geçen *Zeus Isindios* (Δι

¹⁷⁹ R. Shafer, “Pisidian”, *AJA* 71, No. 3, 1950, s. 242-243.

¹⁸⁰ Ladislav Zgusta, *Kleinasiatische Personennamen*, Der Tschoslowakischen Akademie der Wissenschaften, Prag, 1964, s. 64-65.

¹⁸¹ Claude Brixhe, Metz, “Achéens et Phrygiens en Asie Mineure: approche comparative de quelques données lexicales”, *Novalis Indogermanica, Festschrift für Günter Neumann zum. 80. Geburtstag*, 2002, s. 54-55.

¹⁸² D. Detschew, *Die thrakischen Sprachreste*, Wien, 1957, s. 1.

¹⁸³ W. H. Buckler-W. M. Calder-W. K. C. Guthrie, *Monumenta Asiae Minoris Antiqua IV*, Monuments and Documents from Eastern Asia and Western Galatia, 1933, s. 82.

Ἴσινδῖω) veya *Zeus Eindios'tan* (Διὸν Εἰνδῖω) bu stelin (altarın) Zeus Isindos'a adandığı anlaşılmaktadır. Sekizinci satırda yer alan *sigma* harfinin etnik (yerel) stilde yazıldığı düşünüldüğünden *epsilon* olabileceği de belirtilmektedir. Küçük Asya'nın güneyinde Isinda adlı üç kent olduğu belirtilmektedir¹⁸⁴. Buna göre, Tymandos kentinin de üzerinde Zeus'u simgeleyen sikkeleri bastırmış ve Karia-Pisidia sınır kenti olabileceği açıklanmaktadır¹⁸⁵.

3. 1. 2. Ai(e)lius

Soyu belirten (*nomen gentilicum*) Latin kökenli isimdir. İ.S. 2.-3. yüzyıllar arası Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde Apollonia (Res. 10; A10) kentinde yapılan yüzey araştırmaları sonucu ele geçen yazıtta isme rastlanmaktadır¹⁸⁶. İsmi *Ae-/Ai-* ile başlaması Latin kökenli olduğunu göstermektedir.

Ai(e)lius kişinin *Asklas* ismini de kullanmış olması kişinin Grek kökenli olduğunu ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde "*Nomen Gentilicum*" veya "*Praenomen*" kullanımının yoğun şekilde yazıtlarda görüldüğünü açıklamaktadır. Bunun yanı sıra, yazıtta yer alan diğer isimlerin (*Demetrios, Mamme*) ailenin yerel, Latin ve Grek kökenli kişilerden oluştuğunu göstermektedir. *Mamme* adlı kişinin *Demetrios* isimli bir babanın kızı olması annenin yerel kesimden olabileceğini düşündürmektedir.

3. 1. 3. Akmazon (Ἀκμάζων)

İsim, Grek kökenli olup İ.S. 2.-3. yüzyıllar arası Kuzeybatı Pisidia'da, Tymandos (Res. 35, T1) kentinde ele geçen yazıtta kullanıldığı görülmektedir¹⁸⁷.

Yazıtta yer alan *Auksanon, Kharitonimos, Pyladois, Oetios* (?), *Photinos, Menneas, Hilarion, Eutykos, Akmazon, Eutykhos, Zotikos, Zosimos, Eisidoros* kişileri, *Abaskantis* adlı kişinin arkadaşları ya da ailesinden birileri veya kentte yaşayan diğer bireylerin olabileceğini düşündürmektedir.

3. 1. 4. Aleksandros (Ἀλέξανδρος)

¹⁸⁴ G. Wissowa-W. Kroll, *et al. Pauly's Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, 1839, Germany, s. 2083.

¹⁸⁵ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, s. 83.

¹⁸⁶ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 245-226; Konane kenti için ayrıca bkz: A. C. Abuagla, "The Cult of Meter Theon in Pisidian Conana", *Gephyra 10*, 2013, s. 132-134.

¹⁸⁷ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 227.

Grek-Makedon kökenli olan isim¹⁸⁸, Hellenistik Dönem’de Büyük İskender’in (İ.Ö. 333/330) Küçük Asya’ya gelmesi ile birlikte hem Grek hem Makedon hem de yerel halk tarafından kullanılmaya başlanmıştır (Tablo: 4, 5). Hellenizasyon’un Küçük Asya’ya yayılmasından sonra yerel halkın Grek kökenli isimleri, *Aleksandros* gibi, kendi yerel diline uyarlayarak bünyesinde barındırdığı anlaşılmaktadır¹⁸⁹.

İ.S. 2.-3. yüzyıllar arasında, Kuzeybatı Pisidia Bölgesi’nde, Apollonia (Res. 1, A1; Res. 8, A8; Res. 14, A14) ve Konane (Res. 17, K2; Res. 27, K12) kentlerinde ele geçen yazıtlarda isme rastlanmaktadır¹⁹⁰.

İsmin yazıtlarda Latin ve yerel kökenli isimler ile birlikte kullanılması, ailelerde çeşitli kökenli yerel isimlerin olduğunu göstermektedir. *Aleksandros* isimli şahsın kendi ismi dışında *Iulius* ismini de kullanması Roma İmparatorluk Dönemi yarasını açıklamakta ve Roma vatandaşlık hakkı alan kişilerin bu isimleri kullanmak zorunda olduklarını anlatmaktadır¹⁹¹.

3. 1. 5. Ammia-Amia-Ammianos-Amios (Ἀμμία- Ἀμία- Ἀμμιάνοσ- Ἀμίοσ)

Mysia, Bithynia, Lykia, Phrygia, Galatia, Pamphylia, Kilikia, Lydia ve Karia Bölgeleri’nde kullanılan epikhorik kökenli isimlerdir. İsmi Thrak kökenli olduğu anlaşılmıştır¹⁹². Küçük Asya’nın neredeyse tamamında sıklıkla kullanıldığı anlaşılmıştır. *Amia*, Ammia isminden türetilmiş olan yoğunlukla Lydia Bölgesi’nde rastlanan epikhorik kökenli isimdir ve Ammia’nın versiyonu şeklinde Kuzeybatı Pisidia kentleri Konane, Tymandos ve Apollonia’da kullanılmıştır¹⁹³.

Özellikle Karia ve Lydia Bölgeleri civarında, yerel dillerdeki şahıs isimlerinde –mm- (Grekçe çift mü harfleri) kullanımı yaygındır¹⁹⁴. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi halkı, *Ammia-Amia-Ammios-Ammianos* gibi isimleri, Lydia Bölgesi halkından etkilenerek

¹⁸⁸ Anastasia Parianou, *Greek Personal Names*, Central Intelligence Agency, Greece, 2007, s. 31.

¹⁸⁹ W.G. Arkwright, “Lycian and Phrygian Names”, *The Journal of Hellenic Studies*, 1918, Vol 38, s. 48.

¹⁹⁰ Buckler-Calder-Guthrie, *a.g.e.*, fig. 173; Tymandos kenti için ayrıca bkz: Buckler-Calder-Guthrie, *a.g.e.*, s. 84, 92, 94.

¹⁹¹ G. Çelgin, “Constitutio Antoniniana’nın Termessos’taki Etkisi ve Kentteki Yazıtların Tarihendirilmesindeki Önemi”, *Eskiçağ’da Hukuk, III. Akım Konferansları*, 1990, İstanbul, s. 172.

¹⁹² Detschew, *a.g.e.*, s. 14.

¹⁹³ Zgusta, *a.g.e.*, s. 64-65.

¹⁹⁴ Roberto Gusmani, “An epichoric inscription from the lydian-phrygian borderland”, *Studi di Storia e di Filologia Anatolica Dedicati a Giovanni Pugliese Carratelli*, Florence, 1988, s. 71.

kendi yerel dillerine uyarlamışlardır¹⁹⁵. Phrygia ve Pisidia Bölgesi yerel dilinde, yan yana sessiz harf kullanımı yaygın olsa da ismin versyonlarını kullanmak üzere bölgeye göre, ismin son eklerinin değiştirildiği anlaşılmaktadır.

Kuzeybatı Pisidia'da, Konane (Res. 24, K9), Tymandos (Res. 39, T5) ve Apollonia (Res. 4, A4) kentlerinde ele geçen steller üzerinde isme rastlanmaktadır¹⁹⁶.

Bunun yanı sıra, bu isimler, Roma İmparatorluk Dönemi'nde *lallname* (çocuk sesleri) isimler arasında yer almaktadır. Küçük Asya'da çift *-mm-* (my) kullanımından dolayı epikhorik olarak kabul edilse de Roma İmparatorluk Dönemi'nde *lallname* olarak adlandırıldığı anlaşılmaktadır (Tablo: 2)¹⁹⁷.

Yazıtlardan da anlaşıldığı üzere bu isimlerin Grek ve epikhorik kökenli isimler yanında görülmesi kişilerin ailelerindeki çeşitliliği de göstermektedir. Zira, Küçük Asya'da özellikle Hellenistik Dönem'den itibaren, "*Ammia*" isminde olduğu üzere, epikhorik dillerin harflerinde ve yazım şekillerinde Grek etkisinin yoğun şekilde görüldüğü anlaşılmaktadır¹⁹⁸.

3. 1. 6. Amyntes (Ἀμύντης)

İsim, Makedon kökenli¹⁹⁹ olup İ.S. 2.-3. yüzyıla tarihlendirilen bir yazıtta görülmektedir (Tablo: 3). İsmi orijinalinin eta (e) harfi yerine alfa (a) harfi ile yazılması gerektiği (Amyntas) belirtilmişse²⁰⁰ de *Amyntes* ismi, onun versiyonu şeklinde Kuzeybatı Pisidia kenti Apollonia'da kullanıldığı görülmektedir. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde, Apollonia (Res. 5, A5) kentinde ele geçen mezar stelinde isme rastlanmaktadır²⁰¹.

¹⁹⁵ Arkwriht, *a. g. m.*, s. 72-73.

¹⁹⁶ G. Labarre-M. Özsait-N. Özsait, "Monuments Funeraires et Inscriptions de Pisidie (Burdur-Isparta)", *Anatolia Antiqua-Eski Anadolu XVIII*, Institut Français D'études Anatoliennes Georges-Dumezli, İstanbul, 2010, s. 270; Iversen, *a. g. m.*, 121; B. Hürmüzlü vd., "Isparta Arkeolojik Surveyi 2010 Yılı Çalışmaları: Konane (Conana)", *29. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 1. Cilt*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2012, s. 1-10; M. Özsait-G. Labarre-N. Özsait, "Nouvelles inscriptions et monuments de la vallée d'Apollonia (Phrygie-Pisidie)", *Adalya XIV, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü*, 2011, s. 270.

¹⁹⁷ Michiel de Vaan, "Etymological Dictionary of Latin and the other Italic Languages", (ed.) Alexander Lubotsky, *Leiden Indo-European Etymological Dictionary Series*, Vol. 7, 2008, Leiden/Boston, s. 38.

¹⁹⁸ Jaime Curbera, "Onomastic Notes on IG XII 6 (Samos)", *Glotta 80. BD., 1/4. H.*, 2004, s. 12.

¹⁹⁹ Curbera, *a. g. m.*, s. 5.

²⁰⁰ Curbera, *a. g. m.*, s. 9.

²⁰¹ Labarre-Özsait-Özsait, *a. g. m.*, s. 271.

3. 1. 7. Antiokhos (Ἀντίοχος)

Grek-Makedon kökenli olan isim²⁰², İ.S. 2.-4. yüzyıllara tarihlendirilen mezar stelinde görülmektedir. Isparta Arkeolojik Yüzey Araştırması (IAS) sonucu, Konane (Res. 22, K7) kentinde ele geçirilen bir mezar steli üzerinde ismin yer aldığı anlaşılmıştır (Tablo: 5)²⁰³. Özellikle, Hellenistik Dönem’de, Küçük Asya’da bu ismin sıklıkla kullanıldığı Phrygia ve Kuzeybatı Pisidia Bölgesi yazıtlarından anlaşılmaktadır²⁰⁴. Bunların dışında, bu ismi, Büyük İskender’in komutanlarından birinin kullandığı eskiçağ tarihi eserlerinde belirtilmektedir²⁰⁵.

Yazıtın incelenmesi sonucu, *Antiokhos* adlı kişinin ailesinin yerel kökenli olabileceği anlaşılmakta ve annesinin isminin epikhorik (yerel) kökenli olan *Tatia* isminde olduğu görülmektedir. Ailenin Grek ve yerel etkileri bir arada bulundurduğu söz konusudur.

3. 1. 8. Antipatros (Ἀντίπατρος)

Preposition+isim birleşmesinden türetilen Grek kökenli bir isimdir (Tablo 9). Grekçe “Ἀντί (karşıt) ve πᾶτερ (baba)” sözcüklerinden oluşturulmuş *onomastik*²⁰⁶ bir isimdir. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi’nde sadece Konane (Res. 24, K9) kentinde bulunan ve geç döneme tarihlendirilen mezar steli üzerinde isme rastlanmaktadır²⁰⁷.

Yazıtta geçen *Ammia* ve *Appas* (epikhorik-yerel) isimleri, kişinin ya arkadaşları ya da aile içerisindeki çeşitliliği yansıtmaktadır.

3. 1. 9. Aphphia (Ἀφφία)

Mysia, Lydia, Lykia, Bithynia ve Phrygia Bölgeleri’nde kullanılmış olan epikhorik kökenli bir isimdir (Tablo: 1)²⁰⁸. Aynı zamanda Kilikia, Pisidia ve Torosların kuzey kesiminde de kullanıldığı bilinmektedir²⁰⁹. Kadın ismi olan *Aphphia*, Phryg

²⁰² Parianou, *a. g. e.*, s. 33.

²⁰³ Iversen, *a. g. m.*, s.114; Apollonia kenti “Antiokhissa” ismi için bkz: Buckler-Calder-Guthire, *a. g. e.*, s.7.

²⁰⁴ Iversen, *a. g. m.*, s.114

²⁰⁵ Arrianus, *a. g. e.*, I, 28-2; 1, 29-1.

²⁰⁶ Curbera, *a. g. m.*, s. 7.

²⁰⁷ Iversen, *a. g. m.*, s. 121.

²⁰⁸ Zgusta, *a. g. e.*, s. 81.

²⁰⁹ Abuagla, *a. g. m.*, s. 348-349.

kökenlidir²¹⁰. İsmine, Apollonia (Res. 7, A7), Tymandos (Res. 46, T12) ve Konane (Res. 25, K10; Res. 30, K15) kentlerine ait yazıtlarda rastlanmaktadır²¹¹.

Apph- ve *Aphph-* ile başlayan isimler, özellikle Bithynia ve Phrygia kökenli olmalarına rağmen Kilikia ve Kuzeypasidya Bölgesi'nde kullanılmışlardır²¹².

Apollonia, Tymandos ve Konane kentlerinde ele geçen yazıtlarda görüldüğü üzere, *Aphphia* kişinin isim kökeni açısından, aile içindeki çeşitliliği oldukça açıktır. Kişi ya anne ya da Grek kökenli kişilerin kızı olarak bahsedilmektedir. Bunların yanı sıra, Konane (Res. 30, K15) kentinde ele geçen mezar steli üzerindeki yazıtta yer alan *Aphphia* kişinin Latin kökenli *Aurelia (nomen gentilicum)* ismini kullandığı görülmektedir. Bu kişinin *nomen gentile* olan *Aurelia* ismini “Constitutia Antoniniana” yasası çıkarıldıktan sonra kullandığı açıktır. *Aphphia* haricinde ailede özellikle babadan veya büyükbabadan gelen *Aurelia* ismi kullanımının yaygınlaştığı anlaşılmaktadır.

3. 1. 10. Appas-Appa (Ἀππας- Ἀππα)

Appa, köken olarak epikhorik bir isimdir. Aynı zamanda, Thrak kökenli olduğu belirtilmiştir²¹³. *Ap-* eki ile başlayan isimler, Küçük Asya'da genellikle Phrygia, Karia, Lykia ve Galatia Bölgesi'nde kullanılmıştır (Tablo: 1)²¹⁴. İsmi kökeni Luvi dilinin 'su' anlamındaki *Aba/Apa* sözcüğünden gelmektedir²¹⁵. Plutarkhos'un bahsettiği Küçük Asya'daki bir akarsuyun adıdır²¹⁶. Ancak, hangi akarsu olduğu bilinmemektedir. Bununla birlikte, Dio Cassius'un eserinde Arnavutluk'ta bir akarsu olarak geçmektedir²¹⁷. Bu akarsuyun da hangi akarsu olduğu belirsizdir²¹⁸.

²¹⁰ Zgusta, *a. g. e.*, s. 83.

²¹¹ Iversen, *a. g. m.*, s. 111.

²¹² Abuagla, *a. g. m.*, s. 349.

²¹³ Detschew, *a. g. e.*, s. 19.

²¹⁴ H. Craig Melchert, “Naming Practices in Second- and First- Millennium Western Anatolia”, *Personal Names in Ancient Anatolia*, Proceedings of the British Academy 191, 2013, s. 40.; Zgusta, *a. g. e.*, s. 71-73.

²¹⁵ Piero Meriggi, *Hieroglyphisch-Hethitisches Glossar*, Otto Harrassowitz Verlag, Wiesbaden, 1962, s. 10.

²¹⁶ Plutarkhos, *a. g. e.*, XXV.

²¹⁷ Dio, *a. g. e.*, XXXVII 3.

²¹⁸ Meriggi, *a. g. e.*, s.12.

Appa ismine Kuzevbatı Pisidia Bölgesi'nde, Konane (Res. 23, K8; Res. 31, K16), Tymandos (Res. 42, T8) ve Apollonia (Res. 15, A15) kentlerinde rastlanmakta ve yoğunlukla Phrygia Bölgesi'ne ait olduğu belirtilmektedir²¹⁹.

Appas ismi ise, *Appa*'nın versiyonu şeklinde Kuzevbatı Pisidia kentlerinin yerel dialektine uyarlanarak kullanılmıştır. Kuzevbatı Pisidia Bölgesi'nde isme, Konane (Res. 24, K9) ve Tymandos (Res. 37, T3; Res. 46, T13) kentlerinde ele geçen yazıtlarda rastlanmaktadır. *Appas-Appa* isimleri ise, Bithynia, Mysia, Phrygia, Lykia, Pisidia ve Galatia Bölgeleri'nde kullanılmıştır²²⁰.

Yerel dialekte uygun olarak '-pp-' (Grekçe pi harfleri) harflerinin yan yana kullanımı özellikle, Phrygia'nın kuzey kesimlerinde bulunan yazıtlarda oldukça sık görülmektedir²²¹.

İsmin yer aldığı yazıt içerisinde (Res. 47, T13) Grekçe harf karakterlerine benzeyen Phryg dili yazımı da gözden kaçmamaktadır²²².

3. 1. 11. Apollonios (Ἀπολλώνιος)

İsim, Grek kökenli ve *Theophorik* (Tanrı isimlerinden türetilen)²²³ bir isimdir (Tablo: 6). İ.S. 1.-2. yüzyıllar arasına tarihlendirilen, Kuzevbatı Pisidia Bölgesi kenti Konane'de (Res. 19, K4) ele geçen mezar steli üzerinde isme rastlanmaktadır²²⁴. İsmin, Grek tanrısı "Apollon" isminden türetilerek oluşturulduğu görülmektedir.

Bunların dışında bu ismin kullanımı, Küçük Asya'da oldukça yaygın olmuştur. Lykia, Pamphylia ve Karia Bölgeleri yazıtlarında da yoğun şekilde görülmektedir²²⁵.

3. 1. 12. Artemon-Artema (Ἀρτέμων- Ἀρτέμα)

²¹⁹ Iversen, *a. g. m.*, s. 134.

²²⁰ Zgusta, *a. g. e.*, s. 71-73.

²²¹ Arkwright, *a. g. m.*, s. 45.

²²² Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, s. 88.

²²³ Curbera, *a. g. m.*, s. 3.

²²⁴ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 245-253-228; Apollonia kenti için bkz: Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, s. 48, 58, 61, 65, 66, 76, 77; Tymandos kenti için bk: Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, s. 83, 90, 92.

²²⁵ Abuagla, *a. g. m.*, s. 143; R. Cagnat, *Inscriptiones graecae ad res romanes pertinentes (IGR) III*, Paris, 1901-1927.

Kuzeybatı Pisidia’da Apollonia (Res. 4, A4; Res. 11, A11; Res. 13, A13), Konane (Res. 30, K15) ve Tymandos (Res. 42, T8) kentlerine ait mezar stelleri üzerinde isimler kullanılmıştır²²⁶. Grek kökenli *Theophorik* isimlerdir (Tablo: 6). Grek Tanrıçası ‘Artemis’ isminden türetilerek oluşturulmuştur²²⁷. İ.S. 1.-2. ve 4. yüzyıllar arası Küçük Asya’da kullanılmıştır²²⁸. *Artema* Grek kökenli bir bayan ismidir.

Konane’deki yazıtta karşılaşılan *Artemon* kişinin “*veteranus*” (Οὐετρανός) olduğu ve Grek kökenli olsa da Roma İmparatorluk Dönemi’nde asker olarak görev yaptığı belirtilmektedir. Ancak, *veteran* olarak nitelendirildiğinden dolayı emekli askerdir.

Yazıtlarda sıklıkla kullanılan Οὐετρανός olarak kullanılan Οὐετρανός kelimesi yerine belirtilmektedir²²⁹.

3. 1. 13. Artemidoros (Ἀρτεμίδωρος)

İsim, Grek-Thrak kökenlidir (Tablo 6). Küçük Asya’nın Greklerden etkilendiği dönemde Kuzeybatı Pisidia kentleri, Grek Tanrıçası olan *Artemis* isminden etkilenerek ismi, yerel dillerine uyarladıkları anlaşılmaktadır²³⁰. Grekçe “*Artemis*” ve “*doros*” sözcüklerinin birleşimi olan bir şahıs ismidir. İsmi, Kuzeybatı Pisidia kentleri tarafından kullanılması *Artemis* isminin olduğu gibi değil de kültürel kimlikliğe uyarlayarak kullanıldığı görülmektedir²³¹. İ.S. 2.-3. yüzyıllar arasına tarihlendirilen steller üzerinde isim kullanılmıştır. Kuzeybatı Pisidia’da Tymandos (Res. 37, T3) kentine ait yazıtta isme rastlanmaktadır²³².

İsmi epikhorik kökenli isimler yanında yazılması kişinin ailesinin çeşitliliğini ve sadece Grek kökenli, Grek etkilerinin görülmediği bunun yanında, yerel etkilerin de aile içinde etkili olduğu anlaşılmaktadır.

3. 1. 14. Artas (Ἄρτας)

²²⁶ Abuagla, *a. g. m.*, s. 144.

²²⁷ W. Clarysse, “Ethnic Diversity and Dialect among the Greeks of Hellenistic Egypt”, *The Two Faces of Graeco-Roman Egypt*, Brill, 1998, s. 1-2.

²²⁸ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 229-230-251-252-261-263.

²²⁹ Abuagla, *a. g. m.*, s. 144.

²³⁰ Clarysse, *a. g. m.*, s. 16.

²³¹ Thomas Drew-Bear-Christine M. Thomas-Melek Yıldızturan, *Phrygian Votive Steles*, Turkish Republic Ministry of Culture, The Museum of Anatolian Civilizations, 1999, s. 374-375.

²³² Pınar Özlem Ayaçlar, “Some Unpublished Incriptions in the Isparta Museum”, *Adalya XIII*, Suna-İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Enstitüsü, 2010, s. 228.

İsim, Pers kökenlidir²³³. Zira, Pers kralı I. Arta-Kserkses'in isminin bu isimden türetilmiş olması muhtemeldir²³⁴. Şahıs ismine, Kuzeybatı Pisidia Bölgesi kenti, Tymandos'da yapılan yüzey araştırmaları sonucu ele geçen mezar steli (Res. 43, T9) üzerinde rastlanmaktadır²³⁵. Stel, İ.S. 2.-3. yüzyıllara tarihlendirilmektedir.

Yazıtta da görüldüğü üzere, şahsın annesinin adının *Tata*, kız kardeşinin ise, *Tatia*'dır. Bu isimler epikhorik kökenlidir. Bu durum, aile içerisindeki köken çeşitliliğini veya yerel etkilenimlerin Roma İmparatorluk Dönemi'nde de devam ettiğini açıklamaktadır. Kişinin ailesinin çiftçi olduğu mezar steli üzerindeki figürlerden anlaşılmaktadır²³⁶.

3. 1. 15. Asklepides (Ἀσκληπιόδης)

Grek kökenli ve *Theophorik* bir isimdir. *Asklepiades* isminin yanı sıra *Asklepianes* şeklinde de isim ile karşılaşılmış ve yerel dile uyarlandığı anlaşılmaktadır. İ.S. 3. yüzyılda kullanılan isim, Kuzeybatı Pisidia'da Tymandos (Res. 43, T10) ve Apollonia (Res. 6, A6) kentinde ele geçen yazıtlarda görülmektedir²³⁷.

3. 1. 16. Asklas (Ἀσκλᾶς)

Grek kökenlidir ve Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde yalnızca Apollonia (Res. 10, A10) kentine ait stel üzerinde isim kullanılmıştır (Tablo: 4)²³⁸. Şahıs isminin yer aldığı yazıt, İ.S. 2.-3. yüzyıllara tarihlendirilmektedir.

Kişinin, yazıtı eşi *Mamme* için yaptırdığı görülmektedir. *Mamme* isminin epikhorik kökenli olduğundan dolayı *Asklas* isimli şahsın yerel kökenli bir kadınla evlendiği anlaşılmaktadır. Ancak, eşinin babasının ismi, *Demetrios* olduğundan, ailede yerel etkilenimlerin sürdürüldüğü açıktır. Her ne kadar kişi/kişiler Grek kökenli de olsa ya yerel kökenli biri ile evlilik yapabiliyor ya da çocuklarına yerel kökenli isimlerin verildiği söz konudur. Kişinin kendi ismi dışında Latin kökenli, *nomen gentilicum* olan *Ai(e)lius* ismini de kullanması Roma İmparatorluk etkilerini ve yasa gereği bu ismi kullanmak zorunda kaldığı görülmektedir.

²³³ Curbera, *a. g. m.*, s. 5.

²³⁴ T. Boiy, *Late Achaemenid and Hellenistic Babylon*, Peters Publishers, 2004, s. 223-224.

²³⁵ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, s. 93.

²³⁶ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, s. 93.

²³⁷ Abuagla, *a. g. m.*, s. 350.

²³⁸ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 178.

3. 1. 17. Attas (Ἄττας)

At- eki ile başlayan ve ismin içerisinde Grekçe çift (tau) ‘-tt-, -t-’ harfleri geçen isimlerin epikhorik olduğunu göstermektedir (Tablo: 1, 3)²³⁹. İsim, özellikle Phrygia ve Kuzeybatı Pisidia Bölgeleri’nde ele geçen yazıtlarda kullanılmıştır²⁴⁰. *Attas* ismi, Kuzeybatı Pisidia Bölgesi’nde Tymandos (Res. 36, T2) kentine ait yazıt içerisinde görülmektedir²⁴¹. İsim içerisinde yer alan -tt- harfleri yoğunlukla Phrygia’ya ait olduklarını göstermektedir²⁴². Şahıs isminin yer aldığı yazıt, İ.S. 1.-2. yüzyıllara tarihlendirilmektedir.

Bunların yanı sıra, *Attas*’ın versiyonları olarak kullanılan *Ata/Atta* şahıs isimlerinin kökeni, Hint-Avrupa dillerinde “Cici” gibi, sevgi anlatan bir sözcük olduğu belirtilmiştir²⁴³. Hint-Avrupa dilleri içerisinde olan Hitit, Grek ve Latin dillerinde de “baba” anlamında kullanılmıştır. Ancak, Sanskrit dilinde “anne” anlamına gelmekte ve yine Sanskrit dilindeki “abla” anlamında olan *Atti* sözcüğü ile bağlantılıdır²⁴⁴. *Atta/Attas* şahıs isimleri ise, Hitit dilinde “baba” anlamında kullanılıyordu ve bu yüzden, Küçük Asya’da Hititlerin Baş Tanrısı’nın isimlerinden biri idi²⁴⁵. İsmi uzun yıllar boyunca kullanılageldiği anlaşılmakta ve Küçük Asya’daki kültürel çeşitliliği yansıtmaktadır. Bundan dolayı, kültürel devamlılık ve çeşitlilik Kuzeybatı Pisidia’da da görülmektedir.

3. 1. 18. Attalos-Atalos (Ἄτταλος- Ἄταλος)

İsim, Makedon kökenlidir. İsmi kökeni, Luwi ve Goth dillerinde olan *Attala*’dır²⁴⁶. Grekçe erkek şahıs isimleri *a* (alfa) ile bitemeyeceği için ismin -os ile bitmesi kaçınılmazdır. -a ile biten bir isim kadın şahıs ismini nitelendirmektedir (Tablo: 3). Bundan dolayı, Küçük Asya’da Grek dilinde *Attalos* şeklinde kullanılmıştır. Özellikle Hellenistik Dönem’de, Küçük Asya’da oldukça yoğun şekilde kullanılmıştır²⁴⁷. Kuzeybatı Pisidia’da Seleukeia Sidera (Res. 33, S1), Apollonia (Res. 5, A5) ve Konane

²³⁹ Melchert, *a. g. m.*, s. 30.

²⁴⁰ Zgusta, *a. g. e.*, fig. 119-2,119-7.

²⁴¹ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 258.

²⁴² Roger D. Woodard, *The Ancient Languages of Asia Minor*, Cambridge University Press, 2008, s. 75-76.

²⁴³ Clarysse, *a. g. m.*, s. 25.

²⁴⁴ Annelies Kammenhuber, *Hethitisch, Luwisch, Hieroglyphenluwisch und Hattisch*, Kitzinger Verlag, Münschen, 1969, s. 125.

²⁴⁵ Kammenhuber, *a. g. e.*, s. 129.

²⁴⁶ Kammenhuber, *a. g. e.*, s. 135.

²⁴⁷ Lydia, Phrygia, Karia ve Pamphylia için bkz: Parionou, *a. g. e.*, s. 46.

(Res. 16, K1; Res. 19, K4; Res. 32, K17) kentlerine ait yazıtlarda isme rastlanmaktadır²⁴⁸.

Şahıs isminin *Attalos* yerine *Atalos* şeklinde yazılması, Grek kökenli olan bu ismin yerel dialekte uyarlandığı anlaşılmaktadır.

Bunların dışında bu şahıs isimleri, *Ada* şahıs isminin bir çeşitlemesi olarak “Baba Tanrı’yi” kastederek kullanılmış ve Hitit Bölgesi dışında Luwi-Pelasgos Bölgeleri kapsamında da isimlere rastlanmaktadır²⁴⁹.

Konane kenti (Res. 19, K4) yazıtından, yukarıda bahsedilen *Apollonios* adlı kişi ile *Attalos* kişinin kardeş ya da *Dionysos*’un oğulları olabileceği düşünülmektedir²⁵⁰. Diğer bir yazıtta (Res. 32, K17), *Attalos*’un hem yerel kökenli isme sahip olan *Papas*’ın hem de Grek kökenli isme sahip olan *Demetrios*’un babaları olduğunu göstermektedir. Aile içerisindeki çeşitlilik ve etkilenimin kişilerin isimlerine yansıdığı oldukça açıktır. Seleukeia Sidera’ya ait olan yazıtta (Res. 33, S1) ise, ailenin yerel kökenli isimler dışında Latin kökenli olan *praenomen* isimleri kullandıkları görülmektedir. Konane kentinde bulunan diğer yazıtta, *Attalos* isimli şahsın “Meter Theon’un” rahibi olduğu görülmektedir²⁵¹. Ancak, babasının yerel kökenli isme sahip olduğu da gözden kaçmamaktadır.

3. 1. 19. Auksanon-Auksanousa (Αὐξάνων- Αὐξάνουσα)

Auksanon, Grek kökenli bir isimdir²⁵². Grekçe “*αυ+ξανος* (yabancı)” kelimelerinden oluşturulmuş birleşik bir isimdir. Kuzeybatı Pisidia’da İ.S. 3. yüzyıllara tarihlendirilen, Tymandos (Res. 35, T1) ve Apollonia (Res. 7, A7) kentlerinde ele geçen yazıtlarda kullanılmıştır²⁵³. *Auksanousa* ismi, Grek kökenlidir²⁵⁴. Kuzeybatı Pisidia’da İ.S. 3. yüzyıla tarihlendirilen, Tymandos (Res. 45, T11) kentinde bulunan stel üzerinde kullanılmıştır²⁵⁵. Kişinin ya babası ya da arkadaşları Latin ve yerel kökenli isimlere sahiptirler. Tymandos kentine ait bir yazıtta (Res. 45, T11) kişinin ağabeyi olarak

²⁴⁸ Labarre-Özsait-Özsait, *a. g. m.*, s. 63-64; Tymandos kenti için bkz: Aytaçlar, *a. g. m.*, s. 223-241.

²⁴⁹ Kammenhuber, *a. g. e.*, s. 129.

²⁵⁰ Abuagla, *a. g. m.*, s. 143.

²⁵¹ Abuagla, *a. g. m.*, s. 132-133.

²⁵² Parionou, *a. g. e.*, s. 53.

²⁵³ Abuagla, *a. g. m.*, s. 349; Labarre-Özsait-Özsait, *a. g. m.*, s. 275.

²⁵⁴ Parionou, *a. g. e.*, s. 53.

²⁵⁵ Abuagla, *a. g. m.*, s. 350.

düşünülen *Doulos*'un *Aurelius* ismini taşıması da Roma İmparatorluk Dönemi etkilerini göstermektedir.

3. 1. 20. Aurelius-Aurelia

Latin kökenli isimlerdir. *Aurelius* erkek, *Aurelia* kadın şahıs ismi ve *praenomen* şeklinde kullanılmıştır. '-ia' eki ile biten isimler kadın isimlerini nitelendirmektedir²⁵⁶.

Praenomen şeklinde kullanılan isimler, Roma İmparatorluk Dönemi'nde (İ.S. 212 yılından itibaren) *praenomen* (ön isim) olarak "Marcus Aurelius Antoninus" diğer bir deyişle Caracalla'nın *Constitutio Antoniniana* adlı bir emirname ile (*edictum*) imparatorluk sınırları içinde yaşayanların tümüne, azat edilmiş köleler de dâhil olmak üzere vatandaşlık hakkı verilmesi ile erkek ve kadınların kullanmak zorunda oldukları isimdir. Bu yasa, Roma İmparatorluğu'nun yayılma politikasına ve eşit insanlardan oluşan evrensel bir imparatorluk yaratma düşüncesine bağlı olarak çıkarılmıştır²⁵⁷.

İ.S. 2.-3. yüzyıllara tarihlendirilen ve Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde Seleukeia Sidera (S1), Tymandos (Res. 45, T11; Res. 46, T12), Apollonia (Res. 7, A7; Res. 12, A12-Res. 15, A15) ve Konane (Res. 25, K10; Res. 29, K14; Res. 30, K15) kentlerinde ele geçen yazıtlar üzerinde görülmektedir²⁵⁸.

3. 1. 21. Azaretos (Ἀζαρετος)

İsim, Pers kökenli²⁵⁹ olup İ.S. 2.-3. yüzyıllara tarihlendirilen ve Seleukeia Sidera kentinde ele geçen bir yazıtta görülmektedir. Bunun dışında *Azaratos* şeklinde görülen ve Thrakia Bölgesi'nde yer alan Delphos kentine ait yazıtta yer alan bu ismin Thrak kökenli olduğu belirtilmiştir²⁶⁰. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde yalnızca Seleukeia Sidera (Res. 33, S1) kentinde kullanılmıştır²⁶¹.

3. 1. 22. Banbalakos-Banbalaks-Banboulenos-Banboulos(Βανβαλακος-Βανβαλακς Βανβουλενος-Βανβουλος)

²⁵⁶ Mark G. West, *Roman Name Tables*, Terra Ferax Innovations, 2003, s. 58-60.

²⁵⁷ Çelgin, *a. g. m.*, s. 172.

²⁵⁸ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 228-230-232-246-247-263-264; Labarre-Özsait-Özsait, *a. g. m.*, s. 65.

²⁵⁹ Curbera, *a. g. m.*, s. 9.

²⁶⁰ Detschew, *a. g. e.*, s. 7.

²⁶¹ Labarre-Özsait-Özsait, *a. g. e.*, s. 82.

Banbalakos ismi, Phrygia Bölgesi'nde kullanılmış; epikhorik kökenli bir isimdir. *Ban-* eki ile başlayıp *-ks* ile biten isimler epikhorik kökenli olarak belirtilmektedir²⁶². Genel olarak Phrygler tarafından kullanılmış olan *Banbalakos* isminin *Banbalaks/Banboulenos/Banboulos* şeklinde versiyonları da yerel dialekte uyarlanarak kullanılmıştır²⁶³. İ.S. 3. yüzyılda bu yazıtı yazan kişinin harflerde yanlışlık yapmış olabileceği düşünülerek şahıs isminin yazımında yanlışlık olabileceği tahmin edilmektedir²⁶⁴.

Bu isim, Kuzeypbatı Bölgesi'nde Apollonia (Res. 14, A14) kentinde ele geçirilen bir mezar stelinde görülmektedir²⁶⁵. Yazıtta geçen ismin *Baboulenos* şeklinde olabileceği düşünülerek ismin, Tatarlı'nın güneyindeki tepe olan "Bambul"dan gelmiş olabileceği de belirtilmektedir²⁶⁶.

3. 1. 23. Babeis-Babis (Βαβεις-Βαβίς)

İsimler, Phrygia ve Lykia Bölgeleri'nde kullanılmıştır²⁶⁷. Özellikle Phrygia Bölgesi'nde bu isme oldukça yoğun şekilde rastlanmaktadır. İsim Phrygia'ya özgü ve epikhoriktir (Tablo: 1)²⁶⁸. *Ba-* ve *Bab-* ile başlayan isimlerin Thrak kökenli olduğu da belirtilmiştir²⁶⁹. *Babis* ismi, *Babeis*'in versiyonudur²⁷⁰.

İ.S. 1.-2. yüzyıllarda isme, Kuzeypbatı Pisidia'da Tymandos (Res. 40, T6), Seleukeia Sidera (Res. 34, S2) ve Konane (Res. 20, K5) kentlerine ait yazıtlarda rastlanmaktadır²⁷¹. Bunların yanı sıra, bu isimler, Roma İmparatorluk Dönemi yazıtlarında sıklıkla görülmektedir²⁷². Özellikle Tymandos kentine ait yazıtta ailenin Roma İmparatorluk Dönemi yarası olan *Constitutio Antoniniana*'dan etkilenmiş olduğu anlaşılmıştır.

3. 1. 24. Claudius

²⁶² Melchert, *a. g. m.*, s. 33.

²⁶³ Melchert, *a. g. m.*, s. 45.

²⁶⁴ Shafer, *a. g. m.*, s. 260.

²⁶⁵ Buckler-Calder-Guthire, *a. g. e.*, fig. 198.

²⁶⁶ Buckler-Calder-Guthire, *a. g. e.*, s. 73.

²⁶⁷ Melchert, *a. g. m.*, s. 29.

²⁶⁸ Zgusta, *a. g. e.*, fig. 133-3.

²⁶⁹ Detschew, *a. g. e.*, s. 40.

²⁷⁰ Zgusta, *a. g. e.*, fig. 83.

²⁷¹ Buckler-Calder-Guthire, *a. g. e.*, fig. 244-245; Zgusta, *a. g. e.*, fig. 133-14, 15.

²⁷² Iversen, *a. g. m.*, s. 114-115.

Latin kökenli olup *nomen gentilicium*²⁷³ (soyu belirten isim) şeklinde isim kullanılmıştır. *Claudia* ise, kadın ismi şeklinde kullanılmıştır. Küçük Asya’da Lykia, Pamphylia, Phrygia, Lydia ve Lykaonia Bölgeleri’nde ele geçen mezar stellerinde isme rastlanmıştır²⁷⁴. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi’nde, İ.S. 2.-4. yüzyıllara tarihlenen ve Konane (K6) kentinde ele geçen bir yazıtta görülmektedir²⁷⁵.

3. 1. 25. Collegos

İsim, Latin kökenlidir. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi’nde İ.S. 2.-3. yüzyıllara tarihlendirilen Apollonia (A15) kentinde ele geçen bir yazıtta isme, rastlanmaktadır²⁷⁶.

Şahsın aile içerisindeki isimlerinden çeşitli etkilenimleri devam ettirdiği yazıttan anlaşılmaktadır. Özellikle, *Aurelius* ismi kullanımı da gözden kaçmamaktadır.

3. 1. 26. Demetrios (Δημήτριος)

İsim, Grek kökenli ve *theophorik* bir isimdir (Tablo: 6)²⁷⁷. “Tanrıça Demeter” isminden türetilmiş erkek ismidir. Bu tanrıça adının Latin harfleri ile yazımında –e ile gösterilen harflerin tümü, Grekler’in Ion boyu yazımında, ‘a’ harfine yakın değer taşıyan eta harfi idi. Dolayısıyla, şahıs ismi içerisinde geçen ‘M(a)eter’ sözcüğü “Ana” anlamında iken baştaki “Da” sözcüğünün ise, “kaya, toprak” anlamına geldiği belirtilmektedir²⁷⁸. Küçük Asya’da Phrygia ve Lykiaonia Bölgeleri’ne ait yazıtlarda isim görülmüştür²⁷⁹.

Tymandos kentinde ele geçen bir yazıtta şahıs ismi, “*Aurelius Demetrios*” şeklinde yer almaktadır. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi’nde, İ.S. 2.-3. yüzyıllarda Tymandos (Res. 45, T11; Res. 46, T12), Konane (Res. 32, K17) ve Apollonia (Res. 7, A7; Res. 10, A10) kentlerinde isme rastlanmaktadır²⁸⁰.

3. 1. 27. Demas (Δημάς)

²⁷³ West, *a. g. e.*, s. 12.

²⁷⁴ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, s. 1, 14, 36, 122, 134, 136; W. M. Calder-J. M. R. Cormack, *Monumenta Asia Minoris Antiqua VIII*, Manchester University Press, 1962, s. 1-51.

²⁷⁵ Iversen, *a. g. m.*, s. 110.

²⁷⁶ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 198.

²⁷⁷ Melchert, *a. g. m.*, s. 36.

²⁷⁸ Michael B. Sakellariou, *La migration Grecque en Ione, Thèse*, Institut Français d’Athènes, 1958, s. 209.

²⁷⁹ Buckler-Cormack, *a. g. e.*, s. 1-170.

²⁸⁰ Abuagla, *a. g. m.*, s. 351-352.

Epikhorik kökenli bir isimdir²⁸¹. Yazıtta “*Babis Dema*” (*genitivus*) şeklinde görülmektedir. Kişinin, diğer epikhorik (yerel) isim olan *Babis*’i de kullandığı görülmektedir. Grek veya yerel halktan biri olmasına rağmen kültürel kimliğini koruduğu yerel ismi kullanmasından anlaşılmaktadır.

Kuzeybatı Pisidia’da, İ.S. 2-3. yüzyıllar arası Tymandos (Res. 40, T6) kentinde isme rastlanmaktadır²⁸².

3. 1. 28. Diogenes-Diodoros-Dionysios (Διογένης- Διοδόρος- Διονύσιος)

İsimler, Grek kökenli ve *teophoriktir* (Tablo: 6)²⁸³. İsmi başında yer alan “*dio=Dios*” kelimesi “Tanrı Zeus’u” simgelemekte ve isimlerin kökeni açısından birbirlerinin versiyonudur²⁸⁴. *Diogenes* ismi, İ.S. 3. Yüzyıla tarihlendirilen Kuzeybatı Pisidia’da Tymandos (Res. 38, T4; Res. 41, T7; Res. 46, T13) kentine ait yazıtta kullanılmıştır²⁸⁵. Kişinin aile içindeki çeşitliliği yazıttan anlaşılmaktadır. *Diodoros* ismine ise, Kuzeybatı Pisidia’da Konane (Res. 25, K10) kentinde, İ.S. 2. yüzyıla tarihlenen bir yazıtta rastlanmaktadır²⁸⁶. *Dionysos* ismi, “Tanrı Dionysos’u” simgelemekte ve kutsal bir isim olduğuna inanılmaktadır²⁸⁷. Kuzeybatı Pisidia’da, Konane (Res. 18, K3; Res. 19, K4) kentinde ele geçen ve İ.S. 1.-2. yüzyıllara tarihlenen mezar steli üzerinde isme, rastlanmaktadır²⁸⁸. Yazıttan kişinin *Attalos* ve *Apollonios*’un babaları olabileceği düşünülmektedir²⁸⁹.

Bunların yanı sıra, *Diogenes*, *Dionysos* ve *Diodoros* isimleri, Küçük Asya’da Pamphylia, Phrygia, Lykia, Lykaonia, Karia, Paphlagonia ve Lydia Bölgeleri’ne ait olan yazıtlarda görülmüştür²⁹⁰.

²⁸¹ Zgusta, *a. g. e.*, s. 147.

²⁸² Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 244.

²⁸³ Melchert, *a. g. m.*, s. 36.

²⁸⁴ Parionou, *a. g. e.*, s. 58.

²⁸⁵ Hadrien Bru-Guy Labarre-Mehmet Özsaıt, “La Constitution Civique de Tymandos”, *Anatolia Antiqua-Eski Anadolu, XVII*, De Boccard Edition-Diffusion 11, rue de Médecis, Paris, 2009, s. 193; Apollonia kenti için bkz: Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, s. 71, 76, 79, 80.

²⁸⁶ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 251.

²⁸⁷ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 229.

²⁸⁸ Abuagla, *a. g. m.*, s. 142-143.

²⁸⁹ Abuagla, *a. g. m.*, s. 143.

²⁹⁰ Buckler-Cormack, *a. g. e.*, s. 1-170; Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, s. 1, 14, 36, 122, 134, 136; E. Kalinka, *Titulia Asiae Minoris I*, Vienna, 1901; A. Böckh, *Corpus Inscriptionum Graecarum*, Vol. 4, Berlin, 1828-1877; S. Şahin, *Die Inschriften von Perge*, Vol. 2, Inschriften griechischer Städte aus

3. 1. 29. Demonikos (Δημονίκος)

İsim, Grek kökenlidir. İ.S. 2.-4. yüzyıllara tarihlenen ve Konane (Res. 31, K16) kentinde ele geçen bir yazıtta görülmektedir (Tablo: 4)²⁹¹.

3. 1. 30. Doudes (Δουδης)

İsim, epikhorik kökenlidir. Pisidia Bölgesi'nde ele geçen yazıtta kullanılmıştır (Tablo: 1)²⁹². İsmi Thrak kökenli olduğu söylenmektedir²⁹³. İsmi içerisinde yer alan *-oud-* harfleri Pisidce olduğunu da göstermektedir²⁹⁴. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde ise, sadece Apollonia (Res. 13, A13) kentinde ele geçirilen bir yazıtta isim görülmektedir²⁹⁵.

3. 1. 31. Domne

İsim, Latin kökenlidir. *Praenomen* (ön isim) şeklinde kullanılmıştır²⁹⁶. İsmi "*Domna*" isminden türetilmiş ya da Kuzeybatı Pisidia kentlerinin bu ismi, yerel dillerine uyarlamış oldukları düşünülmektedir²⁹⁷. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde Apollonia (Res. 15, A15) kentinde ele geçen yazıtta isme, rastlanmaktadır²⁹⁸.

3. 1. 32. Doules (Δουλης)

İsim, Grek kökenlidir²⁹⁹. Ancak, Thrakia Bölgesi'nde ele geçen yazıtlarda da isim ile karşılaşmıştır³⁰⁰. Mezar steli üzerinde yer alan yazıt içerisinde "*Aurelius Doulos*" şeklinde geçmektedir. Kişinin, '*Aurelius*' ismini kullanmasına rağmen kendi kimliğini yansıtan "*Doulos*" ismini de kullanmaya devam ettiği görülmektedir.

Kuzeybatı Pisidia'da, İ.S. 2.-3. yüzyıllara tarihlenen ve Tymandos (Res. 45, T11) kentinde ele geçen bir yazıtta görülmektedir³⁰¹.

3. 1. 33. Eiman/Eimen-Iman (Εἰμᾶν/Εἰμεν- Ἴμᾶν)

Kleinasien, 54 ve 61, Bonn 1999, 2004, Nos. 1-179, 280-560; A. G. Woodhead, *Supplementum Epigraphicum Graecum*, Vol, 12-25, Leiden, 1955-1971.

²⁹¹ Iversen, *a. g. m.*, s. 122.

²⁹² Zgusta, *a. g. e.*, fig. 306-11.

²⁹³ Detschew, *a. g. e.*, s. 151.

²⁹⁴ Arkwright, *a. g. m.*, s. 52-53.

²⁹⁵ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 187.

²⁹⁶ West, *a. g. e.*, s. 12.

²⁹⁷ Curbera, *a. g. m.*, s. 10.

²⁹⁸ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 198.

²⁹⁹ Parionou, *a. g. e.*, s. 60.

³⁰⁰ Detschew, *a. g. e.*, s. 152.

³⁰¹ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 263.

İsim, Küçük Asya'da Phrygia, Pisidia, Isauria ve Lykaonia Bölgeleri'nde kullanılmıştır ve isme genel olarak Phrygia Bölgesi'ne ait yazıtlarda rastlanmaktadır (Tablo: 1)³⁰². *İman* ismi, *Eiman/Eimen* isminin versiyonları şeklindedir³⁰³. Kuzeybatı Pisidia kentleri ile Phrygler arasındaki etkilenim sonucu Kuzeybatı Pisidia'da da ismin kullanımının devam ettiği anlaşılmaktadır.

Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde, Tymandos (Res. 38, T4; Res. 46, T12), Konane (Res. 29, K14; Res. 31, K16) ve Apollonia (Res. 11, A11) kentlerinde bulunan yazıtlarda görülmektedir.

Bunun yanı sıra, Küçük Asya'da "*Aurelius İman*" şeklinde de oldukça sıklıkla kullanıldığı yazıtlarda görülmektedir³⁰⁴. Tymandos kentine ait yazıttan (Res. 46, T12) aile kültürel kimliklerini korumaya devam ettikleri anlaşılmaktadır³⁰⁵. Konane (Res. 31, K16) kentine ait diğer bir yazıtta ise, *İman* kişinin *Appa* ismine de sahip olduğu ve iki yerel kökenli isim kullandığı görülmektedir.

3. 1. 34. Eisidoros (Εἰσίδωρος)

İsim, Grek kökenli ve birleşik bir isimdir. "*Eis*" prepositionu ve "*ὁ δόρος*" sözcüklerinden türetilmiştir (Tablo: 10). İ.S. 2.-3. yüzyıllar arasına tarihlendirilen ve Kuzeybatı Pisidia'da, Tymandos (Res. 35, T1) kentinde ele geçen bir yazıtta isme, rastlanmaktadır³⁰⁶.

3. 1. 35. Eidomeneus (Εἰδομενεὺς)

İsim, Grek kökenlidir. "*Eis*" prepositionu ve "*μενος*" sözcüklerinden türetilen birleşik bir isimdir (Tablo: 10).

İ.S. 2.-4. yüzyıllar arasına tarihlendirilen bir yazıtta, Konane (Res. 28, K13) kentinde kullanıldığı anlaşılmaktadır³⁰⁷.

³⁰² Iversen, *a. g. e.*, fig. 6-26; Buckler-Cormack, *a. g. e.*, s. 1-170; Buckler-Calder-Guthire, *a. g. e.*, s. 170.

³⁰³ I yerine -ei kullanımı için bkz: F. T. Gignac, *A Grammar of the Greek Papyri of the Roman and Byzantine Periods I*, Milano, 1976, s. 190.

³⁰⁴ Iversen, *a. g. m.*, fig. 22.

³⁰⁵ Gusmani, *a. g. m.*, s. 78.

³⁰⁶ Buckler-Calder-Guthire, *a. g. e.*, fig. 227.

³⁰⁷ Iversen, *a. g. m.*, s. 117-118.

3. 1. 36. Eutykhios-Eutykos-Eutykous-Eutykhia-Euporos (Εὐτυχίος-Εὐτυκος-Εὐτυκούς-Εὐτυχία-Εὐπορος)

Grek kökenli isimlerdir (Tablo: 11)³⁰⁸. Zarf ve isimlerin birleşiminden türetilen birleşik şahıs isimleridir. İsmi içerisinde “eu” zarfı yer almaktadır. Grekçede bu zarf “iyi şekilde, iyice” anlama gelmektedir. İsimlerin “eu” zarfı ile başlaması, aynı kökenden olduklarını göstermektedir³⁰⁹.

Bu isimler, İ.S. 2.-3. yüzyıla tarihlendirilen ve Kuzeybatı Pisidia’da Tymandos (Res. 35, T1) ve Konane (Res. 30, K15) kentlerinde ele geçen yazıtlarda görülmüştür³¹⁰. Konane kentinde ele geçen yazıtta yer alan ve 12. satırda bulunan Εὐτυχί isminin Εὐτυχία olabileceği düşünülmektedir³¹¹. *Eutykhos/Eutykos/Eutykous/Eutykhia* isimlerinin İ.S. 3. yüzyılda yoğun şekilde Küçük Asya’da özellikle de Tymandos kentinde kullanıldığı belirtilmektedir³¹².

Euporos ismine ise, Kuzeybatı Pisidia’da sadece Konane (Res. 28, K13) kentine ait yazıtta rastlanmaktadır³¹³. Küçük Asya’da Phrygia ve Lykia Bölgeleri’ne ait yazıtlarda *Euporos* ismine rastlanmıştır³¹⁴.

3. 1. 37. Gaius

Latin kökenli bir isimdir ve *nomen gentilicum* isim şeklinde kullanılan hangi soydan geldiğini belirten bir isimdir³¹⁵. İ.S. 1.-2. yüzyıllara tarihlenen ve Konane (Res. 20, K5; Res. 21, K6) kentinde bulunan bir yazıtta isme, rastlanmaktadır³¹⁶.

Bunların yanı sıra, Küçük Asya’da Pamphylia, Phrygia, Lykia, Lykaonia, Karia, Paphlagonia ve Lydia Bölgeleri’ne ait olan yazıtlarda isim görülmüştür³¹⁷.

3. 1. 38. Gazates (Γαζατης)

³⁰⁸ Parionou, *a. g. e.*, s. 45.

³⁰⁹ Parionou, *a. g. e.*, s. 52.

³¹⁰ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 226-227; Abuagla, *a. g. m.*, s. 352.

³¹¹ Abuagla, *a. g. m.*, s. 144.

³¹² Abuagla, *a. g. m.*, s. 144.

³¹³ Aytaçlar, *a. g. e.*, s. 228-229.

³¹⁴ Kalinka, *a. g. e.*, s. 84-88; Böckh, *a. g. e.*, s. 97.

³¹⁵ West, *a. g. e.*, s. 59.

³¹⁶ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig.231-137.

³¹⁷ Buckler-Cormack, *a. g. e.*, s. 1-170; Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, s. 1, 14, 36, 122, 134, 136; Kalinka, *a. g. e.*, 1901; Böckh, *a. g. e.*, 1828-1877; Şahin, *a. g. e.*, 2004, Nos. 1-179, 280-560; Woodhead, *a. g. e.*, 1955-1971.

İsim, Pers kökenlidir³¹⁸. Küçük Asya’da, Pisidia ve Phrygia Bölgesi kentlerinde ele geçen yazıtlarda isim görülmüştür³¹⁹. Kuzeybatı Pisidia’da, Seleukeia Sidera (Res. 33, S1) kentinde ismin kullanıldığı yazıttan anlaşılmaktadır³²⁰.

3. 1. 39. Hermogenes (Ἑρμογένης)

İsim, Grek kökenlidir (Tablo: 4)³²¹. Grekler tarafından oldukça yoğun şekilde kullanılan bir isimdir. Kuzeybatı Pisidia’da Tymandos (Res. 37, T3) ve Konane (Res. 30, K15) kentlerinde ele geçen yazıtlarda isme rastlanmaktadır³²².

3. 1. 140. Helios (Ἥλιος)

Grek kökenlidir ve Greklerin Güneş Tanrısı olan *Helios* isminden uyarlandığı anlaşılmaktadır. *Theophorik* bir isimdir (Tablo: 6)³²³.

Kuzeybatı Pisidia Bölgesi’nde, İ.S. 2.-4. yüzyıllara tarihlenen ve Konane (Res. 17, K2) kentinde ele geçirilen bir yazıtta görülmektedir³²⁴.

3. 1. 41. Hilarion (Ἰλαρίων)

İsim, Grek kökenli olup Kuzeybatı Pisidia’da yalnızca Tymandos (Res. 35, T1) kentinde ele geçen bir yazıtta görülmektedir³²⁵.

3. 1. 42. Hyrkanos (Ἱρκανός)

Grek kökenli isim olan *Hyrkanos*, Kuzeybatı Pisidia’da Apollonia (Res. 5, A5) kentinde kullanıldığı ele geçen yazıttan anlaşılmaktadır³²⁶.

3. 1. 43. Iulius-Iulia

Latin kökenli olan bu isimler, *praenomen* (ön isim) şeklinde *Aurelius* ismi bölümünde verildiği üzere İmparator Caracalla’nın çıkarmış olduğu yasa gereği Roma

³¹⁸ Gusmani, *a. g. m.*, s. 80.

³¹⁹ Labarre-Özsait-Özsait, *a. g. m.*, s. 67.

³²⁰ Labarre-Özsait-Özsait, *a. g. m.*, s. 67.

³²¹ Parianou, *a. g. m.*, s. 51.

³²² Aytaçlar, *a. g. m.*, s. 228.

³²³ Melchert, *a. g. m.*, s. 36.

³²⁴ Iversen, *a. g. m.*, s. 174.

³²⁵ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 227.

³²⁶ Özsait-Labarre-Özsait, *a. g. m.*, fig.14.

vatandaşlığını kazanan kişiler tarafından kullanılmıştır³²⁷. *Iulius* erkek ismi şeklinde kullanılır iken *Iulia* kadın ismi şeklinde birbirlerinin versiyonları olarak kullanılmışlardır. “*Praenomen*” isimleri bu yasadan önce de imtiyazların verilmesi ile kullanılmaktaydı. Örneğin; köle olan kişinin efendisi onu azat ederse ve efendisi tarafından vatandaşlık hakkı da verildiği takdirde kullanılabilirdi³²⁸.

Kuzeybatı Pisidia’da İ.S. 2.-3. yüzyıllara tarihlenen Apollonia (Res. 1, A1; Res. 9, A9) ve Tymandos (Res. 40, T6) kentlerinde ele geçen yazıtlarda *Iulius-Iulia* isimlerine rastlanmaktadır³²⁹. Bunların dışında, Küçük Asya’da Pamphylia, Phrygia, Lykia, Lykaonia, Karia, Paphlagonia ve Lydia Bölgeleri’ne ait olan yazıtlarda isimler görülmüştür³³⁰.

Kuzeybatı Pisidia kentlerinden ele geçirilen yazıtlar, isimler bazında çeşitliliği ve yerel (Phryg, Lyd) etkilerin devam ettirildiğini göstermektedir. Özellikle Apollonia kentine ait yazıtta (Res. 9, A9) Lyd etkisi isim ile anlaşılmaktadır³³¹.

3. 1. 44. **Eidiomeros-Idiomeros (Εἰδιόμερος - Ἰδιόμερος)**

İsim, epikhorik kökenlidir³³². Küçük Asya’da Kilikia ve Pisidia Bölgeleri’nde bulunan yazıtlarda görülmüştür³³³. Ancak, Kuzeybatı Pisidia Bölgesi’nde Apollonia (Res. 8, A8) kentinde ele geçen bir yazıtta isme rastlanmaktadır³³⁴. “*Idiomeros*” şeklinde de bir versiyonunun Kilikia’da kullanıldığı belirtilmektedir³³⁵.

Kişinin ailesinin hem Makedon hem de yerel isimleri taşıdığı yazıttan anlaşılmaktadır.

3. 1. 45. **Ion (Ἴων)**

³²⁷ West, *a. g. e.*, s. 9-10.

³²⁸ Çelgin, *a. g. m.*, s. 172.

³²⁹ Buckler-Calder-Guthire, *a. g. e.*, fig. 244; Abuagla, *a. g. m.*, s. 352; Konane kenti için bkz: Iversen, *a. g. m.*, s. 103–152; Buckler-Calder-Guthire, *a. g. e.*, s. 66, 67.

³³⁰ Buckler-Cormack, *a. g. e.*, s. 1-170; Buckler-Calder-Guthire, *a. g. e.*, s. 1, 14, 36, 122, 134, 136; Kalinka, *a. g. e.*, 1901; Böckh, *a. g. e.*, 1828-1877; Şahin, *a. g. e.*, 2004, Nos. 1-179, 280-560; Woodhead, *a. g. e.*, 1955-1971.

³³¹ Buckler-Calder-Guthire, *a. g. e.*, s. 67.

³³² Özsait-Labarre-Özsait, *a. g. m.*, fig. 24.

³³³ Özsait-Labarre-Özsait, *a. g. m.*, fig. 24.

³³⁴ Özsait-Labarre-Özsait, *a. g. m.*, fig. 24.

³³⁵ Özsait-Labarre-Özsait, *a. g. m.*, fig. 24.

İsim, Grek kökenlidir. İ.S. 2.-3. yüzyıllara tarihlendirilen ve Kuzeypatı Pisidia, Tymandos (Res. 42, T8) kentinde ele geçen mezar steli üzerinde isme rastlanmaktadır (Tablo: 5)³³⁶.

Yazıttan, kişinin ailesinde yerel kökenli isimleri taşıyanların olduğu ve yerel etkileri Roma İmparatorluk Dönemi'nde dahi sürdürdüğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, μήτ(ηρ) ve ά(ν)δρì sözcüklerinin sonradan kazıyarak tekrar eklendiği belirtilmektedir. Γλυ(κυτάτω) kelimesinin ise, Sterrett tarafından tamamlandığı ve yazıtı yazan kişinin tamamlamayı unutmuş olabileceği ifade edilmektedir³³⁷.

3. 1. 46. Kallikles (Καλλικλής)

Grek kökenli olan bu isim, Kuzeypatı Pisidia Bölgesi'nde Tymandos (Res. 39, T5) kentinde ele geçen bir yazıtta görülmüştür³³⁸.

3. 1. 47. Kallimakhos (Καλλιμάχος)

İsim, Grek kökenlidir. Kuzeypatı Pisidia Bölgesi'nde Konane (Res. 21, K6) kentinde³³⁹ bulunan bir yazıtta isme rastlanmaktadır. Bulunan mezar steli, İ.S. 2.-4. yüzyıllara tarihlendirilmektedir.

3. 1. 48. Karikos (Καρικὸς)

İsim, epikhorik kökenlidir³⁴⁰. İsim, Grekçe “*Karialı*” anlamına gelmektedir. Bundan dolayı, Karia Bölgesi'nden çıkmış olduğu anlaşılmaktadır. Kuzeypatı Pisidia'da İ.S. 2.-3. yüzyıllara tarihlendirilen ve Tymandos (Res. 36, T2; Res. 46, T12) ve Apollonia (Res. 7, A7) kentlerinde ele geçen yazıtlarda geçtiği görülmektedir³⁴¹.

Kişinin ailesindeki çeşitlilik yazıtlardan anlaşılmaktadır. *Aurelius*, *preanomeninin* özellikle Tymandos (Res. 46, T12) ve Apollonia (Res. 2, A2) kentine ait yazıtlardaki ailelerin kullandığı dikkati çekmektedir.

3. 1. 49. Kharitonymos (Χαριτόνυμος)

³³⁶ Buckler-Calder-Guthire, *a. g. e.*, s. 93.

³³⁷ Buckler-Calder-Guthire, *a. g. e.*, s. 94.

³³⁸ Labarre- Özsait-Özsait, *a. g. m.*, s. 193.

³³⁹ Iversen, *a. g. m.*, fig. 1.

³⁴⁰ Christine-Thomas-Yıldızturnan, *a. g. e.*, s. 376.

³⁴¹ Özsait- Labarre- Özsait, *a. g. m.*, fig. 18.

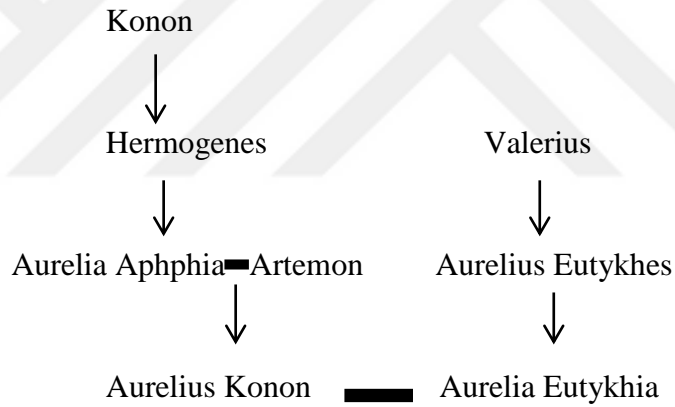
Bu isim, Grek kökenlidir³⁴². Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde İ.S. 2.-3. yüzyıllara tarihlenen ve Tymandos (Res. 35, T1) kentinde bulunan bir yazıtta kullanılmıştır³⁴³.

3. 1. 50. Konon (Κόνων)

İsim, Grek kökenli olup Grekler ve yerel kişiler tarafından yaygın kullanılan bir isimdir (Tablo: 5)³⁴⁴. İ.S. 212 yılından sonraya tarihlendirilen ve Kuzeybatı Pisidia Bölgesi kenti Konane'de (Res. 30, K15) bulunan bir yazıtta isme rastlanmaktadır³⁴⁵.

Yazıtın da tarihlendirilmesinden ve aşağıda verilen soy ağacından anlaşılacağı üzere, kişinin *Aurelius praenomeni* taşıdığı anlaşılmaktadır. Bu *praenomeni* kullanma geleneğinin *Konon*'un atalarından itibaren olduğu görülmüştür. Yazıtın 18. satırında yer alan ζῶν kelimesi de kendisi ve ailesi için bu steli yaşarken yaptırdığını göstermektedir. Bunun dışında, yazıtın 18. ve 19. satırlarının sonradan eklendiği düşünülmektedir³⁴⁶.

Yazıtta göre *Konon*'un soy ağacı;

3. 1. 51. Ksanthia (Ξανθία)

İsim, Grek kökenlidir ve Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde Apollonia (Res. 9, A9) kentinde ele geçirilen bir yazıtta isim, görülmektedir (Tablo: 7)³⁴⁷.

Kişinin babasının Latin kökenli *praenomeni* taşıdığı ve kardeşinin ise, Lydia'ya özgü epikhorik ismi kullandığından aile içindeki çeşitlilik oldukça açıktır.

3. 1. 52. Lucius-Lucia

³⁴² Parianou, *a. g. m.*, s. 63.

³⁴³ Buckler-Calder-Guthire, *a. g. e.*, fig. 227.

³⁴⁴ Abuagla, *a. g. m.*, s. 144.

³⁴⁵ Abuagla, *a. g. m.*, s. 144.

³⁴⁶ Abuagla, *a. g. m.*, s. 144.

³⁴⁷ Buckler-Calder-Guthire, *a. g. e.*, fig. 175.

Latin kökenli isim olan *Lucius/Lucia praenomen* (ön isim) şeklinde birbirlerinin versiyonu olarak kullanılmıştır³⁴⁸. Küçük Asya’da isme, Roma İmparatorluk Dönemi’ne tarihlenen (İ.S. 212’den sonra) yazıtlarda oldukça yaygın şekilde rastlanmaktadır.

Kuzeybatı Pisidia’da ise, *Lucia* ismine, Apollonia (Res. 1, A1), *Lucius* ismine, Konane (Res. 29, K14) kentinde ele geçen yazıtlarda rastlanmaktadır³⁴⁹.

3. 1. 53. Lucilla

Latin kökenli bir şahıs ismidir. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi’nde sadece Apollonia (Res. 1, A1) kentinde ele geçen yazıtta kullanıldığı anlaşılmaktadır³⁵⁰.

3. 1. 54. Mamosos (Μαμοσος)

Mamosos ismi Küçük Asya’da Pisidia ve Galatia Bölgeleri’nde kullanılmış ve köken olarak Thrakia Bölgesi’ne atfedilen epikhorik bir isimdir³⁵¹.

Bu isim, Küçük Asya’da İlkçağ kenti olarak da anılmaktadır. Kentin adı, “Mamassa” şeklinde de Küçük Asya ile ilgili araştırmalar sonucu yayınlarda geçmektedir³⁵². İsim, “Mamassa” yani, “Ma-(u)ma-(a)ssa/Ma-halkının kenti” şeklinden dolayı Hellenistik Dönem’de Mamosos’a dönüştürülmüştür³⁵³.

İsim, Kuzeybatı Pisidia Bölgesi’nde ise, Apollonia (Res. 8, A8) kentinde ele geçen yazıtta görülmektedir³⁵⁴.

3. 1. 55. Mamme (Μαμη)

Mamme ismi, Phrygia, Galatia ve Pisidia Bölgeleri’nde kullanılmış epikhorik kökenli kadın ismidir (Tablo: 1)³⁵⁵. Özellikle Galatia, Phrygia ve Pisidia Bölgeleri’nde sıklıkla kullanılmıştır; Phrygia ve Thrakia’ya özgü bir isimdir³⁵⁶. İsim içerisinde yer alan

³⁴⁸ West, *a. g. e.*, s. 14.

³⁴⁹ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 173.

³⁵⁰ West, *a. g. e.*, s. 39.

³⁵¹ Detschew, *a. g. e.*, s. 283-284.

³⁵² W. M. Ramsay, *Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası*, (çev.) Mihri Pektaş, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1960, s. 314-316.

³⁵³ Ramsay, *a. g. e.*, s. 317.

³⁵⁴ Özsait-Labarre-Özsait, *a. g. m.*, fig. 23.

³⁵⁵ Zgusta, *a. g. e.*, fig. 850-12.

³⁵⁶ Zgusta, *a. g. e.*, fig. 850-12; Detschew, *a. g. e.*, s. 284.

Grekçe çift *-mm-* (mü) sessiz harflerden dolayı ismin epikhorik olduğu anlaşılmaktadır³⁵⁷.

Kuzeybatı Pisidia’da ise, sadece Apollonia (Res. 10, A10) kentinde ele geçen yazıtta isme, rastlanmaktadır³⁵⁸.

3. 1. 56. Manes (Μάνης)

Manes ismi epikhorik kökenlidir. Thrakia Bölgesi, Kyzikos kentine ait yazıtlarda isim ile karşılaşılmıştır³⁵⁹. Küçük Asya’da Mysia, Lydia, Karia, Galatia, Paphlagonia, Lykaonia, Pisidia, Isauria ve Kappadokia Bölgeleri’nde ele geçen yazıtlarda görülmektedir³⁶⁰. *Ma-*, *Man-* eki ile başlayan isimlerin genelde Phrygia ve Karia’ya özgü oldukları bilinmektedir³⁶¹.

Bunların dışında, *Manes*, Küçük Asya’da, İ.Ö. I. bin yılda Mysia, Lydia ve Phrygia Bölgeleri’nde ‘baş tanrı’ şeklinde anılmıştır. Ancak, daha sonraları, Hellenistik Dönem’de ve sonrasında bu isim, şahıs ismi olarak da Küçük Asya’da kullanılmaya başlamıştır. Tıpkı, “*Otyis ve Kotys*” tanrı isimleri gibi. Hellen komedialarında bu isim, Phrygialı bir köle şeklinde de kullanılmıştır³⁶².

Kuzeybatı Pisidia Bölgesi’nde, Apollonia (Res. 4, A4; Res. 21, K6) kentinde bulunan bir yazıtta isim görülmektedir³⁶³.

3. 1. 57. Marcus-Marcia-Marcianus-Marciane

İsimler, Latin kökenlidir. *Marcus* ve *Marcia* isimleri, “*Praenomen*” (ön isim) olarak Roma İmparatorluk Dönemi’ne tarihlenen yazıtlarda *Aurelius/Aurelia* gibi, oldukça yoğun şekilde ve birbirlerinin versiyonları şeklinde kullanıldığı görülmektedir³⁶⁴. *Marcianus-Marciane* isimlerinin ise, Latin kökenli oldukları belirtilmektedir. Ancak, yerel dile uyarlanarak kullanılmış olabileceği düşünülmektedir³⁶⁵.

³⁵⁷ Arkwright, *a. g. m.*, s. 42.

³⁵⁸ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 178.

³⁵⁹ Detschew, *a. g. e.*, s. 285.

³⁶⁰ Zgusta, *a. g. e.*, fig. 858-3.

³⁶¹ Özsait-Labarre-Özsait, *a. g. m.*, fig. 12.

³⁶² Clarysse, *a. g. e.*, s. 7-8.

³⁶³ Özsait-Labarre-Özsait, *a. g. m.*, fig. 12.

³⁶⁴ West, *a. g. e.*, s. 10.

³⁶⁵ Curbera, *a. g. m.*, s. 14-15.

Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde, Konane (Res. 19, K6; Res. 25, K10; Res. 29, K14) kentinde bulunan yazıtlarda isim görülmektedir³⁶⁶. Bunların dışında, isimlere Küçük Asya'da Pamphylia, Phrygia, Lykia, Lykaonia, Karia, Paphlagonia ve Lydia Bölgeleri'ne ait olan yazıtlarda isimler yoğun şekilde görülmüştür³⁶⁷.

3. 1. 58. Menneas-Meneas-Menneos-Mena (Μεννέας-Μενέας-Μεννέος-Μένα)

Menneos ismi, epikhorik kökenli bir isimdir. Küçük Asya'da Phrygia ve Pisidia Bölgeleri'ne ait olan yazıtlarda görülmektedir (Tablo: 1)³⁶⁸. Köken olarak Phrygia Bölgesi'ne ait olduğu söylenmektedir³⁶⁹.

Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde, İ.S. 2.-3. yüzyıllara tarihlendirilen ve Tymandos (Res. 36, T2) kentinde ele geçen yazıtta isme, rastlanmaktadır³⁷⁰. Yazıtta kişinin ailesinin Grek kökenli isimleri de kullandığı görülmektedir.

Menneas/Meneas ismi, Küçük Asya'da Phrygia ve Pisidia Bölgeleri'nde kullanılan epikhorik kökenlidir³⁷¹. İsmi Phrygia'ya özgü olduğu belirtilmektedir³⁷². Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde ise, yalnızca Tymandos (Res. 35, T1; Res. 45, T11-Res. 47, T13), Apollonia (Res. 2, A2; Res. 7, A7; Res. 11, A11) ve Konane (Res. 20, K5) kentlerinde bulunan yazıtlarda görülmektedir³⁷³. Kuzeybatı Pisidia kentlerine ait yazıtlardan kişilerin ailelerinin veya arkadaşlarının isimlerinin çeşitli kökenlere sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Mena ismi ise, *Menneas/Menneas* isimlerinin versiyonu³⁷⁴ şeklinde Tymandos (Res. 41, T7) kenti tarafından kendi dialektlerine uyarlayarak kullanılmıştır³⁷⁵.

³⁶⁶ Iversen, *a. g. m.*, fig. 3-22; Apollonia kenti için bkz: Buckler-Calder-Guthire, *a. g. e.*, s. 62; Özsait-Labarre-Özsait, *a. g. m.*, s. 267-286.

³⁶⁷ Buckler-Cormack, *a. g. e.*, s. 1-170; Buckler-Calder-Guthire, *a. g. e.*, s. 1, 14, 36, 122, 134, 136; Kalinka, *a. g. e.*, 1901; Böckh, *a. g. e.*, 1828-1877; Şahin, *a. g. e.*, 2004, Nos. 1-179, 280-560; Woodhead, *a. g. e.*, 1955-1971.

³⁶⁸ Zgusta, *a. g. e.*, fig. 900.

³⁶⁹ Abuagla, *a. g. m.*, fig. 3-4.

³⁷⁰ Buckler-Calder-Guthire, *a. g. e.*, fig. 227-229-240-253-254-258-259.

³⁷¹ Buckler-Calder-Guthire, *a. g. e.*, s. 310.

³⁷² Zgusta, *a. g. e.*, fig. 900.

³⁷³ Buckler-Calder-Guthire, *a. g. e.*, fig. 209-265.

³⁷⁴ Arkwright, *a. g. m.*, s. 49.

³⁷⁵ Buckler-Calder-Guthire, *a. g. e.*, s. 91.

İsmin içerisinde yer alan Grekçe çift *-nn-* (nü) sessiz harflerinin yan yana kullanım şeklinin Phrygia'ya özgü olduğu açıkça anlaşılmaktadır³⁷⁶.

Bunların dışında bu isimlerin, İ.Ö. 3. yüzyıldan Roma İmparatorluğu Dönemi'ne kadar Grekler ve Latinler tarafından kullanılmıştır³⁷⁷. İ.Ö. 3. yüzyıldan sonra Attika'da başlayan tapınımının özellikle Roma İmparatorluk Dönemi'nde Küçük Asya'da artmasının ardından, yerel kesim tarafından kendi dialektlerine uyarlanarak *Mena* isminin oluşturulması olasıdır.

3. 1. 59. Menekrates (Μενεκράτης)

Grek kökenli³⁷⁸ olan bu isim, "*isim+isimden (mene+krates)*" oluşmaktadır (Tablo: 8). Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde Tymandos (Res. 36, T2) kentinde bulunan ve İ.S. 1.-2. yüzyıla tarihlendirilen bir yazıtta ismin kullanıldığı görülmektedir³⁷⁹.

3. 1. 60. Menophatos (Μηνοφάτος)

Grek kökenli olup *isim+isimden* türetilen birleşik isimdir (*menos+phanos*). Küçük Asya'da Phrygia ve Pisidia Bölgeleri'nde bulunan yazıtlarda görülmektedir³⁸⁰.

Kuzeybatı Pisidia Bölge'sinde, Apollonia (Res. 8, A8) kentinde bulunan bir yazıtta isme, rastlanmaktadır³⁸¹.

3. 1. 61. Moles (Μολης)

Küçük Asya'da Karia, Phrygia, Lykia, Pisidia ve Pamphylia Bölgeleri'nde kullanılan epikhorik kökenli bir isimdir³⁸². İsme, özellikle Phrygia Bölgesi'ne ait olan yazıtlarda sıklıkla rastlanmaktadır³⁸³. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde, Konana (Res. 22, K7) kentinde ele geçen yazıtta görülmektedir³⁸⁴.

3. 1. 62. Moskhos (Μόσχος)

³⁷⁶ Arkwright, *a. g. m.*, s. 47.

³⁷⁷ G. Petzl, "Men", *DNP* 7, 1999, s. 1200.

³⁷⁸ Clarysse, *a. g. m.*, s. 4-5.

³⁷⁹ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 258.

³⁸⁰ Özsait-Labarre-Özsait, *a. g. m.*, fig. 24; Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, s. 1-170.

³⁸¹ Özsait-Labarre-Özsait, *a. g. m.*, fig. 23.

³⁸² Zgusta, *a. g. e.*, fig. 946-1.

³⁸³ Iversen, *a. g. m.*, 2012: fig. 9; Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, s. 1-170.

³⁸⁴ Iversen, *a. g. m.*, 2012: fig. 9.

İsim, Grek kökenlidir. Küçük Asya'da isme, Karia Bölgesi'ndeki yazıtlarda sıklıkla rastlanmaktadır³⁸⁵. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde, Konane (Res. 26, K11) kentinde ele geçen bir yazıtta isme rastlanmaktadır³⁸⁶.

3. 1. 63. Mounas (Μουννας)

Mou- eki ile başlayan isimlerin Pisidia, Phrygia, Pamphylia, Kilikia ve Isauria Bölgeleri'nde ele geçen yazıtlarda kullanılmış olduğu belirtilmekte ve epikhorik kökenli isim olduğu anlaşılmaktadır³⁸⁷. *Mounas* ismi Küçük Asya'da Phrygia, Pisidia, Pamphylia, Kilikia ve Isauria Bölgeleri'ne ait olan yazıtlarda görülmektedir³⁸⁸.

Ancak, Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde, İ.S. 3. yüzyıla tarihlendirilen ve Tymandos (Res. 47, T13) kentinde bulunan sadece bir yazıtta isme rastlanmaktadır³⁸⁹.

Yazıtta *Mounas* adlı kişinin *Menneas* ve *Diogenes* kardeşlerinin oğlu olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda, kişinin aile içerisindeki Grek etkisi veya kişinin de baba tarafından Grek kökenli olabileceği söz konudur.

3. 1. 64. Nonia

İsim, Latin kökenlidir. Kuzeybatı Pisidia'da, Apollonia (Res. 1, A1) kentinde görülmüştür³⁹⁰.

Kişinin ailesinin veya arkadaşlarının Latin ve Grek kökende olan isimlere sahip oldukları yazıttan (Res. 1, A1) anlaşılmaktadır.

3. 1. 65. Oetios-Oeties (Ὀέτιος-Ὀέτιες)

Oeties/Oetios ismi, epikhorik kökenli olup birbirlerinin versiyonları şeklinde kullanılmıştır. Küçük Asya'da, Pisidia Bölgesi'nde ele geçen yazıtta görülen ismin Pisidia'ya özgü olduğu belirtilmiştir³⁹¹. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde, Tymandos (Res.

³⁸⁵ Zgusta, *a. g. e.*, fig. 970.

³⁸⁶ Iversen, *a. g. m.*, 2012: fig. 11.

³⁸⁷ Melchert, *a. g. m.*, s. 34; Zgusta, *a. g. e.*, fig. 983-2.

³⁸⁸ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 240.

³⁸⁹ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 240.

³⁹⁰ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 173.

³⁹¹ Zgusta, *a. g. e.*, fig. 1074-1.

35, T1) kentine ait olan mezar stelinde görülmüştür³⁹². İsmi içerisinde yer alan ‘-oe-’ kullanımını Pisidia’nın yerel diline özgü olduğunu belirtmektedir³⁹³.

3. 1. 66. Oida (Οἶδα)

Epikhorik kökenli bir isimdir³⁹⁴. Küçük Asya’da, Phrygia ve Pisidia Bölgeleri’ne ait yazıtlarda isme rastlanmaktadır. Özellikle, Phrygia’ya özgü olduğu anlaşılmaktadır³⁹⁵. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi’nde, İ.S. 1.-2. yüzyıllara tarihlenen ve Tymandos (Res. 36, T2) kentinde bulunan yazıtta isme, rastlanmaktadır³⁹⁶.

3. 1. 67. Pantaleon (Πανταλέων)

Pantaleon ismi, Grek kökenlidir ve Ionia, Karia Bölgeleri’nde ele geçirilen yazıtlarda sıklıkla kullanıldığı görülmektedir³⁹⁷. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi’nde isme, Konane’de ele geçen (Res. 27, K12) yazıtta rastlanmıştır³⁹⁸.

3. 1. 68. Papas-Papa (Παπας-Παπα)

Papas ismine Küçük Asya’da Mysia, Bithynia, Paphlagonia, Lydia, Karia, Phrygia, Galatia, Pisidia, Lykaonia, Pamphylia, Isauria ve Kilikia Bölgeleri’nde çoğunlukla rastlanmıştır³⁹⁹ olup ismin, köken olarak Phrygia ve Isauria Bölgeleri ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Tablo: 1)⁴⁰⁰. Dolayısıyla, şahıs isminin Phrygia’ya özgü olduğu anlaşılmakta ve epikhorik kökenlidir⁴⁰¹. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi’nde, İ.S. 3. yüzyıla tarihlenen Apollonia (Res. 12, A12) ve Konane (Res. 16, K1; Res. 32, K17) kentlerinde bulunan yazıtlarda ismin kullanıldığı anlaşılmaktadır⁴⁰².

3. 1. 69. Pappos-Papiane (Παππος-Παπιανή)

³⁹² Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 227.

³⁹³ Shafer, *a. g. m.*, s. 277.

³⁹⁴ Zgusta, *a. g. e.*, s. 371.

³⁹⁵ Zgusta, *a. g. e.*, s. 371.

³⁹⁶ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 258.

³⁹⁷ Böckh, *a. g. e.*, 1828-1877.

³⁹⁸ Iversen, *a. g. m.*, 2012: fig. 7.

³⁹⁹ Zgusta, *a. g. e.*, fig. 1199-1, 11.

⁴⁰⁰ Abuagla, *a. g. m.*, fig. 1; Böckh, *a. g. e.*, s. 136-140.

⁴⁰¹ Clarysse, *a. g. m.*, s. 34.

⁴⁰² Abuagla, *a. g. m.*, fig. 1.

İsimler, epikhorik kökenli ve birbirlerinin versiyonu şeklinde kullanılmıştır⁴⁰³. Küçük Asya’da Bithynia, Phrygia, Lydia ve Karia Bölgeleri’nde ele geçen yazıtlarda görülmektedir⁴⁰⁴. Özellikle, Phrygia ve Karia kökenli oldukları belirtilmektedir⁴⁰⁵.

Pappiane ismi, Kuzeybatı Pisidia Bölgesi’nde Seleukeia Sidera (Res. 33, S1) kentinde ele geçen yazıtta görülmektedir⁴⁰⁶. Yazıttan kişinin eşinin Latin kökenli *praenomen* olan *Aurelius*’u taşıdığı anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, eşinin Pers (*Gazates*?) kökenli isme sahip olduğu ve aile içerisindeki çeşitlilik de anlaşılmaktadır.

Pappos ismi de, Kuzeybatı Pisidia kenti Seleukeia Sidera’da ele geçen yazıtta (Res. 33, S1) görülmektedir⁴⁰⁷. Kişinin yukarıda da bahsedilen *Papiane*’nin babası olduğu yazıttan anlaşılmaktadır.

Papas, *Papias*, *Papia*, *Pappias*, *Pappos*, *Pappios*, *Papios* ve *Papiane* isimleri, birbirlerinin versiyonları şeklinde Küçük Asya’nın birçok bölgesinde kullanılmıştır. Yazım biçimlerinden ve yan yana kullanılan sessiz harflerden dolayı ismin, Phrygia’ya özgü olduğu anlaşılmaktadır⁴⁰⁸. Küçük Asya Bölgeleri, Phrygler’den etkilenerek bu isimleri, yerel dillerine uyarlamışlardır; neredeyse tüm bölge kentleri yazıtlarında da bu isimler ile karşılaşmaktadır⁴⁰⁹.

3. 1. 70. Philodespotos (Φιλοδέσποτος)

İsim, Grek kökenlidir. “İsim+isimden” türetilen birleşik bir isimdir. Grekçe *philos* (burada sevgi, seven anlamında) ve *despotos* (efendi) kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır (Tablo: 8). Antik Dönem’de genellikle kölelere verilen bir isimdir⁴¹⁰.

Kuzeybatı Pisidia’da, Apollonia (Res. 9, A9) kentinde ele geçen yazıtta isme, rastlanmaktadır⁴¹¹. Yazıttan kişinin *praenomen* olan *Iulius* ismine de sahip olduğu

⁴⁰³ Labarre-Özsait-Özsait, *a. g. m.*, fig. 53-54.

⁴⁰⁴ Labarre-Özsait-Özsait, *a. g. m.*, fig. 53-54.

⁴⁰⁵ Zgusta, *a. g. e.*, fig. 1199-19.

⁴⁰⁶ Labarre-Özsait-Özsait, *a. g. m.*, fig. 53-54.

⁴⁰⁷ Labarre-Özsait-Özsait, *a. g. m.*, fig. 53-54.

⁴⁰⁸ Zgusta, *a. g. e.*, fig. 1199-2, 21.

⁴⁰⁹ Melchert, *a. g. m.*, s. 42-43.

⁴¹⁰ W. M. Calder-M. Ballance, *Monumenta Asiae Minoris Antiqua XI*, ancient monuments from Phrygia and Lykaonia, 1954-1957, s. 382.

⁴¹¹ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 175.

anlaşılsa da kişinin köle veya sonradan Roma vatandaşı olup olmadığı anlaşılamamaktadır.

3. 1. 71. Photinos (Φωτίνος)

Grek kökenli⁴¹² bir isim olup İ.S. 2.-3. yüzyıla tarihlenen ve Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde Tymandos (Res. 35, T1) kentinde bulunan bir yazıtta görülmektedir⁴¹³.

3. 1. 72. Psellos (Ψελλος)

Grek kökenli olan bu isim, Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde, Apollonia (Res. 15, A15) kentine ait olan yazıtta görülmektedir (Tablo: 4)⁴¹⁴.

Kişinin aile içerisinde Roma İmparatorluk Dönemi yasası olan *praenomen* isim taşıma zorunluluğundan etkilendikleri anlaşılmaktadır⁴¹⁵.

3. 1. 73. Pyladois (Πυλάδοις)

Grek kökenli⁴¹⁶ bir isimdir ve İ.S. 2.-3. yüzyıllara tarihlenen, Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde, Tymandos (Res. 35, T1) kentinde bulunan yazıtta kullanılmıştır⁴¹⁷.

3. 1. 74. Quintus

Latin kökenli⁴¹⁸ ve *praenomen* (ön isim) bir isimdir. İ.S. 2. yüzyıla tarihlenen ve Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde, Konane (Res. 21, K6) kentinde ele geçen yazıtta bu isme rastlanmaktadır⁴¹⁹. Bunun dışında bu isim, Küçük Asya'da Pamphylia, Phrygia, Lykia, Lykaonia, Karia, Paphlagonia ve Lydia Bölgeleri'ne ait olan yazıtlarda isimler yoğun şekilde görülmüştür⁴²⁰.

Yazıtta kişinin ailesinin Grek kökenli olduğu görülmektedir. Ancak, İ.S. 212 yılında Caracalla'nın çıkardığı yasa gereği kullanmak zorunda kalınan *praenomen* niteliğinde

⁴¹² J. B. Haley, "The Coming of the Greeks: I. The Geographical Distribution of Pre-Greek Place-Names", *AJA* 32, No. 2, 1928, s. 142.

⁴¹³ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 227.

⁴¹⁴ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 198.

⁴¹⁵ Çelgin, *a. g. m.*, s. 172.

⁴¹⁶ Parionou, *a. g. e.*, s. 87.

⁴¹⁷ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 227.

⁴¹⁸ West, *a. g. e.*, s. 14.

⁴¹⁹ Iversen, *a. g. m.*, fig. 1.

⁴²⁰ Buckler-Cormack, *a. g. e.*, s. 1-170; Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, s. 1, 14, 36, 122, 134, 136; Kalinka, *a. g. e.*, 1901; Böckh, *a. g. e.*, 1828-1877; Şahin, *a. g. e.*, 2004, Nos. 1-179, 280-560; Woodhead, *a. g. e.*, 1955-1971.

olmadığı, kişinin bu yasa öncesinde imtiyazla kullandığı yazıtın tarihlendirilmesinden anlaşılmaktadır. *Quintus* ismini taşıyan *Clodius*'un da Latin kökenli olduğu dikkati çekmektedir.

3. 1. 75. Sosthas (Σωσθας)

Epikhorik kökenli bir isimdir. Küçük Asya'da, Bithynia ve Ikonion yazıtlarında ve Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde⁴²¹ ele geçen yazıtlarda isim görülmektedir. İsmi içerisinde *-sth-* sessiz harflerinin yan yana kullanılmış olmasından dolayı ismin epikhorik olduğu anlaşılmaktadır⁴²².

Kuzeybatı Pisidia'da, Konane (Res. 26, K11) kentinde ele geçen yazıtta görülmektedir⁴²³.

3. 1. 76. Sosthenes (Σωσθένης)

İsim, Grek kökenlidir. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde, Konane (Res. 22, K7) kentine ait olan yazıtta görülmektedir⁴²⁴.

Yazıtta yer alan *Tatia* isminden, aile içerisindeki Phryg etkisi dikkati çekmektedir.

3. 1. 77. Spo(a)ros (Σπό(α)ρος)

İsim, epikhorik kökenlidir; Küçük Asya'da Pisidia ve Ionia Bölgeleri'nde ele geçen yazıtlarda görülmektedir⁴²⁵. İsmi içerisinde yer alan *sp-* harfleri Pisidia'ya özgü olduğunu göstermektedir⁴²⁶. Ancak, yazıtı yazan kişinin *Sparos* yerine *Sporos* yazmış olabileceği de söz konusudur. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde, Apollonia (Res. 1, A1) kentine ait olan yazıtta isme, rastlanmaktadır⁴²⁷.

3. 1. 78. Tata-Tateis-Tatis-Tatia-Tate (Τατα-Τατεις-Τατις-Τατια-Τατε)

Ta- ile başlayan isimler Küçük Asya'da genellikle Phrygia Bölgesi'nde kullanılırken Bithynia, Mysia, Lydia, Karia, Lykia, Lykaonia, Isauria-Kilikia ve Pisidia Bölgesi

⁴²¹ Iversen, *a. g. m.*, s. 112.

⁴²² Shafer, *a. g. m.*, s. 263.

⁴²³ Iversen, *a. g. m.*, fig. 4.

⁴²⁴ Iversen, *a. g. m.*, fig. 9.

⁴²⁵ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 1470.

⁴²⁶ Shafer, *a. g. m.*, s. 173.

⁴²⁷ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 173.

yazıtlarında da görülmektedir⁴²⁸. İsimler, birbirlerinin versiyonları şeklinde kullanılmıştır. İsmi Thrak kökenli olduğu da söylenmektedir⁴²⁹. Kuzeybatı Pisidia’da *Tata* ismi Konana (Res. 31, K16), Apollonia (Res. 3, A3) ve Tymandos (Res. 44, T10) kentlerinde, *Tateis* ismi Konana (Res. 17, K2), Apollonia (Res. 6, A6; Res. 13, A13) ve Tymandos (Res. 42, T8) kentlerinde, *Tatia* ismi Konana (Res. 21, K6; Res. 22, K7) ve Tymandos (Res. 43, T9) kentinde görülmektedir⁴³⁰. Epikhorik kökenli isimlerdir⁴³¹.

Tate, *Tatis*, *Tateis*, *Tatia* ve *Tateia* isimleri *Tata* isminin versiyonları olarak yerel dialekte uyarlanmışlardır⁴³². Yazıtta geçen *Tateis* (Res. 17, K2) ile eşi *Aleksandros*’un farklı kökenlerden geldikleri anlaşılmaktadır. Pisidia ve Kuzey Batı Pisidia Bölge’sinde farklı kökenli kişilerin evliliklerinin yoğun olduğu yazıtlardan anlaşılmaktadır. Roma İmparatorluk Dönemi’nin etkisi ile de bölgede Latin nüfusunun da yoğun olduğu belirtilmiştir⁴³³.

Aynı zamanda *Tat-* ile başlayan isimlerin Phryg kökenli olarak bilinmelerine rağmen *Tata*, *Tatas* ve *Tataksa* isimlerine Trakya Bölgesi’nde de rastlanmıştır⁴³⁴.

Bunların yanı sıra, bu isimler, Küçük Asya Bölge kentlerinde bulunan yazıtlarda sıklıkla görülmektedir⁴³⁵.

3. 1. 79. Tei(i)motheos (Τει(ι)μόθεος)

Bu isim, Grek kökenlidir⁴³⁶. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi’nde, Konane (Res. 24, K9) kentinde ele geçen yazıtta kullanıldığı görülmektedir⁴³⁷. “*Fiiil+isimden*” oluşturulmuş birleşik bir isimdir (Tablo: 9).

3. 1. 80. Telymithres (Τηλυμίθρης)

⁴²⁸ Melchert, *a. g. m.*, s. 33; Buckler-Cormack, *a. g. e.*, s. 1-170; Buckler-Calder-Guthire, *a. g. e.*, s. 1, 14, 36, 122, 134, 136; Kalinka, *a. g. e.*, 1901; Böckh, *a. g. e.*, 1828-1877; Şahin, *a. g. e.*, 2004, Nos. 1-179, 280-560; Woodhead, *a. g. e.*, 1955-1971.

⁴²⁹ Detschew, *a. g. e.*, s. 494.

⁴³⁰ Iversen, *a. g. m.*, fig. 26, 3, 41; Zgusta, *a. g. e.*, fig. 1517-1, 5, 23.

⁴³¹ Zgusta, *a. g. e.*, fig. 1517-1, 19-22- 422.

⁴³² Shafer, *a. g. m.*, s. 169.

⁴³³ Iversen, *a. g. m.*, fig. 3.

⁴³⁴ Abuagla, *a. g. m.*, fig. 3.

⁴³⁵ Zgusta, *a. g. e.*, fig. 1517-23.

⁴³⁶ Parionou, *a. g. e.*, s. 90.

⁴³⁷ Buckler-Calder-Guthire, *a. g. e.*, fig. 246.

İsim, epikhorik kökenlidir ve Küçük Asya’da sadece, Lydia Bölgesi’nde ve Pisidia Bölgesi’nde ele geçen yazıtlarda görülmektedir (Tablo: 1)⁴³⁸. İsmi özellikle Lydia’ya özgü olduğu da belirtilmektedir⁴³⁹. Ancak, ismin *Mithras* isminden türetilmiş olabileceği de düşünülmektedir.

Kuzeybatı Pisidia’da ise, Apollonia (Res. 9, A9) kentine ait bir yazıtta isme, rastlanmaktadır⁴⁴⁰.

3. 1. 81. Thallouse (Θαλλούση)

İsim, Grek kökenlidir. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi’nde, Konane (Res. 18, K3) kentinde ele geçen yazıtta kullanılmıştır (Tablo: 4)⁴⁴¹.

Yazıtta 2. satırda yer alan bu isim, Küçük Asya’da Phrygia Bölgesi’nde yaygın şekilde kullanımı dışında Karia ve Lydia Bölgeleri’ne ait yazıtlarda da geçtiği belirtilmektedir⁴⁴². İsim Grek kökenli olmasına rağmen özellikle komşu bölgelerdeki kullanımının devam ettiği anlaşılmaktadır.

3. 1. 82. Valerius

İsim, Latin kökenlidir⁴⁴³. Kuzeybatı Pisidia’da, Konane (Res. 30, K15) kentine ait olan yazıtta isme, rastlanmaktadır⁴⁴⁴.

İsmi özellikle Küçük Asya Bölgeleri’ndeki diğer yazıtlarda da yaygın şekilde görüldüğü belirtilmektedir⁴⁴⁵.

3. 1. 83. Zosimos (Ζώσιμος)

Grek kökenli⁴⁴⁶ olan bu isim, Küçük Asya’da yoğun şekilde kullanılmıştır (Tablo: 5,7). Sıfat ve isimden türetilen birleşik bir isimdir. İ.S. 2.-3. yüzyıllar arasına tarihlenen

⁴³⁸ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 175.

⁴³⁹ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 175.

⁴⁴⁰ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.* s. 67.

⁴⁴¹ Abuagla, *a. g. m.*, s. 142.

⁴⁴² Abuagla, *a. g. m.*, s. 142.

⁴⁴³ West, *a. g. e.*, s. 10.

⁴⁴⁴ Abuagla, *a. g. m.*, s. 144; Buckler-Cormack, *a. g. e.*, s. 1-170; Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, s. 1, 14, 36, 122, 134, 136; Kalinka, *a. g. e.*, 1901; Böckh, *a. g. e.*, 1828-1877; Şahin, *a. g. e.*, 2004, Nos. 1-179, 280-560; Woodhead, *a. g. e.*, 1955-1971.

⁴⁴⁵ Abuagla, *a. g. m.*, s. 144.

⁴⁴⁶ Clarke, *a. g. m.*, s. 182.

mezar stellerinde ve Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde Tymandos (Res. 35, T1) kentinde bulunan bir yazıtta isme, rastlanmaktadır⁴⁴⁷.

3. 1. 84. Zotikos (Ζωτικός)

Tıpkı *Zosimos* gibi, bu isim de Küçük Asya'da sıklıkla kullanılmıştır⁴⁴⁸. *Zosimos* şahıs ismi ile benzer yapıdadırlar ve “*sıfat+isimden*” türetilen birleşik isimdir (Tablo: 7). Grek kökenli bir isimdir. İ.S. 2.-3. yüzyıllara tarihlenen ve Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde Tymandos (Res. 35, T1; Res. 44, T10) ve Apollonia (Res. 6, A6; Res. 12, A12; Res. 13, A13) kentlerinde bulunan yazıtlarda isme, rastlanmaktadır⁴⁴⁹.

⁴⁴⁷ Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 227.

⁴⁴⁸ Abuagla, *a. g. m.*, fig. 1; Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 227-252-264.

⁴⁴⁹ Abuagla, *a. g. m.*, fig. 1; Buckler-Calder-Guthrie, *a. g. e.*, fig. 227-252-264.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. KUZEYBATI PISIDIA KENTLERİ ARKEOLOJİK BULUNTULARI

4. 1. Seramik ve Metal Buluntular

Pisidia'nın kültürler arası etkileşimine ve devamlılığına ilişkin olarak en önemli veriler Phryg ve Lyd seramik gruplarıdır. Bu gruba ait seramikler, Pisidia'da birçok merkezde (Pınarbaşı, Seydiler Höyük, Panemoteichos ve Uylupınar gibi) ele geçmiştir⁴⁵⁰. Bölgede, İ.Ö. 7. ve 6. yüzyıllara ait seramikler, Burdur İli'nin Gölhisar İlçesi'ne yaklaşık 15 km. uzaklıkta yer alan, Uylupınar Köyü yakınındaki Uylupınar Nekropolisi'nde ele geçmiştir⁴⁵¹. Bu buluntuların arasında, Lydia Bölgesi'nde üretildiği düşünülen seramiklerin olduğu belirtilmiştir. Bu seramikler arasında, Sardis ürünü olan tek bir *lydion* ile benzer şekilde “Ephesos Ware” ve Ephesos Ware taklidi olması muhtemel iki parça da Lydia ürünü olarak değerlendirilmiştir⁴⁵². Tam olarak üretim yeri kesinleştirilmemiş ve “Güneybatı Küçük Asya Demir Çağı Çanak-Çömleği” olarak adlandırılan diğer grubun içerisinde ise, “*black-on-red*”, “*bikrom*” ve “*black-on-buff*” malların yer aldığı saptanmıştır⁴⁵³. Tüm bunların yanında, Uylupınar seramiklerinin, Phrygia ve Karia Bölgesi, Oryantalizan Dönem seramiklerine özgü dekoratif izleri taşıdığı da belirtilmektedir⁴⁵⁴. 2012 yılında, E. Dökü başkanlığında yapılan yüzey araştırması sırasında toplanan seramiklerin arasında, büyük olasılıkla Phrygia'dan ithal edilmiş ya da yoğun Phrygia etkisiyle üretilmiş tek parçanın varlığından söz edilmiştir⁴⁵⁵.

⁴⁵⁰ B. Hürmüzlü, “Isparta Arkeolojik Surveyi 2009 Yılı Çalışmaları: Konane (Conana)”, 28. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Cilt 2, 2011, s. 166; F. E. Dökü-İ. Baytak, “Uylupınar (Erken Kibyra) Yerleşimi 2012 Yüzey Araştırmaları”, (eds.) B. Hürmüzlü-M. Fırat-A. Gerçek, *Pisidia Araştırmaları I, Sempozyum Bildiri Kitabı*, 2012, Isparta, s. 71-90; Mitchell, *a. g. m.*, s. 129-148; S. Aydal-S. Mitchell-T. Robinson-L. Vandeput, “The Pisidian Survey 1995: Panemoteichos and Ören Tepe”, *Anatolian Studies* 47, 1997, s. 141-172; S. Mitchell, “1995 Yılı Pisidia Yüzey Araştırması”, *XIV. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, I. Cilt, 1997, s. 47-62; M. Özsait, “Burdur İli Yüzey Araştırmaları 2004”, *ANMED* 3, 2005, s. 117-121; M. Özsait-H. Şahin, “1996 Yılı Isparta ve Çevresi Yüzey Araştırmaları”, *XV. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, II. Cilt, 1998, Ankara, s. 121-142.

⁴⁵¹ S. Çokay-Kepçe, “The Pottery from Burdur Uylupınar Necropolis”, *Adalya XII*, 2009, s. 35, no. 19; fig. 17a-b, no. 20; 18a-b, no. 21; fig. 19a-b.

⁴⁵² Çokay-Kepçe, *a. g. m.*, s. 35-36, no. 22; fig. 20a-b, no. 23; fig. 21a-c.

⁴⁵³ Çokay-Kepçe, *a. g. m.*, s. 36-42-43, fig. 24a-b, fig. 25a-b, fig. 29, fig. 23, fig. 26a-b, fig. 48a-c, fig. 36a-c, fig. 39a-b, fig. 37a-b, fig. 48a-c, fig. 48b-c, fig. 49a-b, fig. 52-55, 57-59, 61-66, fig. 91a-c, fig. 74a-b, fig. 105a-b, fig. 71a-c, fig. 71a.

⁴⁵⁴ M. Kaşka, “Uylupınar Yüzey Araştırmasında Ele Geçen Arkaik Dönem Seramikler”, (eds.) B. Hürmüzlü-M. Fırat-A. Gerçek, *Pisidia Araştırmaları I, Sempozyum Bildiri Kitabı*, 2012, s. 285.

⁴⁵⁵ Kaşka, *a. g. m.*, s. 288.

Burdur'un yaklaşık 32 Km. güneybatısındaki Yarışlı Gölü'nün kıyısında yer alan Yarım Ada'daki (Düver Yerleşimi) yüksek kayalık üzerindeki ve çevresinde verimli arazilere, taze su kaynaklarına sahip yerleşim özellikle Phryg kalelerine benzetilmiştir⁴⁵⁶. 2011-2012 yılı kazı ve araştırmalar sonucu, Düver-Yarım Ada çevresinde İ.Ö. 6. yüzyıla tarihlendirilen mimari terrakotalara rastlanmıştır⁴⁵⁷. Yarım Ada'da bulunmuş boyalı mimari terrakotalar ile Yarışlı Gölü ve Düver arasında Phryg seramiğinin bulunması M. Özsait tarafından, Phryglerin güneyde egemenlik alanlarının Pisidia'nın batı kesimine kadar ulaştığı saptanmıştır⁴⁵⁸. Yuvalak Tümülüsü *dromos* dolgusunda, Bademli Üç Tümülüslerde ve Uylupınar Tümülüsü çevresinde bulunan İ.Ö. 8.-7. ve 4. yüzyıllara kadar tarihlendirilen seramiklerin bütünlük ve benzerlik içinde oldukları anlaşılmıştır⁴⁵⁹.

Burdur-Antalya karayolu üzerinde yer alan ve Burdur İli'nin güneyindeki köy olan Boğazköy yakınlarındaki "Panemoteichos" kentinde, 1995 yılı yapılan detaylı bir araştırma sırasında, İ.Ö. 8.-6. yüzyıllara tarihlendirilen ve üzerinde *bichrome* bezemesi olan Phryg tipi seramiklere rastlanılmıştır⁴⁶⁰. Bu seramiklerin üretim yerinin bilinmemesine rağmen "*black-on-red*" tipinde olanlarının güneybatı Küçük Asya'da sıklıkla kullanıldığı belirtilmiş ve yoğunlukla kuzey Phrygia'da üretilenler ile benzer oldukları saptanmıştır⁴⁶¹.

Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nde ele geçen çok sayıda buluntu grubu arasında da benzer şekilde Phryg ve Lyd seramikleri karşımıza çıkmaktadır. Demir Çağ'a ait buluntu grubu arasında Isparta Arkeoloji Müzesi koleksiyonuna, Isparta İli, Senirkent İlçesi Büyükkabaca Köyü'nden satın alma yolu ile kazandırılan ve olasılıkla mezar hediyesi olan toplam on üç adet eser bulunmuştur. Bu buluntu grubu içinde bir adet pişmiş toprak emzikli ve süzgeçli kap yer almaktadır (Res. 48)⁴⁶². Gri boya astarlı kap ortasında bir delik bulunan süzgeçle kapatılmış yuvarlak ağızlı, oldukça kısa dar

⁴⁵⁶ T. Kahya, "Düver Yerleşim Tarihi Araştırmaları 2010", *Anmed IX*, 2011, s. 219; A. Gerçek, "Kuzeybatı Pisidia'da Ele Geçen Demir Çağ Buluntu Grubu", (eds.) B. Hürmüzlü-M. Fırat-A. Gerçek, *Pisidia Araştırmaları I, Sempozyum Bildiri Kitabı*, 2012, s. 51.

⁴⁵⁷ T. Kahya, "Düver Yerleşim Tarihi Araştırmaları 2011-Surveys in the Settlement History of Düver 2011", *Anmed X*, 2012, s. 151.

⁴⁵⁸ Özsait, *a. g. e.*, s. 105-106; M. Özsait, "Arkeolojik Verilerin Işığı Altında Burdur", (eds.) G. Yıldız-M. Z. Yıldırım-Ş. Kazan, *I. Burdur Sempozyum Bildirileri*, I. Cilt, 2007, s. 703.

⁴⁵⁹ A. Çankaya, "2010 Yılı Kurtarma Kazısı Raporu", Burdur Müze Müdürlüğü Arşivi.

⁴⁶⁰ Aydal-Mitchell-Robinson-Vandeput, *a. g. m.*, s. 152-153.

⁴⁶¹ Aydal-Mitchell-Robinson-Vandeput, *a. g. m.*, s. 153.

⁴⁶² Gerçek, *a. g. m.*, s. 52-56.

boyunlu, küresel gövdeli ve düz diplidir⁴⁶³. Bu görüntüsü ile de Phrygia’da ele geçen benzerlerinden çok da farkı olmadığı saptanmıştır. Grimsi devetüyü hamurlu ve astarlı kabın çağdaş örnekler gibi metal eserlere benzetilerek yapıldığı anlaşılmıştır⁴⁶⁴. Emzikli ve süzgeçli kap formu Phryg seramik sanatında oldukça sevilen bir form olarak hem siyah ve gri hem de geometrik bezeli Gordion başta olmak üzere çok sayıda merkezde bulunduğu açıklanmıştır⁴⁶⁵. Buluntu durumu nedeniyle, sadece stilistik karşılaştırma ile tarihlenmiş emzikli ve süzgeçli kaba ait paralel örnekleri İ.Ö. 8.-7. yüzyıla tarihlendirilmiştir⁴⁶⁶. Gordion’dan ve diğer Phryg merkezlerinden ele geçen süzgeçli kabın tipi farklılık göstermekle beraber, bugüne kadar Phrygia ya da komşu bölgelerdeki tümülüslerden mezar hediyesi olarak ele geçmiştir⁴⁶⁷. Satın alma yolu ile ele geçen emzikli ve süzgeçli kap dışında, olasılıkla yine mezar hediyesi olan, üç adedi tüm, iki adedi kırık beş adet bronz *omphaloslu Phiale* (Res. 49), Phryg soylularının giysilerini süsleyen ve tapınaklara adak eşyası olarak bırakılan üç adet bronz *fibula* (Res. 50), iki adet bronz kulp metal buluntu olarak Isparta Arkeoloji Müzesi’ne getirilmiştir. Phryg ölü gömme geleneğinde tümülüslerin mezar hediyeleri arasında vazgeçilmez parçalar olan *omphaloslu phialelerin*, Phryg maden-bronz işçiliğinin en karakteristik örnekler olduğu belirtilmiştir⁴⁶⁸. Müzeye getirilen iki adet bronz kulbun ise, Phryg *phialelerinde* sıklıkla karşılaşılan tip oldukları ve Gordion W Tümülüsü ile P Tümülüsü’nde de ele geçen benzer kulpların ahşap kâselere ait oldukları saptanmıştır⁴⁶⁹. Kökeninin İ.Ö. II. bine kadar uzanan *fibulaların* ise, Küçük Asya’da metal işçilikleri ile bilinmiş Phrygler ile özdeşleştirilmişlerdir⁴⁷⁰. O. Muscarella tarafından, Küçük Asya’nın batı kesiminin dışında ilk *fibula* kullananların Phryglerin olduğu

⁴⁶³ Gerçek, *a. g. m.*, s. 56.

⁴⁶⁴ Emzikli ve süzgeçli kapların bronz örnekleri için bkz. S. Erdoğan, “Gordion Tümülüsleri Işığında Frigler’de Oda Mezarları Ölü Gömme Gelenekleri”, *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, Konya, 2007, s. 62; R. S. Young, *Three Early Great Tumuli*, The Gordion Excavations Final Reports, Vol. 1, Philepdelphia, 1981, s. 113, Lev. 59 D-E.

⁴⁶⁵ E. Akurgal, *Phrygische Kunst*, Ankara, 1955, Lev. 10-12, 17, 20; 23, 25; Young, *a. g. e.*, 40 TumP 72 Pl. 19; I Muslubuş, “Frig Uygurlığı M.Ö. 750-546”, (ed.) Ferit Edgü, *Anadolu Medeniyetleri I, Tarih Öncesi/Hitit/İlk Demir Çağı*, 1983, s. 261-303.

⁴⁶⁶ Gerçek, *a. g. m.*, s. 56.

⁴⁶⁷ M. Glendinning, “Frig Pişmiş Toprak Mimari Levhaları”, *Friglerin Gizemli Uygurlığı*, I. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul/2613, 2007, s. 181-187.

⁴⁶⁸ M. Vassileva, “Frig Tunç İşlemciliği”, *Phrygler, Midas’ın Ülkesinde, Anıtların Gölgesinde*, İstanbul, 2012, s. 320.

⁴⁶⁹ Gerçek, *a. g. m.*, s. 53; Gordion Tümülüsleri’nde ele geçen metal buluntular için ayrıca bkz. Young, *a. g. e.*, s. 17 TumP 31-32 Pl. 10, s. 207 TumW 24.

⁴⁷⁰ Gerçek, *a. g. m.*, s. 54.

açıklanmıştır⁴⁷¹. *Fibulaların Phryg atölyelerinde üretilip ihraç edildikleri belirtilmiştir*⁴⁷².

Tymandos Antik Kenti'nin yaklaşık olarak 10 km. kuzeyinde yer alan Ulaş Tepe ile Demirliönü Mevkii'nde "black on red" ve "streaked ware" olarak adlandırılan ve İ.Ö. 7. ve 6. yüzyılda üretilmiş Phryg seramik parçalarına rastlanmıştır⁴⁷³. Konane (Gönen) kentinin 2 km. kuzeyinde ve yaklaşık olarak 1656 m. yükseklikteki tepe üzerinde yer alan "Kale Tepe" yerleşmesinin güneybatı vadisinde ise, İ.Ö. 7. ve 6. yüzyıla tarihlendirilen Phryg/Lyd seramiklerine (streaked ware) ve İonia-Doğu Akdeniz sahillerinde de sıklıkla rastlanan bantlı seramiklere rastlanılmıştır⁴⁷⁴. Kale Tepe buluntuları arasında yer alan *streaked ware* seramikler grubu, Hellenistik Dönem örneklerine aittir. İ.Ö. 7. yüzyılın sonundan itibaren tüm 6. yüzyıl boyunca da karşılaşılan Lydia'ya özgü bu seramik grubuna Gordion, Güney Küçük Asya ve Kuzeybatı Pisidia'da da sıklıkla rastlanmıştır⁴⁷⁵. S. I. Rotroff ve Jr. A. Oliver tarafından "Lydia geleneğinde üretilen seramikler" olarak gruplandırılan seramiklerin, İ.Ö. 3. yüzyılın sonuna dek kullanılmış oldukları belirtilmektedir⁴⁷⁶.

Bunların dışında, Isparta İli, Gönen İlçesi'nin 2 km. kuzeyinde, deniz seviyesinden 960 m., Isparta Ovası yüzeyinden 4 m. kadar yükseklikte olan doğal bir tepe üzerinde, az sayıda seramik, M. Özsait'in 1984-1985 yıllarında yaptığı yüzey araştırması sonucunda bulunmuştur⁴⁷⁷. Gönen Höyük yerleşiminin tarihlenmesi İlk Tunç Çağı'na kadar gitse de, ele geçen seramiklerin Phryg seramikleri (*black-on-red* gibi) ile benzer oldukları açıktır.

Bölgede, ele geçen seramik ve metal buluntular, bölgedeki farklı kültürlerin varlığını kanıtlamaktadır. Uylupınar Nekropolis'nde, Düver Yerleşimi'nde,

⁴⁷¹ O. W. Muscarella, "Frig Fibulaları", *Friglerin Gizemli Uygarlığı*, (eds.) H. Sivas-T. Tüfekçi Sivas, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2007, s. 175.

⁴⁷² İ. Özgen-Öztürk, *Heritage Recovered, The Lydian Terasure*, İstanbul, 1996, s. 21; Phryg fibulalarının üretim yerleri hakkında ayrıca bkz. M. Tekocak, "Akşehir Müzesi'nde Bulunan Bir Grup Bronz Fibula", *Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 13, 2012, s. 27-42.

⁴⁷³ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 204, fig. 43-44.

⁴⁷⁴ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 129.

⁴⁷⁵ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 128.

⁴⁷⁶ S. I. Rotroff-Jr. A. Oliver, *The Hellenistic Pottery from Sardis: The Finds Through 1994*, Archaeological Exploration of Sardis, Monograph 12, Cambridge, Massachusetts, London, 2003, s. 342, no. 227, Pl. 35.

⁴⁷⁷ M. Özsait, "1984 ve 1985 Yılı Isparta Çevresi Tarihöncesi Araştırmaları", *4. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 1996, s. 328.

Panemoteichos Kenti'nde, Büyükkabaca'dan satın alma yolu ile Isparta Müzesi'ne kazandırılan, Ulaş Tepe ve Demirliönü Mevkii'nde ve Gönen Höyük'te ele geçirilen seramiklerin ve metal buluntuların incelenmesi ile Phryg ve Lyd tipi seramikleri-metal buluntuları ile teknik olarak benzer oldukları anlaşılmıştır. Stilistik analizlerin ve benzer örnekleri ile karşılaştırması yapılan Phryg-Lyd tipi eserlerin çağdaş örnekler ile de uyum sağladıklarından, İ.Ö. 8.-7. yüzyıla tarihlendirilmiş ve Gordion ya da Phryg yerleşmelerinde de ele geçen çok sayıda benzer örnek, Pisidia Bölgesi'nde, yapılan detaylı araştırmalar sonucu İ.Ö. 7.-6. ve 4. yüzyıl Phryg etkisini açıkça yansıtmıştır. Bu durum, çeşitli sebepler ile karşılaşan (ticaret, politik sebepler, nüfus değişimi) Phryg-Lyd-Pisid kültürlerinin sosyal yaşantı veya çeşitli geleneklerindeki kültürel etkilenimi/devamlılığı açıkça ortaya koymaktadır.

4. 2. Nekrolojik Bulgular

4. 2. 1. Tümülüsler

Doğal olmayan yığma tepenin ve tümseklerin toprak, çakıl, kum ve taş gibi çeşitli materyaller ile yapılmasına “Tümülüs” adı verilmiştir. Ölünün sürekli anımsanması ve mezarın soyulmaması için dağlar, yol kenarları ve yamaçlara yapılan mezar türü şeklinde de belirtilmiştir⁴⁷⁸. Tümülüslerin Küçük Asya'ya Phrygler ile geldiği anlaşılmakta ve İ.Ö. 9.-7. yüzyılda yaygınlaşarak İ.Ö. 5.-4. yüzyılda özellikle yönetici sınıfın onurlandırıldığı ve yüceltildiği “*Heroonlara*” dönüştürüldüğü belirtilmektedir⁴⁷⁹.

Burdur İli Gölhisar Gölü'nün güneyinde, 2012 yılına dek 50 kadar tümülüsün varlığı tespit edilmiştir⁴⁸⁰. Uylupınar Köyü sınırlarında, Göladası, Şehertaşı Mevkii'nin kuzeyinin *nekropolis* alanı olarak kullanılan tepe ve yamaçlarında yapılan incelemeler sonucu, Toprak Tepe olarak bilinen kayalık tepeliğin zirvesinde 50 m.lik çapı olan, yığma taş ve toprak yanında kerpiç duvarlarla desteklenmiş içerisinde muhtemelen bir

⁴⁷⁸ H.T. Uçankuş, *Ana Tanrıça Kybele'nin ve Kral Midas'ın Ülkesi Phrygia*, (Kültür Rehberi) Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2002, s. 33.

⁴⁷⁹ Y. Şahin, “Askertepe Tümülüsü”, *Anatolia (Anadolu)* 36, Ankara, 2010, s. 150.

⁴⁸⁰ Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 73; Th. Corsten-O. Hülten, “Research in Kibyrtis in 2011”, *ANMED* 10, 2012, s. 174-177.

mezar odasına sahip, yüksekliği 20 m. kadar olan bir tümülüs saptanmıştır⁴⁸¹. Bu tümülüsün üç ayrı yerinde tespit edilen kaçak kazı izlerinin yanı sıra, Lyd tipi seramiklerinin tarihlendirilmesi tümülüsün Lyd tipi özelliği göstermesi bakımından önemli olmuştur⁴⁸². İkinci tümülüsün, mezar tepenin güneybatı zirvesinde yer almakta olduğu ve mimari olarak üst yığmasının moloz taş olması sebebiyle diğer tümülüslerden ayrıldığı belirtilmiştir⁴⁸³. Tamamen soyulmuş olduğu anlaşılan bu tümülüsün, bölgede, en çok görülen tip olan, olasılıkla ana kayaya oyulmuş dikdörtgen ya da kare bir mezar odası ve üzerinde yerel kaya parçaları ile görülen yığma şeklinde olduğu anlaşılmıştır⁴⁸⁴. Bunun da çevresinde Lyd tipi seramiklerin olması aynı dönemde farklı mimari tip tümülüslerin olduğunu göstermesi açısından önemli olmuştur⁴⁸⁵. Uylupınar Köyü sınırlarında, köyün 2 km. kadar kuzeyinde yer alan Kuyudibi Tepesi kuzey yamacının zirvesinde kaçak kazı çukurları görülen yığma taşlarla çevrili bir tümülüs görülmüştür⁴⁸⁶. Uylupınar Köyü sınırlarında kuzey kesimde tepeliğin renginden dolayı Kızıldökük olarak adlandırılan kesimde 10 adet yığma taş ile örtülü tümülüs tespit edilmiştir⁴⁸⁷. Uylupınar Köyü'nün güneydoğusunda, eski yayla yolu üzerindeki sivri olarak adlandırılan tepede 25 m. çapında *Phallosu* ve *Phallos* yuvasının görüldüğü, taş örgü mezar odaları olan ve yine bölgede görülen en yoğun tip olan taş yığma bir tümülüsün varlığı belirtilmiştir⁴⁸⁸. Yukarı Uylupınar Bağarası Mevkii'nin yaklaşık 1 km. kadar güneydoğusunda birbirine yakın vaziyette iki adet yığma taşlardan örtülü tümülüs tespit edilmiştir⁴⁸⁹. Uylupınar çevresinde yer alan ve Tokat Mevkii adı altında bahsedilen Kökyatağı Kilise yeri mevkiine yakın konumda yığma taşlardan oluşan iki adet tümülüs açığa çıkarılmıştır⁴⁹⁰. Uylupınar Köyü çıkışında, Uylupınar Hisarardı Yolu'nun üst kesimindeki tepelik alanda yapılan incelemede, üç adet kaçak kazı çukuru ve büyük ölçekli yığma taşlardan oluşan tümülüs tespit edilmiştir⁴⁹¹. Uylupınar Köyü sınırlarında, köyün üst kesiminde Kapangediği ve hemen alt kesiminde Taşdibi olarak adlandırılan mevkilerde irili ufaklı yığma taşlardan oluşan 7 m. ile 21 m. arasında

⁴⁸¹Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 76.

⁴⁸²Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 76.

⁴⁸³Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 76.

⁴⁸⁴Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 76.

⁴⁸⁵Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 76.

⁴⁸⁶Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 77.

⁴⁸⁷Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 78.

⁴⁸⁸Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 78.

⁴⁸⁹Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 78.

⁴⁹⁰Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 78.

⁴⁹¹Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 79.

değişen çaplarda yedi adet tümülüsün varlığı anlaşılmıştır⁴⁹². Uylupınar Köyü sınırlarında, Uylupınar Köyü'nün yaklaşık 1 km. kadar güneyinde yer alan hâkim tepelik alanda on üç adet tümülüs ve bu tümülüsler ile bağlantılı taş döşeli yol saptanmıştır⁴⁹³. Uylupınar Köyü'nün güney kesiminde Çanakçı ve Çanakçı Burnu (Karaburun) olarak adlandırılan tepelik alanlarda 12 adet tümülüs tespit edilmiştir⁴⁹⁴. Gözlüce ve Eren Kuzeyi olarak adlandırılan tepelik alanlarda yığma taşlardan oluşan toplamda 41 adet çeşitli boylarda yığma taş tümülüsün olduğu belirtilmiştir⁴⁹⁵. Köyün hemen üstünde Yamadı Burnu doğu kısmında en üst zirvede kaya içerisine oyularak yapılmış khamasorion tipli 80 x 1.80 m. ölçülerinde 0.70 m. derinliği olan mezarın üzeri, yığma taşlarla 10 m. çapında çevrelenmiş bir tümülüs tespit edilmiştir⁴⁹⁶. Tümülüslerin hepsinin göle yönelmiş olduğu da dikkati çekmiştir⁴⁹⁷.

Burdur İli'nin güney batısında bugüne kadar Burdur Müzesi tarafından farklı zamanlarda altı tümülüs kazısı gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaları, ilki Yeşilova İlçesi Köpek Çayı Mevkii'nde yapılmış ve bunu takiben Karamanlı İlçesi sınırlarında Çeçtepe ve Bademli Tümülüsleri'nin⁴⁹⁸ ardından son olarak, Karamanlı İlçesi ile sınır teşkil eden Tefenni İlçesi, Yuvalak Tümülüsü oluşturmuştur⁴⁹⁹. Gölhisar İlçesi, Yamadı Gölü çevresinde ise, yükseklikleri 1 m. ile 7.8 m. arasında değişen yüzün üstünde tümülüs tespiti gerçekleştirilmiş ve Yamadı Gölü'nü ise, Karamanlı Karataş Gölü çevresi takip etmiştir⁵⁰⁰. Bu alandaki tümülüslerin yükseklikleri genel olarak 10.5 m. arasında değişmekte ve Bademli Höyük ile Bademli Asarı çevresinde, ikişerli ya da üçerli grup halinde birbirlerini görür vaziyette konumlandırılmışlardır⁵⁰¹. Bu alanda, toplamda on üç adet tümülüsün olduğu müze kayıtlarından bilinmektedir⁵⁰². Karamanlı İlçesi'nin, Yeşilova, Çavdır, Tefenni, Burdur Merkez, Ağlasun, Bucak İlçesi takip etmekte ve bu dağılımın, güneyden kuzeye Elmalı Karaburun Tümülüsü'nden başlayarak "S" çizdiği

⁴⁹²Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 79.

⁴⁹³Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 79.

⁴⁹⁴Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 79.

⁴⁹⁵Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 79.

⁴⁹⁶Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 80.

⁴⁹⁷Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 81.

⁴⁹⁸H. A. Ekinci, "Burdur İli, Karamanlı İlçesi, Üç Tümülüsler 2005 Yılı Kurtarma Kazısı", *MKKS 15*, 2007, s. 53-60.

⁴⁹⁹A. Çankaya, "Bademli-Yuvalak Tümülüsü Işığında Pisidia Bölgesi'nin Hellenistik Dönem Öncesi Mezar Mimarisi", (eds.) B. Hürmüzlü-M. Fırat-A. Gerçek, *Pisidia Araştırmaları I, Sempozyum Bildiri Kitabı*, 2012, s. 246-256.

⁵⁰⁰Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 71.

⁵⁰¹Çankaya, *a. g. m.*, s. 247.

⁵⁰²Çankaya, *a. g. m.*, s. 247.

anlaşılmıştır. Bu çizginin Sardeis Bölgesi Bin Tepeler ve Afyon İli'ne doğru gittiği de izlenmiştir⁵⁰³. Burdur Müze Müdürü, H. A. Ekinci başkanlığında bölgede yapılan kazılar sırasında, Köpek Çayı (Sidiklik Dere) Tümülüsü saptanmıştır⁵⁰⁴. Tümülüs, bugünkü Salda Gölü güneyinde göl seviyesinden 100 m. yükseklikte bulunmakta ve göl çevresindeki bugünkü Kayadibi Köyü sınırlarında olan iki tümülüsü de görür vaziyettedir⁵⁰⁵. Tümülüsün 30 m. çapında ve 6 m. yüksekliğinde olduğu anlaşılmıştır⁵⁰⁶.

1998 yılı, Karamanlı İlçesi'nin güneyinde kalan Harmankaya, Çeçtepe Tümülüsü'nde H. A. Ekinci başkanlığında yapılan ikinci tümülüs kurtarma kazısı sırasında, üst dolgusu yakın çevreden getirilen killi toprak ve çakıl taşlarla örtülen tümülüsün, kuzeybatı yönündeki 28 m. uzunluğunda, kuru taş duvar örgü ile başlayıp blok mermer ile devam eden yine üstü blok mermer ile kapatılan blok *dromos*tan 1.70 x 1.70 m. ölçülerinde 1.98 m. yüksekliğindeki ön odaya oradan da 2.70 m. x 2.04 m. ölçülerinde 2.58 m. yüksekliğindeki iki klineli mezar odası açığa çıkarılmıştır⁵⁰⁷. Tümülüsün, *dromos*undaki iskelet tümülüsün soyulduğu yerel halkın anlatımlarından anlaşılmıştır⁵⁰⁸. Bölgedeki tümülüslerin, konumları ve yoğunluğu bakımından Sardeis Bin Tepeler ile oldukça benzer oldukları da belirtilmiştir⁵⁰⁹.

2005 yılı, Bademli Üç Tümülüsler'de yapılan kurtarma kazısında, 30 m. çapında, 15 m. yüksekliğinde orta tümülüs açığa çıkarılmış ve 2006 yılında boyutları orta tümülüsten daha küçük olan doğu ve batı tümülüslerde çalışmalar gerçekleştirilmiştir⁵¹⁰. Güneybatı yönündeki 28 m. olan mezar odasına daralarak giden kuru taş duvar örgü ile başlayıp, üstü ahşap hatıllarla kapatılmış *dromos* ile devam eden ve ahşap hatılların yerini kireç taşının aldığı *dromos* ile son bulan yolun zemininin sıkıştırılmış toprak olduğu anlaşılmıştır⁵¹¹. *Dromos*tan zemini kireç taşı olan ön odaya, oradan da tıpa şeklindeki kapıdan beşik ve düz damlı gömü odasına geçildiği

⁵⁰³ Çankaya, *a. g. m.*, s. 247.

⁵⁰⁴ Çankaya, *a. g. m.*, s. 247.

⁵⁰⁵ Çankaya, *a. g. m.*, s. 247.

⁵⁰⁶ Çankaya, *a. g. m.*, s. 247.

⁵⁰⁷ Ekinci, *a. g. m.*, s. 54.

⁵⁰⁸ H. A. Ekinci, "1998 Yılı Kurtarma Kazısı Raporu", Burdur Müze Müdürlüğü Arşivi.

⁵⁰⁹ Çankaya, *a. g. m.*, s. 248.

⁵¹⁰ Çankaya, *a. g. m.*, s. 248.

⁵¹¹ Çankaya, *a. g. m.*, s. 248.

saptanmıştır⁵¹². Mezar odasında, yerden yüksekte olan birden çok yastıklı ve düz traverten *kline* tespit edilmiştir⁵¹³.

2008-2010 yılı, Tefenni İlçesi sınırlarındaki Yuvalak Köyü'nün 5 km. güney doğusunda Tefenni Çavdır Karayolu üzerinde bulunan Yuvalak Tümülüsü, alana hâkim bir tepe üzerinde ana kaya üzerine oturtulduğu saptanmıştır⁵¹⁴. Yuvalak Tümülüsü'nün, Bademli Üç Tümülüsler ile bazı küçük farklılıklar dışında aynı özellikleri yansıttığı belirtilmiştir. Bu fark, *dromosun* kuru taş duvardan üstü kireç taşı ile örtülmüş kısma geçişi sağlayan ahşap hatılların yerini, kireç taşı beşik çatının almış olması ve Bademli Üç Tümülüsler ile Çeştepe Tümülüsü'nde görülen tıpa şeklindeki kapının bu tümülüste kapının dışa bakan tarafının kırmızı aşı boya ile çizgisel olarak kapı şeklinde boyanmış olmasıdır⁵¹⁵. Bu tümülüsün üst örtüsünün ve *dromos* dolgusunun tamamen küçük kırma taş olduğu söylenmiştir⁵¹⁶. Açılan mezarlarda her ne kadar ölü hediyeleri bulunmamış olsa da hem *dromos* dolgusunda ele geçen seramiklerin hem de oldukça uzun olan ve mezar odasına gittikçe de derinleşen ve de daralan kuru taş örgülü *dromosun* birçok İ.Ö. 6.-5. yüzyıl Lydia Tümülüsleri'nde görülen bir olgu olduğu açıkça belirtilmiştir⁵¹⁷. *Dromosun* dış kısmında bir çatı örtü sistemi olamayanların, mezar odasına yaklaşılacak daralmış kısmında ahşap destekli düz bir çatı sistemi ile örtülmüş olması da aynı şekilde Sardeis Bin Tepeler ve Uşak Güre çevresindeki İ.Ö. 6.-5. yüzyıla tarihlenen Lydia Tümülüsleri için yaygın özellik olduğu vurgulanmıştır⁵¹⁸. Lydia mezar olgusu ile ilişkili diğer unsurun ise, *dromos* üzerinden girişi sağlanan mezar odası kapısının tıpa formunda bir taş blok ile kapatılmasıdır⁵¹⁹. Bunların dışında, *kline*ler üzerindeki yastık şeklindeki baş koyma yerinin, bu bölgedeki tümülüslerin tarihlerinin ve dönemin kültürel etkileşimi üzerine bilgi vermesi yönünden önemli olduğu da belirtilmiştir⁵²⁰.

Düver-Yarım Ada, Yarışlı Köyü civarında bulunan ve yöre halkı tarafından "Gavur İni" olarak da anılan çevrede yığma tepelerden oluşturulan tümülüslere rastlanılmıştır⁵²¹. Tümülüs mezarının *dromosu* olmadığı ve 2.45 x 2.70 m. ölçülerinde

⁵¹² Çankaya, *a. g. m.*, s. 248.

⁵¹³ A. Çankaya, "2005-2006 Bademli Üç Tümülüsler Kazı Raporu", Burdur Müze Müdürlüğü Arşivi.

⁵¹⁴ Çankaya, *a. g. m.*, s. 249.

⁵¹⁵ Çankaya, *a. g. m.*, s. 249.

⁵¹⁶ Çankaya, *a. g. m.*, s. 249.

⁵¹⁷ Çankaya, *a. g. m.*, s. 249.

⁵¹⁸ Çankaya, *a. g. m.*, s. 249.

⁵¹⁹ Çankaya, *a. g. m.*, s. 249.

⁵²⁰ Çankaya, *a. g. m.*, s. 249.

⁵²¹ Kahya, *a. g. m.*, s. 150.

tek kare odalı olduğu belirtilmiştir⁵²². Mezar odasının kayadan oyulma üç adet *klineye* sahip olduğu ve duvarlardan birinde kötü korunmuş Hellence bir yazıta rastlanıldığı söylenmiştir⁵²³. Tavanı kırma beşik çatı biçiminde oyulan mezarın Phryg dini anıtlarını, kademeli silmeler ile hareketlendirilmiş cephesi ile de bazı Phryg kaya mezarlarını akla getirdiği anlaşılmıştır⁵²⁴. M. Waelkens tarafından, “Phrygialı” olarak tanımlanmış ve Phrygialı ustaların ürünü değil ise de, Phryg esintileri ile yapıldıkları belirtilmiştir⁵²⁵. Yarımada’nın kuzeyinde, Yağlıyurt Höyüğü’nün doğusunda Düver IV. Tümülüsünün çapının 31 m. olduğu ve kaçak kazılar sonucu tümülüse tepeden girilerek 4 m. derinliğinde bir çukurun açıldığı anlaşılmıştır⁵²⁶. Mezar odası ya da *dromosa* dair bir izin olmamasına rağmen yığma toprak tümülüsünün mezar odasının Phrygia’da olduğu gibi ahşaptan duvarlara sahip olması ya da Lydia’da olduğu gibi ana kayaya oyulmuş olmasının bir olasılık olduğu veya bunu yerel özelliklerin gösterdiği belirtilmiştir⁵²⁷. İ.Ö. 6. yüzyıla tarihlendirilen ve Lydia malı olan *kantharos*’un Düver’den ele geçmiş olması bölgeye, Lydia’dan ulaşan ve bölgede devam eden kültürel etkileşimi yansıttığı anlaşılmıştır⁵²⁸. Düver-Yarıklı Köyleri arasında da, yaklaşık 8 ve 10 m. lik çaplarında, kısmen toplama taşlar ile yükseltelen üç tümülüsün haricinde Yarım Ada yakınlarında iki küçük tepecik edilmiş ve bunların tümülüs oldukları düşünülmüştür⁵²⁹.

Büyükkabaca Beldesi’nin güneybatısında, Yassıören Kasabası yakınındaki Tymandos Antik Kenti çevresinde yürütülen yüzey araştırmalarında, Yassıören Beldesi’nde “Delipınar Tümülüsleri” ve Büyükkabaca’nın kuzeydoğusunda, Eğirdir Gölü’nün batısında, Gençali Köyü’nün 500 m. kuzeyinde de, “Çeştepe Tümülüsleri” yakın civarda Demir Çağı’nda tümülüs geleneğinin bulunduğu göstergesi olmuştur⁵³⁰. Kaçak kazıyla açığa çıkmış olan Çeştepe I no.lu tümülüsünde mezar odası kare biçiminde olup içerisinde ahşap kalıntılarının olduğu Isparta Arkeoloji Müzesi’nin halk

⁵²² Kahya, *a. g. m.*, s. 150.

⁵²³ Kahya, *a. g. m.*, s. 150.

⁵²⁴ Kahya, *a. g. m.*, s. 151.

⁵²⁵ Waelkens, *a. g. e.*, s. 243.

⁵²⁶ Kahya, *a. g. m.*, s. 151.

⁵²⁷ Kahya, *a. g. m.*, s. 151.

⁵²⁸ Kahya, *a. g. m.*, s. 152.

⁵²⁹ Kahya, *a. g. m.*, s. 152.

⁵³⁰ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 7; Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 207-208; B. Hürmüzlü, “Isparta’nın Arkeolojik Zenginlikleri”, *Geçmişten Günümüze Isparta*, I. Cilt, (eds.) H. Gül-S. Boybeyi, Atatürk Kültür Merkezi, 2009, s. 227-236.

ile yaptığı görüşmeler sonucu anlaşılmıştır⁵³¹. Bu bilgilere göre, Çeştepe Tümülüsleri'nden en az birinin Phryg geleneğinde olabileceği saptanmıştır⁵³².

Yasıören çevresinde, Delipınar Mevkii'nde, Isparta Müzesi tarafından tescil edilmiş ve “Delipınar Tümülüsleri” olarak adlandırılan yan yana konumlanmış iki tümülüs kayalık bir yükseltide bulunmuştur (Res. 51)⁵³³. M. Özsait tarafından yapılan yüzey araştırması sonucu, Delipınar Tümülüsleri'nin mezar odalarının ve *dromos*larının ana kayaya oyularak yapılmasının olası olduğu belirtilmiştir⁵³⁴. 1 no.lu tümülüste bir *dromos*la ulaşılan mezar odasının ve tümülüs odasının kesme taşlarla dolu olduğu tespit edilmiştir⁵³⁵. Sözü edilen tümülüsün kapısının, Delipınar Tümülüsleri'nin Lyd tipinde olduğunu, koridorla girilen ve taş duvarlı oldukları düşünülmüştür⁵³⁶. Topografik özelliklerden dolayı, bu tümülüslere birkaç basamaklı merdivenle ulaşılmış olabileceği alanda yapılan çalışmalar sonucu anlaşılmıştır⁵³⁷. Sözü edilen tümülüsler, alanda yapılan incelemelerin de sonucuna göre, kısmen de olsa anakayaya oyulduğu saptanmıştır. Tümülüs 1'in girişinde görülen işlenmiş ana kayanın, merdiven basamaklarından ilkinin olduğu belirtilmiştir⁵³⁸. Delipınar 1 ve 2 no.lu tümülüslerin 500 m. kadar güneybatısında üzeri küçük taşlar ile örtülü, ana kayaya oyulmuş iki kaya tümülüsü ile de karşılaşmıştır⁵³⁹. Tümülüs 3'te ise, kaçak kazı çukuru, mezar *dromosu* ile mezar odasının birleştiği yere denk geldiği anlaşılmıştır⁵⁴⁰. 3 no.lu tümülüsün ana kayanın yontulması ile yapıldığı ve burada hem mezar odasının hem de *dromos*un ana kayanın şekillendirilmesi ile oluşturulduğu saptanmıştır⁵⁴¹. Tümülüsün girişinin (*dromos*) batı yönünde olduğu ve mezar odasına ait girişin ise, 1.00 m.lik kısmının görülebildiği belirtilmiş ve geri kalan kısmının ise, toprak altında olduğu söylenmiştir⁵⁴². Delipınar Tümülüsleri'nin, olasılıkla Lydia'nın Pers egemenliğine girdiği dönemde Pers bir yönetici tarafından kullanılan Lydia geleneğinde olduğu

⁵³¹ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 7.

⁵³² Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 8.

⁵³³ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 7.

⁵³⁴ Özsait-Özsait, *a. g. m.*, s. 159-160.

⁵³⁵ B. Hürmüzlü, “Pisidia Bölgesi'nde Ele Geçen Anthemion Tipi Steller”, *Colloquium Anatolicum VI*, 2007, s. 102.

⁵³⁶ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 229.

⁵³⁷ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 101; Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 207-208.

⁵³⁸ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 101-102.

⁵³⁹ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 68.

⁵⁴⁰ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 68; Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 207-208.

⁵⁴¹ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 68; Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 207.

⁵⁴² Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 68; Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 207.

açıktır. Tümülüslerden ele geçen ve Isparta Müzesi'nde korunmakta olan mezar stellerinin stilinden hareketle tümülüsler, İ.Ö. 6. yüzyılın son otuz yılına tarihlendirilmişlerdir⁵⁴³.

Yukarıda ele alınan arkeolojik veriler, Demir Çağ'ın bölgedeki en önemli nekrolojik bulguların kuşkusuz tümülüsler olduğunu göstermektedir. Yapılan detaylı araştırmalar sonucu açığa çıkarılan bu tümülüslerin, sayıları ve Phryg-Lyd olmak üzere tipleri bakımından farklılık gösterdikleri açıktır. Bölgedeki, kültürel devamlılık açısından tümülüslerin tipi incelendiğinde, öncülüğünü yapan tümülüs tipinin Lydia'ya ait olduğu anlaşılmıştır. Toprak Tepe civarındaki Tümülüs, Uylupınar çevresindeki Tümülüsler, Çeştepe, Bademli ve Yuvalak Tümülüsleri, Delipınar Tümülüsleri İ.Ö. 6.-5. yüzyıla tarihlendirilen Lyd tipi tümülüslerdir. Bu tümülüsler, Lydia kültürünün Pisidia Bölgesi'nde etkin şekilde devam ettiğinin göstergesi olmuştur. Diğer taraftan ise, Çeştepe ve Düver-Yarım Ada Yarışlı Köyü civarında açığa çıkarılan tümülüsler, İ.Ö. 6. yüzyıla tarihlendirilen Phrg tipinde tümülüslerdir. Bu durumda, Pisidia'nın Phryg ve Lyd egemenliğinde iken kültürel olarak mezar tipi özelliklerinden etkilendikleri açıktır. Açığa çıkarılan bu tümülüslerin İ.Ö. 6. yüzyıldan itibaren Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar, mezar tiplerinde, bölgedeki Phryg ve Lyd kültürel devamlılığı yansıttığı açıktır.

4. 2. 2. Kaya Mezarları

Kaya yüzeyinin tıraşlanarak düzleştirilmesi ile bir ya da daha fazla odaya sahip, ev inşasına uygun şekilde yapılan mezar türüne “kaya mezarı” denmektedir⁵⁴⁴. Kaya mezarlarının ölü evi olarak nitelendirilmelerinin yanı sıra, bu mezar türünün en erken örneklerinin Urartular'a (İ.Ö. 9. yüzyıl) ait olduğu söylenmiştir⁵⁴⁵. Kaya mezarlarının sunaklarının ve kaya çanaklarının biçimlendirilmesinin Küçük Asya Demir Çağı uygarlıkları ile ilgili oldukları belirtilmiştir⁵⁴⁶. Kaya mezarlarının uzun dönemler

⁵⁴³ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 230.

⁵⁴⁴ N. Çevik, *Urartu Kaya Mezarları ve Ölü Gömme Gelenekleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2000, s. 9-10; M. Akyurt, *M.Ö. 2. Binde Anadolu'da Ölü Gömme Adetleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1998, s. 115.

⁵⁴⁵ Akyurt, *a. g. e.*, s. 115; F. Işık, “Batı Uygarlığının Kökeni, Erken Demir Çağ, Doğu-Batı Kültür ve Sanat İlişkilerinde Anadolu”, *TAD-XXVIII*, Ankara, 1989, s. 17; Kaya mezarlarının en erken tarihliileri için bkz: Çevik, *a. g. e.*, 2000.

⁵⁴⁶ Işık, *a. g. m.*, s. 15; N. Çevik, “Anadolu'daki Kaya Mimarlığı Örneklerinin Karşılaştırılması ve Kültürler Arası Etkileşim Oluşumunun Yeniden İrdelenmesi”, *OLBA VIII*, (özel sayı), Mersin, 2003, s.

boyunca süre gelmesi kuşkusuz kalıcı ve hazır yapı malzemesi şeklinde kullanılmış olmasındandır⁵⁴⁷.

Bunların dışında kaya mezarları, Phryg ve Lyd kültürlerinde sıklıkla görülen, Küçük Asya'nın köklü bir gömü geleneği halinde dönemler boyu kullanılmıştır⁵⁴⁸. Bir Phryg tipi kaya mezarında, semerdam çatının, ahşap çatı kirişlerinin ve yan destek kirişlerinin kayaya oyulmuş şekilde olduğu; Lydia kaya mezarlarında, mutlaka bir *klinenin* bulunduğu; Lykia kaya mezarlarının, genellikle iki sütun, bir alınlık içerdiği ve sütunlu bölümün arkasında kaya bloğunun oyularak derinleştirildiği iç cephe, mezar odasına girişi sağlayan bir kapı ile içeri açıldığı belirtilmektedir⁵⁴⁹. Phrygia, Lykia ve Lydia Bölgeleri'ne ait kaya mezarlarının ortak özelliklerinin ise, kayaya oyularak yapıldığı ve ölümden sonraki yaşamın anısına saygı anlamı taşıdığıdır⁵⁵⁰. Phrygia ve Lydia Bölgeleri dışında Karia, Lykia, Pisidia Bölgeleri'nde de zengin örneklerinin olduğu tespit edilmiştir⁵⁵¹. Kayaya oyulan bu tip mezarların ön kısımlarının oldukça özenli bir şekilde işlendiği ve bu kısmın arkasında da anıtsal bir kapının olduğu belirtilmiştir⁵⁵². Lyd tipindeki mezar odalarının içerisinde kayanın oyulması ile oluşturulan ölülerin yatırıldığı taştan *klinelerin* bulunduğu anlaşılmıştır⁵⁵³.

Günümüzde Burdur İli, Gölhisar İlçesi'nin 18 km. güneydoğusundaki Uylupınar Gölü'nün kuzeydoğusunda, bir yarım ada şeklinde olan ve Göladası olarak tanınan Uylupınar (Erken Kibyra) yerleşiminin merkezi olarak da tanımlanmasının yanı sıra, Uylupınar Köyü sınırlarında yer alan Şehertaşı Mevkii'nde, mezar geleneği olarak kaya mezarlarına rastlanılmıştır⁵⁵⁴. Şehertaşı'nın doğu kısımdaki zirvenin güney yamacında kapıları göle bakar vaziyette yan yana yerleştirilmiş iki adet kaya mezarı tespit edilmiştir; bunlardan ilki, zemin girişli ve basit dikdörtgen planlı, küçük ölçekli, 1.10 x

213; E. Erten, "Mersin, Silifke, Olba Yüzey Araştırmaları 2003", 22. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 2. Cilt, 2005, s. 14-25.

⁵⁴⁷ Çevik, *a. g. e.*, s. 25.

⁵⁴⁸ B. Hürmüzlü, *Eski Yunan'da Ölü Gömme Gelenekleri*, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 2008, s. 29.

⁵⁴⁹ D. C. Kurtz-J. Boardman, *Greek Burial Customs*, London, 1971, s. 287-297; H. C. Butler, "Second Preliminary Report on the American Excavation at Sardeis in Asia Minor", *AJA* 15, 1911, s. 445-458.

⁵⁵⁰ Kurtz- Boardman, *a. g. e.*, s. 292.

⁵⁵¹ Kurtz- Boardman, *a. g. e.*, res. 77; Hürmüzlü, *a. g. e.*, s. 29.

⁵⁵² Hürmüzlü, *a. g. e.*, s. 29.

⁵⁵³ Kurtz-Boardman, *a. g. e.*, s. 98; Hürmüzlü, *a. g. e.*, s. 29.

⁵⁵⁴ Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 74.

1.40 m. ölçülerinde bir kaya mezarıdır⁵⁵⁵. İkincisi ise, yüksek girişli ve basit dikdörtgen biçimli plan veren, 2.60 x 2.60 m. ölçülerindedir⁵⁵⁶. Bu kaya mezarlarının içlerinde herhangi bir gömü döşemiyle karşılaşılmasının yanı sıra, Göladası Şehertaşı Mevkii'nin yerleşim alanı olarak kullanıldığı anlaşılmıştır⁵⁵⁷.

Uylupınar Köyü sınırlarında, köyün yaklaşık 2 km. kuzeyinde “Gevurdami” olarak bilinen alanda bulunan ve cephesi Şehertaşı'na bakar durumda konumlandırılmış tescilli, Uylupınar çevresinde görülen tek Lykia tipi kaya mezarı saptanmıştır (Res. 52-53)⁵⁵⁸. Cephesi iki kasetli Lykia tipi kaya mezarının tüm özelliklerini içerirken, giriş sonrası küçük bir ön oda ile mezar odasına geçildiği anlaşılmıştır⁵⁵⁹. Mezar odasının 2.15 x 2.00 m. ölçülerinde olup iki adet *klinesinin* olduğu tespit edilmiş ve mezarın 100 m. kadar kuzeyinde, 2.00 x 0.80 m. ölçülerinde doğu-batı doğrultulu 25 m. derinliğinde genişçe bir kaya bloğu içerisine tekne şeklinde işlenmiş bir *khamasorion* mezar açığa çıkarılmıştır⁵⁶⁰.

Yarışlı Gölü sınırları içerisinde yer alan ve yöre halkı tarafından “Gavur ini” olarak adlandırılan “Düver” yerleşimi nekropolünde kaya mezarı saptanmıştır⁵⁶¹. Düver kaya mezarının Yarımada'nın ulaşılması zor, kayalık güney yamacında açıldığı belirtilmiştir⁵⁶². Mezara defin işlemlerinin veya olası ziyaretlerin kayaya açılan patika bir yol aracılığıyla yapılmış olabileceği düşünülmüştür⁵⁶³. *Dromosu* olmayan mezarın tek odalı, 2.45 x 2.70 m. ölçülerinde olduğu ve mezar odasının kayadan oyulmuş üç *klineye* sahip olduğu saptanmıştır⁵⁶⁴. Tavanı kırma beşik çatı biçiminde olan mezar Phryg dini anıtlarını, kademeli silmeler ile hareketlendirilmiş cephesi ile de bazı Phryg kaya mezarlarını akla getirmiştir⁵⁶⁵. Mezarı “Phrygialı” olarak tanımlayan M. Waelkens, “Phrygialı ustaların ürünü değil ise açık bir esinlemesi” şeklinde belirtmesinin yanı sıra,

⁵⁵⁵ Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 75.

⁵⁵⁶ Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 75.

⁵⁵⁷ Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 75.

⁵⁵⁸ Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 77.

⁵⁵⁹ Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 78.

⁵⁶⁰ Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 78.

⁵⁶¹ Kahya, *a. g. m.*, s. 150.

⁵⁶² Kahya, *a. g. m.*, s. 150.

⁵⁶³ Kahya, *a. g. m.*, s. 150.

⁵⁶⁴ Kahya, *a. g. m.*, s. 150.

⁵⁶⁵ Kahya, *a. g. m.*, s. 151.

kısmen kırmızı boyalı cephe hem Pisidia Bölgesi hem de dönemi açısından tek kabartma bezeklerine sahip olduğu açıklanmıştır⁵⁶⁶.

Batı Toroslar'ın kuzey uzantıları üzerinde yer alan Keçiborlu İlçesi'nde yapılan araştırmalar sonucu, İlçe civarında, dört adet kaya mezarının olduğu saptanmıştır; Aydoğmuş (I, II, III), Kaplanlı, İncesu ve Çukurören kaya mezarlarıdır. Kaya mezarlarının konumlarının, Phryg sınır hattı boyunca, güneybatı-kuzeydoğu aksında bir yay şeklinde oldukları belirtilmiştir⁵⁶⁷.

İncesu kaya mezarı, ilk olarak M. Özsait tarafından "Isparta-Burdur 2010 Yılı Yüze Araştırmaları" sırasında tespit edilmiştir⁵⁶⁸. Kaya mezarının, İncesu Köyü'nün 2 km. güneybatısında, Akdağ eteklerinde, Ağa Tepe olarak bilinen bölgede tek bir kaya kütesine oyularak yapıldığı görülmüştür⁵⁶⁹. Kireç taşı kaya kütesinin tam merkezinde yer alan kaya mezarının kareye yakın form özelliği gösterdiği saptanmış ve kuzeye doğru bakan mezar girişinin dikdörtgen formda olduğu belirtilmiştir⁵⁷⁰. Mezar giriş kapısının yüksekliğinin 72 cm., genişliğinin ise 64 cm. olup kapı girişinin 50 cm. uzunluğunda *dromosa* sahip olduğu tespit edilmiştir⁵⁷¹. Girişin alt tabanının, mezar içindeki ölü yatağı zemininden 5 cm. yüksekte tavanının iki yana eğimli, kırma çatılı olduğu ve mezar odasında iki adet *klinenin* bulunduğu belirtilmiştir⁵⁷². *Kline* pervazlarının derinliğinin yaklaşık olarak 10 cm. civarında ve pervazların tahrip olduğu söylenmektedir⁵⁷³. Mezar boşluğu denilen kısmın, mezar merkezinin önemli bir kısmını kapladığı ve tavan seviyesinden oldukça aşağıda yapıldığı da anlaşılmıştır (Res. 54)⁵⁷⁴.

Keçiborlu İlçesi'nin 17 km. kuzeybatısında yer alan Aydoğmuş Köyü'nde üç adet kaya mezarı tespit edilmiş ve bu mezarlar Isparta Arkeoloji Müze Müdürlüğü tarafından tescillenmiştir⁵⁷⁵. Aydoğmuş I no.lu kaya mezarı, köyün 1.5 km.

⁵⁶⁶ M. Waelkens, "Hausähnliche Gräber in Anatolien vom 3. Jht. v. Chr. Bis in die Römerzeit", *Palast und Hütte-Beiträge zum Bauen und Wohnen im Altertum von Archäologen. Vor- und Frühgeschichtlern*, Mainz am Rhein, s. 421-445; Kahya, *a. g. m.*, s. 151.

⁵⁶⁷ Berber, *a. g. m.*, s. 299.

⁵⁶⁸ M. Özsait-N. Özsait, "2010 Yılı Isparta ve Burdur İlleri Yüze Araştırmaları", *29. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, II. Cilt, Malatya, 2011, s. 288.

⁵⁶⁹ Özsait-Özsait, *a. g. m.*, s. 289.

⁵⁷⁰ Berber, *a. g. m.*, s. 300.

⁵⁷¹ Berber, *a. g. m.*, s. 300.

⁵⁷² Berber, *a. g. m.*, s. 300.

⁵⁷³ Berber, *a. g. m.*, s. 300.

⁵⁷⁴ Berber, *a. g. m.*, s. 300.

⁵⁷⁵ Berber, *a. g. m.*, s. 300.

kuzeydoğusunda, Akdağ'ın 400 m. güneyinde, Aydoğmuş II no.lu kaya mezarının da kuzeybatısında bulunmuştur⁵⁷⁶. Mezarın, Koca Mağara Mevkii denilen bölgede yer alıp *monoblok* bir kayaya oyulduğu belirtilmiştir⁵⁷⁷. Kaya mezarının giriş kısmının, Akdağ'ın güneydoğusunda yer alan kayalık kesime bakar vaziyette olduğu söylenmektedir⁵⁷⁸. Mezarın yer aldığı *monoblok* kayanın üç büyük parçaya ayrılmış ve kütesinin uzunluğunun 2.70 m., genişliğinin ise, 2.00 m. olduğu belirlenmiştir⁵⁷⁹. Kaya mezarının üçgen alınlıklı iki yana eğimli ve kırma çatılı, kuzey-güney aksında girişi kuzeye bakan 3.00 x 3.00 m. ölçülerindeki dikdörtgen kapıya sahip olduğu da söylenmiştir⁵⁸⁰. Oldukça sağlam şekilde korunmuş olan mezarın iç kısmının toprak dolgu ile kaplı ve tavanını oluşturan mezarın üst kısmında bir sunu çukuru saptanmıştır⁵⁸¹. Aydoğmuş II no.lu kaya mezarı, köyün 1 km. kuzeyinde (Yukarıköy Mevkii) I no.lu kaya mezarının 250 m. doğusunda, III no.lu mezarın 500 m. batısında ve Akdağ'ın 400 m. güneyinde yer almaktadır⁵⁸². Mezarın *monoblok* bir kayaya oyularak girişinin güneydoğuya doğru olduğu anlaşılmıştır⁵⁸³. Dikdörtgen forma yakın olan kaya mezarının, giriş kapısını çevreleyen kapı pervazlarının olduğu ve tavan kısmının üçgen alınlıklı, iki yana eğimli, kırma çatılı olan mezarın içinde kapıya dik iki, başucunda bir olmak üzere toplam üç adet *klinenin* varlığı tespit edilmiştir⁵⁸⁴. Kapı önünde ise, 1.50 m. ölçülerinde ve üstü kapalı *dromosun* olduğu anlaşılmıştır⁵⁸⁵. Mezarın iç duvarlarının diğer mezarlara nazaran daha simetrik ve düzgün şekilde tıraşlandığı belirtilmiştir⁵⁸⁶. Aydoğmuş III no.lu kaya mezarı, köyün 1 Km. kuzeydoğusunda, Akçeşme Mevkii'nde II no.lu mezarın 500 m. doğusunda yer almaktadır⁵⁸⁷. Kireçtaşı *monoblok* kayaya oyulmuş kaya mezarının mezar odasının yönü, doğu-batı aksında batıya dönük şekilde olduğu anlaşılmıştır⁵⁸⁸. Mezarın dikdörtgen kapılı, iki yana eğimli kırma çatıya sahip olduğu ve giriş kapısının sol üst kısmının kırık vaziyette olduğu belirtilmiştir⁵⁸⁹. III

⁵⁷⁶ Berber, *a. g. m.*, s. 301.

⁵⁷⁷ Özsait-Özsait, *a. g. m.*, s. 292.

⁵⁷⁸ Berber, *a. g. m.*, s. 301.

⁵⁷⁹ Berber, *a. g. m.*, s. 301.

⁵⁸⁰ Berber, *a. g. m.*, s. 301.

⁵⁸¹ Berber, *a. g. m.*, s. 301.

⁵⁸² Özsait-Özsait, *a. g. m.*, s. 292.

⁵⁸³ Berber, *a. g. m.*, s. 301.

⁵⁸⁴ Berber, *a. g. m.*, s. 302.

⁵⁸⁵ Berber, *a. g. m.*, s. 302.

⁵⁸⁶ Berber, *a. g. m.*, s. 302.

⁵⁸⁷ Özsait-Özsait, *a. g. m.*, s. 291.

⁵⁸⁸ Berber, *a. g. m.*, s. 302.

⁵⁸⁹ Berber, *a. g. m.*, s. 302.

no.lu Aydoğmuş mezarının konumunun diğer mezarlara göre daha yüksekte olduğu saptanmasının yanı sıra, mezarın içine girildiğinde kırma çatılı özelliğinin dışında, yanlardan tavana doğru yaptığı bombe sebebiyle, mezarın tavan ve yan duvarlarda kavis çizdiği görülmüştür⁵⁹⁰. İki basamakla inilen mezarın iç kısmında, kapının sağ ve solu olmak üzere iki adet *klinenin* bulunduğu da belirtilmiştir⁵⁹¹. Bunun yanı sıra, *klinelerin* arasında hediye çukuru denilen boşluk alanının olduğu anlaşılmıştır (Res. 55-56)⁵⁹².

Keçiborlu İlçesi'nin 21 km. batısında, Keçiborlu-Dinar yolu üzerinde Üçtuğ Çorap ve Mermer Fabrikası'nın 100 m. sağında yer alan alanda Kaplanlı kaya mezarının, kireçtaşı özelliği sergileyen *monoblok* bir kayaya oyulduğu saptanmıştır⁵⁹³. Mezarın girişine 2.00 m. uzunluğundaki *dromos* ile ulaşıldığı ve büyük bir kısmının toprak dolgu altında yer aldığı anlaşılmıştır⁵⁹⁴. Mezarın 2.80 m. uzunluğunda, 1.20 m. genişliğinde ölçülere sahip olduğu ve girişinin güneydoğuya bakar vaziyette olduğu belirtilmiştir⁵⁹⁵. Dikdörtgen kapılı iki yana eğimli kırma çatılı mezarın içinde arka kısımdaki ve girişin sağındaki duvarda olmak üzere iki nişin yer aldığı tespit edilmiştir (Res. 57)⁵⁹⁶.

Keçiborlu İlçesi'nin 24 km. güneybatısında yer alan Çukurören kaya mezarının, Çukurören Köyü'nün 300 m. batısında, Çingırağın Taşı Mevkii olarak adlandırılan kesimin kuzey eteklerinde kireçtaşı oluşumu şeklinde, taban uzunluğu 16.00 m., yüksekliği 8.00 m. ölçülerinde kayaya oyularak yapıldığı anlaşılmıştır⁵⁹⁷. Mezar iki yana eğimli kırma çatılı olup girişinin yerden yüksekliği 1.15 m. ve giriş yönünün güneye doğru baktığı saptanmıştır⁵⁹⁸. Mezarın içinde, sağında ve solunda olmak üzere iki *klinenin* yer aldığı ve üçüncü küçük *klinenin* de olduğu anlaşılmıştır⁵⁹⁹. *Klinelerin* zeminlerinin düzleştirilmiş, soldaki ölü yatağı arka kısım ve ön kısımdan olmak üzere pervaz başlangıç noktalarından tahrip edildiği anlaşılarak *kline* pervazlarının ikinci defa

⁵⁹⁰ Berber, *a. g. m.*, s. 302.

⁵⁹¹ Berber, *a. g. m.*, s. 302.

⁵⁹² Özsait-Özsait, *a. g. m.*, s. 291.

⁵⁹³ Berber, *a. g. m.*, s. 303.

⁵⁹⁴ Berber, *a. g. m.*, s. 303.

⁵⁹⁵ Berber, *a. g. m.*, s. 303.

⁵⁹⁶ Berber, *a. g. m.*, s. 303.

⁵⁹⁷ Berber, *a. g. m.*, s. 303.

⁵⁹⁸ Berber, *a. g. m.*, s. 303.

⁵⁹⁹ Berber, *a. g. m.*, s. 303.

yapıldığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla, bu durum mezarın ikinci defa kullanıldığını düşündürmüştür (Res. 58)⁶⁰⁰.

Burdur İli'nin Gölhisar İlçesi'nin hemen batısında yer alan alçak tepeler üzerindeki Kibyra doğu nekropol tepesinde, fazla sayıda kayaya oyulmuş yer altı oda mezarlarının olduğu belgelenmiş ve bu mezarlara genellikle bir *dromos* vasıtası ile girildiği; büyük çoğunluğunda ise, mezar odasına inişte bir veya daha fazla sayıda basamağın yer aldığı; yamaçlarda ana kaya içine oyularak şekillendirilen yaygın mezar türünde girişlerin oldukça dar bırakıldığı tespit edilmiştir⁶⁰¹. Mezarların tek ya da çok odalı olabildikleri düşünülmüş ve odaların duvarlarına genellikle oyulmuş, sayısı bazen on'u bulan *klinelerin* olduğu saptanmıştır⁶⁰².

M. Özsait'in 2004 yılı yüzey araştırmaları sırasında, Karamanlı İlçesi'nin güneybatısındaki dağlık kesimde, Ardıçlık Mevkii'nde dört kaya mezarı saptanmıştır⁶⁰³. Bunun yanı sıra, Burdur Merkez İlçe ve Yeşilova İlçesi arasında yer alan Yarışlı Gölü çevresinde kaya mezarı tespit edilmiştir⁶⁰⁴. M. Özsait tarafından, 2006 yılı, Karamanlı'nın 7 km. güneyinde yer alan Harmankaya Köyü ve çevresi incelenerek köyün 1 km. güneyindeki Manca Höyük çevresindeki Palamutluk Dağı'nın doğu eteklerinde kayalığa yapılmış kaya mezarı saptanmıştır⁶⁰⁵. Deliktaş Mevkii olarak adlandırılan kesimdeki bu kaya mezarının Lykia tipi özellikleri gösterdiği ve bölgede az bulunan örneklerden biri olduğu anlaşılmıştır⁶⁰⁶. Tefenni'nin 3 km. kadar kuzeybatısında yer alan Ece Köyü araştırmaları sırasında, köyün 1 km. güneybatısında, İnönü Mevkii'nde *monoblok* bir kayaya yapılmış *klinesiz* kaya mezarı bulunmuştur⁶⁰⁷. Tefenni İlçesi'nin batısında yer alan Yaylaköy'ün 10 km. kadar doğusunda bulunan Yaylaköy Yaylası'ndaki Arap Dağı'nın güneybatısında Söğütlü Yayla Pınarı'nın 100 m. güneydoğusunda üst kesimi tahribata uğramış *dromoslu* bir kaya mezarı, yine pınarın 800 m. batısında, Kaynarca Pınarı'nın da 250 m. kuzeyinde, tepede iki *klineli* kaya

⁶⁰⁰ Berber, *a. g. m.*, s. 303.

⁶⁰¹ Tarkan, *a. g. m.*, s. 272-273; M. Şimşek, "Kibyra Yeraltı Oda Mezarları: Mimari ve Tipoloji", Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2013, s. 10 vd.; H. A. Ekinci vd., "Kibyra Kazı Çalışmaları 2006", *ANMED* 5, Antalya, 2007, s. 25 vd.

⁶⁰² Tarkan, *a. g. m.*, s. 273.

⁶⁰³ Özsait, *a. g. m.*, s. 117.

⁶⁰⁴ Özsait, *a. g. m.*, s. 119.

⁶⁰⁵ Özsait, *a. g. m.*, s. 108.

⁶⁰⁶ Özsait, *a. g. m.*, s. 108.

⁶⁰⁷ Özsait, *a. g. m.*, s. 108.

mezarı tespit edilmiştir⁶⁰⁸. Çavdır İlçesi'nin 9 Km. doğusunda yer alan Karaköy Killik Mevkii'nde de kaya mezarları saptanmıştır⁶⁰⁹. Çavdır'ın 15 km. güneydoğusunda yer alan Yazır Köyü'nün 3 km. kadar batısında, barajın güneydoğusunda, Çirçiler (Pirenli) Mevkii'nde aynı kaya üzerinde üst üste yapılmış iki kaya mezarı görülmüştür⁶¹⁰.

Isparta Yalvaç İlçesi, Aşağı Tırtar Köyü'nün kuzeybatısında, Kırkinler Mevkii'nde Hoyran olarak adlandırılan Eğirdir Gölü'nün en kuzey ucunda, Kirişli Dağı'nın batı eteklerinde kaya parçasının üzerine yapılan 6 adet Phryg tipi kaya mezarı tespit edilmiştir⁶¹¹. Hoyran kaya mezarlarının diğer mezarlardan hem buldukları konum hem de sayıları itibarıyla farklılık gösterdikleri belirtilmiştir⁶¹². Bu mezarlar arasında, cephesi işlenmiş olan üçgen alınlıklı kaya mezarının, üzerinde yer aldığı kayalık alanın zirvesine, 3 tanesi batıya, diğer ikisi kuzeye, antik Limneia adasını görür vaziyette olmasından dolayı önemli olduğu düşünülmüştür⁶¹³. Hoyran kaya mezarlarının yanı sıra, günümüz Yalvaç-Senirkent karayolunun güneyinde Kumdanlı kaya mezarı bulunmuştur⁶¹⁴. Eyüpler ile Akçaşar Köyü arasında, Akçaşar Köyü'ne yaklaşık 5 km. uzaklıkta yer alan Göynücek Yaylası'nda, tepelik bir alana konumlandırılmış yayla yerleşiminin kuzeyinde küçük kaya kütlesi üzerinde bir kaya mezarı M. Özsait tarafından tespit edilmiştir⁶¹⁵. Pisidia Bölgesi'nin en kuzeyindeki noktada, Pisidia-Phrygia sınırını oluşturan Karakuş Dağları'nın eteklerinde, günümüz Yalvaç İlçesi'ne bağlı Sağır Köyü sınırlarında iki adet kaya mezarı tespit edilmiştir⁶¹⁶. Sağır Köyü kaya mezarları, köy yerleşiminin güneyinde uzanan derin vadinin üst kısmında, ormanlık alan içindeki tek parça kaya bloğunun köye bakan yamacına yan yana durur vaziyette saptanmıştır⁶¹⁷. Yalvaç İlçesi'ne yaklaşık 35 km. uzaklıkta yer alan Yukarı Kaşıkara

⁶⁰⁸ Özsait, *a. g. m.*, s. 109.

⁶⁰⁹ Özsait, *a. g. m.*, s. 109.

⁶¹⁰ Özsait, *a. g. m.*, s. 109.

⁶¹¹ M. Özsait, "2007 Yılı Burdur, Isparta ve Antalya İlleri Yüzev Araştırmaları", 26. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, II. Cilt, Ankara, 2009, s. 361; M. Özsait, "Burdur ve Isparta 2008 Yılı Yüzev Araştırmaları", *ANMED* 7, 2009, s. 115-121; M. Taşlıalan, "Un monumet rupeste phrygien au bord du Lac de Hoyran", *Anatolia Antiqua* 10, 2002, s. 97-112.

⁶¹² Özsait, *a. g. m.*, s. 361-362.

⁶¹³ Özsait, *a. g. m.*, s. 362.

⁶¹⁴ M. Özsait, "Göller Bölgesi (Antik Pisidia) Yüzev Araştırmaları 2003", *ANMED* 2, 2004, s. 83-84.

⁶¹⁵ M. Özsait, "2003 Yılı Göller Bölgesi Yüzev Araştırmaları", 22. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, II. Cilt, Ankara, 2005, s. 253.

⁶¹⁶ Özsait, *a. g. m.*, s. 361.

⁶¹⁷ Özsait, *a. g. m.*, s. 363.

Köyü'nün 1 km. kuzeyinde kayalık bir alan üzerinde bir kaya mezarı bulunmuştur⁶¹⁸. Mezar odasının girişinin Hoyran Gölü'ne doğru uzanan alana baktığı anlaşılmıştır⁶¹⁹. Yalvaç'a yaklaşık 20 km. uzaklıkta, kuzeyde yer alan Karakuş Dağları'nın eteklerinde Çakırçal Köyü'nün 1 km. doğusunda, "Gevurevi" olarak adlandırılan bölgede kaya mezarı tespit edilmiştir⁶²⁰. Mezarın girişinin güneye baktığı ve mezar odasına dikdörtgen bir kapı ile girildiği anlaşılmıştır⁶²¹.

Isparta İl Merkezi'nin 10 km. kuzeyinde bulunan Bozanönü Köyü'nün, 2.5 km. kuzeybatısında Tavukçu Sırtı Mevkii'nin doğu yamacında iki kaya mezarı bulunmuştur (Res. 59)⁶²². Tavukçu Sırtı Mevkii'nde yer alan 1 no.lu kaya mezarının, dış cephede alınlıklı bir mezar tipi olduğu anlaşılmıştır. Bu kaya mezarının korunan iç yüksekliği 112 cm. bir girişe sahip mezarın kayaya oyulmuş kısımda alınlık kısmının tam olarak işlenmemiş olduğu ve yarım bırakıldığı belirtilmiştir⁶²³. Mezar odasına kare bir oyuktan girildiği ve iç genişliği 208 cm. olan mezarının iç kısmı işlenmiş olup yan kenarlarının düzleştirildiği saptanmıştır (Res. 60)⁶²⁴. 2 no.lu kaya mezarının ise, 1 no.lu kaya mezarının hemen doğusunda ve 1 no.lu mezara oldukça yakın bir noktada yer aldığı anlaşılmıştır. Bu mezarın önündeki işlenmiş kaya kütlelerinin mezara girişte bir koridor oluşturduğu görülmüştür. Mezarın iç yüksekliği 119 cm. ve iç genişliği 184 cm. olarak ölçülmüştür (Res. 61)⁶²⁵.

Uluborlu'nun 9 km. güneydoğusunda yer alan Dereköyü çevresinde bir kaya mezarı tespit edilmiştir⁶²⁶. Dereköy'ün 1.5 km. doğusunda, Dertbaşı Mevkii'nde bulunan kaya mezarının, *monoblok* bir kayada bulunduğu belirtilmiştir⁶²⁷. Söz konusu mezarın semerdamlı ve *klinesiz* olduğu anlaşılmıştır⁶²⁸. Benzer şekilde düzenlenmiş olan İnhisar kaya mezarının, İnhisar Köyü'nün 5.5 km. güneydoğusunda, Uluborlu'nun 4 km. batısında, Uluborlu-Keçiborlu yolunun 500 m. kuzeybatısında yer aldığı

⁶¹⁸ M. Özsaıt, "Isparta Yüzey Araştırmaları 2012", *ANMED 11*, 2013, s. 185.

⁶¹⁹ Özsaıt, *a. g. m.*, s. 186.

⁶²⁰ Özsaıt, *a. g. m.*, s. 110.

⁶²¹ Özsaıt, *a. g. m.*, s. 110.

⁶²² Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 30.

⁶²³ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 30.

⁶²⁴ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 30.

⁶²⁵ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 30.

⁶²⁶ M. Özsaıt- N. Özsaıt-İ. Baytak, "2008 Yılı Isparta ve Burdur Yüzey Araştırmaları", *27. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, II. Cilt, Ankara, 2010, s. 423.

⁶²⁷ Özsaıt vd., *a. g. m.*, s. 423.

⁶²⁸ Özsaıt vd., *a. g. m.*, s. 424.

saptanmıştır⁶²⁹. Uluborlu'da Popa Çayı'nın 800 m. batısında, Pınarlı Dağı'nın doğu eteğinde, kum ocağı kesiminde, "İki İn" ya da "İnönü" olarak bilinen mevkiide bulunan iki kaya mezarının konumlandırıldığı anlaşılmıştır⁶³⁰.

Agrae kentinin territoriumu içinde, Atabey'in kuş uçuşu 1.5 km. doğusunda yer alan ve Yaka Mevkii olarak adlandırılan alanın 1620 m. yüksekliğindeki Yaka Tepe'nin güneybatı eteklerinin Yaka Bağları'na bakan kayalık uzantısında, birbirlerine fazla uzak olmayan dört kaya oda mezarı ve bunlarla ilgili olan 9 sunu çukuru tespit edilmiştir⁶³¹.

Tymndos kenti sınırlarında yer alan Ulaş Tepe Gençali ve Demirliönü-Büyükkabaca köyleri arasında, çok sayıda kayaya oyulmuş mezar 2008 yılı yapılan yüzey araştırması sırasında tespit edilmiştir (Res. 62)⁶³². Ulaş Tepe mezarlarının Geç Lydia Dönemi'ne ait olan Bin Tepelerdeki mezarlar ile benzerlikleri Kuzeybatı Pisidia'da Phryg-Lyd kültür etkisinin olduğuna işaret etmektedir⁶³³.

Isparta İli'nin 16 km. kuzeyinde, Atabey'in 7 km. güneyinde yer alan Seleukeia Sidera kentinin kuzeybatı yamacında yer alan nekropol alanında, ana kayaya oyulmuş kaya mezarları tespit edilmiştir⁶³⁴. Mezarlara merdivenli bir *dromos*la ulaşıldığı ve içlerinde birden fazla ölünün gömülmesi için bölümler içeren oda mezarların olduğu anlaşılmıştır⁶³⁵.

Yukarıda ele alınan, Kuzeybatı-Kuzey Pisidia mezarlarının yoğun olarak etkilendiği bölgelerin, Phrygia, Lydia ve Lykia olduğu açıktır. Kuzeybatı Pisidia'da bulunan kaya mezarlarının konumları itibariyle özellikle Phrygia ile etkileşimin olması kaçınılmazdır.

⁶²⁹ Özsait vd., *a. g. m.*, s. 425.

⁶³⁰ M. Özsait-N. Özsait, "2009 Yılı Isparta ve Burdur İlleri Yüzey Araştırmaları", 28. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, II. Cilt, Ankara, 2010, s. 42.

⁶³¹ M. Özsait, "Isparta ve Burdur 2011 Yılı Yüzey Araştırmaları", *ANMED 10*, 2012, s. 156.

⁶³² Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 67; Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 204; N. Çevik, "New Rock-cut Tombs at Etenna and the Rock-cut Tomb Tradition in Southern Anatolia", *Anatolian Studies 53*, 2003, s. 97-116; S. Çokay-Kepçe, *The Karaçalı Nekropolis near Antalya*, Antalya, 2006; N. Yılmaz, "Necropoleis and Funerary Monuments in Pisidia during the Roman Period", *Adalya 10*, 2007, s. 157-204.

⁶³³ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 67.

⁶³⁴ O. Bingöl, "Seleukeia Sidera", *Anatolia (Anadolu)*, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi 75. Yıl Armağanı, Ankara, 2012, s. 467; O. Bingöl, *Göller Bölgesi Arkeolojik-Kültürel-Turistik Araştırma ve Değerlendirme Projesi*, 1993 Yılı Çalışmaları, Ankara, 1994.

⁶³⁵ Bingöl, *a. g. m.*, s. 467.

4.3. Yazıtsız Mezar Stelleri

4. 3. 1. Kapı Tipi Stelleri

Kapı tipi mezar stelleri, ön yüzlerinde dört, nadiren altı panele ayrılmış bir veya daha fazla kapı betimlenen, üzerlerinde ölen kişinin hayatını simgeleyen motiflerin yer aldığı dikdörtgen biçimli stellerdir⁶³⁶. Antik Dönem’de, kaya mezarlarının giriş kapısı olarak mezarın ve tümülüsün girişlerinde kullanılmış ve özellikle İ.S. 1. yüzyıldan itibaren de Phrygialılar tarafından kullanılmışlardır⁶³⁷. Kapı betimlemelerinin ikonografisi üzerine farklı görüşler ileri sürülmüştür: T. Korkut, bunları mezar kapısı olarak nitelendirirken⁶³⁸, W. Altman ise, bu simgeyi gerçek bir mezar kapısı olarak aktarmıştır⁶³⁹. İtalyan araştırmacı B. Haarlov ise, bu stelleri, Hades ile ilişkilendirmiştir⁶⁴⁰. Küçük Asya kapı tipi stellerini birçok yönden inceleyen M. Waelkens ise, ‘ölü evi’ şeklinde ifade etmiştir⁶⁴¹.

Kapı tipi mezar stelleri, Kuzebatı Pisidia Bölgesi’nde, Apollonia (Uluborlu) (Res. 63-64) ve Tymandos (Yassiören) (Res. 65-67) kentlerinde ele geçmiştir⁶⁴². Bu tip mezar stelleri ile ilgili olarak M. Waelkens, kapı betimli mezar stellerinin yayılım alanının Phrygia ve Galatia Bölgesi’nde Phryglerin yaşadığı bölgelerle benzediğini ancak Mysia, Lydia, Bithynia ve Pisidia’nın sınır kentlerinde de görüldüğünü belirtmiştir⁶⁴³. “Ölünün yaşama devam ettiği ev” anlamına gelen kapı tipi mezar stellerinin bezeme örneklerinin, Kuzebatı Pisidia ile Phrygia’da benzerlik gösterdiği anlaşılmıştır. Tymandos ve Apollonia Kentleri kapı tipi stelleri üzerinde, genel olarak, kapı tokmağı, kilit taşı, çiçek ve rozet, çekiç ve orak, yün ve iğ, buğday başağı, vazo ve phiale betimi yer almaktadır. Ancak, kapı tipi steller üzerinde, portrelere de rastlanılmıştır⁶⁴⁴. Tymandos ve Apollonia dışında, Kibyra Nekropolisi’nde beş adet *osthotek* tespit edilmiştir. Bu *osthotek*lerin karakteristik özelliği, yuvarlak ya da kare

⁶³⁶ Waelkens, *a. g. e.*, s. 11.

⁶³⁷ U. Kelp, *Neue Funde und Forschungen in Phrygien*, Asia Minor Studien 61, 2008, s. 5-6.

⁶³⁸ T. Korkut, *Girlanden Osthoteken aus Kalkstein in Pamphylien und Kilikien*, *Untersuchungen zu Typologie, Ikonographie und Chronologie*, Mainz, Am Rhein, 2006, s. 160.

⁶³⁹ W. Altman, *Die Römischen Grabaltäre Der Kaiserzeit*, Berlin, 1905, s. 13 vd.

⁶⁴⁰ B. Haarlov, *The Half-Open Door*, Odense, 1977, s. 15.

⁶⁴¹ Waelkens, *a. g. e.*, s. 18.

⁶⁴² Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 205.

⁶⁴³ Waelkens, *a. g. e.*, s. 14.

⁶⁴⁴ Waelkens, *a. g. e.*, s. 12.

gövdeli olsa da, bir yüzde “kapı motifinin” yer almasından dolayı, özel kılmıştır⁶⁴⁵. Söz konusu motifin özellikle Pisidia *osthotek*lerinde sıkça tekrarlanan bir betimleme olduğu belirtilmiştir⁶⁴⁶. Kibyra *osthotek*lerinde kapılar, Dor tipinde tasarlanmıştır. Kapıların çerçeveli olup üstte, dışa doğru pervazların olduğu belirtilmiştir⁶⁴⁷.

İ. S. 2. yüzyılda güney Phrygia’da, özellikle mezar steli tipi kullanımının yaygınlaştığı U. Kelp tarafından söylenmektedir⁶⁴⁸. Steller üzerinde yer alan tasvirler atölyelere ve bölgenin yerel özelliklerine göre farklılıklar göstermiş ve kullanılan motifler günlük hayatta kullanılan aletlerin yanı sıra, bitkisel motifler, hayvan figürleri ve büstlere kadar geniş bir repertuara sahip olmuştur⁶⁴⁹. Kenarları ve ön yüzleri düzgün işlenen kapı betimli mezar stellerinin arka yüzleri çoğunlukla kabaca bırakılmıştır. Bazı örneklerinin de taşıdıkları yazıtlar nedeniyle tek başlarına duran anıtlar oldukları düşünülmektedir⁶⁵⁰. Bunların, mezarın önünde ya da üzerinde tek başlarına durmuş şekilde veya mezar yapıları içerisinde de kullanılmış oldukları saptanmıştır⁶⁵¹. Örneğin; *osthotek*lere ait kapı tipi stelleri olarak ve oda mezarlarının kapısı niteliğinde ölümden sonra yaşamı destekler şekilde kullanılmıştır. Sivri çatılı şekilde olan kapı tipi stelleri, özellikle Kibyra’da ve Phrygia’da oldukça yaygın kullanılmıştır⁶⁵². R. Naumann bu stellerin bir mezarla bağlantısı olmaksızın hatırlama ya da adak stelleri olarak nekropolise veya kent içine yerleştirilmiş olabileceklerini belirtmektedir⁶⁵³. Yazıtlarda yer alan “anısına” anlamına gelen “μνήμης χάριν” formu bu görüşü destekler nitelikte olmasına rağmen, Phryg kapı betimli mezar stellerinin çoğunluğu düşünüldüğünde

⁶⁴⁵ D. Tarkan, “Kibyra Nekropolü ve Ölü Gömme Gelenekleri”, *Pisidia Araştırmaları I, Sempozyum Bildiri Kitabı*, 2012, s. 274

⁶⁴⁶ V. Köse, “Eine Augusteische Osthotek aus Sagalassos in Pisidien”, *IstMitt* 48, 1998, s. 249-262; V. Köse, *Nekropolen und Grabdenkmaler von Sagalassos in Pisidien in Hellenistischer und Römischer Zeit*, Turnhout, 2005, s. 40; G. Koch, *Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri*, (çev.) Z. Zühre İlkegelen, İstanbul, 2001, s. 225-226; R. Fleischer, “Eine Späthellenistische Osthotek aus Pisidien”, (eds.) Gerda Schwarz und Erwin Porchmarski, *Classica et provincialia: Festschrift Erna Diez*, Graz, 1978, s. 39-50; A. Pekridou, *Das Alketas-Grab in Termessos*, Tübingen, 1986, s. 67-72.

⁶⁴⁷ Tarkan, *a. g. m.*, s. 274.

⁶⁴⁸ Kelp, *a. g. m.*, s. 8.

⁶⁴⁹ Waelkens, *a. g. e.*, s. 53.

⁶⁵⁰ Waelkens, *a. g. e.*, s. 7.

⁶⁵¹ Waelkens, *a. g. e.*, s. 7.

⁶⁵² Tarkan, *a. g. m.*, s. 274; Şimşek, *a. g. e.*, s. 27-50.

⁶⁵³ R. Naumann, *Der Zeustempel zu Aizanoi. Nach den Ausgrabungen von Daniel Krencker und martin Schede*, DAA 12, Berlin, 1979, s. 343-350.

kenotaph anlamının mezar stellerinin tümü için kabul edilemez olduğu anlaşılmaktadır⁶⁵⁴.

M. Waelkens, kapı tipi stellerini, öncelikle kullanıldıkları yerlere göre dört ana kategoriye, sonrasında ise, bu kategorileri kendi içlerinde, biçimlerine göre alt başlıklar hâlinde açıklamıştır⁶⁵⁵. İlk ana kategori “bir tümülüs kenarında” bulunandır ve bu kategorinin ise, iki alt grubu mevcuttur; krepis bağlantılı olanlar ve olamayanlar şeklindedir. İkinci ana kategori, “serbest duran kapı stelleri” olarak tanımlanmış ve kendi içinde üç alt gruba ayrılmıştır; “sivri çatıya” sahip olanlar, “sivri çatılı iki katlı” olanlar ve “kavisli” stellerdir. Serbest duran kapı stellerinin ikinci grubunu, “düzgün köşeli kapı stelleri” oluşturmuştur. Bunların, ilk alt grubu, “yüksek köşeli” olanlar, ikinci alt grubu, “uzun köşeli” olanlar, üçüncü alt grup ise, “dik şekilli” kapı taşları oluşturmuştur. Üçüncü ana kategoride ise, “mezar yapılarında inşa edilmiş kapı taşları” mevcuttur. Bu taşlar, bir mezar yapısı içerisinde kullanılmış olan kapı tipi mezar stelleridir. En son kategoriyi, “kapı taşlarının özel formları ve benzer anıtlar” oluşturmakta ve kendi içinde “çatı biçiminde kapı söveli” ve “kaya kabartmaları” olmak üzere iki alt kategoriye ayrılmaktadır. Çatı biçiminde olup kapı söveli tipindeki kapı steli formunun, önceleri düzgün köşeli ancak, İ.S. 2. yüzyılın ilk yarısında yamuk biçimli ve kapı betiminin ise, yalnızca söve ya da bir profil ile çizilmiş mezar steli olduğu belirtilmektedir⁶⁵⁶. Kaya kabartmaları, yoğunlukla Phrygia’nın kayalık alanlarında görülmektedir⁶⁵⁷. Bunların dışında, bu steller, mimari eleman olarak, mezar yapıtı, kaya mezar anıtının kapısını kapatmak için ve mezar steli şeklinde kullanılmıştır⁶⁵⁸. Phrygia Bölgesi’nde de kapı tipi stellerinin kullanım şeklinin kaya mezarının kapısı veya mezar steli şeklinde olduğu saptanmıştır⁶⁵⁹. Roosevelt ise, 19. yüzyılda yapılan çalışmalar sonucu, kapı tipi stellerinin tümülüsler ile de ilişkili olduğunu söylemektedir⁶⁶⁰.

⁶⁵⁴ H. Yaman, “Amorium Antik Kenti Mezar Stelleri (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006, Çanakkale, s. 60.

⁶⁵⁵ Waelkens, *a. g. e.*, s. 53.

⁶⁵⁶ Waelkens, *a. g. e.*, s. 8.

⁶⁵⁷ Waelkens, *a. g. e.*, s. 9-10.

⁶⁵⁸ Kelp, *a. g. m.*, s. 8-9; W. M. Ramsay, “Notes and Inscriptions from Asia Minor”, *AJA* 2, 21, 1886, s. 88-90; W. M. Ramsay, *Cities and Bishoprics of Phrygia*, Oxford, 1895, s. 99-100; W. M. Calder, “Corpus inscriptionum neo-Phrygiarum”, *JHS* 31, 1911, s. 178; Waelkens, *a. g. e.*, s. 9-10.

⁶⁵⁹ Waelkens, *a. g. e.*, s. 11.

⁶⁶⁰ H. Roosevelt, “Symbolic Door Stelae and Graveside Monuments in Western Anatolia”, *AJA* 110, 2006, s. 71.

Steller üzerinde, özellikle vurgulanan kapı teması, ölüm sonrası hayata geçiş olarak düşünülmüş ve buna ilişkin olarak sembolik bir anlam yüklenmiştir. Phryg kapı tipi mezar stellerinin öncelikle, Phrygia'nın kuzeyinde yoğunlaştığını, sonrasında ise, etnik bağlardan veya kültürel ilişkilerden dolayı komşu bölgelerde de (Kibyra, Pisidia; Apollonia, Tymandos, Kormasa, Neapolis, Antiocheia, Lydia; İkiztepe, Karaburun) kullanımının devam ettiği anlaşılmıştır⁶⁶¹. Bu durum, bölgedeki, Phryg egemenliğinin yanı sıra ve politik ilişkilerin dışında, bölgenin sosyal hayatında olan mezar stellerindeki Phryg etkisini de göstermektedir. Kapı tipi stelleri kullanımı, biçim değiştirerek Roma İmparatorluk Dönemi'nde de devam etmiş ve Bizans ile son bulmuştur⁶⁶².

Kapı tipi stelleri, güney Phrygia'da, özellikle Geç Hellenistik Dönem'den itibaren mezar sahipleri veya yakınları tarafından hayatta iken çeşitli mezar tipleri ile birlikte yaptırılmışlardır. Roma İmparatorluk Dönemi'nin başından itibaren ise, Pisidia'da da birçok kişi tarafından tıpa tıp aynı olmasa da Phryg stellerine benzer şekilde yaptırılmaları Phrygia ile olan ilişkiler sonucu bölgede yaygınlaştığını ve uzun dönemler boyunca devam ettiğini açıkça ortaya koymaktadır.

4.3.2. Anthemion Tipi Steller

Isparta'nın Yassıören Kasabası'nın 2 km. doğusundaki Delipınar Mevkii'nde yer alan tümülüslerde yapılan kaçak kazı ile iki anthemion tipi stel ortaya çıkartılmış ve eserlerin tümülüslerden birinde ele geçtikleri anlaşılmıştır⁶⁶³. Açığa çıkarılan stellerin Ion tipine ait başlıklı örnekler olduğu tespit edilmiştir⁶⁶⁴. Steller, Isparta Müzesi'nde korunmaktadır⁶⁶⁵.

Anthemion tipi stellerin başlıca iki tipi olup ilk tipin çeşitli biçimlerde tasarlanmış olan çift volütlü, ikinci tipin ise, tek volütlü olduğu ve volütün üst kısmında

⁶⁶¹ Waelkens, *a. g. e.*, s. 269-277; J. Dedeoğlu-O. Zazaoğlu-S. Özyiğit, *Isparta Müzesi*, Ankara, 2005, s. 12.

⁶⁶² E. C. H. Haspels, *The Highlands of Phrygia: Sites and Monuments I-II*, Princeton, 1971, s. 112.

⁶⁶³ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 97.

⁶⁶⁴ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 98.

⁶⁶⁵ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 97; M. Özsait-N. Özsait, "Delipınar Stelleri", (ed.) İnci Delemen, *The Achaemenid Impact on Local Populations and Culture in Anatolia (Sixth-Fourth Centuries B.C.)*, Papers Presented at the International Workshop İstanbul, 2007, s. 159-166.

palmet motifinin yer aldığı belirtilmiştir⁶⁶⁶. Isparta stellerinin de ikinci tipe ait olduğu anlaşılmıştır (Res. 68)⁶⁶⁷. Anthemion başlıklı stellerin, Attika dışında birçok yerde de benzerlerinin olduğu saptanmasına rağmen Attika'ya ait olanların ise, özellikle Ion tipinde oldukları ve yaklaşık olarak İ.Ö. 530 dolaylarına ait olduğu belirtilmiştir⁶⁶⁸. Anthemion tipi stellerin benzer örnekleri, 1890'lı yıllarda, Boehlau tarafından Samos Nekropolisi'nde de açığa çıkarılmıştır⁶⁶⁹. Bunun dışında, bu tip stellerin Geç Arkaik Döneme ait örneklerine Ion koloni kentlerinde, Miletos, Abdera ve Lydia'da rastlanmıştır⁶⁷⁰. Bunun yanı sıra, Küçük Asya-Pers stellerinde de anthemion başlıklı kabartmaların olduğu belirtilmiştir⁶⁷¹. Ionia Bölgesi'ndeki mezar stellerinin sadece Güney Ionia'dan geldiği özellikle vurgulanmıştır⁶⁷².

Mermerden yapılan Delipınar-Anthemion tipi stellerinin gövdelerinin düz ve pürüzsüz bir yüzeye sahip olduğu, boyalı olması gereken gövde üzerinde bezemenin anlaşılmasını sağlayacak boyanın korunmadığı saptanmıştır⁶⁷³. Stellerin volütleri üzerindeki palmetlerin yapraklarının ince işlendiği ve volütlerin merkezinde rozet, yan kısımlarında ise, motiflerin yer aldığı belirtilmektedir⁶⁷⁴. Stellerin yan kenarlarının kabaca işlenmesine rağmen 1 no.lu stelde başlık kısmındaki bölüm hariç olmak üzere işlenmeden bırakıldığı görülmüştür⁶⁷⁵. 2 no.lu stelin başlık kısmının ve tüm arka yüzünün kabaca işlenerek bırakıldığı anlaşılmıştır⁶⁷⁶. Stellerin yan kenarlarının daha

⁶⁶⁶ A. Oğuz Alp, "An Anthemion Stele From Phrygia", *Anatolia (Anadolu)* 39, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü Dergisi, 2013, s. 91; Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 98.

⁶⁶⁷ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 98.

⁶⁶⁸ G. M. A. Richter, *Archaic Graeco Stones of Attica*, London, 1961, s. 37; Attika dışında ele geçen Anthemion tipi steller için bkz: B. S. Ridgway, *The Archaic Style in Greek Sculpture*, Princeton, New Jersey, 1977, s. 171-177.

⁶⁶⁹ J. Boehlau, *Aus ionischen und italischen Nekropolen*, Leipzig, 1889, s. 152-155; K. Tsakos, "Die archaischen Gräber der Westnekropole von Samos und die Datierung der samischen Anthemienstelen", *Archäologischer Anzeiger* 3, 2001, s. 451-466; E. Buschor, "Altsamische Grabstelen", *Athenische Mitteilungen* 58, 1933, s. 22-44.

⁶⁷⁰ V. Graeve, "Eine spätarchaische Anthemienstele aus Milet", *IstMitt* 39, 1970, s. 143-151; C. Koukouli-Chrysanthaki, "The Cemeteries of Abdera", (ed.) J. De La Genière, *Nécropoles et Sociétés Antiques, Actes du Colloque International du Centre de Recherches Archéologiques de l'Université de Lille III*, Lille, Naples, 1994, s. 33-77; G. M. A. Hanfmann, "Lydian Relations with Ionia and Persia", (ed.) Ekrem Akurgal, *The Proceedings of the Xth International Congress of classical Archaeology*, Ankara, 1978, s. 23-35; C. Ratté, "Anthemion Stelae from Sardis", *AJA* 98, 1994, s. 593-607.

⁶⁷¹ E. Akurgal, "Griechische-persische Reliefs aus Daskyleion", *Iranica Antiqua* 6, 1966, s. 146-156, Lev. 39-2.

⁶⁷² Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 99.

⁶⁷³ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 99.

⁶⁷⁴ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 99.

⁶⁷⁵ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 99.

⁶⁷⁶ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 99.

özenli olduğu ve özellikle her iki stelde de görülen yaklaşık 5 cm. ölçülerindeki *anathyrosis* ön yüze yakın kalitede düzgünce işlendiği belirtilmektedir⁶⁷⁷.

Her iki stelde de stilistik ve şekillendirme açısından ortak özellikler dikkati çekmiş ve de her iki stelin ölçülerinin yanı sıra, kabartmalarındaki uyum da gözden kaçmamıştır⁶⁷⁸. Ancak, stellerin üzerindeki palmet ve çanak yapraklarında sayı bakımından farklılıkların olduğu saptanmıştır⁶⁷⁹.

Müzedeki yapılan teşhir şekliyle dolayısıyla, stellerin alt kısmının bir kaideye mi oturduklarını ya da direk toprağa mı yerleştirdiklerine dair nasıl işlem yapıldığı anlaşılamamasına rağmen yine aynı alanda bulunan 3 no.lu blok/stel az da olsa anlaşılmasını sağlamıştır⁶⁸⁰. Bu blok/stelin 1 no.lu stel ile aynı mermer kalitesine sahip olduğu anlaşılmıştır⁶⁸¹. Özellikle 1 ve 2 no.lu stelin genişlik, derinlik ölçülerine dair benzerliği ile işleme biçimi, 3 no.lu bloğun anthemionlu bir stelin gövde kısmına ait olduğuna dair ipuçları sağlamıştır (Res. 69)⁶⁸². Bunun yanı sıra, 3 no.lu stelin de benzer şekilde ön yüzünün düz ve pürüzsüz işlendiği anlaşılmıştır⁶⁸³. Ancak, bu stelin başlık kısmının korunmadığı için stilistik olarak diğer örneklerle karşılaştırılması mümkün olmamasına rağmen alt kısmının açık olması, diğer iki stelin nasıl bir taban kısmına sahip olabileceği konusunda fikir verdiği belirtilmiştir⁶⁸⁴. Dolayısıyla, bu örnekten Isparta stellerinin taban kısmının kabaca işlendiği anlaşılmıştır⁶⁸⁵.

Isparta stellerinin, Samos ve Miletos'ta ele geçen anthemion tipi steller ile palmet, volüt, lotus çiçeğinin işlenişi açısından benzerlik gösterdikleri ve Miletos'ta ele geçen Geç Arkaik Döneme tarihlendirilen stelin volütlerinin her iki yanındaki palmet yapraklarındaki benzerlik gözden kaçmamıştır⁶⁸⁶. Samos'ta ele geçen stellerin ise, palmetin şekillendirilmesi bakımından stilistik açıdan benzerlik gösterdiği

⁶⁷⁷ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 99.

⁶⁷⁸ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 99.

⁶⁷⁹ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 99-100.

⁶⁸⁰ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 100.

⁶⁸¹ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 100.

⁶⁸² Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 100.

⁶⁸³ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 100.

⁶⁸⁴ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 100.

⁶⁸⁵ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 100.

⁶⁸⁶ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 100; Graeve, *a. g. m.*, fig. 1, Lev. 16-3.

anlaşılmıştır⁶⁸⁷. İonia merkezleri dışında, Isparta stellerinin özellikle volüt ve lotusun işlenişi bakımından stilistik açıdan benzerlik gösteren örneklerin Sardeis'te ele geçtiği belirtilmiştir⁶⁸⁸. Bunların dışında, Isparta stellerindeki palmet ve lotus motiflerinin, İ.Ö. 6. yüzyıla tarihlendirilen Güney İonia *Fikellura* vazoları üzerinde görülen örnekler ile oldukça benzerlik göstermeleri önemle vurgulanmıştır⁶⁸⁹.

Isparta stellerinin mezarda nasıl durduğuna veya kullanılmış olabileceğine dair ipuçlarının kısıtlı olduğu belirtilmiştir⁶⁹⁰. Ancak, bu stellerin, İonia örnekleri ile stilistik açıdan benzer olmasına karşın, İonia örneklerinin yan kenarlarının ve arka kısımlarının işlenmiş olmasından dolayı mezarın başına dikilen Samos ve Miletos stellerinin her yönden görülebileceği anlaşılmıştır⁶⁹¹. Sardeis'te açığa çıkan örneğin ise, bir tümülüste *in situ* olarak ele geçmesi, Isparta stellerinin de Delipınar tümülüsünün girişinde durabileceğini akla getirmiştir⁶⁹². Sardeis'te ele geçen stellerin ise, tümülüsün girişinde ele geçtiği ve tümülüsün *dromosuna* dört basamaklı bir merdivenle girildiğini, mezar stellerinin de ilk basamağın her iki yanında kaide üzerinde durduğu anlaşılmıştır⁶⁹³. Dolayısıyla, Delipınar 1 no.lu tümülüste ana kayanın düzeltilmesiyle oluşturulmuş basamak ve M. Özsait'in bu tümülüse dair tanımlamaları, Isparta stellerinin de *dromosa* girişte, basamakların her iki yanında dikilmiş olabildiğini açıklamaktadır⁶⁹⁴. Delipınar Tümülüsleri'nin çevresinde ele geçen üç adet anthemion tipi stellerin, *anathyrosis* dışında yan ve arka yüzlerinin kabaca işlenerek bırakılması, İonia örneklerinde olduğu gibi mezarın başına dikilmediklerini göstermiştir⁶⁹⁵. Stellerin görülmeyen kısımlarının mimari yapı ile bütünleşmiş olma olasılığı, Isparta stellerinin Lydia örneği ile benzer durabileceğini açıklamaktadır⁶⁹⁶.

⁶⁸⁷ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 100; B. Freyer-Schauenburg, *Samos XI. Bildwerke der archaischen Zeit und des strengen Stils*, Bonn, 1974, s. 179-180, no. 94-95, Lev. 75.

⁶⁸⁸ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 100; Hanfmann, *a. g. m.*, s. 37.

⁶⁸⁹ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 101; E. Walter-Karydi, *Samos VI, 1. Samische Gefässe des 6. Jahrhunderts v. Chr. Landschaftsstile ostgriechischer Gefässe*, Bonn, 1973, s. 118-120-133-135-136, no. 108-144-145-166-540-545-547-600-624-636-639.

⁶⁹⁰ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 101.

⁶⁹¹ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 101; Tsakos, *a. g. m.*, s. 465, fig. 8.

⁶⁹² Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 101; H. C. Butler, *Sardeis Volume I. The Excavations Part 1: 1910-1914*, Leiden, 1922, s. 116-117; Ratté, *a. g. m.*, fig. 6.

⁶⁹³ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 101.

⁶⁹⁴ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 102; Özsait-Özsait, *a. g. m.*, s. 160.

⁶⁹⁵ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 102.

⁶⁹⁶ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 102.

Sonuç olarak, Isparta stellerinin volüt, palmet ve lotus şekillendirilmeleri bakımından Ionia ve Lydia stelleri ile stilistik açıdan yakın oldukları saptanmış ve İ.Ö. 6. yüzyılın sonuna tarihlendirilmişlerdir⁶⁹⁷. Bu durumda, palmet ve lotus motiflerinin Ionialı bir sanatçı tarafından işlenmiş oldukları açıkça anlaşılmıştır⁶⁹⁸. Lydia'nın Pers egemenliğine girdiği bir döneme ait olan bu stellerin, muhtemelen Persli bir yöneticiye veya ailesine ait tümülüslerde kullanılmış olabileceğini düşündürmüştür⁶⁹⁹. Diğer taraftan, Perslerin Küçük Asya'da bulunduğu süreçte kullanılan mezar anıt ve stellerinde Ionia ve Attika ikonografisinin de etkisinin olduğu anlaşılmıştır⁷⁰⁰. Isparta stelleri aracılığıyla, Lydia tümülüs geleneğinin ve mezar stellerinin bölgenin güneybatısına kadar uzandığı açıktır⁷⁰¹.

4. 3. 3. Phallos (Mantar) Tipi Steller

*Phallos*ların özellikle mezarlarda koruyucu anlamları olup, İ.Ö. 8. yüzyıldan itibaren tümülüs ve toprakaltı gömülerde, mezar steli olarak ruhları koruyan şekilde kullanılmıştır⁷⁰². Küçük Asya'da ilk kez, Phrygia ve Lydia Bölgeleri'nde İ.Ö. 8. yüzyılın sonundan itibaren, ölü gömme âdeti olan tümülüs geleneği ile birlikte *phallos*ların, tümülüs mezar işareti anlamı dışında, ruhları ve mezarı koruyucu, *kithonik* anlatımıyla diğer dünyada yeniden doğmayı temsil ettikleri belirtilmiştir⁷⁰³. Bu tümülüsler üzerinde bulunan *phallos*lar, Phrygia, Lydia, Karia, Paphlagonia ve Pamphylia'ya kadar genişleyen bir coğrafyada tümülüs mezarların üzerinde oldukça yaygın şekilde görülmüşlerdir⁷⁰⁴. Lydia Bölgesi'nde Sardeis Bin Tepeler tümülüslerinin üzerinde ve Altıntaş tümülüsünde dikdörtgen bir altlık üzerine açılmış bir yuvaya yerleştirilen *phallos* bulunmuştur⁷⁰⁵. Bunların yanı sıra, *phallos*lar, yalnızca Tümülüs

⁶⁹⁷ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 103.

⁶⁹⁸ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 103.

⁶⁹⁹ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 103.

⁷⁰⁰ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 103.

⁷⁰¹ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 103.

⁷⁰² Kurtz-Boardman, *a. g. e.*, s. 244; F. Eray Dökü, "Anadolu'da Eril Bereket, Koruyucu Kültler ve Tanrılar-Phallik Sembol ve Ritüeller", Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2002, s. 39.

⁷⁰³ Kurtz-Boardman, *a. g. e.*, s. 241 vd.; G. Polat, "Bir Anadolu-Achaemenid Dönemi Ölü Kültü Geleneği: Tümülüs Önünde Steller ve Seremoni Alanları", *OLBA XI*, 2005, s. 1-18; E. C. Keuls, *The Reign of the Phallus*, London, 1985, s. 276; Dökü, *a. g. e.*, s. 42.

⁷⁰⁴ Dökü, *a. g. e.*, s. 43.

⁷⁰⁵ W. R. Paton, "Sites in E. Karia and S. Lydia", *JHS* 20, No. 57, 1900, s. 68; G. M. Hanfmann-S. W. Jacobs, *Sculpture from Sardis: the Finds Trough 1975*, Harvard University Press, London and Cambridge, 1978, s. 37; Dökü, *a. g. e.*, s. 43; Küçük Asya'da bulunmuş diğer *phallos* tipi steller için bkz:

geleneğinde değil, mezar steli olarak da özellikle Hellenistik ve Roma Dönemi'nde de sıklıkla kullanılmışlardır⁷⁰⁶. Mezar steli biçimindeki *phallos*lar, sade olabileceği gibi, Daskyleion mezar stelinde olduğu üzere betimli de kullanılmıştır⁷⁰⁷. Stelin üst kısmında yazıt bulunmakta ve yazıtta adı geçen mezar sahibesi oturur vaziyette iken hizmetçisi ayakta betimlenmiştir⁷⁰⁸. *Phallosun* gövdesinde ise, *ithyphallic* şeklinde bir *hermenin* yer aldığı belirtilmiştir⁷⁰⁹. İki yanlarda ise, kitonik olarak işlenmiş yılan, köpek ve kelebek kanatlı erkek *psychel*er bulunduğu söylenmiştir⁷¹⁰. *Phallos* tipli bu kadın mezar stelinin önemi, *phallos* tipi mezar stellerinin yalnızca erkekler için değil, kadınlar için de kullanılabilirdiğini göstermesi açısından önemli olduğu saptanmıştır⁷¹¹. Daskyleion'da tespit edilen diğer bir *phallos* tipi stel ise, Daskyleion çevresinde yer alan Yeşil Çomlu'da köylüler tarafından bulunan ve hâlen daha köyün meydanında bulunan *phallostur*⁷¹². Bunun dışında, Lydia, İkiztepe Tümülüsleri'nden birinin dış cephesinde *phallos* tipi stellerin bulunduğu belirtilmiş ve bu tip stellerin Lydia'da yaygın şekilde kullanıldığı anlaşılmıştır⁷¹³. Hieropolis'te ise, tümülüsün en üst orta noktasına mezarı kötülüklerden koruyan, bereketi ve üremeyi sembolize eden *phallosun* dikildiği görülmüştür⁷¹⁴. Günümüz Dinar İlçesi'nin yakınlarında olduğu kabul edilen, Kelainai/Apameia Kibotos sınırları içerisinde Apameia'nın güneyinde yer alan Karabayır Tepesi'nin batısında, bir tümülüsün olduğu saptanmış ve günümüz Dinar İlçesi'nin

Paton, *a. g. m.*, s. 66-68, fig. 4; E. Yener, "Aydın İli, Çine İlçesi, Kabataş Köyü, Tepecik Tümülüsü Kurtarma Kazısı 1996", *MKKS VIII*, 1997, s. 235, res. 4; Sümer Atasoy, "Aphrodisias Yöresindeki Tümülüsler", *Belleten 151*, 1974, s. 354, res. 18-19; G. E. Bean, *Eskiçağ'da Ege Bölgesi*, (çev.) İnci Delemen, Arion Yayınları, 1997, s. 252; Dökü, *a. g. e.*, s. 43; C. B. Rose-R. Körpe, "The Granicus River Valley Survey Project, 2006", *25. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, II. Cilt, 2007, s. 105; M. Şahin, "Bursa Arkeoloji Müzesi'nden Yeni Bulunmuş İki Tane Mezar Steli", *Arkeoloji ve Sanat 74*, 1996, s. 22.

⁷⁰⁶ Dökü, *a. g. e.*, s. 43.

⁷⁰⁷ Kurtz-Boardman, *a. g. e.*, s. 243-244.

⁷⁰⁸ Dökü, *a. g. e.*, s. 43.

⁷⁰⁹ Dökü, *a. g. e.*, s. 43.

⁷¹⁰ Dökü, *a. g. e.*, s. 43.

⁷¹¹ Dökü, *a. g. e.*, s. 43, kat. no. 53.

⁷¹² C. Tanrıver, "Mysia'da Epigrafi Araştırmaları II", *Arkeoloji Dergisi III*, 1995, s. 107; Daskyleion için ayrıca bkz: Akurgal, *a. g. m.*, s. 146-156; T. Bakır, "Anadolu Pers Sanatı ve Daskyleion Satraplığı", *1933 Yılı Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları*, Ankara, 1994, s. 24-30; G. Polat, "Daskyleion'da Yeni bir Anadolu-Pers Steli", (ed.) İnci Delemen, *The Achaemenid Impact on Local Populations and Cultures in Anatolia*, Papers Presented at the International Workshop, İstanbul, 2005, s. 215-224.

⁷¹³ C. H. Roosevelt, "Lydian and Persian Period Settlement in Lydia", PhD, Cornell University, 2003, s. 154-155.

⁷¹⁴ F. D'Andria, *Hierapolois (Pamukkale) Arkeoloji Rehberi*, (çev.) Nalan Fırat, Ege Yayınları, İstanbul, 2003, s. 49; M. Okunak, "Hierapolis Kuzey Nekropoli (159D Nolu Tümülüs) Anıt Mezar ve Buluntuları", Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Denizli, 2005, s. 16.

yerleşme alanında kalan Kapıkaya Tepesi'ndeki evlerin mezarların üzerine kuruldukları tespit edilerek *phallos* tipi mezar taşlarının olduğu anlaşılmıştır⁷¹⁵.

Kibyra'nın çevresinde yer alan Söğüt Köyü'nün batısındaki nekropoliste yapılan araştırmalar sonucu, küçük tepeciklerde üç tümülüsün varlığı saptanmıştır⁷¹⁶. Bunlardan biri, gömü odasının açılması ile sonuçlanmış bir kaçak kazıya maruz kalmış; diğerinde ise, *phallos* benzeri iki işarete rastlanılmıştır⁷¹⁷.

Uylupınar-Göladası çevresinde, Uylupınar'ın güneydoğusunda, eski yayla yolunda, Sivri (Karaboğan Sivritaş) olarak adlandırılan tepedeki 25 m. çapında, üzerinde *phallos* ve *phallos* yuvası bulunan taş örgü mezar odaları tespit edilmiştir⁷¹⁸. Uylupınar Köyü'nün üst kesiminde, Kapangediği ve hemen altına Taşdibi olarak adlandırılan mevkilerde bir *khamosorion* mezar ile 7 adet tümülüsün varlığı saptanmış; bunlardan iki tanesinde kırık hâlde bulunan *phallos* buluntuları görülmüştür (Res. 70)⁷¹⁹. Uylupınar Köyü'nün yaklaşık 1 km. kadar güneyinde yer alan tepelik alanda nekropol izleri tespit edilmiş ve 2 adet *phalloslu*, toplam 13 adet tümülüsün varlığı saptanmıştır⁷²⁰. Uylupınar Köyü'nün güney kesiminde Çanakçı ve Çanakçı Burnu (Karaburun) olarak adlandırılan tepelik alanlarda yapılan çalışmalar sonucu, 12 adet tümülüs tespit edilip, sadece "Tümülüs 10" olarak isimlendirilen mezarın üzerinde 1 adet kırık *phallos* bulunmuştur⁷²¹.

Burdur civarında yer alan, yan yana durur vaziyette olan 3 tümülüsün en batıdakinde, Altıntaş örneğinde olduğu gibi, dikdörtgen bir platform ve bu platformun üzerinde *phallosun* oturtulacağı yuvanın olduğu ve *phallosunda* bu platformun hemen yanında bulunduğu belirtilmiştir⁷²². Aynı şekilde Burdur Müzesi'nde, Bergama

⁷¹⁵ M. Üyümez vd., "2008 Yılı Kelainia-Apameia Kibotos Çalışmaları", 27. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, I. Cilt, 2009, s. 42-43.

⁷¹⁶ T. Corsten-O. Hülten, "Kibyrtis Araştırmaları 2012", *ANMED 11*, 2013, s. 195.

⁷¹⁷ Corsten-Hülten, *a. g. m.*, s. 195.

⁷¹⁸ F. Eray Dökü, "Uylupınar Yerleşmesi (Erken Kibyra) ve Çevresi Yüzeysel Araştırması 2012", *ANMED 11*, 2013, s. 245.

⁷¹⁹ Dökü, *a. g. m.*, s. 247; Dökü-Baytak, *a. g. m.*, s. 79.

⁷²⁰ Dökü, *a. g. m.*, s. 247.

⁷²¹ Dökü, *a. g. m.*, s. 247.

⁷²² Dökü, *a. g. e.*, s. 43, kat. no. 51.

Kızılkule bahçesinde bulunan Tümülüs *phallos*larına benzer olarak yaklaşık 1.5 m. boyunda bir *phallos* görülmüştür⁷²³.

Isparta Müzesi'nde korunmakta olan ve Aksu'da ele geçirilen iki adet *phallos* tipi stelin olduğu ve benzer örneklerine Sagalassos kenti çevresinde de rastlandığı belirtilmiştir (Res. 71-72)⁷²⁴. Tümülüslerde ele geçen diğer *phallos* tipi stellerin aksine, Aksu ve Sagalassos kenti çevresinde bulunan stellerin *osthotek* yanında ele geçmiştir⁷²⁵.

Tüm bunların dışında, Çanakkale İli'ne 110 km. uzaklıktaki Kızöldün Tümülüsü'nde 1994 yılı yapılan bir kaçak kazı ihbarı üzerine yapılmış olan kurtarma kazısında bulunan *Polyksena Lahdi'nin* II. uzun yüzde yer alan tümülüsün üzerinde, yuvarlak profilli bir detay dikkat çekmiş ve bu detayın tümülüslerin üzerine mezar işareti olarak dikilen *phallos* olduğu anlaşılmıştır⁷²⁶. Bunun yanı sıra, Polyksena'nın kurban edilmesi sahnesinde bulunan tümülüs üzerindeki *phallos* betimi de bölgesel bir geleneğin yansıması olarak lahit üzerinde yer aldığı saptanmıştır⁷²⁷.

Ele alınan *phallos* tipi stellerin, Pisidia'da oldukça yoğun şekilde görüldüğü anlaşılmış ve Lyd-Phryg yerel kesiminden sonra Pisidia'da da etkili olduğu görülmektedir.

⁷²³ Dökü, *a. g. e.*, s. 43, kat. no. 52.

⁷²⁴ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 11; Köse, *a. g. e.*, s. 157-158.

⁷²⁵ Köse, *a. g. e.*, s. 47-157.

⁷²⁶ F. Çevirici, "Polyksena Lahdi", Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı (Yayınlanmış Doktora Tezi), İzmir, 2006, s. 145-146.

⁷²⁷ Çevirici, *a. g. e.*, s. 164.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ

Kuzeybatı Pisidia'da son dönemde yürütülen çalışmalar sonucunda, bölgenin farklı güçlerin kontrolü altına girdiği anlaşılmıştır. Bölge kentlerinin tarihsel süreçte, sürekli ve önemli bir yere sahip olmasını sağlamıştır. Kuzeybatı Pisidia'nın coğrafi konumunun, farklı toplulukları bir arada barındırması tarihsel çerçevede de önemli bir rol oynadığını göstermektedir⁷²⁸. Antik kaynaklarda isimleri anılan yerel toplulukların yanı sıra, bölgede Lydia, Phrygia, Pers, Grek ve Romalıların etkin oldukları dönemlerde, kültürel etkileşiminin olması kaçınılmazdır. Pisidia'ya özgü unsurların Roma İmparatorluk Dönemi'ne dek devam ettiği ve özellikle Hellenistik Dönem'den itibaren bölge kentlerinin yeni kültür öğelerinden etkilendiği ve kültürel kimlikleri ile bağdaştırdıkları anlaşılmaktadır⁷²⁹. Özellikle İ.Ö. 6. yüzyıl ortasından itibaren, bölgedeki, farklı kültürlerin varlığı mezar tipleri, mezar stelleri ve de yazıtlar içerisinde şahıs isimleri üzerinden anlaşılmaktadır. Phryg (İ.Ö. 750–690), Lyd (İ.Ö. 690–547) ve Pers (İ.Ö. 547–334) hâkimiyetinde, Pisidia Bölgesi'nin sadece siyasal olarak el değiştirdiği ancak hiçbir zaman tam olarak ele geçirilemediği anlaşılmıştır. Kuzeybatı Pisidia mezarlarının yoğun olarak etkilendiği bölgelerin, Phrygia, Lydia ve Lykia olduğu açıktır.

Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nin çoğunlukla Phrygia ve Lydia Bölgeleri ile iletişimde olduğu açıktır. Roma İmparatorluk Dönemi'nden itibaren kentlerin özellikle mezar tiplerindeki kültürel kimliğini hem korumak hem de yerel unsurlarını farklı unsurlarla bağdaştırmayı amaçladığı anlaşılmıştır. Özellikle Büyük İskender'in Küçük Asya'ya düzenlediği sefer ile Grek-Makedon etkilerinin şahıs isimlerine de yansıdığı görülmektedir. Bu durumda, Kuzeybatı Pisidia'da elde edilen epigrafik veriler sonucunda, kökenleri, 25'i Phrygia'ya; bunların 8'i Thrakia'ya da ait olarak kabul edilen, 4'ü Lydia'ya, 6'sı Pisidia'ya, 2'si Kilikia'ya, 1'i Karia'ya, 1'i Galatia'ya ve Bithynia'ya özgü olmak üzere versiyonları ile birlikte toplamda 46 epikhorik isim tespit edilmiştir. Tespit edilen şahıs isimleri, bölgede, özellikle Phrygia ve Lydia kültürlerinin

⁷²⁸ Hürmüzlü, *a. g. m.*, s. 493.

⁷²⁹ Mitchell, *a. g. e.*, s. 25-26.

etkilerinin mezar stellerinde yer alan isimler ile devam ettiğini açıklamaktadır⁷³⁰. *Appas*, *Babeis*, *Menneas* ve *Tatia/Tata* isimlerine çoğunlukla Phrygia’da rastlanırken, Lydia ve Pisidia Bölgeleri’nde de karşılaşılmaktadır. Özellikle *Babeis* ismi, hem Phrygia hem de Pisidia’da yoğunlukla görülmektedir. Bununla birlikte, *Iman* ismi ile sadece Pisidia Bölgesi’nde karşılaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, yazıtlar içerisinde Grek ve Latin isimleri de görülmektedir. Yazıtlarda adları geçen bazı kişilerin Grek ve Latin kökenli isimler kullandıkları anlaşılmaktadır. *Praenomen* kullanımı İ.S. 212 yılında Caracalla’nın çıkardığı yasa gereği yaygınlaşmaya başlamıştır⁷³¹. Bu durum bölgede ele geçen yazıtlarda da görülmektedir. Bu yasa gereği, bahsedilen yazıtta da görüldüğü üzere “Iulius”, *praenomen*’inin daha yoğun şekilde kullanılmaya başlandığı anlaşılmaktadır. İ.S. 2.-3. yüzyıllarda hem Grek hem de Latin isimleri tercih edilmesine rağmen epikhorik kökenli isimlerin de kullanılması gözden kaçmamaktadır. Hem Grek, hem Latin hem de yerel kökenli isimlerin aynı anda kullanılması bölgenin, çeşitli topluluklardan dönemler boyunca etkilenmesine rağmen, farklı yönetimler altına girdiklerinde dahi kendi kültürel kimliklerini korudukları mezar stellerinden ve üzerlerindeki yazıtların içerisinde yer alan şahıs isimlerinden anlaşılmaktadır. Şahıs isimlerinde Grek, Latin ve yerel etkilerin varlığı kuşkusuz görülmektedir. Özellikle şahıs isimlerinde Latin veya Grek isimlerini tek başlarına kullanmak yerine, ya kendi dialektlerine uyarlayarak ya da epikhorik kökenli isimleri de kullanmaları dikkat çekmektedir.

Konane, Tymandos, Apollonia ve Seleukeia Sidera kentleri tarafından yerel dialekte uyarlanarak kullanılan *Appas*, *Aphphia*, *Menneas*, *Manes* ve *Artemis* isimlerinden Phryg etkisi ve Grek kökenli isimlerin yerel dialekte uyarlandıkları anlaşılmaktadır. Örneğin; Grek kökenli ve *theophorik* bir isim olan *Apollonios* ismi, Greklerin Tanrısı “Apollon” isminden yerel dialekte uyarlanarak kullanılmıştır; ancak, Grek kökenli isimlerin kullanımının yanı sıra, epikhorik kökenli isimlerin de kullanımının devam ettiği açıkça görülmektedir. Epikhorik kökenli isimlerin kullanımı Kuzeybatı Pisidia kentlerinin kültürel kimliğini koruduğunu göstermekte ve bölge içerisindeki Phryg-Lyd etkilenimlerinin devam ettiğini açıklamaktadır. Bununla birlikte,

⁷³⁰ Ö. Tanrıver, “Pisidia Epigrafik ve Arkeolojik Veriler Işığında Phryg ve Lyd Kimliği: Tymandos”, *Adalya XIX*, 2016 (baskıda).

⁷³¹ Çelgin, *a. g. m.*, s. 171-182

stellerin kesin olarak Grek kökenli, Latin kökenli veya yerel kökenli kişiler tarafından kullanılıp kullanılmadığı bilinmemektedir. Yazıtlarda isimleri anılan kişilerin, Latin kökenli *Iulius/Iulia* gibi *praenomen* isimleri kullanması bu kişilerin, Latin soylu olduklarını göstermez. Bu isimlerin, Roma İmparatorları tarafından çıkarılan yasa gereği, mecburi şekilde kullanıldıkları anlaşılmaktadır. Buna rağmen, İ.S. 212 yılından önce de imtiyazla ve vatandaşlık hakkıyla verilen ya da bir Romalı'nın azat edilen kölesi de efendisinin *gens* adını taşıyabilmiştir⁷³². Dolayısıyla, kişilerin hem Grek hem Latin hem de epikhorik kökenli ismi aynı anda kullandıkları açıktır. Yerel ismi olan kişinin yerel kesimden olduğu düşünülse de hem Latin hem de Grek kökenli isimleri kullanan kişilerin hangi kesimden olduklarını saptamak zordur. Yerel bir kişi Latin ismi kullanımını devam ettirmiş ya da Latin bir kişi epikhorik ismini devamlı kullanmış olabilir.

Bölgede 1970'li yıllardan itibaren yapılan yüzey araştırmalarında Pınarbaşı, Seydiler Höyük, Panemoteichos ve Tymandos gibi yerleşmelerden Phryg ve Lyd seramiklerinin ve metal buluntuların ele geçtiği belirtilmiştir. Seramik ve metal buluntuların, Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nin kültürel kimliğinin anlaşılması ve kentlerin tarihsel gelişiminin izlenmesi bakımından önemli ipuçları sağladığı açıktır. Ptolemaios'un "Phrygia Pisidiası" adı altında yaptığı sınıflandırma Kuzeybatı Pisidia'nın bir zamanlar Phrygia'ya ait olduğunu ya da bölgede güçlü bir Phryg etkisinin olduğunu ortaya koymaktadır (V. 5. 5). Bölgenin, Lydia ile de konumunun yakın olmasından dolayı bu kültürlerle ait şahıs isimleri gibi mezar geleneklerini de sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Kültürel devamlılığın hem Hellenistik hem de Roma İmparatorluk Dönemi'nde dahi sürmesi, Phry-Lyd çeşitliğinin bölgede sağladığı sağlam etkisini ve yerel kesimlerin kültürlerine oldukça bağlı olduklarını da açıklamaktadır. Bölge'nin, Phryg-Lyd egemenliğinden sonra da, yalnızca politik sebeplerden değil, aynı zamanda sosyal yaşantı açısından da yerel kültür ile özdeşleştirdikleri kültürün devamlılığını hem epigrafik hem de arkeolojik veriler göstermiştir.

Bu kültürel devamlılığın hem Hellenistik hem de Roma İmparatorluk Dönemi'nde dahi süre gelmesi, yerel kesimlerin kültürlerine oldukça bağlı olduklarını da açıklamıştır. Bölgenin, Phryg-Lyd egemenliğinden sonra, yalnızca politik

⁷³² Çelgin, *a. g. m.*, s. 174-175.

sebeplerden değil, aynı zamanda sosyal yaşantıları açısından da yerel kültür ile özdeşleştirdikleri, seramik ve metal buluntular da açıkça yansıtılmıştır.

Yukarıda değinilen tüm bu epigrafik ve arkeolojik veriler, Kuzeybatı Pisidia'daki kültürel çeşitlilik açısından önce Lyd, sonra Phryg etkilenimi ve bu etkilimin uzun süre devam ettiğini göstermektedir. Bu kültürel çeşitliliğe rağmen, bölgenin kendi kültürel kimliğini koruyup oluşan bu etkilenim ile bağdaştırmış olması da gözden kaçmamaktadır.

Sonuç olarak, Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'ndeki mezar tipleri ve stelleri ile hem Grek, Latin, hem de yerel kökendeki şahıs isimlerinin kültürel çeşitliliği ve devamlılığı yansıtıyor olması, Bölge kentlerinin uzun dönemler boyunca farklı topluluklar ile karşılaştığını açıklamaktadır. Bu dış etkilere rağmen, bölgenin kültürel olarak tamamen değişmediği de anlaşılmıştır.

KATALOG

APOLLONIA

Mezar Stelleri

A1.

Buluntu yeri: Apollonia/Uluborlu

Yükseklik: 1. 23 m; **genişlik:** 0. 53 m; **kalınlık:** Bilinmemektedir; **harf yüksekliği:** 0. 025-0. 03 m; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Envanter no: A-2005-1 (1.1.07)

Korunma durumu: Üst ve alt kısım hasar görmüştür.

Edisyon: MAMA IV, 1933: 66, 173.

Ἰούλιος Ἀλέ- (varak)
ξανδρος Σπόρου
καὶ Νωνία Λουκία Λού-
κιλλα ἡ γυνὴ αὐτοῦ
5 ζῶντες ἑαυτοῖς κα-
τεσκεύασαν τὸ ἡρώ-
ειον καὶ τοῖς προσή-
κουσιν. (varak)

Sporos'un oğlu Iulius Aleksandros ve onun karısı Nonia Lucia Lucilla (bu) heroonu hayatta iken kendileri ve akrabaları için yaptırıldılar.

Kireç taşından yapılmıştır. Stel, Sultan Alaaddin Camisi yanında ele geçmiştir.

Tarihlendirme: İ.S. 1.-2. yüzyıl.

A2.

Buluntu yeri: Apollonia/Uluborlu-İleydağı

Yükseklik: 61 cm; **genişlik:** 108 cm; **kalınlık:** Bilinmemektedir; **harf yüksekliği:** 2 cm; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Edisyon: Özsait, Labarre, Özsait, 2011: 268, fig. 2.

[. . .] δις Μεννέου Μεννέα τέκνω καὶ ΚΟΝΙΑ

ΡΟΣΑΙΟ

Menneas oğlu Menneas, Menneas oğlu Menneas için (filanca şahıs) (bu steli yaptırmıştır).

Stel üzerinde girland bezemesi bulunmaktadır.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-3. yüzyıl.

A3.

Buluntu yeri: Apollonia/Uluborlu-Küçükkabaca

Yükseklik: 50 cm; **genişlik:** 91 cm; **kalınlık:** Bilinmemektedir; **harf yüksekliği:** 2,5-3 cm; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Edisyon: Özsait, Labarre, Özsait, 2011: 269, fig. 10.

[. . .] ΚΟΥ Μ ΑΙΟΣ ΤΑΤΑ ΚΥΑ ΧΑ

..... *Tata* *hatırası (için yaptırdı).*

Stel üzerinde iki insan figürü yer almaktadır. Hemen altında ise, yazıt bulunmaktadır.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-3. yüzyıl.

A4.

Buluntu yeri: Apollonia/Uluborlu-Küçükkabaca

Yükseklik: 33 cm; **genişlik:** 31 cm; **kalınlık:** Bilinmemektedir; **harf yüksekliği:** 3-3,5 cm; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Edisyon: Özsait, Labarre, Özsait, 2011: 270, fig. 12.

Μάνης Ἄρ-

τέμωνος

Ἀμμία τῆ ἄ-

δελφῆ σὺ-

[v . . .]

Artemon oğlu Manes (bu steli) kız kardeşi Ammia için (dikti).

Mezar steli, bir evin duvarında bulunmuştur. Stel üzerindeki yazıt iki pilasterin arasında yer almaktadır. Üst kısımda ise, rölyef bezemesi yer almaktadır.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-3. yüzyıl.

A5.

Buluntu yeri: Apollonia/Uluborlu-Küçükkabaca

Yükseklik: 80 cm; **genişlik:** 114 cm; **kalınlık:** 46 cm; **harf yüksekliği:** 3,5 cm; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Envanter no: 1

Edisyon: Özsait, Labarre, Özsait, 2011: 271, fig. 14.

Ἀμύντης Ἰρκανοῦ Ἀτάλω ἀ[δε]-

λφῶ ἔνεκε μνήμη[ς].

Hyrkanos'un oğlu Amyntes erkek kardeşi A(t)talos'a hatırası için (bu steli dikti).

Mezar steli, kentin mezarlık girişinde ele geçmiştir. Stel üzerinde, akroter ve onun üzerinde ise, süsleme yer almaktadır. Orta kısmında bir disk bulunmaktadır.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-3. yüzyıl.

A6.

Buluntu yeri: Apollonia/Uluborlu-Uluğbey

Yükseklik: 99 cm; **genişlik:** 54 cm; **kalınlık:** 50 cm; **harf yüksekliği:** 1,5-2 cm; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Edisyon: Özsait, Labarre, Özsait, 2011: 274, fig. 17.

[Ζ]ωτικὸς Ἀσκληπιάδου Τάτεις
ἀδελφῆ εἰδίῳ Ἀσκλη-

πιάδῃ μνήμης χάριν.

Asklepides oğlu Zotikos, kız kardeşi Tateis (bu steli) erkek kardeşi Asklepiades'e hatırası için (bu mezar stelini yaptırdı).

Mezar steli üzerinde üçgen alınlık olup içerisinde bir insan yüzü bulunmaktadır. Stelin alt kısmında ise, iki insan figürü yer almaktadır. Stelin yan kısmında da bezeme görülmektedir.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-3. yüzyıl.

A7.

Buluntu yeri: Apollonia/Uluborlu-Uluğbey

Yükseklik: 48 cm; **genişlik:** 85 cm; **kalınlık:** Bilinmemektedir; **harf yüksekliği:** 2-2,5 cm; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Edisyon: Özsait, Labarre, Özsait, 2011: 275, fig. 18.

Ἀὐρ. Μεννέας Καρικοῦ καὶ Ἀφφία Δημη-
τρίου τέκνω Ἀὐξάνοντι καὶ Ἴμαν Μεννε-

4 ἄου Καρικοῦ ἀδελφῷ Ἀὐξάνοντι ἐποίησαν
μνήμης χάριν.

Karikos oğlu Aur(elius) Menneas ve Demetrios kızı Aphphia oğlu Auksanon'a ve Karikos oğlu Menneas, oğlu Iman kardeşi Auksanon'a hatıraları için (bu steli yaptırıldılar).

Mezar steli üzerinde üçgen alınlık mevcuttur. Alınlığın içerisinde ise, üç insan figürü bulunmakta olup yazıt alınlığının alt kısmında yer almaktadır.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-3. yüzyıl.

A8.

Buluntu yeri: Apollonia/Uluborlu-Gençali

Yükseklik: 73 cm; **genişlik:** 113 cm; **kalınlık:** Bilinmemektedir; **harf yüksekliği:** 2,5-3 cm; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Edisyon: Özsait, Labarre, Özsait, 2011: 276, fig. 23.

Μηνοφάτος Ἀλεξάνδρω Μάμοσου Εἰδιο-
vac. μέρος ἐποίησαν μνήμης χάριν.

Menophantos ve Idiomeros Mamosos oğlu Aleksandros'a hatırası için (bu steli yaptırdı).

Mezar steli üzerinde üçgen alınlık ve içerisinde iki insan figürü bulunmaktadır. Yazıt, alınlığın hemen alt kısmında yer almaktadır.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-3. yüzyıl.

A9.

Buluntu yeri: Apollonia/Uluborlu

Yükseklik: 0. 68; **genişlik:** 0. 36-0. 38 m; **kalınlık:** Bilinmemektedir; **harf yüksekliği:** 0. 01-0. 02 m; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Edisyon: MAMA IV, 1933: 67, 175.

Ἰούλι-
ος Φιλοδέσποτος
Τηλυμίθρη
καὶ Ξανθία
τέκνοις
μνήμης χάριν.

Iulius Philodespotos çocukları Telymithres ve Ksanthia için (bu steli) yaptırdı.

Mezar steli, kale duvarında bulunmuştur. Stel, kireç taşından yapılmıştır. Üzerinde bir üçgen alınlık mevcuttur.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-3. yüzyıl.

A10.

Buluntu yeri: Apollonia/Uluborlu-Küçükkabaca

Yükseklik: 0. 69 m; **genişlik:** 1. 12 m; **kalınlık:** 0. 44 m; **harf yüksekliği:** 0. 03-0. 035 m; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Edisyon: MAMA IV, 1933: 68, 178.

Αἴλι(ος) Ἀσκληᾶς ἐποίησεν τὸ ἔρμαιον Μαρμη Δημη-
[τ]ρίου τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἀκολουθῶς τῆς διαταγῆς
καὶ τοῖς θερμοῖς αὐτῆς.

Ailius Asklas (bu) hediyeyi kendi eşi Demetrios'un kızı Mamme'ye ve arkasından gelenlere kural ve adetler uyarınca yaptırdı.

Stel, bir evin duvarında görülmüştür. Kireç taşından yapılmış olan mezar steli üzerinde üçgen alınlık ve akroter bulunmaktadır. Üçgen alınlığın içerisinde ise, kanatları iki yana açık halde kartal yer almaktadır.

Tarihlendirme: İ.S. 2/3. yüzyıl.

A11.

Buluntu yeri: Apollonia/Uluborlu-Küçükkabaca

Yükseklik: 0. 88 m; **genişlik:** 1. 30 m; **kalınlık:** Bilinmemektedir; **harf yüksekliği:** 0. 03-0. 02 m; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Edisyon: MAMA IV, 1933: 77, 209.

Μενέας Είμενος καὶ Ἀ[ρτ]έμων καὶ Είμαν εἰδίῳ πατρὶ μνήμης χάριν.

Hem Eimen oğlu Meneas hem Artemon hem de Eiman kendileri ve babalarına hatıraları için (bu steli yaptırıldılar).

Stel, Küçükkabaca kasabası camii duvarında bulunmuştur. Kireç taşından yapılmıştır. Stelin üzerinde üçgen alınlık yer almaktadır.

Tarihlendirme: İ.S. 2/3. yüzyıl.

A12.

Buluntu yeri: Apollonia/Uluborlu-İlegöp

Yükseklik: 0. 59 m; **genişlik:** 0. 36 m; **kalınlık:** Bilinmemektedir; **harf yüksekliği:** 0. 025-0. 03 m; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Edisyon: MAMA IV, 1933: 68, 179.

.....

καὶ Λ.

Ἀ. Παπας. . . .

Ἀὐρ. Ζωτικῶ

γλυκυτάτω τέ-

5 κνω μνήμης

χάριν.

.... ve L... , A(urelius) Papas pek sevgili oğlu Aur(elius) Zotikos 'a (bu steli) hatırası için (yaptırdı).

Mezar steli, açık kırmızı kireç taşından yapılmıştır.

Tarihlendirme: İ.S. 3. yüzyıl.

A13.

Buluntu yeri: Apollonia/Uluborlu-Küçükkabaca

Yükseklik: 1. 10 m; **genişlik:** 0. 48 m; **kalınlık:** 0. 32 m; **harf yüksekliği:** 0. 03-0. 04 m; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Korunma durumu: Stelin üst kısmı kırıktır.

Edisyon: MAMA IV, 1933: 70, 187.

Αὐρ. Τατις Ἀρ[τεμᾶ ?]

εἰδίους τέκ[νοισ]

Δουδω κὲ Ζ[ωτικῶ ?]

[κ]ὲ ἐγγόνο[ις]

5 μνήμης χάριν.

. . . . μια

. . . . η

. . . παρ

. . . ληψη [τ]α

10 . . περι ε. . .

. . . ευρου ἐπ. .

Aur(elia) Tatis Artema hem kendi oğulları Doudos ve Zotikos hem de soyundan gelenlere (bu steli) hatıraları için (yaptırdılar).

Mezar steli, kireç taşından yapılmıştır. Altar olduğu belirtilmektedir. Altar, Küçükkabaca kasabasının camii kapısının yanında ele geçmiştir.

Tarihlendirme: İ.S. 3. yüzyıl.

A14.

Buluntu yeri: Apollonia/Uluborlu

Yükseklik: 0. 81 m; **genişlik:** 0. 36 m; **kalınlık:** 0. 24 m; **harf yüksekliği:** 0. 02-0. 05 m; **satır arası genişliği:** Bilinmemektedir.

Korunma durumu: Mezar stelinin üst yüzeyi pürüzlü haldedir.

Edisyon: MAMA IV, 1933: 72, 194.

Αὐρίλι-
ος Ἄλ-
έξαν[δ-]
ρος τρ[ι-]
5 ς Ἄλ[ε-]
ξάν[δ-]
ρου ἐ[π-]
ίκλην
Βανβα-
10 Λακος [Σ-]
υννα-
δεύς.

Aleksandros oğlu Aurelius, Aleksandros oğlu Aurelius, Aleksandros oğlu Aurelius Aleksandros, Synnadalı Banbalakos isimliye (bu steli hatırası için yaptırdı).

Mezar steli, kireç taşındandır.

Tarihlendirme: İ.S. 3. yüzyıl.

A15.

Buluntu yeri: Apollonia/Uluborlu-Pise

Yükseklik: 0. 73 m; **genişlik:** 0. 35 m; **kalınlık:** 0. 22 m; **harf yüksekliği:** 0. 02 m; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Korunma durumu: Mezar stelinin üst kısmı kırıktır.

Edisyon: MAMA IV, 1933: 74, 198.

5 Αὐρ. Ἀππας ἰ-
δία γυναικί
Αὐρ. Δόμνη θ-
υγαθτρί Αὐρ.
Κολλήγου Ψ-
ελλοῦ ἔνε-
κεν μνή-
μης χάριν.

Aur(elius) Appas Aur(elius) Kollegos Psellos'un kızı, bizzat kendi eşi Aur(elia) Domne için hatırası dolayısıyla (yaptırdı).

Kireç taşından yapılmış olan mezar stelinin üzerinde üçgen alınlık bulunmaktadır. Stel üzerinde yer alan yazıtın üst kısmında ise, bir kadın ve iki çocuk figürü vardır. Ancak çocuk figürlerinden biri hasar görmüştür.

Tarihlendirme: İ.S. 212 yılından sonra.

KONANE

Adak Steli

K1.

Buluntu yeri: Konana/Gönen, Muratçeşmesi Mevkii

Yükseklik: 0.592 m; **genişlik:** 0.51 m (taban), 0.44 m (ana kısım); **kalınlık:** 0.37 m; **harf yüksekliği:** 0.025–0.030 m; **satır arası yüksekliği:** 0.005 m.

Envanter no: IAS 2013/048

Korunma durumu: Adak stelinin üst kısmı tamamen kırıktır. Yazıtın yer aldığı yer ise, hasar görmüştür. Ancak, yazıt okunabilir durumdadır.

Edisyon: Abuagla, 2013: 132, fig. 1.

Μητρι Θεῶν ἐπι-
2 κόω Ἄτταλος
Παπᾶ ἱερεὺς δι-
4 ἅ βίου τὸ ἱέρω-
μα σὺν τῷ βωμῷ
6 καὶ τῇ τραπέζῃ
παρ' ἑαυτοῦ ἀνέθηκε.

Papa'nın oğlu, yaşamı boyunca (tanrıçanın) rahibi olmuş olan Attalos, bu kutsal şeyleri, altarı ve masası ile birlikte (haykırışları) duyan tanrıların anasına kendi cebinden yaptırarak adadı.

Adak steli üzerinde yer alan yazıt, 7 satırdan oluşmaktadır.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-3. yüzyıl.

Mezar Stelleri

K2.

Buluntu yeri: Konana/Gönen

Yükseklik: 0.955 m; **genişlik:** 0.340 m; **kalınlık:** 0.170 m; **harf yüksekliği:** 0.015-0.020 m; **satır arası yüksekliği:** 0.008-0.011 m.

Envanter no: 3032-10.3.09

Korunma durumu: Mezar stelinin tamamı oldukça iyi korunmuştur. Ancak, arka yüzey pürüzlüdür.

Edisyon: Iversen, 2010: 175, fig. 3.

Τατεις
καί Ἀέξαν-
δρος Εὐτυ-
χία καί Ηλίω
τέκνοις
μνήμης χάριν.

Tateis ve Aleksandros, çocukları olan Eutykhia ve Helios'a hatıraları için (bu mezar stelinin diktiler).

Yazıt beyaz mermerden yapılmış sütun üzerinde yer almaktadır. Stel üzerinde çelenk ve asma yaprağı motifleri ile betimlenmektedir.

Tarihlendirme: İ.Ö. 3/2. yüzyıl.

K3.

Buluntu yeri: Konana/Gönen

Yükseklik: 0.44 m.; **genişlik:** 0.29 m.; **kalınlık:** 0.15 m; **harf yüksekliği:** Bilinmemektedir; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Envanter no: IAS 2013/50

Korunma durumu: Mezar stelinin üst kısmındaki akroter ve alınlık kırık vaziyettedir. Alt kısmının ise, sağ ve sol tarafları kırıktır.

Edisyon: Abuagla, 2015: 142.

Διονύσιος
2 Θαλλούση
τῆ γυναικὶ
4 μνήμης χά-
ριν.

Dionysios, (bu mezar taşını) karısı Thallouse'in hatırası için (yaptırdı).

Stel, soluk turuncu kireç taşındandır. Stel üzerinde girland ve her iki tarafında da pilaster bulunmaktadır. Yazıt, girlandın hemen alt kısmında yer almaktadır. İyi şekilde okunur durumdadır.

Tarihlendirme: Harf karakterlerinden dolayı İ.S. 1/2. yüzyıl. Özellikle *sigma* harfinin C şeklinde yazılmış olması bu tarihlendirmeyi güçlendirmektedir.

K4.

Buluntu yeri: Konana/Gönen-Kızılcık/Çatak

Yükseklik: 0. 63 m; **genişlik:**(*ana gövde*) 0. 30 m.x (*taban*) 0. 36; **kalınlık:** 0. 16 m; **harf yüksekliği:** 0. 02-0. 029 m; **satır arası yüksekliği:** 0. 005-0. 036 m.

Envanter no: IAS 054.2

Korunma durumu: Stelin üst kısmındaki üçgen alınlık kırık vaziyettedir.

Edisyon: Abuagla, 2015: 143.

2 Ἄτταλος
καὶ Ἀπολλώ-
νιος Διονύσ-
4 ῳ μνήμη-
ς χάριν.

Attalos ve Apollonios (bu mezar taşını) Dionysos'un hatırası için (yaptırdılar).

Mezar steli, çok soluk turuncu kireç taşındandır. Stelin üst kısmındaki üçgen alınlığın içerisinde bir disk yer almaktadır. Stel üzerinde iki akroter bulunmakta ve her iki tarafında pilaster yer almaktadır. Yazıt okunabilir durumda olmasına rağmen en son satırı iyi okunamamaktadır.

Tarihlendirme: Özellikle yazıt içerisindeki *sigma* harfinin C şeklinde olması İ.S. 1/2. yüzyıllara tarihlendirildiğini göstermektedir.

K5.

Buluntu yeri: Konana/Gönen

Yükseklik: 0. 775 m; **genişlik:** 0. 315 m; **kalınlık:** 0. 185 m; **harf yüksekliği:** 0. 020-0. 027 m; **satır arası yüksekliği:** 0. 015-0. 020 m.

Envanter no: IAS.09/03

Edisyon: Iversen, 2012: 114-115, fig. 11.

Γάϊος
καὶ Μεν-
νέας Β-
αβι μη-
5 τρι μνή-
μης χάριν.

Gaius ve Menneas anneleri Babeis'e için hatırası için (bu steli) yaptırıldılar.

Kireç taşından yapılmıştır. Üçgen bir alınlığı vardır ve üzerinde disk tarzı bir süsleme yer almaktadır.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-4. yüzyıl.

K6.

Buluntu yeri: Konana/Gönen

Yükseklik: 0. 690 m; **genişlik:** 0. 505 m; **kalınlık:** 0. 250 m; **harf yüksekliği:** 0. 020-0. 040 m; **satır arası yüksekliği:** 0. 030 m.

Envanter no: IAS.09/05

Korunma durumu: Mezar stelinin üst kısmı hasar görmesine ve zemin kısmının kırılmasına rağmen yazıt iyi şekilde korunmuştur.

Edisyon: Iversen, 2012: 110, fig. 1.

τῷ πατρὶ αὐτοῦ
Καλλίμαχος
Μάνου Καλλι-
μάχου |καὶ| Τατια
5 Κοϊντου Κλω-
δίου τῇ ἰδίᾳ γυ-
αικὶ καὶ Γαίῳ ἀδ-
ελφῶ| καὶ...ΕἶΠΙ γυναικὶ α[ὐτ]/ο[ὐ]|καὶ Μάρκῳ
Γαίου τῷ θείῳ
10 μνήμησχάριν.

(Bu Mezarı) Manes Kallimakhos oğlu Kallimakhos hem kendi babasının, hem Quintus Claudius'un kızı (olan) kendi eşi Tatia'nın, hem Gaius'un erkek kardeşinin, hem eşinin, hem de amcası/ dayısı Gaius'un oğlu Marcus'un hatırası için (yaptırdı).

Mermerden yapılmış mezar steli üzerinde, asma yaprağı betimlemesi görülmektedir.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-4. yüzyıl.

K7.

Buluntu yeri: Konana/Gönen

Yükseklik: 0. 830 m; **genişlik:** 0. 475 m; **kalınlık:** 0. 400 m; **harf yüksekliği:** 0. 020-0. 027 m; **satır arası yüksekliği:** 0. 017 m.

Envanter no: IAS.09/10

Korunma durumu: Stelin, üst ve alt kısmı kırık vaziyettedir.

Edisyon: Iversen, 2012: 114, fig. 9.

Σωσθένης καὶ
Ἀντίοχος Μο-
λη πατρὶ καὶ Τα-
τια τῆ μητρὶ
5 μνήμης^{vac}
ἕχαριν.^{vacat}

(Bu mezarı) Sosthenes ve Antiokhos, babaları Moles'in ve anneleri Tatia için hatırası dolayısıyla (yaptırdılar).

Kireç taşından yapılmış mezar steli üzerinde, erkek, kadın ve çocuk figürleri bulunmaktadır.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-4. yüzyıl.

K8.

Buluntu yeri: Konana/Gönen

Yükseklik: 0. 555 m; **genişlik:** 0. 320 m; **kalınlık:** 0. 150 m; **harf yüksekliği:** 0. 024-0. 030 m; **satır arası yüksekliği:** 0. 024-0. 030 m.

Envanter no: IAS_K_I_12_0001

Korunma durumu: Stel, oldukça iyi korunmuştur.

Edisyon: Iversen, 2012: 134, fig. 38.

Ἀππαδι ν
ἀδελφός
καὶ ἀδελ-

φη ἀνέστ-
ησαν μνή-
μης χάριν. v
νασατ

Erkek ve kız kardeşi, Appas için hatırası dolayısıyla (bu steli diktiler).

Mezar steli, açık kahverengi kireç taşındandır.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-4. yüzyıl.

K9.

Buluntu yeri: Konana/Gönen

Yükseklik: 0. 470 m; **genişlik:** 0. 410 m; **kalınlık:** 0. 130 m; **harf yüksekliği:** 0. 014-0. 020 m; **satır arası yüksekliği:** 0. 004-0.009 m.

Envanter no: IAS.09/09

Korunma durumu: Stelin üst kısmı kırık olup alt kısmında yer alan erkek ve kadın figürleri de zarar görmüştür.

Edisyon: Iversen, 2012: 121, fig. 24; Hürmüzlü, Kohlmeyer, Giorgi, Iversen, Abuagla, İnan, Hecebil, 2012: 3, fig. 5.

Ἀντίπατ[ρ]ο[ς καὶ] Τειμόθεος
v. Ἀμμία καὶ Ἀπποδι
μνήμης
χάριν.

Antipatros ve Teimotheos Ammia ve Appas'a hatıraları için (bu steli diktiler).

Mezar steli, kireç taşından yapılmıştır. Yazıtsız olan ve üzerinde kadın ve erkek figürlerinin yer aldığı diğer stel ise, çıkıntı halinde durur vaziyette bulunmuştur. Bu steller, buldukları alanda Roma mezarlığının olduğunu göstermektedir.

Tarihlendirme: Taşın üzerinde yer alan kadın figürünün anne Ammia olduğu belirtilmekte ve saç şeklinden dolayı geç döneme tarihlendirilmektedir.

K10.

Buluntu yeri: Konana/Gönen

Yükseklik: 1. 150 m; **genişlik:** 0. 350 m; **kalınlık:** 0. 330 m; **harf yüksekliği:** 0. 023-0. 042 m; **satır arası yüksekliği:** 0. 014 m.

Envanter no: IAS 09/08

Korunma durumu: Stel, oldukça iyi korunmuştur. Ancak, arka kısım pürüzlüdür.

Edisyon: Iversen, 2012: 111, fig. 3.

5 Ἀὐρήλιοι
Διόδωρος
καὶ Μαρκία
Ἀὐρ(ηλίω) Διοδώρω
πατρὶ μνήμης χ-
άριν καὶ Ἀὐρ(ηλία)
Ἀφφια μητρὶ
ζώση.

(Bu mezarı), Aurelius'lar: (Aurelius) Diodoros ve (Aurelia) Marcia, babaları Aurelius Diodoros'un hatırası için ve Aurelia Aphphia (için) hayatta iken (yaptırdılar).

Yazıt, beyaz mermerden yapılmış sütun üzerinde yer almaktadır. Stelin üzeri çelenk ve asma yaprağı motifleri ile bezenmiştir.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-4. yüzyıl.

K11.

Buluntu yeri: Konana/Gönen

Yükseklik: 0. 900 m; **genişlik:** 0. 395 m; **kalınlık:** 0. 125 m; **harf yüksekliği:** 0. 015-0. 045 m; **satır arası yüksekliği:** 0. 010-0. 025 m.

Envanter no: IAS K I 09 0007

Korunma durumu: Stel, duvarda ele geçmiştir. Duvarın inşası sırasında stelin üzeri örtüldüğünden arka kısım görülememektedir.

Edisyon: Iversen, 2012: 111, fig. 4.

Ἐ
vacat Σωσθῆ Μόσ-
vacat χου Ἐ
Διομη(?)^{vacat}

vacat

Moskhos'un oğlu Sosthas....

Kireç taşından yapılmıştır.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-4. yüzyıl.

K12.

Buluntu yeri: Konana/Göner

Yükseklik: 0. 590 m; **genişlik:** 0. 275 m; **kalınlık:** 0. 290 m; **harf yüksekliği:** 0. 027-0. 031 m; **satır arası yüksekliği:** 0. 025-0. 040 m.

Envanter no: IAS K I 09 0011

Korunma durumu: Stelin zemin kısmı hariç diğer kısımları iyi şekilde korunmuştur.

Edisyon: Iversen, 2012: 113, fig. 7.

5 Ἀλέ-
ξαν-
δροσ
Παντα-
λέον-
τι ἀδελ-
φῶ μ[νή]-
[μης χά]-
[ριν].

(Bu mezarı), Aleksandros, erkek kardeşi Panteleon'un hatırası için (yaptırdı).

Mezar steli, pembemsi beyaz renkte kireç taşından yapılmış olup sekizgen şeklindedir. Stelin bulunduğu alandaki mezar stelleri 8, 9, 10, 11 ve 12 olacak şekilde numaralandırılmıştır. Bu mezarlar açıldığında içerisinde kemikler ve Roma'ya özgü nesnelere de ele geçmiştir. Bundan dolayı, buranın bir Roma mezarlığı olduğu belirtilmektedir.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-4. yüzyıl.

K13.

Buluntu yeri: Konana/Göner

Yükseklik: 0. 350 m; **genişlik:** 0. 018 m; **kalınlık:** bilinmemektedir; **harf yüksekliği:** 0. 021-0. 025 m; **satır arası yüksekliği:** 0.-0. 005 m.

Envanter no: IAS K I 09 0020

Korunma durumu: Stelin üst kısmı kırık olduğundan burada bir üçgen alınlığın olabileceği belirtilmektedir.

Edisyon: Iversen, 2012: 117-118, fig. 17.

[- - - - -]
[-]. Α κ[αί]
[Εἶδο]μενεὺ-
[ς Εὐ]πόρω
5 [πατ]ρι ἀνέ-
[θη]κάν μν-
[ήμη]σχάρι-
v.

(Filanca kızı) ve Eidomeneus (oğlu) babaları Euporos'a (bu steli) hatırası için diktiler.

Mezar steli, beyaz kireç taşından yapılmıştır.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-4. yüzyıl.

K14.

Buluntu yeri: Konana/Gönen

Yükseklik: 0. 580 m; **genişlik:** 0. 289 m; **kalınlık:** 0. 120 m; **harf yüksekliği:** 0. 013-0. 026 m; **satır arası yüksekliği:** 0. 004-0. 009 m.

Envanter no: IAS K I 09 0027

Korunma durumu: Stelin, üst tarafı ve sağ alt köşesi kırık vaziyettedir.

Edisyon: Iversen, 2012: 119-120, fig. 22; Hürmüzlü, Kohlmeyer, Giorgi, Iversen,

Abuagla, İnan, Hecebil, 2012: 4, fig. 6.

1 Αὐρ(ἥλιος
Ἴμαν Αὐρ(-).Ι
ου ΑΝΔΙ(?)
καὶ
5 Μα-
ρκια-Αὐ[ρ](ἡλίω)
νῆ Λουκίω[υ]
Μαρ- [- - - - -]
[κ- -] [- - - - -][c- -]

Sütun I: *Lucius'un oğlu Aurelius Iman ve Marcus/Marcianus'un kızı Marciane (filanca için bu steli dikti).*

Sütun II: *(Filanca) Lucius'un oğlu Aurelius Iman için (bu steli dikti).*

Açık kahverengi kireç taşından yapılmış olan mezar steli üzerinde üçgen alınlık, roset, akroter, iki sütun ve asılı şekilde bezenmiş bir salkım asma ile çelenk süslemeleri yer almaktadır. Yazıtta geçen harfler yüzeysel şekilde ve tırtıklı yazıldığından satırlar düz değildir. Stelin rengi, siyah lekeler şeklinde ve soluk renktedir. Aynı zamanda, stel üzerindeki harfler aşınmış ve zarar gördüğünden yazıtı okumak zor olmuştur.

Tarihlendirme: İ.S. 212 yılından sonra.

K15.

Buluntu yeri: Konana/Gönen

Yükseklik: 1. 175 m.; **genişlik:** 0.14 m.; **kalınlık:** 0.258 m; **harf yüksekliği:** bilinmemektedir; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Envanter no: IAS 2013/51

Korunma durumu: Stelin her yanı iyi şekilde korunmuştur.

Edisyon: Abuagla, 2015: 144.

Αὐρ(ἥλιος) Κόνων

2 Ἀρτέμωνος

Οὐετρανού

4 Αὐρ{ρ}(ηλία) Ἀφία Ἐρ-
μογένους Κό-

6 νωνος τῆ μη-
τρι αὐτοῦ καὶ

8 Αὐρ{ρ}(ηλία) Εὐτυχία
Εὐτύχους θυ-

10 γατέρι έαυτῆ γυ-
ναικι αὐτοῦ

12 καὶ Αὐρ{ρ}(ηλία) Εὐτυχί
Οὐαλερίου τῶ

14 πενθερῶ αὐ-
τοῦ ζῶν ἀνέσ-

16 τησεν μνή-
μης χάριν

18 καὶ έαυτῶ ζῶ
v.

Veteran olan Artemon'un oğlu Aurelius Konon, Hermogenes Konon'un kızı, kendi annesi Aurelia Aphphia'nın (hatırası için) ve Eutykhous'un kızı, kendi karısı Aurelia Eutykhia'nın (hatırası için) ve Valerius'un kızı Aurelia Eutykhia, kayın pederi hayattayken onun (hatırası için), kendisi de hayattayken (bu mezar taşını) diktirdi.

Sekizgen olan ve oldukça büyük sütun şeklindeki bu mezar steli, soluk turuncu kireç taşından yapılmıştır. Stel üzerindeki yazıt, sütunun iki yüzünde yer almaktadır; ön ve sağ yüz. Yazıt, 18 satırdır.

Tarihlendirme: İ.S. 212 yılından sonra.

K16.

Buluntu yeri: Konana-Gönen/İğdecik

Yükseklik: 0. 480 m; **genişlik:** 0. 345 m; **kalınlık:** bilinmemektedir; **harf yüksekliği:** 0. 011-0. 026 m; **satır arası yüksekliği:** 0. 005-0. 009 m.

Envanter no: IAS K I 09 0031

Korunma durumu: Stelin üst kısmı kırıktır. Olasılıkla burada bir üçgen alınlığın olduğu düşünölmektedir.

Edisyon: Iversen, 2012: 122, fig. 26.

Ἐμαν Ἀππα Δη-
μονίκου Τατα
τῆ{C} αὐτοῦ γυνα[ι]-
κὶ μνήμησ
5 χάριν.

(*Bu mezarı, De(i)monikos'un oğlu E(i)man Appa, karısı Tata'nın hatırası için yaptırdı.*)

Kireç taşından yapılmış olan mezar stelinin üzerinde çelenk motifi yer almaktadır.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-4. yüzyıl.

K17.

Buluntu yeri: Konana/Gönen

Yükseklik: 0. 635 m; **genişlik:** 0. 330 m; **kalınlık:** 0. 185 m; **harf yüksekliği:** 0. 014-0. 020 m; **satır arası yüksekliği:** 0. 017-0. 020 m.

Envanter no: IAS K I 09 0014

Edisyon: Iversen, 2012: 116, fig. 14.

Ἀτάλω Δ-
ημητρίου
Παπας καὶ
Δημήτρι-
5 ος πατρι
μνήμησ
χάρης.^v

(*Bu mezarı) Papas ve Demetrios'un oğlu (olan) babaları Attolos'a hatırası için yaptırdılar.*)

Beyaz kireç taşından yapılmış olan mezar stelinin yalnızca üst kısmı bulunmuştur. Üzerinde üçgen alınlık olabileceği düşünülmekte ve rölyef süslemelerin olduğu da belirtilmektedir.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-4. yüzyıl.

SELEUKEIA SIDERA

Mezar Lahdi

S1.

Buluntu yeri: Seleukeia Sidera

Yükseklik: 193 cm; **genişlik:** 70 cm; **kalınlık:** Bilinmemektedir; **harf yüksekliği:** 2,5-3 cm; **satır arası yüksekliği:** bilinmemektedir.

Edisyon: Labarre, Özsait-Özsait, 2010: 82, fig. 53-54.

Αὐρ(ῆλιος) Γαζατης Ἀταλου δις
Ἀζαρετου καὶ Αὐρ(ηλια) Παπιανῆ Πα-
που ἡ γυνὴ αὐτοῦ ζῶντες ἑαυτ(ῶ)ν
τὸ ἐν πέτρᾳ κατεσκε[ύα]σαν.

Azaretos oğlu, Atalos oğlu, Atalos oğlu Aurelius Gazates ve kendi eşi Pappos'un kızı Aurelia Papiane hayatta iken kendilerinin (bu) taştan (mezarını) yapturdılar.

Yazıt lahdin etrafında yazılı şekildedir.

Tarihlendirme: İ.S. 212 yılından sonra.

Mezar Steli

S2.

Buluntu yeri: Seleukeia Sidera/Bayat

Yükseklik: 22 cm; **genişlik:** 44 cm; **kalınlık:** 23 cm; **harf yüksekliği:** 2,4 cm; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Edisyon: Aytaçlar, 2010: 229, fig. 12.

[ὁ δεῖνα τοῦ δεῖνα Βα]-

βει εὐ[σ]χημ[ονεστά]-

τη γυναικὶ καὶ ἐ[αυ]-

τῶ ζῶν

(Filancanın oğlu filanca) (bu steli) pek saygıdeğer eşi Babeis ve kendisi için hayattayken (yaptırdı).

Mezar steli ile birlikte bir de bezemesi olmayan osthotek bulunmuştur.

Tarihlendirme: İ.S. 2/3. yüzyıl.

TYMANDOS

Adak Steli

T1.

Buluntu yeri: Tymandos/Yassiören-Yaztu Veran

Yükseklik: 0. 47 m; **genişlik:** 0. 43 m; **kalınlık:** 0. 45 m; **harf yüksekliği:** 0. 02-0. 03 m; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Korunma durumu: Stel üzerinde çukurların olduğu ve stelin oldukça aşındığı tespit edilmektedir.

Edisyon: MAMA IV, 1933: 82, 227.

Αὐξάνων, χαριτ-

[ώνυμος], Πυλάδοι[ς,]

Ὀέτιος ?, Ἀβασκάντις,

[Φ]ωτῖνος. Μεννέ[ας,]

5 Ἰλαρίων, Εὐτυκος, Ἄκμ-

άζων, Εὐτυχος, Ζω-

τικός, Ζώσιμος,

Εἰσίδορος, Δι Ἴσινδ-

ίω εὐχήν.

Auksanon, Kharitonymos, Pyladois, Oetios (?), Abaskantis, Photinos, Menneas, Hilarion, Eutykos, Akmazon, Eutykhos, Zotikos, Zosimos, Eisidoros, Tanrı Isindos için adadılar.

Kireç taşından yapılan adak steli, Ali Maden Hüseyin adlı kişinin evinde bulunmuştur. Yazıtın yer aldığı stelin ise, ölçülerinden dolayı bir altar olduğu belirtilmektedir. Stelin üst ve alt kısmı bloklara ayrılmış şekildedir.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-3. yüzyıllara tarihlendirilmektedir.

Mezar Stelleri

T2.

Buluntu yeri: Tymandos/Yassioeren-Buyukkabaca

Yükseklik: 1. 07 m; **genişlik:** 0. 42-0. 46 m; **kalınlık:** 0. 21 m; **harf yüksekliği:** 0. 018 m; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Edisyon: MAMA IV, 1933: 93, 258.

Καρικὸς Μεννέ-
ου καὶ Οἶδα
Μενεκράτου
ἡ γυνή μου ἐπό-
5 ησαν Ἄττα τῶ
υῖῶ μνήμης
χάριν.

Menneos oğlu Karikos ve Menekratos kızı benim eşim (olan) Oida oğulları Attas'a hatırası için (bu steli) yaptırıldılar.

Stel kireç tşından yapılmış olup üzerinde ayakta durur vaziyette bir erkek ve kadın figürleri bulunmaktadır. Figürlerin başlarında yuvarlak ve saçaklı başlık yer almaktadır. Bu başlıkların üzerinde ise, iki kuş durmaktadır.

Tarihlendirme: İ.S. 1.-2. yüzyıl.

T3.

Buluntu yeri: Tymandos/Yassioeren

Yükseklik: 70 cm; **genişlik:** 165 cm; **kalınlık:** 49 cm; **harf yüksekliği:** 1,6-2 cm; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Envanter no: 13.2.02

Edisyon: Aytaçlar, 2010: 228, fig. 9.

Ἐρμογ]έννης ὕδης καὶ Ἄππας καὶ [Ἄρτε]μίδωρος ὕδ[ε]λφοὶ πατρὶ Διω[
μνήμης χάριν.

Hermogenes oğlu Hermogenes ve erkek kardeşleri olan Appas ve Artemidoros (bu setli) babları Dio.... ya hatırası için (diktiler).

Mezar steli üzerinde bir üçgen alınlık yer almaktadır. Üçgen alınlığın içerisinde bir erkek ve bir kadın figürleri bulunmaktadır.

Tarihlendirme: İ.S. 2. yüzyıl.

T4.

Buluntu yeri: Tymandos/Yassıören-Yassıviran

Yükseklik: 84 cm; **genişlik:** 114 cm; **kalınlık:** 55 cm; **harf yüksekliği:** 2-2.5 cm; **satır arası yüksekliği:** bilinmemektedir.

Envanter no: 12.1.09 (3049)

Edisyon: Bru, Labarre, Özsait, 2009: 192, fig. 8-9; Hürmüzlü, 2009: 241.

Ἴμαν Διογένους ἐγσκεύασε
μνήμᾳ πατρῶν
κατὰ διαθήκην διαταξαμένου
πατρὸς αὐτοῦ
εὐσεβίης ἕνεκεν καὶ μνήμης
[τ]οῖσι γονεῦσι.

Diogenes'in oğlu Iman babasının vasiyetine göre hazırlanan bu mezarı ebeveynlerinin inancı ve hatırası için yaptırdı.

Yazıt, stel üzerindeki üçgen alınlığın hemen alt kısmında bulunmaktadır. Mezar steli üzerinde kanatlarını iki yana açık kartal betimlemesi yer almaktadır.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-3. yüzyıl.

T5.

Buluntu yeri: Tymandos/Yassıören-Yassıviran

Yükseklik: 83 cm; **genişlik:** 122 cm; **kalınlık:** 40 cm; **harf yüksekliği:** 3 cm; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Envanter no: 12.2.09 (3050)

Edisyon: Bru, Labarre, Özsait, 2009: 192-193, fig. 10-11; Hürmüzlü, 2009: 241.

Καλ[λι]κλῆς Ἀμμ[ίου ἐ]αυ[τῶ καὶ τῶ]
συνβίῳ ἰδίᾳ ζῶν καὶ φρονῶν ΕΠΙΙΙ

Ammios'un (?) oğlu Kallikles (bu mezarı) hayattayken ve akli başındayken kendisi ve karısı için yaptırdı.

Yazıt, stel üzerindeki üçgen alınlığın hemen alt kısmında bulunmaktadır. Mezar steli üzerinde kanatlarını iki yana açık kartal betimlemesi yer almaktadır.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-3. yüzyıl.

T6.

Buluntu yeri: Tymandos/Yassıören

Yükseklik: 0. 82 m; **genişlik:** 1. 26 m; **kalınlık:** Bilinmemektedir; **harf yüksekliği:** 0. 03-0. 035 m; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Edisyon: MAMA IV, 1933: 89, 244.

. καὶ Βαβίς Δημᾶ ἰδίαι Ἰουλία γλυκυτάτη μνήμης χάριν.

.... ve Babis Dema, kendisi ve de pek tatlı Iulia'ya hatırası için (bu steli yaptırdı).

Kireç taşından yapılmış olan mezar steli üzerinde üçgen alınlık bulunmaktadır.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-3. yüzyıl.

T7.

Buluntu yeri: Tymandos/Yassıören-Büyükkabaca

Yükseklik: 0. 60 m; **genişlik:** 0. 42 m; **kalınlık:** Bilinmemektedir; **harf yüksekliği:** 0. 02 m; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Korunma durumu: Stelin üst kısmı kırıktır.

Edisyon: MAMA IV, 1933: 91, 249.

Διογένης Μ[ην]ᾶ ἑαυ-

τῶ καὶ τῆ συνβίῳ Ἄμια

ἐπόησα.

Diogenes, kendisi, Mena ve Amia'ya hayatı ile (bu steli) yaptırdı.

Mezar steli üzerinde bir kadın figürü yer almaktadır.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-3. yüzyıl.

T8.

Buluntu yeri: Tymandos/Yassıören-Güreme

Yükseklik: 1. 22 m; **genişlik:** 1. 51 m; **kalınlık:** bilinmemektedir; **harf yüksekliği:** 0. 025-0. 03 m; **satır arası yüksekliği:** bilinmemektedir.

Edision: MAMA IV, 1933: 94, 261; Waelkens, 1986: 270-271.

Alınlığın pervazının aşağısı:

[Ἰ]ῶν καὶ Ἀρτέμων τ[ρ]εῖς καὶ Τάτεις Ἄππα ἢ μήτ(ηρ) αὐτῶν ἀ(ν)δρὶ γλυ(κυτάτω)

Alınlık ve pervaz arası:

Ἀρτέμωνει δις μνήμη(ς) χάριν.

III. Artemon, Ion ve anneleri Tateis Appa pek sevgili eşi II. Artemon'a hatırası için (yaptırdı).

Stel, Güreme'nin mezarlığında bulunmuştur. Mezar steli kireç taşındandır. "Kapı tipi" stelidir.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-3. yüzyıl.

T9.

Buluntu yeri: Tymandos/Yassıören

Yükseklik: 0. 86 m; **genişlik:** 1. 59 m; **kalınlık:** bilinmemektedir; **harf yüksekliği:** 0. 03-0. 06 m; **satır arası yüksekliği:** bilinmemektedir.

Envanter no: 13.2.03

Edisyon: MAMA IV, 1933: 93, 259.

Ἄρτας καὶ Μεννέ[α]ς [. . . c. 22 I. . .] μητρὶ [Τα-]

τα καὶ ἀδελφῆ Τάτια καὶ ἀ[δελφῶ]ν .c.7I. . μνή]μης χάριν.

Μεννέας μὲ τῶν ἰδίων ἀδελφῶν πατρὶ Λικιννίω

μνήμης χάριν.

Artas ve Menneas Anneleri olan Tata ve kız kardeşleri Tatia ve erkek kardeşleri (..... olan kişi) için (bu steli) hatıraları için (diktirdiler). Menneas ise, kendi kardeşinin babası olan Licinnius'a (bu mezarı) hatırası için (yaptırdı).

Stel, kasabadaki bir bahçe duvarında bulunmuştur. Kireç taşından yapılmış olan bu mezar steli üzerinde üçgen alınlık bulunmaktadır. Alınlığın içeirisinde kanatlarını iki yana açık şekilde kartal figürü yer almaktadır.

Tarihlendirme: İ.S. 2.-3. yüzyıl.

T10.

Buluntu yeri: Tymandos/Senirkent-Yassıören

Yükseklik: 1.54 m; **genişlik:** 0.99 m; **kalınlık:** 0.5 m; **harf yüksekliği:** 0.02-0.015 m; **satır arası yüksekliği:** 0.0001-0.0003 m.

Korunma durumu: Stelin sağ ve sol tepe noktası iyi korunmakla birlikte üst tepe noktası ise, kısmen kırılmıştır. Stelin sol yüzü ise, perdahlanmış ve hiçbir şey görülememektedir, arka yüzü ise, pürüzlüdür.

Edisyon: Abuagla, 2012: 345-346, fig. 1.

[Z]ωτικὸς Ἀσκληπιάδου Τάτεις

2 ἀδελφῆ εἰδίῳ ἀδελφῶ Ἀσκλη-
πιάδῃ μνήμης Χάριν.

Asklepiades oğlu Zotikos, kız kardeşi Tateis, kendi erkek kardeş Asklepiades için hatırası dolayısıyla (bu mezar taşını yaptırdılar).

Kireç taşından yapılmış olan mezar stelinin üç tane tepe noktası ve üçgen biçimli bir alınlığı bulunmaktadır. Alınlığın merkezinde bir Gorgo başı betimlenmektedir. Stelin ana kısmındaki çıkıntı üzerinde ayakta durur vaziyette iki erkek figürü görülmektedir. Sol tarafta bulunan ve *toga* giymiş olan ilk figür, sağ elinde oldukça büyük bir orak tutar şekildedir. Figürün sol eli sol göğsünün üzerinde durmaktadır. *Toga* giymiş diğer erkek figür de onun sağında durmaktadır. Sağ eli sol göğsünün üzerinde duran figür, sol eliyle *togasının* eteğini tutar vaziyettedir. Her iki figürün de yüzü tamamıyla tahrip olmuştur. Taşın sağ yüzündeki bir çıkıntı üzerinde duran saban süren iki öküz görülmektedir. Bu figürler, mezar sahibi ailenin bir çiftçi ailesi olduğunu göstermektedir.

Tarihlendirme: Yaklaşık olarak İ. S. 3. yüzyıl.

T11.

Buluntu yeri: Tymandos/Senirkent-Yassıören

Yükseklik: 1. 49 m; **genişlik:** 0. 67 m; **kalınlık:** 0. 18 m; **harf yüksekliği:** 0. 020-0. 043 m; **satır arası yüksekliği:** 0. 05-0. 005 m.

Korunma durumu: Mezar stelinin tüm tepe noktaları ve taban kısmı tamamen kırık vaziyettedir. Ayrıca alınlık içinde oldukça hasar görmüş bir rozet bulunmaktadır.

Edisyon: Abuagla, 2012: 347-348, fig. 3.

Ἀὐρ(ήλιος) Δοῦλος Μεννέ[ου]
2 [καὶ Ἀ]ὐξάνουσα θυγατρὶ Τάτα
[Α]ὐρ(ήλιος) Δημήτριος τῆ ἰδίᾳ γυνεκὶ
4 μνήμης χάριν.

Menneas'ın oğlu olan Aurelius Doulos ve Auksanousa, kızları olan Tata için, Aurelius Demetrios ise kendisine hatırası için (bu mezar taşını yaptırdı).

Mermerden yapılmıştır. Stelin üç tane tepe noktası, üçgen biçimli bir alınlığı ve taşın sağ ve sol yanlarından inen iki sütunu bulunmaktadır. Stelin ana gövdesi oldukça fazla tahrip olmasına rağmen mezarın sahibesi olduğu düşünülen Tata'ya ait *palla* giymiş bir kadın figürünün bulunduğu belirtilmektedir.

Tarihlendirme: İ.S. 3. yüzyıl.

T12.

Buluntu yeri: Tymandos/Senirkent-Yassıören

Yükseklik: 1. 85 m; **genişlik:** 0. 48 m; **harf yüksekliği:** 0. 02-0. 25 m; **satır arası yüksekliği:** 0. 000-0. 005 m.

Korunma durumu: Stel, oldukça iyi korunmuş ve üzerindeki yazıt net bir şekilde okunabilmektedir

Edisyon: Abuagla, 2012: 348-349, fig. 4.

Ἀὐρ(ήλιος) Μεννέας Καρικοῦ καὶ Ἀφφία Δημη-
2 τρίου {ι} τέκνω Αὐξάνοντι καὶ Ἴμαν Μεννέ-
ου Καρικοῦ ἀδελφῶ Αὐξάνοντι ἐποίησαν
4 μνήμης χάριν.

Karikos'un oğlu Aurelius Menneas ve Demetrios'un kızı Aphphia, oğulları Auksanon'a ve Karikos'un oğlu olan Menneas'in oğlu Iman, erkek kardeşi Auksanon'a hatırası için (bu mezar stelini) yaptırıldılar.

Mezar stelinin üzerindeki üçgen biçimli alınlığın merkezinde üç insan figürünün olduğu düşünülmektedir. Bunlardan ikisi, *toga* giymiş yetişkin bir erkek ve küçük bir çocuk, diğeri ise, *palla* giymiş bir kadındır. Sol kısımda ayakata durur vaziyette olan iki erkek figür de sağ ellerini sol göğüsleri üzerine koyar şekildedir. Sağ kısımdaki kadın figürünün *pallası* ayaklarına kadar inmektedir. *Palla*'nın altından ise, kadının giymiş olduğu *stola*'nın etekleri görülmektedir. Her üç figürün yüzlerinin tamamen tahrip olmasına rağmen kadının saçlarının *palla* ile kapalı olduğu farkedilmektedir. Stel üzerinde yer alan yazıtın ilk iki satırı alınlığın alt kabartmasında olup son iki satırı ise, ana gövdenin üzerinde yer almaktadır.

Tarihlendirme: Yaklaşık olarak İ.S. 3. yüzyıl.

T13.

Buluntu yeri: Tymandos/Yassıören-Büyükakbaca

Yükseklik: 0. 70 m; **genişlik:** 1. 04 m; **kalınlık:** 0. 14 m; **harf yüksekliği:** 0. 02-0. 032 m; **satır arası yüksekliği:** Bilinmemektedir.

Edisyon: MAMA IV, 1933: 88, 240.

Alınlık içerisinde: Μεννέας, Ἀππας, Διογέν-

ης, υἱοὶ Διογένους, ἐποίησαν

διὰ τεχνίτο(υ) Μουνα· δπσ'.

Alınlık alt kısmında: 10ς σεμουν κνουμανε

5 αινι μανκα κακον αδδακ-]

Phrygce

[ετ].

Diogenes'in oğulları, Menneas, Appas, Diogenes zanaatkar Mounas aracılığı ile (bu mezarı) yaptırdılar.

Kireç taşından yapılmış olan mezar steli üzerinde üçgen alnlık bulunmaktadır. Üçgen alnlığın içerisinde ise, disk yer almaktadır. Stelin her iki tarafında akroter mevcuttur. Stelin, *kapı tipi steli* olduğu da düşünülmektedir.

Tarihlendirme: İ.S. 3. yüzyıl.

KAYNAKÇA

- Abuagla, A. C., (2012), "Tymandos Antik Kentinden Beş Mezar Yazıtı", *Pisidia Araştırmaları I*, (eds.) B. Hürmüzlü-M. Fırat-A. Gerçek, ss. 344-355.
- Abuagla, A. C., (2013), "The Cult of Meter Theon in Pisidian Conana", *Gephyra 10*, ss. 132-134.
- Akalın, A., (2006), "Hellenleştirmede Bir Yerleşim Ögesi: Katoikia-A Settlement Component in Hellenization: Katoikia", *Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırmaları Dergisi XXV/39*, ss. 65-74.
- Akşit, O., (1967), *Likya Tarihi*, İstanbul.
- Akurgal, E., (1955), *Phrygische Kunst*, Ankara.
- Akurgal, E., (1996), "Griechische-persische Reliefs aus Daskyleion", *Iraniqua Antiqua 6*, ss. 146-156.
- Alp, A. O., (2013), "An Anthemion Stele From Phrygia", *Anatolia (Anadolu) 39*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü Dergisi, ss. 87-105.
- Altman, W., (1905), *Die Römischen Grabaltäre Der Kaiserzeit*, Berlin.
- Andria, F. D', (2003), *Hierapolois (Pamukkale) Arkeoloji Rehberi*, (çev.) Nalan Fırat, Ege Yayınları, İstanbul.
- Arkwright, W. G., (1918), "Lycian and Phrygian Names", *The Journal of Hellenic Studies*, 1918, Vol 38, ss. 47-73.
- Akyurt, M., (1998), *M.Ö. 2. Binde Anadolu'da Ölü Gömme Adetleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Arundell, F. V. J., (1834), *Discoveries in Asia Minor, Including a Description of the Ruins of Several Ancient Cities and Especially Antioch of Pisidia I-II*, London.
- Atasoy, S., (1974), "Aphrodisias Yöresindeki Tümülüsler", *Belleten 151*, ss. 351-360.
- Aulock, H. von., (1979), *Münzen und Städte Pisidiens II*, IstMitt Beih, 22.
- Aydal, S.-Mitchell, S. vd., (1997), "The Pisidian Survey 1995: Panemoteichos and Ören Tepe", *Anatolian Studies 47*, ss. 141-172
- Aytaçlar, P. Ö., (2010), "Some Unpublished Incriptions in the Isparta Museum", *Adalya XIII*, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Enstitüsü, ss. 223-243.
- Bakır, T., (1994), "Anadolu Pers Sanatı ve Daskyleion Satraplığı", *1933 Yılı Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları*, Ankara, ss. 24-30.

- Bean, G. E., (1997), *Eskiçağ'da Ege Bölgesi*, (çev.) İnci Delemen, Arion Yayınları.
- Berve, H., (1926), *Das Alexanderreich auf Prosopographischer Grundlage (Alexanderr)*, I-II, München.
- Bingöl, O., (1994), *Göller Bölgesi Arkeolojik-Kültürel-Turistik Araştırma ve Değerlendirme Projesi*, 1993 Yılı Çalışmaları, Ankara.
- Bingöl, O., (2012), "Seleukeia Sidera", *Anatolia (Anadolu)*, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi 75. Yıl Armağanı, Ankara, ss. 4457-470.
- Boehlau, J., (1889), *Aus ionischen und italischen Nekropolen*, Leipzig.
- Boiy, T., (2004), *Late Achaemenid and Hellenistic Babylon*, Peters Publishers.
- Böckh, A., (1828-1877), *Corpus Inscriptionum Graecarum*, Vol. 4, Berlin.
- Brandt, H., (1992), *Gesellschaft und Wirtschaft Pamphyliens und Pisidiens im Altertum*, Asia Minor Studien 7, Bonn.
- Broughton, T. R. S., (1934), "Roman Landholding in Asia Minor", *Transactions and Proceedings of the American Philological Association*, Vol. 65, ss. 207-239.
- Bru, H.-Labarre, G.-Özsait, M., (2009), "La Constitution Civique de Tymandos", *Anatolia Antiqua- Eski Anadolu*, XVII, De Boccard Edition-Diffusion 11, rue de Médecis, Paris, ss. 187-207.
- Buckler, W. H.-Calder, W. M.-Guthrie, W. K. C., (1933), *Monumenta Asiae Minoris Antiqua IV*, Monuments and Documents from Eastern Asia and Western Galatia.
- Buschor, E., (1933), "Altsamische Grabstelen", *Athenische Mitteilungen* 58, ss. 22-44.
- Butler, H. C., (1911), "Second Preliminary Report on the American Excavation at Sardeis in Asia Minor", *AJA* 15, ss. 445-458.
- Butler, H. C., (1922), *Sardeis Volume I. The Excavations Part 1: 1910-1914*, Leiden.
- Calder, W. M., (1911), "Corpus inscriptionum neo-Phrygiarum", *JHS* 31, ss. 161-215.
- Calder, W. M.-Ballance, M., (1954-1957), *Monumenta Asiae Minoris Antiqua XI*, ancient monuments from Phrygia and Lykaonia.
- Cagnat, R., (1901-1927), *Inscriptiones graecae ad res romanes pertinentes (IGR) III*, Paris.
- Calder, W. M.-Cormack, J. M. R., (1962), *Monumenta Asia Minoris Antiqua VIII*, Manchester University Press.
- Clarysse, W., (1998), "Ethnic Diversity and Dialect among the Greeks of Hellenistic Egypt", *The Two Faces of Graeco-Roman Egypt*, Brill, ss. 1-2.

- Curbera, J., (2004), "Onomastic Notes on IG XII 6 (Samos)", *Glotta* 80. BD., 1/4. H., ss. 1-13.
- Cohen, G. M., (1978), *The Seleucid Colonies: Studies in founding, administration and organization (Historia: Einzelschriften; Heft 30)*, Steiner 1 auf Edition.
- Cohen, G. M., (1996), *The Hellenistic Settlements in Europe, the Islands and Asia Minor (Hellenistic Culture and Society)*, University of California.
- Corsten, Th.-Hülden, O., (2012), "Research in Kibyrtis in 2011", *ANMED* 10, ss. 174-177.
- Corsten, T.-Hülden, O., (2013), "Kibyrtis Araştırmaları 2012", *ANMED* 11, ss. 193-198.
- Çankaya, A., (2007), "2005-2006 Bademli Üç Tümülsler Kazı Raporu", Burdur Müze Müdürlüğü Arşivi.
- Çankaya, A., (2011), "2010 Yılı Kurtarma Kazısı Raporu", Burdur Müze Müdürlüğü Arşivi.
- Çankaya, A., (2012), "Bademli-Yuvalak Tümülsü Işığında Pisidia Bölgesi'nin Hellenistik Dönem Öncesi Mezar Mimarisi", (eds.) B. Hürmüzlü-M. Fırat-A. Gerçek, *Pisidia Araştırmaları I, Sempozyum Bildiri Kitabı*, ss. 246-256.
- Çelgin, G., (1990), "Constitutio Antoniniana'nın Termessos'taki Etkisi ve Kentteki Yazıtların Tarihlendirilmesindeki Önemi", *Eskiçağ'da Hukuk, III. Alkım Konferansları*, İstanbul, ss. 171-182.
- Çevik, N., (2000), *Urartu Kaya Mezarları ve Ölü Gömme Gelenekleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Çevik, N., (2003), "Anadolu'daki Kaya Mimarlığı Örneklerinin Karşılaştırılması ve Kültürler Arası Etkileşim Oluşumunun Yeniden İrdelenmesi", *OLBA VIII*, (özel sayı), Mersin, ss. 213-250.
- Çevik, N., (2003), "New Rock-cut Tombs at Etenna and the Rock-cut Tomb Tradition in Southern Anatolia", *Anatolian Studies* 53, ss. 97-116.
- Çevirici, F., (2006), "Polyksena Lahdi", Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı (Yayınlanmış Doktora Tezi), İzmir.
- Çokay-Kepçe, S., (2006), *The Karaçalı Nekropolis near Antalya*, Antalya.
- Çokay-Kepçe, S., (2009), "The Pottery from Burdur Uylupınar Necropolis", *Adalya XII*, ss. 29-76.

- Dedeoğlu, J.-Zazaoğlu, O.-Özyiğit, S., (2005), *Isparta Müzesi*, Ankara.
- Detschew, D., (1957), *Die thrakischen Sprachreste*, Wien.
- Dinçol, A., (2004), “Anadolu’da Diller ve Yazılar”, *Klasik Filoloji Seminerleri I*, İstanbul, ss. 21-41.
- Doğan, M.-Alparıslan, M., (1999), “Tarhuntassa’nın Lokalizasyonunda Yeni Adımlar”, *Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü-Haberler 7*, ss. 14.
- Dökü, F. E., (2002), “Anadolu’da Eril Bereket, Koruyucu Kültler ve Tanrılar-Phallik Sembol ve Ritüeller”, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Dökü, F. E.-Baytak, İ., (2012), “Uylupınar (Erken Kibyra) Yerleşimi 2012 Yüzey Araştırmaları”, (eds.) B. Hürmüzlü-M. Fırat-A. Gerçek, *Pisidia Araştırmaları I, Sempozyum Bildiri Kitabı*, Isparta, ss. 71-90.
- Dökü, F. E., (2013), “Uylupınar Yerleşmesi (Erken Kibyra) ve Çevresi Yüzey Araştırması 2012”, *ANMED 11*, ss. 239-249.
- Drew-Bear, T.-Thomas, C. M.-Yıldızturan, M., (1999), *Phrygian Votive Steles*, Turkish Republic Ministry of Culture, The Museum of Anatolian Civilizations.
- Droysen, J. G., (1877), *Geschichte des Hellenismus*, I-II, Gotha.
- Ekinci, H. A., (1999), “1998 Yılı Kurtarma Kazısı Raporu”, Burdur Müze Müdürlüğü Arşivi.
- Ekinci, H. A., (2007), “Burdur İli, Karamanlı İlçesi, Üç Tümülüsler 2005 Yılı Kurtarma Kazısı”, *MKKS 15*, ss. 53-60.
- Ekinci, H. A. vd., “Kibyra Kazı Çalışmaları 2006”, *ANMED 5*, Antalya, 2007, ss. 22-28.
- Erdoğan, S., (2007), “Gordion Tümülüsleri Işığında Frigler’de Oda Mezarları Ölü Gömme Gelenekleri”, *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya.
- Erten, E., (2005), “Mersin, Silifke, Olba Yüzey Araştırmaları 2003”, *22. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 2. Cilt, ss. 14-25.
- Fleischer, R., (1978), “Eine Späthellenistische Osthotek aus Pisidien”, (eds.) Gerda Schwarz und Erwin Porchmarski, *Classica et provincialia: Festschrift Erna Diez*, Graz, ss. 39-50.

- French, D.-Mitchell, S., (1977), “Roma İmparatorluğunun İlk Devirlerinde Pisidia’da Yollar ve Ulaşım”, *TAD* 24, ss. 213-222.
- Freyer-Schauenburg, B., (1974), *Samos XI. Bildwerke der archaischen Zeit und des strengen Stils*, Bonn.
- Gerçek, A., (2012), “Kuzeybatı Pisidia’da Ele Geçen Demirçağ Buluntu Grubu”, (eds.) B. Hürmüzlü-M. Fırat-A. Gerçek, *Pisidia Araştırmaları I, Sempozyum Bildiri Kitabı*, ss. 48-71.
- Gignac, F. T., (1976), *A Grammer of the Greek Papyri of the Roman and Byzantine Periods I*, Milano.
- Glendinning, M., (2007), “Frig Pişmiş Toprak Mimari Levhaları”, *Friglerin Gizemli Uygarlığı*, I. Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul/2613, ss. 181-187.
- Graeve, V., (1970), “Eine spätarchaische Anthemienstele aus Milet”, *IstMitt* 39, ss. 143-151.
- Greenhalgh, J., (1987), “Roman Pisidia-a study of development and cahnge”, Doktora Tezi, Department of Archaeology, University of Newcastle.
- Gusmani, R., (1988), “An epichoric inscription from the lydian-phrygian borderland”, *Studi di Storia e di Filologia Anatolica Dedicati a Giovanni Pugliese Carratelli*, Florance, ss. 67-73.
- Haarlov, B., (1977), *The Half-Open Door*, Odense.
- Hall, A. S., (1968), “Notes and Inscriptions from Eastern Pisidia” *Anatolian Studies*, Vol. 18, ss. 57-92.
- Haley, J. B., (1928), “The Coming of the Greeks: I. The Geographical Distribution of Pre-Greek Place-Names”, *AJA* 32, No. 2, ss. 141-145.
- Hanfmann, G. M.-Jacobs, S. W., (1978), *Sculpture from Sardis: the Finds Trough 1975*, Harvard University Press, London and Cambridge.
- Hanfmann, G. M. A., (1978), “Lydian Relations with Ionia and Persia”, (ed.) Ekrem Akurgal, *The Proceedings of the Xth International Congress of classical Archaeology*, Ankara, ss. 23-35.
- Haspels, E. C. H., (1971), *The Highlands of Phrygia: Sites and Monuments I-II*, Princeton.

- Hürmüzlü, B., (2007), “Pisidia’da ‘Gömu Geleneklerinin’ Işığında Kùltürler Arası İlişkiler”, *Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakùltesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 15, 2, ss. 1-22.
- Hürmüzlü, B., (2007), “Pisidia Bölgesi’nde Ele Geçen Anthemion Tipi Steller”, *Colloquium Anatolicum VI*, ss. 97-114.
- Hürmüzlü, B., (2008), *Eski Yunan’da Ölü Gömme Gelenekleri*, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul.
- Hürmüzlü, B., (2008), “Seleukeia Sidera Antik Kenti”, *Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü-Haberler*, Sayı 26, ss. 12-13.
- Hürmüzlü, B., (2009), “New Investigations at Pisidian Tymandos: Results of the Isparta Archaeological Survey”, *Colloquium Anatolicum (Anadolu Sohbetleri) VIII*, ss. 199-233.
- Hürmüzlü, B., (2009), “Isparta Arkeolojik Surveyi 2008 Yılı Çalışmaları”, *27. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, I. Cilt, Denizli, ss. 65-77.
- Hürmüzlü, B., (2009), “Isparta Bölgesi 2008 Yılı Arkeolojik Yüzey Araştırması: Tymandos Antik Kenti ve Çevresi”, *ANMED 7*, ss. 122-124.
- Hürmüzlü, B., (2009), “Isparta’nın Arkeolojik Zenginlikleri”, *Geçmişten Günümüze Isparta*, I. Cilt, (eds.) H. Gül-S. Boybeyi, Atatürk Kùltür Merkezi, ss. 227-236.
- Hürmüzlü, B., (2010), “Isparta Bölgesi Arkeolojik Yüzey Araştırması 2009: Konane Antik Kenti ve Çevresi”, *ANMED 8*, ss. 124-126.
- Hürmüzlü, B.-İnan, A., (2011), “Isparta Bölgesi Arkeolojik Yüzey Araştırması 2010: Konane (Conana) Antik Kenti ve Çevresi”, *ANMED 9*, ss. 194-197.
- Hürmüzlü, B., (2011), “Isparta Arkeolojik Surveyi 2009 Yılı Çalışmaları: Konane (Conana)”, *28. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Cilt 2, ss. 163-173.
- Hürmüzlü, B. vd., (2012), “Isparta Arkeolojik Surveyi 2010 Yılı Çalışmaları: Konane (Conana)”, *29. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, I. Cilt, Kùltür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, ss. 1-10.
- Hürmüzlü, B.-Gerçek, A., (2015), “Pisidia’da Yeni Bir Kale Yerleşmesi”, *Mustafa Büyükkolancı’ya Armağın (Essays in Honuor of Mustafa Büyükkolancı)*, Ege Yayınları, ss. 309-313.
- Hürmüzlü, B., (2015), “Pisidia Bölgesi’nde Seleukoslar Dönemi Yerleşim Politikaları”, *Colloquium Anatolicum XIV*, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, ss. 169-186.

- Hürmüzlü, B.-Fırat, M.-Kaşka, G., (2015), “Geç Antik Dönem’de Konane (ὁ Κονάνης, Ἰουστινιανούπολις)”, *Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 36, ss. 25-46.
- Işık, F., (1989), “Batı Uygarlığının Kökeni, Erken Demir Çağ, Doğu-Batı Kültür ve Sanat İlişkilerinde Anadolu”, *TAD-XXVIII*, Ankara, ss. 1-39.
- Iversen, P. A., (2012), “Inscriptions from Pisidian Konane (Conana) and the Surrounding Area”, *Epigraphica Anatolica* 45, ss. 104-152.
- Jones, A. H. M., (1971), *The Cities of the Eastern Roman Provinces*, Oxford.
- Kahya, T., (2011), “Düver Yerleşim Tarihi Araştırmaları 2010”, *Anmed IX*, 2011, ss. 219-223.
- Kahya, T., (2012), “Düver Yerleşim Tarihi Araştırmaları 2011-Surveys in the Settlement History of Düver 2011”, *Anmed X*, ss. 148-153.
- Kalinka, E., (1901), *Titulia Asiae Minoris I*, Vienna.
- Kammenhuber, A., (1969), *Hethitisch, Luwisch, Hieroglyphenluwisch und Hattisch*, Kitzinger Verlag, Münschen.
- Kaşka, M., (2012), “Uylupınar Yüzey Araştırmasında Ele Geçen Arkaik Dönem Seramikler”, (eds.) B. Hürmüzlü-M. Fırat-A. Gerçek, *Pisidia Araştırmaları I, Sempozyum Bildiri Kitabı*, ss. 285-293.
- Kelp, U., (2008), *Neue Funde und Forschungen in Phrygien*, Asia Minor Studien 61.
- Keuls, E. C., (1985), *The Reign of the Pahlus*, London.
- Koch, G., (2001), *Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri*, (çev.) Z. Zühre İlkeçelen, İstanbul.
- Korkut, T., (2006), *Girlanden Osthoteken aus Kalkstein in Pamphylien und Kilikien, Untersuchungen zu Typologie, Ikonographie und Chronologie*, Mainz, Am Rhein.
- Kosmetatou, E., (1997), “Pisidia and the Hellenistic Kings from 323 to 133 BC”, *Ancient Society* 28, ss. 5-37.
- Kosmetatou, E., (2008), “Macedonians in Pisidia”, *Historia* 54, ss. 216-221.
- Koukouli-Chrysanthaki, C., (1994), “The Cemeteries of Abdera”, (ed.) J. De La Genière, *Nécropoles et Sociétés Antiques, Actes du Colloque International du Centre de Recherches Archéologiques de l’Université de Lille III*, Lille, Naples, ss. 33-77.
- Köse, V., (1998), “Eine Augusteische Osthotek aus Sagalassos in Pisidien”, *IstMitt* 48, ss. 249-262.

- Köse, V., (2005), *Nekropolen und Grabdenkmaler von Sagalassos in Pisidien in Hellenistischer und Römischer Zeit*, Turnhout.
- Kurtz, D. C.-Boardman, J., (1971), *Greek Burial Customs*, London.
- Labarre, G.-Özsait, M.-Özsait, N., (2010), “Monuments Funeraires et Inscriptions de Pisidie (Burdur-Isparta)”, *Anatolia Antiqua-Eski Anadolu XVIII*, Institut Français D’études Anatoliennes Georges-Dumezli, İstanbul, ss. 59-89.
- Levick, B., (1967), *Roman Colonies in Southern Asia Minor*, Oxford.
- Magie, D., (1950), *Roman Rule in Asia Minor*, I-II, Princeton.
- Melchert, H. C., (2013), “Naming Practices in Second- and First- Millennium Western Anatolia”, *Personal Names in Ancient Anatolia*, Proceedings of the British Academy 191, ss. 31-49.
- Meriggi, P., (1962), *Hieroglyphisch-Hethitisches Glossar*, Otto Harassowitz Verlag, Wiesbaden.
- Metz, C. B., (2002), “Achéens et Phrygiens en Asie Mineure: approche comparative de quelques données lexicales”, *Novalis Indogermanica, Festschrift für Günter Neumann zum. 80. Geburtstag*, ss. 49-73.
- Meyer, E., (1925), *Die Grenzen des Hellenistischen Staaten in Kleinasien*, Leipzig.
- Mitchell, S., (1991), “The Hellenization of Pisidia”, *MedA 4*, ss. 119-145.
- Mitchell, S., (1992), *Hellenismus in Pisidian*, (ed.) E. Schwertheim, Forschungen in Pisidien, Asia Minor Studien 6, Bonn.
- Mitchell, S., (1994), “Three Cities in Pisidia”, *Anatolian Studies*, Vol. 44, 1994, ss. 129-148.
- Mitchell, S., (1997), “1995 Yılı Pisidia Yüzey Araştırması”, *XIV. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, I. Cilt, ss. 47-62.
- Muslubaş, I., (1983), “Frig Uygarlığı M.Ö. 750-546”, (ed.) Ferit Edgü, *Anadolu Medeniyetleri I, Tarih Öncesi/Hitit/İlk Demir Çağı*, ss. 261-303.
- Muscarella, O. W., (2007), “Frig Fibulaları”, *Friglerin Gizemli Uygarlığı*, (eds.) H. Sivas-T. Tüfekçi Sivas, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Naumann, R., (1979), *Der Zeustempel zu Aizanoi. Nach den Ausgrabungen von Daniel Krencker und Martin Schede*, DAA 12, Berlin.
- Okunak, M., (2005), “Hierapolis Kuzey Nekropoli (159D Nolu Tümülüs) Anıt Mezar ve Buluntuları”, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Denizli.

- Özden, S., (2007), “Pisidia Bölgesi’nde Yunan ve Roma Dönemleri’ne Ait Kültür Varlıkları”, *TAY Project*, Şubat, ss. 6-17.
- Özcan, F., (2014), “Isparta Müzesi’ndeki Yerel Stilde Bazı Roma Dönemi Mezar Stelleri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 32, ss. 143-154.
- Özgen-Öztürk, İ., (1996), *Heritage Recovered, The Lydian Terasure*, İstanbul.
- Özsait, M., (1980), *İlkçağ Tarihinde Pisidia*, İstanbul.
- Özsait, M., (1985), *Hellenistik ve Roma Devrinde Pisidia Tarihi*, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul.
- Özsait, M., (1996), “1984 ve 1985 Yılı Isparta Çevresi Tarihöncesi Araştırmaları”, *4. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, ss. 323-335.
- Özsait, M., (1998), “1997 Yılı Isparta ve Çevresi Yüzey Araştırmaları”, *16. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, II. Cilt, Tarsus, ss. 77-89.
- Özsait, M.-Şahin, H., (1998), “1996 Yılı Isparta ve Çevresi Yüzey Araştırmaları”, *XV. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, II. Cilt, Ankara, ss. 121-142.
- Özsait, M., (2004), “Göller Bölgesi (Antik Pisidia) Yüzey Araştırmaları 2003”, *ANMED* 2, ss. 83-84.
- Özsait, M., (2005), “Burdur İli Yüzey Araştırmaları 2004”, *ANMED* 3, ss. 117-121.
- Özsait, M., (2005), “2003 Yılı Göller Bölgesi Yüzey Araştırmaları”, *22. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, II. Cilt, Ankara, ss. 251-263.
- Özsait, M., (2007), “Burdur ve Isparta Yüzey Araştırmaları 2006”, *ANMED* 5, ss. 107-112.
- Özsait, M., (2007), “Arkeolojik Verilerin Işığında Burdur”, (eds.) G. Yıldız-M. Z. Yıldırım-Ş. Kazan, *I. Burdur Sempozyum Bildirileri*, I. Cilt, ss. 696-715.
- Özsait, M.-Özsait, N., (2007), “Delipınar Stelleri”, (ed.) İnci Delemen, *The Achaemenid Impact on Local Populations and Culture in Anatolia (Sixth-Fourth Centuries B.C.)*, Papers Presented at the International Workshop İstanbul, ss. 159-166.
- Özsait, M., (2009), “2007 Yılı Burdur, Isparta ve Antalya İlleri Yüzey Araştırmaları”, *26. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, II. Cilt, Ankara, ss. 357-373.
- Özsait, M., (2009), “Burdur ve Isparta 2008 Yılı Yüzey Araştırmaları”, *ANMED* 7, ss. 115-121.

- Özsait, M.-Özsait, N.-Baytak, İ., (2010), “2008 Yılı Isparta ve Burdur Yüzey Araştırmaları”, 27. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, II. Cilt, Ankara, ss. 419-439.
- Özsait, M.-Özsait, N., (2010), “2009 Yılı Isparta ve Burdur İlleri Yüzey Araştırmaları”, 28. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, II. Cilt, Ankara, ss. 41-57.
- Özsait, M.-Labarre, G.-Özsait, N., (2011), “Nouvelles inscriptions et monuments de la vallée d’Apollonia (Phrygie-Pisidie)”, *Adalya XIV, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü*, ss. 267-286.
- Özsait, M.-Özsait, N., (2011), “2010 Yılı Isparta ve Burdur İlleri Yüzey Araştırmaları”, 29. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, II. Cilt, Malatya, ss. 281-305.
- Özsait, M., (2012), “Isparta ve Burdur 2011 Yılı Yüzey Araştırmaları”, *ANMED 10*, ss. 154-163.
- Özsait, M., (2013), “Isparta Yüzey Araştırmaları 2012”, *ANMED 11*, ss. 185-192.
- Parianou, A., (2007), *Greek Personal Names*, Central Intelligence Agency, Greece.
- Paton, W. R., (1900), “Sites in E. Karia and S. Lydia”, *JHS 20*, No. 57, ss. 57-81.
- Pekridou, A., (1986), *Das Alketas-Grab in Termessos*, Tübingen.
- Pervin, Ş.-Hürmüzlü, B., (2009), “Kırsal Yerleşmelerin Sürekliliği ve Sürdürebilirliği: Yassiören-Tymandos Örneği”, *Uluslararası Ekolojik Mimarlık ve Planlama Sempozyumu*, Antalya, ss. 325-329.
- Petzl, G., (1999), “Men”, *DNP 7*, ss. 1200-1222.
- Polat, G., (2005), “Bir Anadolu-Achaemenid Dönemi Ölü Kültü Geleneği: Tümüls Önünde Steller ve Seremoni Alanları”, *OLBA XI*, ss. 1-18.
- Polat, G., (2005), “Daskyleion’da Yeni bir Anadolu-Pers Steli”, (ed.) İnci Delemen, *The Achaemenid Impact on Local Populations and Cultures in Anatolia*, Papers Presented at the International Workshop, İstanbul, ss. 215-224.
- Ramsay, W. M., (1895), *Cities and Bishoprics of Phrygia*, Oxford.
- Ramsay, W. M., (1902-1903), “Pisidian and the Lycaonian Frontier”, *The Annual of the British School at Athens*, Vol. 9, ss. 245-273.
- Ramsay, W. M., (1960), *Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası*, (çev.) Mihri Pektaş, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Ramsay, W. M., (1986), “Notes and Inscriptions from Asia Minor”, *AJA 2*, 21, ss. 88-90.
- Ratté, C., (1994), “Anthemion Stelae from Sardeis”, *AJA 98*, ss. 593-607.

- Richter, G. M. A., (1961), *Archaic Graeve Stones of Attica*, London.
- Ridgway, B. S., (1977), *The Archaic Style in Greek Sculpture*, Princeton, New Jersey.
- Roosevelt, C. H., (2003), *Lydian and Persian Period Settlement in Lydia*, PhD, Cornell University.
- Roosevelt, H., (2006), "Symbolic Door Stelae and Graveside Monuments in Western Anatolia", *AJA 110*, ss. 65-91.
- Rose, C. B.-Körpe, R., (2007), "The Granicus River Valley Survey Project, 2006", 25. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, II. Cilt, ss. 103-117.
- Rott, H., (1908), *Kleinasiatische Denkmaler aus Pisidien, Pamphylien, Kappadokien und Lykien Dieterichsche Verlagsbuchhandlung Theodor Weicher, Leipzig*.
- Rotroff, S. I.-Oliver, Jr. A., (2003), *The Hellenistic Pottery from Sardis: The Finds Through 1994*, Archaeological Exploration of Sardis, Monograph 12, Cambridge, Massachussets, London.
- Sakellariou, M. B., (1958), *La migration Grecque en Ione, Thèse*, Institut Français d'Athènes.
- Sarikaya, S., (2013), "Arrianus'un 'İskender'den Sonraki Olaylar' Adlı Eseri", *Cedrus, The Journal of Mecri*, ss. 329-345.
- Segre, M., (1936), "Decreto di Aspendos", *Aegyptus*, XIV, ss. 253-254.
- Sevin, V., (2001), *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I*, Ankara.
- Schmidt, M., (1839), *Variae Lectiones*, Philologus, Göttingen.
- Shafer, R., (1950), "Pisidian", *AJA 71*, No. 3, ss. 239-270.
- Sterrett, J. R. S., (1888), *An Epigraphical Journey in Asia Minor*, Papers of the American School of Classical Studies at Athens 2, Pres of Cushinh and Company, Boston.
- Sterrett, J. R. S., (1888), *The Wolf Expedition in Asia Minor*, Papers of the American School of Classical Studies at Athens 3, Pres of Cushinh and Company, Boston.
- Şahin, S., (2004), *Die Inschriften von Perge*, Vol. 2, Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien, 54 ve 61, Bonn 1999.
- Şahin, M., (1996), "Bursa Arkeoloji Müzesi'nden Yeni Bulunmuş İki Tane Mezar Steli", *Arkeoloji ve Sanat 74*, ss. 21-29.
- Şahin, Y., (2010), "Askertepe Tümülüsü", *Anatolia (Anadolu) 36*, Ankara, ss. 149-178.

- Şimşek, M., (2013), “Kibyra Yeraltı Oda Mezarları: Mimari ve Tipoloji”, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- Takmer, B.-Tüner Önen, N., (2008), “Surveys of the Route-Network in West Pamphylia: A New Portion of The Via Sebaste Extending Between Perge and Klimax”, *Adalya XI*, 2008, ss. 109-132.
- Tanrıver, C., (1995), “Mysia’da Epigrafi Araştırmaları II”, *Arkeoloji Dergisi III*, ss. 105-109.
- Tarkan, D., (2012), “Kibyra Nekropolü ve Ölü Gömme Gelenekleri”, *Pisidia Araştırmaları I, Sempozyum Bildiri Kitabı*, ss. 271-278.
- Taşlıalan, M., (2002), “Un monumet rupeste phrygien au bord du Lac de Hoyran”, *Anatolia Antiqua 10*, ss. 97-112.
- Tekocak, M., (2012), “Akşehir Müzesi’nde Bulunan Bir Grup Bronz Fibula”, *Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 13*, ss. 27-42.
- Toynbee, A. J., (1910), “On Herodotus III. 90 and VII. 75,76”, *The Classical Review 24*, ss. 236-239.
- Tsakos, K., (2001), “Die archaischen Gräber der Westnekropole von Samos und die Datierung der samischen Anthemienstelen”, *Archäologischer Anzeiger 3*, ss. 451-466.
- Uçankuş, H. T., (2002), *Ana Tanrıça Kybele’nin ve Kral Midas’ın Ülkesi Phrygia*, (Kültür Rehberi) Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Üyümez, M. vd., (2009), “2008 Yılı Kelainia-Apameia Kibotos Çalışmaları”, 27. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, I. Cilt, ss. 37-53.
- Vaan, de Michiel, (2008), “Etymological Dictionary of Latin and the other Italic Languages”, (ed.) Alexander Lubotsky, *Leiden Indo-European Etymological Dictionary Series*, Vol. 7, Leiden/Boston.
- Vanhaverbeke, H.-Waelkens, M., (2003), *The Chora of Sagalassos. The Evolution of the Settlement Pattern from Prehistoric until Recent Times (Studies in Eastern Mediterranean Archaeology 5)*, Turnhout.
- Vassileva, M., (2012), “Frig Tunç İşlemeciliği”, *Phrygler, Midas’ın Ülkesinde, Anıtların Gölgesinde*, İstanbul, ss. 310-334.
- Waelkens, M., (1986), *Die kleinasiatischen Türseitne. Typologische und epigrafische Untersuchungen mit Scheintür*, Mainz am Rhein.

Waelkens, M., (1995), “Hausahnliche Graber in Anatolien vom 3. Jht. v. Chr. Bis in die Römerzeit”, *Palast und Hütte-Beitrage zum Bauen und Wohnen im Altertum von Archaologen. Vor- und Frühgeschichtlern*, Mainz am Rhein, ss. 421-445.

Walter-Karydi, E., (1973), *Samos VI, 1. Samische Gefässe des 6. Jahrhunderts v.Chr. Landschaftsstile ostgriechischer Gefässe*, Bonn.

West, M. G., (2003), *Roman Name Tables*, Terra Ferax Innovations.

Wissowa, G.-Kroll, W. vd., (1839), *Paulys Encyclopädie der classichen Altertumswissenschaft*, Germany.

Woodard, R. D., (2008), *The Ancient Languages of Asia Minor*, Cambridge University Press.

Woodhead, A. G., (1955-1971), *Supplementum Epigraphicum Graecum*, Vol, 12-25, Leiden.

Yaman, H., (2006), “Amorium Antik Kenti Mezar Stelleri”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale.

Yener, E., (1997), “Aydın İli, Çine İlçesi, Kabataş Köyü, Tepecik Tümülüsü Kurtarma Kazısı 1996”, *MKKS VIII*, ss. 235-253.

Yılmaz, N., (2007), “Necropoleis and Funerary Monuments in Pisidia during the Roman Period”, *Adalya 10*, ss. 157-204.

Young, R. S., (1981), *Three Early Great Tumuli*, The Gordion Excavations Final Reports, Vol. 1, Philadelphia.

Zgusta, L., (1964), *Kleinasiatische Personennamen*, Der Tschoslowakischen Akademie der Wissenschaften, Prag.

ANTİK KAYNAKLAR

Claudius Cassius Dio, (1954), *Historia Romana*, (ed.) E. Cary (Loeb), London.

Diodoros, (1974), *Bibliotheka Historika*, (ed.) T. E. Page (Loeb), London.

Flavius Arrianus, (2006), *Aleksandrou Anabasis (İskender'in Seferi)*, (çev.) Furkan Akderin, Alfa Yayınları.

Herodotos, (2015), *Herodotos Tarihi*, Çev. Müntekim Ökmen, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Hierokles, *Synecdemus*, 673, 8.

Ksenophon, (2010), *Anabasis (Onbinlerin Dönüşü)*, (çev.) Tanju Gökçöl, Sosyal Yayınları.

Plutarkhos, (2015), *Bioi Paralleloi-Paralel Yaşamlar, Agesilaos&Pompeius*, (çev.) Nihal Tüner Ören, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Ptolemaios, (2002), *Ptolemy's "Geography": An Annototated Translation of the Theoretical Chapters*, (çev.) J. Lennart Bergren, Princeton University Press.

Strabon, (2012), *Geographika-Antik Anadolu Coğrafyası*, (çev.) A. Pekman, Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Zosimos, *Bibliotheca Hagiographica Graeca, II*, 321.

TABLULAR

Elde edilen epigrafik verilere göre, Kuzeybatı Pisidia kentlerinde kullanılan şahıs isimleri oluşumlarına göre kategorize edilmiştir;

EPİKHORİK (YEREL) ŞAHIS İSİMLERİ

<i>Soylu Kişilerden Esinlenen İsimler</i>	<i>Çocuk Seslerinden Türetilen İsimler (lallname)</i>
---	---

GREK-MAKEDON ŞAHIS İSİMLERİ

<i>Soylu/Ünlü Kişilerden Esinlenen İsimler</i>	<i>Theophorik</i>	<i>Birleşik İsimler</i>	<i>Onomastik İsimler</i>
--	-------------------	-------------------------	--------------------------

BİRLEŞİK İSİMLER

SIFAT

İSİM

Sıfat + İsim

İsim + İsim

Fiil + İsim

Prep. + İsim

Zarf + İsim

Tablo 1: Epikhorik (yerel) İsimler

<u>Aphphia</u>	Phrygia'ya özgü, İ.S. 2.-3. yüzyıl, Mysia, Lydia, Bithynia, Phrygia, Pisidia ve Kilikia Bölgeleri, (A7-T12-K10-K15).
<u>Appas/Appa</u>	Phrygia'ya özgü, İ.S. 2.-4. yüzyıl, Karia, Lykia, Lydia, Bithynia, Mysia, Galatia Bölgeleri, (K8-K9-K16-T3-T8-T13-A15).
<u>Attas</u>	Phrygia'ya özgü, İ.S. 1.-2. yüzyıl, Phrygia, Pisidia Bölgeleri, (T2).
<u>Babeis/Babis</u>	Phrygia'ya özgü, İ.S. 2.-4. yüzyıl, Lykia, Phrygia ve Pisidia Bölgeleri, (T6-S2-K5).
<u>Doudos</u>	Pisidia, İ.S. 3. yüzyıl, (A13).
<u>Eiman/Eimen/Iman</u>	Pisidia'ya özgü, İ.S. 2.-3. yüzyıl, Phrygia, Pisidia, Isauria, Lykaonia Bölgeleri, (T4-T12-K14-K16-A11).
<u>Mamme</u>	Lydia'ya özgü, İ.S. 2/3. yüzyıl, Phrygia, Lydia, Galatia ve Pisidia Bölgeleri, (A10).
<u>Menneas/Meneas/Menneos/Mena</u>	Phrygia'ya özgü, İ.S. 2.-3. yüzyıl, Phrygia ve Pisidia Bölgeleri, (T1-T2-T7-T11-T12-T13-A2-A7-A11-K5).
<u>Papas/Papa</u>	Phrygia ve Galatia'ya özgü, İ.S. 3. yüzyıl, Mysia, Bithynia, Paphlagonia, Lydia, Karia, Phrygia, Galatia, Pisidia, Lykaonia, Panphylia, Isauria, Kilikia ve Lykia Bölgeleri, (A12-K1-K17).
<u>Telymithres</u>	Lydia'ya özgü, İ.S. 2.-3. yüzyıl, Lydia ve Pisidia Bölgeleri, (A9).

Tablo 2: Çocuk Seslerinden Türemiş İsimler

<u>Ammia/Amia/Ammios/Ammianos</u>	Roma İmparatorluk Dönemi, çocuk seslerinden türetilmiştir, Phrygia'ya özgü, Mysia, Bithynia, Lykia, Phrygia, Pisidia, Galatia, Pamphylia, Kilikia, Lydia, Karia Bölgeleri, (K9-T5-A4).
-----------------------------------	--

Tablo 3: Soylu Kişilerin İsimlerinden Esinlenen *Epikhorik* İsimler

<u>Amyntes/Amyntas</u>	Soylu isimlerinden kaynaklanan isimler, İ.S. 2.-3. yüzyıl, (A5)
<u>Attalos/Atalos</u>	İ.S. 2.-4. yüzyıl, (S1-A5-K1-K4-K17).
<u>Attas</u>	İ.S. 1.-2. yüzyıl, (T2).

Tablo 4: Grek-Makedon İsimler

<u>Aleksandros</u>	Büyük İskender'in Hellençe'de söylenimi, İ.S. 2.-3. yüzyıl, tarihlenen bir yazıtta geçer, (A1-A8-A14-K2-K12).
<u>Asklas</u>	İ.S. 2.-3. yüzyıl, (A10).
<u>Demonikos</u>	İ.S. 2.-4. yy., (K16).
<u>Hermogenes</u>	Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen bir yazıtta ancak bu isim Hellenistik Dönem'de de Lykia, Phrygia, Pisidia ve Lydia Bölgeleri'nde kullanılan popüler bir isim, İ.S. 2.-4. yüzyıl, (K15-T3).
<u>Psellos</u>	İ.S. 3. yüzyıl, (A15)
<u>Thallose</u>	Hellençe “Θαλύσια, ων, τὰ” (Thalysia), hasat şenlikleri anlamında, İ.S. 1/2. yüzyıl, (K3).

Tablo 5: Soylu/Ünlü Kişilerin İsimlerinden Esinlenen Grek İsimler

<u>Aleksandros</u>	Büyük İskender'in isminden esinlenilmiş, İ.S. 2.-3. yüzyıl, tarihlenen bir yazıtta geçer, (A1-A8-A14-K2-K12).
<u>Antiokhos</u>	Büyük İskender'in Diadokhları'ndan birinin ismi ve Hellenistik Dönem'de oldukça yaygın, İ.S. 2.-4. yüzyıl, (K7).

<u>Ion</u>	Tüm Hellenlerin ortak mitolojik atası, Hellen'in oğlu Ksouthos'un manevi oğlu (evlatlığı) ve Ionlar'ın kökenini oluşturan efsanevi ata, İ.S. 2.-3. yüzyıl, (T8).
<u>Konon</u>	Atinalı <i>strategos</i> ve donanma komutanı, İ.S. 2.-4. yüzyıl, (K15).
<u>Zosimos</u>	Ünlü Geç Antikçağ Grek Tarihçi, İ.S. 2.-3. yüzyıl, (T1).

Tablo 6: Theophorik İsimler

<u>Apollonios</u>	APOLLON
<u>Artemon/Artema/Artemidoros</u>	ARTEMIS
<u>Demetrios</u>	DEMETER
<u>Diogenes/Diodoros/Dionysos</u>	DIONYSOS
<u>Helios</u>	HELIOS
<u>Asklepides</u>	ASKLEPIDES

Tablo 7: Sıfat + İsim

<u>Ksanthia</u>	"ξανθός" kelimesinden gelmektedir, İ.S. 2.-3. yüzyıl, (A9).
<u>Zosimos</u>	Ζώσιμος
<u>Zotikos</u>	ζωτικός

Tablo 8: İsim + İsim

<u>Menekrates</u>	μένος + κράτος
<u>Philodespotos</u>	φίλος + δεσπότης

Tablo 9: Fiil + İsim

<u>Teimotheos/Timotheos</u>	τιμάω + θεός
-----------------------------	--------------

Tablo 10: Prep. + Ísim

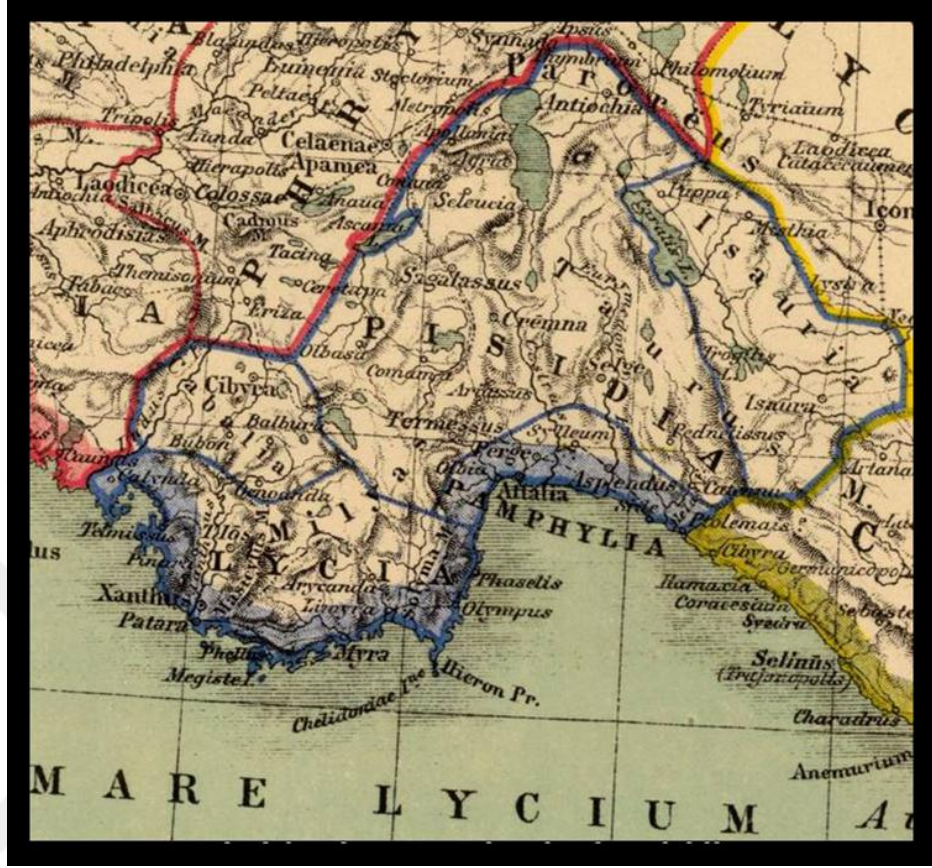
<u>Antipatros</u>	ἀντί + πάτρως
<u>Eisodoros</u>	εἰς + δορός, ὁ
<u>Eidomeneus</u>	εἰς + δόμος-μένος

Tablo 11: Zarf + Ísim

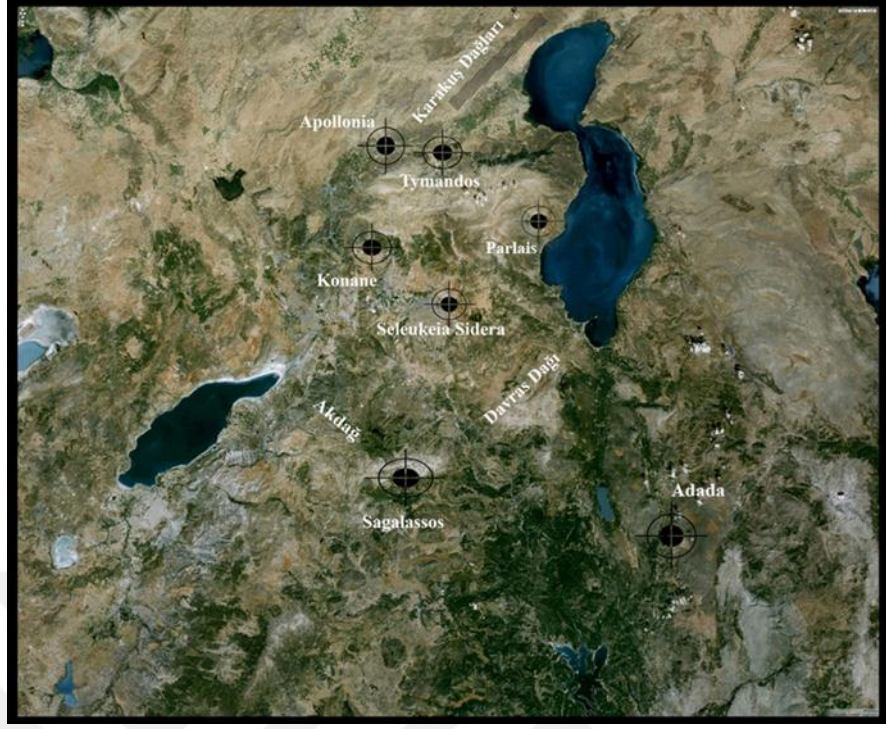
<u>Eutykhos/Eutykos/Eutykous/Eutykhia/Euporos</u>	εὖ + τύχη - εὖ + πόρος
---	------------------------

LEVHALAR

Harita 1. Pisidia Bölgesi'nin Konumu (Kiepert, 1902-1906).

Harita 2. Kuzeybatı Pisidia Bölgesi (IAS Arşiv).

RESİMLER

Res. 1. Mezar Steli (Mama IV, 1933, s. 66; Kat. No. A1).

Res. 2. Mezar Steli (Özsait-Labarre-Özsait, 2011, s. 268; Kat. No. A2).

Res. 3. Mezar Steli (Özsait-Labarre-Özsait, 2011, s. 269; Kat. No. A3) .

Res. 4. Mezar Steli (Özsait-Labarre-Özsait, 2011, s. 270; Kat. No. A4).

Res. 5. Mezar Steli (Özsait-Labarre-Özsait, 2011, s. 271; Kat. No. A5) .

Res. 6. Mezar Steli (Özsait-Labarre-Özsait, 2011, s. 274; Kat. No. A6).

Res. 7. Mezar Steli (Özsait-Labarre-Özsait, 2011, s. 275; Kat. No. A7).

Res. 8. Mezar Steli (Özsait, Labarre, Özsait, 2011, s. 276; Kat. No. A8).

Res. 9. Mezar Steli (Mama IV, 1933, s. 67; Kat. No. A9).

Res. 10. Mezar Steli (Mama IV, 1933, s. 68; Kat. No. A10).

Res. 11. Mezar Steli (Mama IV, 1933, s. 77; Kat. No. A11).

Res. 12. Mezar Steli (Mama IV, 1933, s. 68; Kat. No. A12).

Res. 13. Mezar Steli (Mama IV, 1933, s. 70; Kat. No. A13).

Res. 14. Mezar Steli (Mama IV, 1933, s. 72; Kat. No. A14).

Res. 15. Mezar Steli (Mama IV, 1933, s. 74; Kat. No. A15).

Res. 16. Adak Steli (Abuagla, 2013, s. 132; Kat. No. K1).

Res. 17. Mezar Steli (Iversen, 2010, s. 175; Kat. No. K2).

Res. 18. Mezar Steli (Abuagla, 2015, s. 142; Kat. No. K3).

Res. 19. Mezar Steli (Abuagla, 2015, s. 143; Kat. No. K4).

Res. 20. Mezar Steli (Iveren, 2012, s. 114-115; Kat. No. K5).

Res. 21. Mezar Steli (Iversen, 2012, s. 110; Kat. No. K6).

Res. 22. Mezar Steli (Iversen, 2012 s. 114; Kat. No. K7).

Res. 23. Mezar Steli (Iversen, 2012, s. 134; Kat. No. K8).

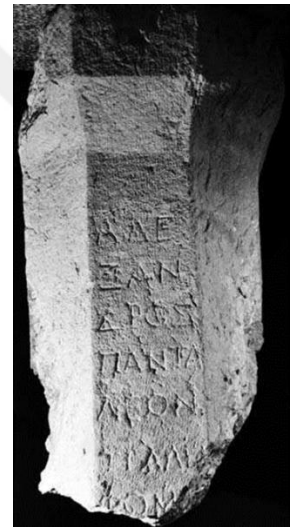
Res. 24. Mezar Steli (Iversen, 2012, s. 121; Hürmüzlü-Kohlmeyer-Giorgi-Iversen-Abuagla-İnan-Hecebil, 2012, s. 3; Kat. No. K9).

Res. 25. Mezar Steli (Iversen, 2012, s. 111; Kat. No. K10).

Res. 26. Mezar Steli (Iversen, 2012, s. 111; Kat. No. K11).

Res. 27. Mezar Steli (Iversen, 2012, s. 113; Kat. No. K12).

Res. 28. Mezar Steli (Iversen, 2012, s. 117-118; Kat. No. K13).

Res. 29. Mezar Steli (Iversen, 2012, s. 119-120; Hürmüzlü-Kohlmeyer- Giorgi-Iversen- Abuagla-İnan-Hecebil, 2012, s. 4; Kat. No. K14).

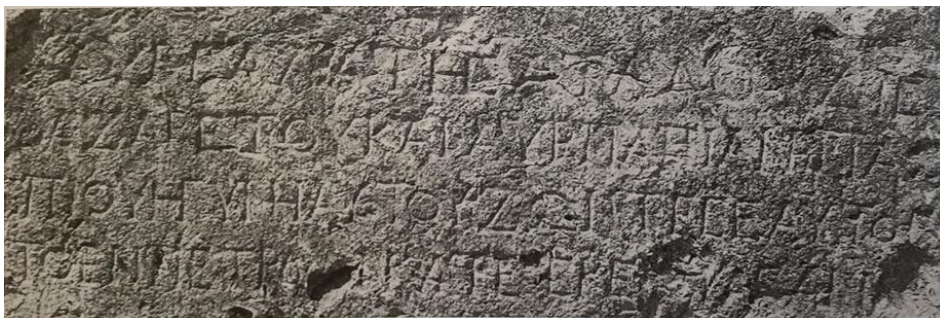
Res. 30. Mezar Steli (Abuagla, 2015, s. 144; Kat. No. K15).

Res. 31. Mezar Steli (Iversen, 2012, s. 122; Kat. No. K16).

Res. 32. Mezar Steli (Iversen, 2012, s. 116; Kat. No. K17).

Res. 33. Mezar Lahdi (Labarre-Özsait-Özsait, 2010, s. 82; Kat. No. S1).

Res. 34. Mezar Steli (Aytaçlar, 2010, s. 229; Kat. No. S2).

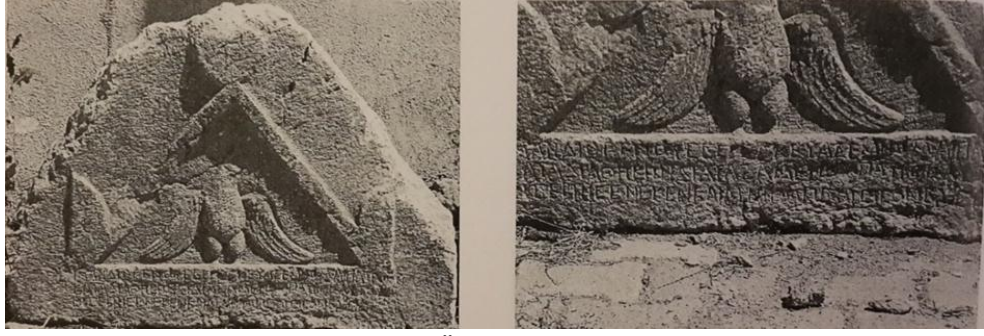
Res. 35. Adak Steli (Mama IV, 1933, s. 82; Kat. No. T1).

Res. 36. Mezar Steli (Mama IV, 1933, s. 93; Kat. No. T2).

Res. 37. Mezar Steli (Aytaçlar, 2010, s. 228; Kat. No. T3).

Res. 38. Mezar Steli (Bru-Labarre-Özsait, 2009, s. 192; Kat. No. T4).

Res. 39. Mezar Steli (Bru-Labarre-Özsait, 2009, s. 192-193; Hürmüzlü, 2009, s. 241; Kat. No. T5).

Res. 40. Mezar Steli (Mama IV, 1933, s. 89; Kat. No. T6).

Res. 41. Mezar Steli (Mama IV, 1933, s. 91; Kat. No. T7).

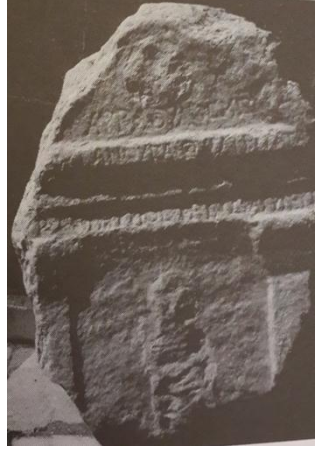
Res. 42. Mezar Steli (Mama IV, s. 94; Waelkens, 1986, s. 270-271; Kat. No. T8).

Res. 43. Mezar Stelleri (Mama IV, 1933, s. 93; Kat. No. T9).

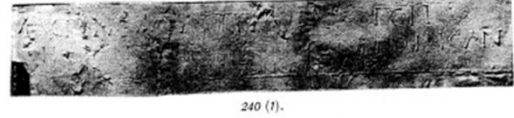
Res. 44. Mezar Steli (Abuagla, 2012, s. 345-346; Kat. No. T10).

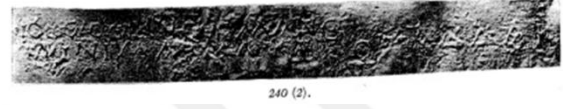
Res. 45. Mezar Stelleri (Abuagla, 2012, s. 347-348; Kat. No. T11).

Res. 46. Mezar Steli (Abuagla, 2012, s. 348-349; Kat. No. T12).

240 (1).

240 (2).

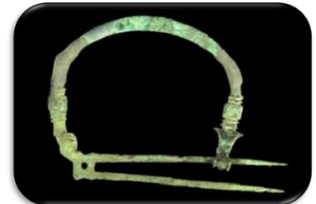
Res. 47. Mezar Stelleri (Mama IV, 1933, s. 88; Kat. No. T13).

Res. 48. Büyükkabaca (Gerçek 2012, s. 70).

Res. 49. Phiale (Gerçek 2012, s. 62-65).

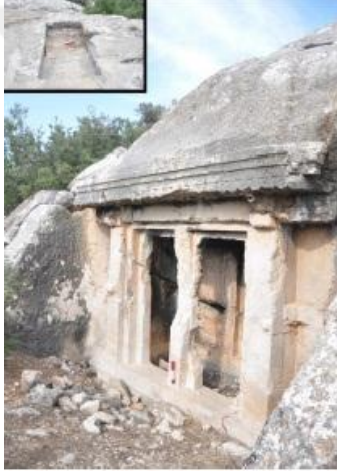
Res. 50. Fibula (Gerçek 2012, s. 66-68).

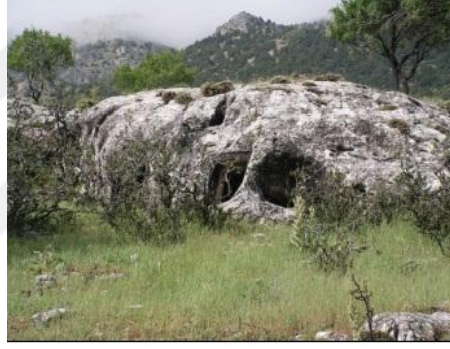
Res. 51. Delipınar Tümülüü
(IAS Arşiv).

Res. 52. Şehir Taşı Mevkii Mekanlar ve Kaya Mezarları (Dökü-Baytak, 2012, s. 85).

Res. 53. Gavurdamı Lykia Kaya Mezarı (Dökü-Baytak, 2012, s. 88).

Res. 54. İncesu Kaya Mezarı (Berber, 2014, s. 309).

Res. 55. Aydoğmuş I no.lu Kaya Mezarı (Berber, 2014, s. 311).

Res. 56. Aydoğmuş II no.lu Kaya Mezarı (Berber, 2014, s. 312).

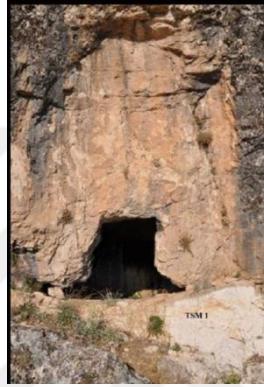
Res. 57. Kaplanlı Kaya Mezarı
(Berber, 2014, s. 313).

Res. 58. Çukurören Kaya Mezarı
(Berber, 2014, s. 314).

Res. 59. Tavukçu Sırtı Mevkii
Kaya Mezarları (IAS Arşiv).

Res. 60. (IAS Arşiv).

Res. 61. (IAS Arşiv).

Res. 62. Ulaştepe Kaya Mezarı
(IAS Arşiv).

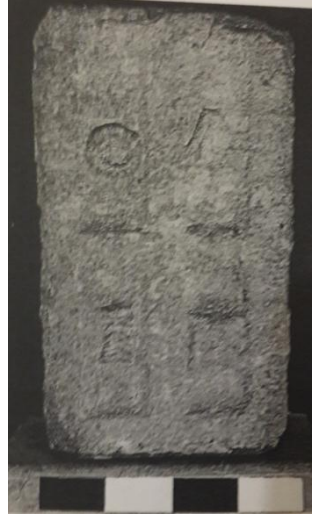
Res. 63. App. Kapı Tipi
Steli (Uluborlu Müzesi,
Env. No. A-2005-30).

Res. 64. App. Kapı Tipi Steli
(Uluborlu Müzesi, Env. No.
A-2005-7).

Res. 65. Ty. Kapı Tipi Steli
(Isparta Müzesi, Env. No. 11.1
09).

Res. 66. Ty. Kapı Tipi
Steli (Isparta Müzesi, Env.
No. 13.6.02).

Res. 67. Ty. Kapı Tipi Steli
(Isparta Müzesi, Env. No.
15.2.02).

Res. 68. Ty. Anthemion Tipi Stel
(IAS Arşiv).

Res. 69. Ty. Anthemion
Tipi Stel (IAS Arşiv).

Res. 70. Uylupınar-Kapangediği
Phallos Buluntuları (Dökü-Baytak,
2012, s. 89).

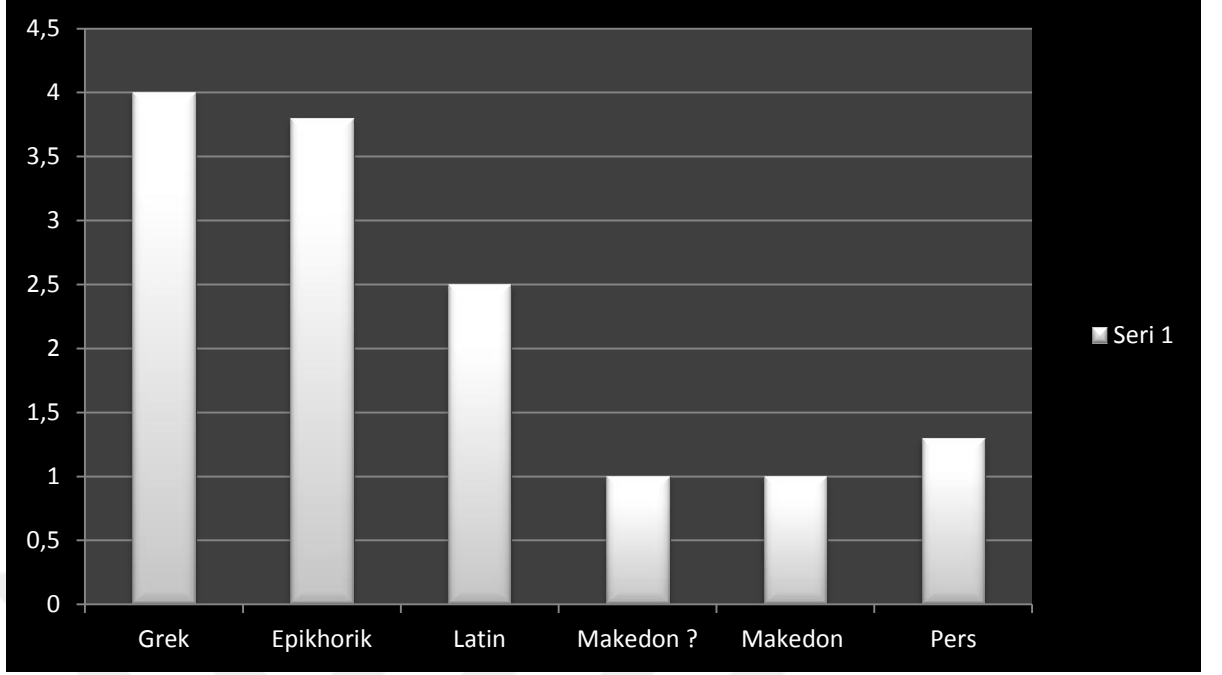
Res. 71. Phallos Tipi Stel
(Isparta Müzesi, Env. No.
4.1.01).

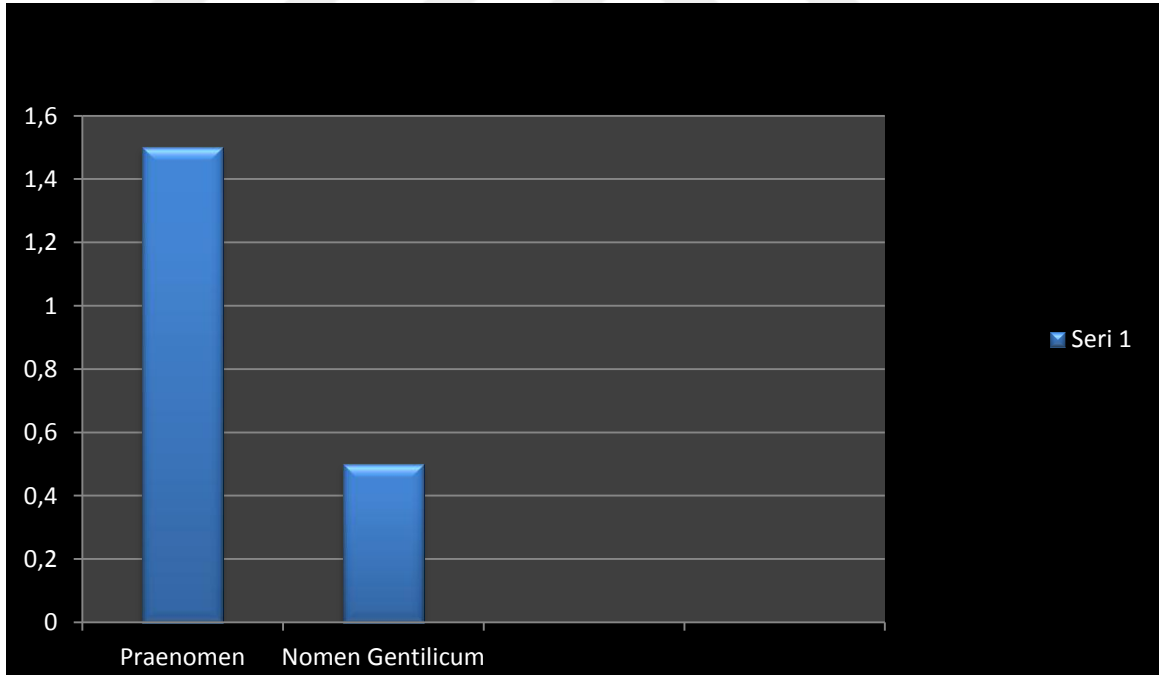
Res. 72. Phallos Tipi Stel (Isparta Müzesi, Env. No. 4.2.01).

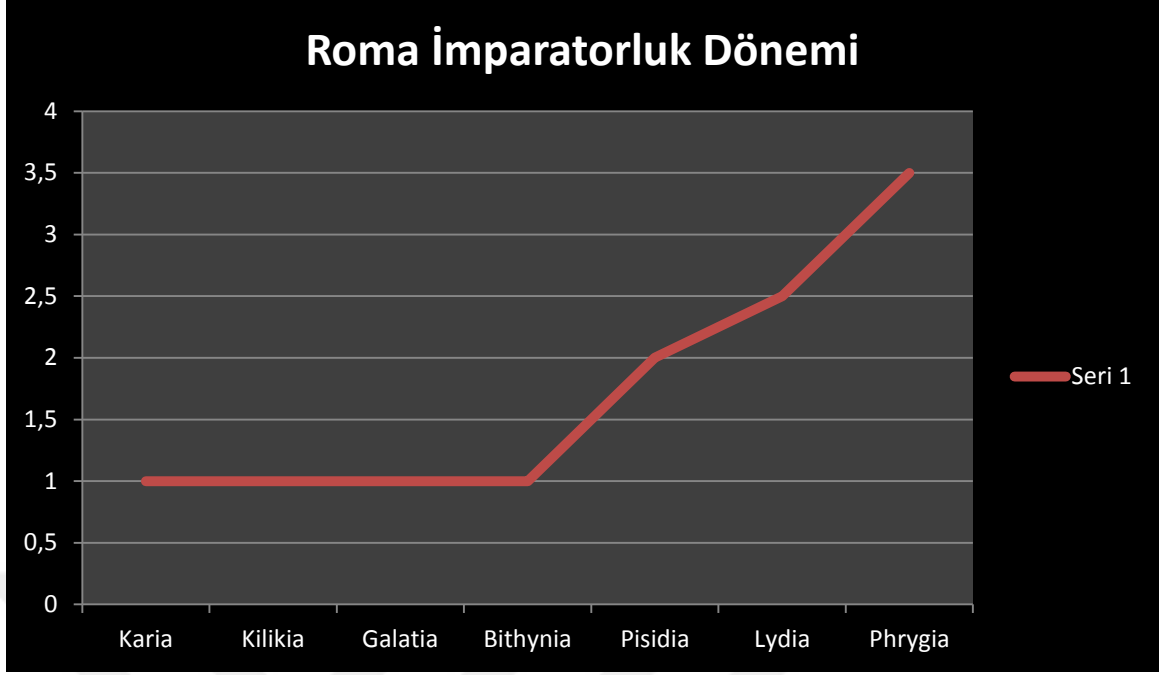
GRAFİKLER

Grafik I: Kuzeybatı Pisidia Kentleri İsimleri Genel Grafiği

Grafik II: Kuzeybatı Pisidia Kentleri *Civitas* Grafiği

Grafik III: Kuzeybatı Pisidia Kentleri Epikhorik İsimler Dağılımı

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı Soyadı : Öznur TANRIVER

Doğum Yeri ve Yılı : Çanakkale/Merkez - 09/01/1988

Eğitim Durumu :

Lisans Öğrenimi : 2007-2012 Akdeniz Üniversitesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü/ANTALYA.

Yüksek Lisans Öğrenimi : 2013- Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı/ISPARTA.

Yabancı Dil(ler) ve Düzeyi :

İngilizce : İleri seviye Hellence : İleri seviye

Almanca : Orta seviye Latince : İleri seviye

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar :

1. 2014-2015 yılları Doç. Dr. Bilge Hürmüzlü Kortholt Başkanlığı'nda Isparta Arkeolojik Yüzey Araştırması, Isparta-Gönen.
2. B. Hürmüzlü-Ö. Tanrıver, "Antik Kaynaklar, Epigrafik Veriler ve Arkeolojik Veriler Işığında Kuzeybatı Pisidia Bölgesi'nin Kültürel Kimliği", SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 37, 2016, s. 27-49.
3. Ö. Tanrıver, "Pisidia'da Epigrafik ve Arkeolojik Veriler Işığında Phryg ve Lyd Kimliği: Tymandos" ADALYA XIX, 2016, (baskıda).

E-posta: oznur.tanriver@gmail.com